

C. Justitiekanslersämbetet.

1. Justitiekanslersexpeditionen, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 46,400.

D. Domstolarna.

Högsta domstolen och regeringsrätten.

1. Högsta domstolen, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 513,500.

[6.] 2. Regeringsrätten. Intill utgången av år 1928 voro regeringsråden sju till antalet. Med anledning av den betydande balansen oavgjorda mål, tillhörande regeringsrättens prövning, föreslog Kungl. Maj:t genom en den 20 mars 1928 till riksdagen avlåten proposition, nr 232, viss provisorisk ökning av regeringsrådets antal. Sedan riksdagen i skrivelse den 29 maj 1928, nr 320, anmält sitt beslut i anledning av berörda proposition jämte i ärendet väckta motioner, utfärdades den 14 juni 1928 lag angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal (se Svensk författningssamling nr 182), enligt vilken lag regeringsrätten skall under tiden från och med den 1 januari 1929 intill utgången av år 1931 utgöras av elva regeringsråd, var-efter antalet, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, skall åter nedbringas till sju.

Den från och med ingången av år 1929 gällande *ordinarie* staten för regeringsrätten upptager i enlighet med vad sålunda beslutats avlöning till elva regeringsråd och slutar å en summa av 237,500 kronor. *Ordinarie* förslagsanslaget till regeringsrätten, som i riksstaten för budgetåret 1927/1928 var uppfört med 153,500 kronor, är för innevarande budgetår höjt till 195,500 kronor eller med 42,000 kronor, motsvarande avlöning åt fyra nya regeringsråd för tiden 1 januari—30 juni 1929.

Då från och med budgetåret 1929/1930 erfordras anslag med hela det belopp, som slutsumman för den för regeringsrätten fastställda staten utvisar, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja *ordinarie* förslagsanslaget till regeringsrätten
från dess nuvarande belopp kronor 195,500
med 42,000 kronor till » 237,500.

[7.] 3. **Extra expeditionsvakt vid högsta domstolen.** Till förstärkning av antalet ordinarie expeditionsvakter vid högsta domstolen har riksdagen årligen från och med år 1920 beviljat ett extra anslag, varigenom kunnat anställas en extra expeditionsvakt utöver den ordinarie, av en förste expeditionsvakt och två expeditionsvakter bestående vaktmästarpersonalen vid domstolen. Denna förstärkning har ansetts behöfelig åtminstone så länge högsta domstolen, för avarbetande av den förefintliga arbetsbalansen, i betydligt större utsträckning än enligt tidigare gällande arbetsordningar tjänstgör på tre avdelningar. Då det icke lider något tvivel, att så kommer att bliva händelsen även under nästa budgetår, och med hänsyn därtill ett indragande av befattningen, enligt vad jämväl verkställd undersökning givit vid handen, icke nu kan ifrågakomma, synes nödvändigt, att medel anvisas för anställande av en extra expeditionsvakt även under nämnda tid. Det sålunda erforderliga anslaget torde böra bestämmas till enahanda belopp som för närvarande utgår för ändamålet, eller 2,208 kronor, motsvarande avlöning enligt 3:e löneklassen, ortsgrupp G, i 5:e lönegraden av den för icke-ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen gällande löneplanen.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlöande av en extra expeditionsvakt vid högsta domstolen för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag å kronor 2,208.

Nedre justitierevisionen.

[8.] 4. **Nedre justitierevisionen.** Det ordinarie förslagsanslaget till nedre justitierevisionen är i nu gällande riksstat uppfört med 435,400 kronor. Anslaget disponeras enligt följande stat:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 384,900
Vikariatersättningar, förslagsanslag	» 10,000
Arvoden å 1,500 kronor till den revisionssekreterare, som av Kungl. Maj:t förordnas att vara ordförande i nedre justitierevisionen, samt å 500 kronor till den protokollssekreterare, som biträder vid mottagning av veckomål, och till den registrator, som ombesörjer verkets ekonomi och uppbörd m. m.	» 2,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 33,000
Renskrivningskostnad, förslagsanslag	» 5,000

Summa kronor 435,400.

Denna stat, som tillämpats från och med den 1 juli 1928, skiljer sig från den därförut från och med budgetåret 1925/1926 gällande staten allenast därutinnan, att arvodet till ordföranden i nedre justitierevisionen höjts från 500 kronor till 1,500 kronor, en höjning som motiverats med önskvärdheten av att för ernående av kontinuitet i ledningen av nedre revisionens personal- och administrativa ärenden, vilken närmast åligger ordföranden, kunna åt denna befattningshavare bereda en sådan ekonomisk ställning, att för befattningen kunde påräknas en person, som vore villig kvarstanna i tjänsten för någon längre tid.

Från den i staten upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. bestridas — förutom avlöningar till erforderliga extra revisionssekreterare och gratifikationer — jämväl avlöningarna till befattningshavarna vid den centrala avdelningen inom nedre revisionens kansli. Sagda avdelning tillkom på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 16 mars 1923 och har varit i verksamhet från och med den 1 maj samma år. Enligt berörda beslut samt jämlikt av Kungl. Maj:t den 26 juni och den 11 december 1925 meddelade bestämmelser ävensom särskilda utav nedre revisionen med stöd av beslutet den 16 mars 1923 givna föreskrifter är den centrala avdelningen med avseende å arbetsuppgifter och organisation för närvarande ordnad på följande sätt.

Avdelningen skall ombesörja i huvudsak de arbetsuppgifter, vilka enligt den för nedre revisionen gällande instruktion åligga amanuenserna, och är till avdelningen förlagd jämväl den i instruktionen föreskrivna handläggning av vissa mål å den så kallade mottagningsroteln. Sasom föreståndare för avdelningen tjänstgör den protokollssekreterare, som har att biträda å mottagningsroteln, med rätt för honom att härför, utöver honom tillkommande arvode för tjänstgöringen å mottagningsroteln, åtnjuta särskilt arvode till belopp av 500 kronor för år räknat. Vid avdelningen äro i övrigt anställda dels en av Kungl. Maj:t förordnad tjänsteman, benämnd andre protokollssekreterare, dels ock fem amanuenser och två kvinnliga kontorsbiträden, vilka sju befattningshavare förordnas av nedre revisionen. De hos nedre revisionen anställda, till tjänstgöring å de olika rotlarna eller hos registratorerna indelade kvinnliga kontorsbiträdena äro jämväl skyldiga tjänstgöra å den centrala avdelningen, i den mån sådant må vara erforderligt och kan ske utan åsidosättande av deras ordinarie arbetsuppgifter. Andre protokollssekreteraren hänföres till 21:a lönegraden, avdelning B, av löneplanen i gällande avlöningsreglemente och lända bestämmelserna i 33 § uti kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) till efterrättelse beträffande honom. Hans arbetstid på tjänsterummet är sju timmar varje söckendag. Amanuenserna hava en arbetstid å tjänsterummet av två och en halv timmar varje söckendag. Av amanuenserna må tre hänföras till högst 18:e och två till högst 16:e lönegraden av löneplanen i sistnämnda kungörelse. Kontorsbiträdena vid avdelningen hava en arbetstid å tjänsterummet av sju timmar varje söckendag och hänföras till 4:e lönegraden av löneplanen i berörda kungörelse. Ovan nämnda särskilda arvode å 500 kronor samt avlöningen till andre protokollssekreteraren, amanuenserna och kontorsbiträdena bestridas, som nämnts, från den i nedre revisionens stat uppförda anslagsposten å 33,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., dock att, så

länge särskilt anslag utgår för tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter, avlöning till en amanuens i högst 18:e lönegraden guldas från det för sådant ändamål beviljade anslaget.

Redan vid den centrala avdelningens inrättande ifrågasattes att helt eller delvis uppföra befattningshavarna vid avdelningen å ordinarie stat. Denna fråga blev sedermera upptagen till behandling i statsverkspropositionerna till 1924, 1925 och 1926 års riksdagar, därvid emellertid ansågs, att viss tids ytterligare erfarenhet borde avvaktas, innan avdelningen gjordes permanent. Jämväl i fjolårets statsverksproposition berördes frågan i anledning av framställning av nedre justitierevisionen i skrivelse den 14 augusti 1926, men föranleddes därav ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 25 augusti 1928 har nu nedre justitierevisionen, under framhållande att den centrala avdelningen allt hitintills fungerat på ett fullt tillfredsställande sätt och att något behov av ändring i dess nuvarande organisation icke föreläge, till Kungl. Maj:ts prövning ånyo hänskjutit frågan om avdelningens anordnande såsom permanent institution. Enligt nedre revisionens mening borde vid avdelningens inordnande i revisionens kansli andre protokollssekreteraren och de båda kontorsbiträdena erhålla anställning å ordinarie stat, varvid den förre syntes böra hänföras till 21:a lönegraden i allmänna avlöningsreglementet och de senare till 4:e lönegraden i samma reglemente.

Nedre revisionen har vidare i sistnämnda skrivelse hemställt, att anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. måtte i staten upptagas med sådant belopp, att därur kunde bestridas — förutom de utgifter, som för närvarande eller, vid bifall till nedre revisionens förstberörda framställning, framdeles skulle utgå av denna anslagspost — avlöningar till ytterligare två extra ordinarie kontorsbiträden. Till stöd för denna hemställan har nedre revisionen anfört i huvudsak följande:

Den synnerligen betungande arbetsbörda, som åläge de hos nedre revisionen anställda ordinarie och tillförordnade kontorsbiträdena, hade sedan lång tid tillbaka nödvändiggjort anställandet av extra kontorsbiträden, förordnade för ett år i sänder, varförutom vid särskilt behov av ökade arbetskrafter sådant extra kontorsbiträde förordnades under kortare tid. I allt fall kunde det icke helt undvikas, att arbete av enbart renskrivningsnatur lämnades till någon renskrivningsbyrå, men med hänsyn till de stora kostnaderna härför förekomme detta endast i tvingande fall. Antalet under hela året tjänstgörande extra kontorsbiträden, som under åren närmast före 1926 varit fem, hade nedbragts till fyra vid ingången av sistnämnda år, då ytterligare ett kontorsbiträde förordnats till tjänstgöring å den centrala avdelningen och således ett extra kontorsbiträde fått extra ordinarie anställning. Emellertid hade sedan den 1 oktober 1927 och hitintills det funnits nödvändigt att oavbrutet använda fem extra kontorsbiträden, av vilka tre haft årsförordnande samt två erhållit förordnande för någon eller några månader i sänder men alltjämt erhållit nya förordnanden. Det ökade behovet av extra kvinnlig arbetskraft hade i främsta rummet berott på den stora tillströmningen av dispensansökningar samt nödvändigheten att bereda extra revisionssekreterare erforderligt biträde.

Det torde förty kunna anses fastslaget, att, åtminstone så länge som det nuvarande anslaget till förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter utginge, minst fyra kontorsbiträden vore erforderliga utöver de ordinarie och de tillförordnade, och det torde med visshet få antagas, att, när framdeles berörda anslag kunde finnas icke vidare erforderligt, minst tre befattningshavare av ifrågavarande art måste oavbrutet vara i tjänstgöring. De nu anställda extra kontorsbiträdena åtnjöte avlöning enligt klass 2 i löneplanen av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356), och deras avlöning utginge från det i nedre revisionens stat upptagna anslaget till renskrivningskostnad å 5,000 kronor. Detta anslags belopp vore oförändrat sedan ingången av år 1920, och till följd av de sedermera ökade avlöningsförmånerna för vederbörande befattningshavare samt det stigande behovet av arbetskrafter hade det icke kunnat undvikas, att beloppet de senare åren ej obetydligt överskridits.

Det kunde icke förnekas, att de hos nedre revisionen sålunda oavbrutet anställda extra kontorsbiträden, vilka först efter flera års tjänstgöring i nämnda egenskap kunde påräkna fast förordnande å högre befattning, befunne sig i en särdeles oförmånlig ställning. Deras semester vore inskränkt till högst åtta dagar årligen, och vid förfall på grund av sjukdom måste de, därest sjukdomen ej orsakats av olycksfall i tjänsten, avstå från alla löneförmåner. Med avseende å det stadigvarande behovet av dessa befattningshavare och önskvärdheten av en förbättring beträffande deras tjänsteställning hemställde nedre revisionen att till högst två av dem avlöning enligt 4:e lönegraden av löneplanen i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) måtte få utgå av det i staten upptagna anslaget till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Någon ändring med avseende å anslaget till renskrivningskostnad torde emellertid icke böra vidtagas.

Vad beträffar det av nedre justitierevisionen ånyo framförda förslaget om uppförande å ordinarie stat av vissa befattningar vid den centrala avdelningen tillåter jag mig erinra, hurusom i anledning av revisionens förut omförmälda skrivelse i ämnet av den 14 augusti 1926 — däri även hemställdes om förbättrade löneförmåner för revisionssekreterarna och vissa andra ordinarie tjänstemän vid verket — inhämtades yttranden dels av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för utredning rörande hovrätternas löneförhållanden och därmed sammanhängande spörsmål dels ock av statskontoret. De sakkunniga förklarade sig ur synpunkten av det nuvarande arbetets lämpligaste organiserande intet hava att erinra mot att vederbörande å den centrala avdelningen bereddes ordinarie anställning. Huruvida emellertid härmed borde anstå på grund av processkommissionens arbete eller andra därmed jämförliga synpunkter, undandroge sig de sakkunnigas bedömande. Statskontoret framhöll såsom en allmän synpunkt, att den inom relativt snar framtid väntade processreformen, vilken kunde antagas komma att påverka förhållandena även inom nedre justitierevisionen, gjorde tidpunkten mindre lämpad för mera ingripande ändringar i justitierevisionens organisation och befattningshavarnas lönevillkor. Beträffande den centrala avdelningen ansåg statskontoret att, därest denna anordnades som en permanent institution, intet vore att erinra mot att andre protokollssekreterarbefattningen och två biträdestjänster uppfördes å ordinarie stat, men statskontoret förklarade sig

icke kunna avgöra, huruvida den väntade processreformen borde föranleda, att med tjänsternas uppförande å ordinarie stat borde anstå. I varje fall borde desamma enligt statskontorets förmenande icke hänföras till högre lönegrader än respektive B 21 och B 2.

Nedre justitierevisionens nyssnämnda skrivelse anmälades i statsrådet den 4 januari 1928 (se andra huvudtiteln 1928, sid. 6 ff.), därvid föredragande departementschefen anförde, att han redan med hänsyn till den förestående processreformen funne en allmän omreglering av de i nedre revisionen anställda befattningshavarnas löneförhållanden eller uppförande å ordinarie stat av vissa icke-ordinarie tjänster, på sätt i revisionens ifrågavarande framställning påyrkats, icke böra för det dåvarande vidtagas. I enlighet härmed lämnades också framställningen i vad den avsåg den centrala avdelningen utan bifall.

Den uppfattning, varåt min företrädare i ämbetet sålunda givit uttryck, finner jag alltjämt äga oförminskad giltighet. Nedre justitierevisionens nu föreliggande framställning synes mig alltså icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd i fråga om den centrala avdelningens införlivande med revisionens ordinarie stat.

Däremot torde nedre revisionens hemställan om viss höjning av den i staten ingående anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. vara förtjänt av beaktande. På sätt revisionen närmare utvecklat, har denna anslagspost visat sig otillräcklig för tillgodoseende i erforderlig utsträckning av behovet av biträdeshjälp. En förhöjning av anslagsposten synes i betraktande härav icke kunna undvikas, helst fråga är om ett behov av mera stadigvarande natur. Med hänsyn till vad revisionen anfört torde anslagsposten i fråga böra höjas med 5,000 kronor eller alltså till 38,000 kronor.

Under åberopande av det sagda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att i fråga om den för nedre justitierevisionen gällande ordinarie stat skall från och med den 1 juli 1929 vidtagas sådan ändring, att den däri upptagna posten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. höjes från 33,000 kronor till 38,000 kronor samt statens slutsumma från 435,400 kronor till 440,400 kronor,

dels ock höja *ordinarie* förslagsanslaget till nedre justitierevisionen från dess nuvarande belopp kronor 435,400
med 5,000 kronor till » 440,400.

[9.] 5. **Tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i nedre justitierevisionen.** Riksdagen har efter framställningar av Kungl. Maj:t från och med år 1916 beviljat medel för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter. Denna förstärkning har från början av budgetåret 1923/1924 bestått av fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, en amanuens och två tillförordnade kontorsbiträden. Därjämte har alltsedan år 1913 till avlönande av en extra expeditivsvakt i nedre justitierevisionen anvisats visst belopp. De för omförmälda båda ändamål erforderliga medlen, nämligen för det förra 54,700 kronor och för det senare 2,208 kronor, voro till och med budgetåret 1926/1927 i riksstaten upptagna såsom två särskilda extra anslag. Av budgettekniska skäl sammanfördes emellertid anslagen därefter till ett extra anslag å 56,908 kronor.

Ovannämnda förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter har föranletts av den utökning av högsta domstolens arbetstid, som infördes genom lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar. Utökningen av arbetstiden var avsedd att äga bestånd, intill dess arbetsbalansen i domstolen nedbragts till normalt omfång, vartill på sin tid beräknades åtgå sju å åtta år.

Till upplysning rörande till högsta domstolen under senare år inkomna mål samt balansens ställning tillåter jag mig hänvisa till följande tabell:

Mål	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
<i>Revisionsmål:</i>														
Balans från föregående år	1,701	1,325	949	668	580	500	437	401	556	615	597	621	629	1 679
Inkomna	393	372	440	502	501	555	581	798	690	611	571	552	1 550	
Summa	2,094	1,697	1,389	1,170	1,081	1,055	1,018	1,199	1,246	1,226	1,168	1,173	1 179	
Under året avgjorda eller avskrivna ...	769	748	721	590	581	618	617	643	631	629	547	544	1 500	
<i>Besvärsmål:</i>														
Balans från föregående år	927	625	366	363	409	273	248	197	184	190	192	236	282	1 306
Inkomna	497	461	672	794	620	685	535	622	561	558	584	626	1 573	
Summa	1,424	1,086	1,038	1,157	1,029	958	783	819	745	748	776	862	1 855	
Under året avgjorda eller avskrivna ...	799	720	675	748	756	710	586	635	555	556	540	580	1 549	

Såsom förestående siffror giva vid handen, har balansen å såväl revisions- som besvärsmålen, vilken till och med år 1922 varit i stadigt sjunkande, under de senast förflutna åren åter småningom ökat. Tidigare har framhållits, att en väsentlig anledning till den jämförelsevis höga balansen är att söka i den starka tillströmningen av mål till högsta domstolen, ett

¹ Ungefärlig siffra.

förhållande vilket i sin tur orsakas av de särskilda åtgärder, som vidtagits för avarbetande av de i hovrätterna förefintliga stora balanserna av mål, och den därav beroende i jämförelse med den normala betydligt ökade arbetsprodukten från dessa domstolars sida. Man synes kunna utgå från att, även om — såsom jag i det följande ämnar föreslå (se punkt [13]) — berörda anordningar inom hovrätterna endast i begränsad omfattning bibehållas under nästkommande budgetår, tillströmningen av mål till högsta domstolen ändock skall bli av sådan omfattning, att någon mera väsentlig minskning av arbetsbalansen i domstolen icke kommer att under nämnda tid inträda.

På grund av vad nu sagts torde kunna förutsättas, att högsta domstolens arbete även under budgetåret 1929/1930 kommer att fortgå i den ordning, som infördes genom berörda lag den 14 maj 1915. Härav följer, att nu ifrågavarande förstärkning av arbetskrafterna i nedre justitierevisionen, däri inbegripet jämväl ovan omförmälda ökning av expeditionsvaktpersonalen, måste anses fortfarande erforderlig.

Då med avseende å anslagsbeloppet någon ändring icke synes påkallad, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, en amanuens, två tillförordnade kontorsbiträden och en extra expeditionsvakt för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag å kronor 56,908.

Hovrätterna.

Svea hovrätt.

[10.] 6. Svea hovrätt. Ordinarie förslagsanslaget till Svea hovrätt är — efter de vid 1928 års riksdag beslutade ändringarna i hovrätternas organisation — i gällande riksstat uppfört med 846,000 kronor. Anslaget fördelar sig med 824,700 kronor på hovrättens ordinarie avlöningsstat och med 21,300 kronor på dess övergångsstat.

Å övergångsstaten äro från och med den 1 juli 1928 upptagna bland annat två expeditionsvaktsbefattningar i lönegraden B 5. I anseende till inträffad avgång bland de å den ordinarie avlöningsstaten uppförda expeditionsvakterna har emellertid sedermera av de å övergångsstaten uppförda expeditionsvakterna den ene återförts till ordinarie staten. På grund härav kan övergångsstaten minskas med det belopp, som åtgått till sistnämnda befattningshavares avlöning eller i runt tal 3,000 kronor.

I detta sammanhang torde böra erinras, att med stöd av riksdagens genom skrivelse den 25 februari 1922, nr 35, givna bemyndigande Kungl. Maj:t, efter framställning av Svea hovrätt, genom beslut den 13 juli 1928 bestämt,

att en hos hovrätten ledigbliven kontorsbiträdesbefattning i lönegraden B 4 skulle utbytas mot en skrivbiträdesbefattning i lönegraden B 2. På grund härav skulle ju kunna ifrågasättas en minskning jämväl i anslaget till hovrättens ordinarie avlöningsstat med ett belopp, motsvarande skillnaden mellan de båda befattningarnas grundavlöningar eller ungefär 300 kronor. Med hänsyn till obetydligheten av detta belopp samt anslagets natur av förslagsanslag anser jag mig emellertid ej böra föreslå någon dylik nedläggning av anslaget. Jämlikt riksdagens ovannämnda bemyndigande torde också utan något särskilt medgivande av riksdagen kunna vidtagas den av ifrågavarande befattnings nedflyttning föranledda ändringen i de för Svea hovrätt avsedda ordinarie befattningar.

Å andra sidan föreligger från Svea hovrätt en framställning, som, därest den bifalles, är ägnad att påkalla en förhöjning i förevarande anslag. Hovrätten har nämligen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1928 — under erinran hurusom vid hovrätten finnas, utöver dess åtta ordinarie divisioner, jämväl två extra divisioner — ifrågasatt, huruvida icke den ena av sistnämnda divisioner borde från och med budgetåret 1929/1930 uppföras å ordinarie stat. I detta avseende har hovrätten anfört huvudsakligen följande:

Vid bedömande av behovet av de anslag, som vore av nöden för uppehållande av hovrättens verksamhet, framställde sig till en början frågan, huruvida hovrättens ordinarie, på åtta divisioner arbetande domarepersonal kunde beräknas vara tillräcklig för fullgörande av det arbete, som måste krävas av hovrätten. Till belysande av denna fråga ansåge hovrätten sig böra framlägga vissa statistiska uppgifter och på desamma grundade beräkningar. Balansen av oavgjorda vademål uppgick vid 1928 års början till 1,361. Sedan dess hade avgjorts eller avskrivits 1,555 sådana mål, varemot till hovrätten inkommit 1,228 mål av ifrågavarande art. Balansen hade alltså sedan årets början minskats med 327 vademål och utgjorde vid utgången av augusti 1928 1,034 sådana mål. Under förutsättning att de inkommande vademålens antal icke komme att under årets återstående månader förete en avsevärd stegring, torde kunna beräknas, att vid 1929 års ingång vademålsbalansen skulle i förhållande till den vid föregående årsskifte förefintliga kunna minskas med omkring 500 mål och alltså då stanna vid in emot 900 mål, samt att den vid utgången av innevarande budgetår komme att uppgå till omkring 600 mål.

Under sådana förhållanden torde vara uppenbart, att ur synpunkten av balansens ytterligare nedbringande *båda* de två extra divisioner, som sedan flera år tillbaka varit anordnade vid hovrätten, icke längre vore behövliga. Hovrätten hyste för sin del ingen tvekan om att den ena av dessa divisioner borde kunna indragas vid budgetårets utgång. Men lika tydligt funne hovrätten det vara, att en organisation på allenast åtta divisioner icke vore tillfyllest för handläggning av nuvarande antal vade- och besvärmål och än mindre för mötande av den ökning av målens antal, som sannolikt vore att motse. En indragning av båda de extra divisionerna skulle, att döma av hittills vunnen erfarenhet, nedbringa summan av de vademål, som årligen kunde avgöras, till omkring 1,500, alltså en väsentligt lägre siffra än den i och för sig anmärkningsvärt låga, som de senaste åren

företett. Även om, såsom sig borde, hänsyn toges till den ökning av arbetsprodukten, som kunde väntas bliva en följd av den för någon tid sedan införda metoden att låta besvärsmål bliva föremål för en första föredragning inför vederbörande divisions ordförande eller vice ordförande, skulle de åtta divisioner, som för närvarande vore upptagna på ordinarie stat, svärigen förslå, utan nya balanser vara att motse; och skulle en mera avsevärd ökning av antalet inkommande mål ifrågakomma — något som särskilt vad beträffade besvärsmålen låge nära till hands — hade man att befara ett återupprepande av den för några år sedan rådande situationen med betydande balanser, en situation vars olägenheter ur rättsvårdens synpunkt ej behöfde understrykas.

Vid nu angivna förhållanden och med hänsyn till önskvärdheten av att de domarebefattningar, vilkas anordnande påkallades av ett stadigvarande behov, gjordes till ordinarie, ansåge hovrätten sig böra hemställa till övervägande, huruvida icke den ena av de båda nuvarande extra divisionerna borde från och med början av nästkommande budgetår uppföras å ordinarie stat.

Lika med hovrätten finner jag angeläget att domarebefattningar vid hovrätt uppföras å ordinarie stat till det antal, som påkallas av ett stadigvarande behov. Hovrätten synes mig även hava anført goda skäl till stöd för antagandet att en organisation på allenast åtta divisioner skulle för hovrättens del icke vara tillfyllest. Ännu synes det mig dock vara för tidigt att draga bestämda slutsatser härutinnan. Såsom jag längre fram får tillfälle att närmare utveckla, lär den ena av hovrättens båda extra divisioner böra upphöra med utgången av mars månad innevarande år. Därefter torde ytterligare någon tids erfarenhet böra avvaktas, innan definitiv ställning intages till frågan huruvida den återstående extra divisionen bör uppföras å ordinarie stat eller eventuellt — om så, emot vad som nu förmodas, skulle bliva möjligt — även den avvecklas. Ett dylikt uppskov med avgörandet av förevarande fråga synes jämväl påkallat med hänsyn till den blivande rättegångsreformen. Innan statsmakterna fattat beslut rörande processkommissionens i sådant hänseende framlagda förslag, vilket bland annat innebär att vissa av de nuvarande hovrätterna uppdelas på ett antal mindre hovrätter, torde det icke vara lämpligt att i befintliga hovrättsorganisationer fast inbygga anordningar, som tillkommit med anledning av från början såsom mera tillfälliga ansedda arbetsbalanser.

På grund härav och under återopande av vad jag i övrigt under denna punkt anført får jag nu allenast hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att i fråga om de för Svea hovrätt fastställda ordinarie stater den ändring skall från och med den 1 juli 1929 vidtagas, att beloppet av det under titeln: B. Övergångsstat upptagna förslagsanslaget till avlöningar nedsättes från 21,300 kronor till 18,300 kronor,

dels ock minska *ordinarie* förslagsanslaget till Svea hovrätt från dess nuvarande belopp kronor 846,000 med 3,000 kronor till » 843,000.

[11.] 7. **Extra ledamot i Svea hovrätt.** Med anledning därav, att en vid Svea hovrätt bildad avdelning tjänstgör såsom krigshovrätt, har sedan åtskilliga år tillbaka av riksdagen beviljats särskilda anslag för extra arbetskrafter vid Svea hovrätt. Å innevarande budgetårs riksstat är för ändamålet anvisat ett anslag å 13,176 kronor. Ur detta anslag bestridas avlöningar till en extra ledamot med 8,580 kronor och till en förste amanuens med 4,596 kronor.

Av samma skäl, som åberopats vid anmälan av ifrågavarande anslagsbehov till 1927 års statsverksproposition (se andra huvudtiteln, sid. 9 f.), erfordras jämväl för nästkommande budgetår medel till avlöning åt den extra ledamoten.

Vad däremot beträffar det för närvarande utgående beloppet till avlöning åt en förste amanuens, torde detsamma icke vidare bliva behöfligt. Ifrågavarande amanuens har anställts för bestridande av sekreterargöromålen i krigshovrätten, vilka göromål, så länge krigshovrätten är förlagd till annan byggnad än Svea hovrätt, icke kunna av hovrättens sekreterare fullgöras. Från och med budgetåret 1929/1930 läser emellertid, sedan Svea hovrätt erhållit större lokalutrymmen, krigshovrätten kunna förläggas till samma byggnad som Svea hovrätt, vid vilket förhållande hinder ej längre kommer att föreligga för sekreteraren vid hovrätten att jämväl fullgöra sekreterargöromålen i krigshovrätten.

Det för instundande budgetår i förevarande hänseende erforderliga anslagsbeloppet kan alltså inskränkas till 8,580 kronor; och får jag förty hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt för budgetåret 1929/1930 anvisa ett
extra anslag å kronor 8,580.

Göta hovrätt.

8. **Göta hovrätt**, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 418,000.

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

[12.] 9. **Hovrätten över Skåne och Blekinge.** Ordinarie förslagsanslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge har i riksstaten för budgetåret 1929/1930 uppförts med 215,500 kronor. Härav faller ett belopp av 212,700 kronor å hovrättens ordinarie avlöningsstat och återstoden eller 2,800 kronor å dess övergångsstat. Sistnämnda stat tillkom i anledning av Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut att från och med den 1 juli 1928 till övergångsstat överföra en av de båda dåvarande expeditionsvaktsbefattningarna vid hovrätten.

Hovrätten har nu i skrivelse den 15 oktober 1928 anmält, att en av hovrättens expeditionsvakter blivit på egen begäran entledigad från sin befattning, vid vilket förhållande anslag ej längre erfordras till hovrättens övergångsstat.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med uteslutande från och med den 1 juli 1929 av den i hovrättens över Skåne och Blekinge ordinarie stater upptagna övergångsstat, minska *ordinarie* förslagsanslaget till hovrätten från dess

nuvarande belopp	kronor 215,500
med 2,800 kronor till	» 212,700.

Övriga anslag till hovrätterna.

[13.] 10. Tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i vissa hovrätter.

I hovrätterna finnas följande antal ordinarie divisioner, nämligen i Svea hovrätt åtta, i Göta hovrätt fyra och i hovrätten över Skåne och Blekinge två.

Den särskilt under kristiden exceptionellt stegrade tillströmningen av mål till hovrätterna förorsakade därstädes uppkomsten av betydande balanser, särskilt av vademål. För balansernas avarbetande hava samtliga hovrätter måst under senare åren förstärkas med extra arbetskrafter. Sålunda hava varit verksamma vid Svea hovrätt från och med år 1921 en och sedan början av 1922 års höstsession ytterligare en extra division samt vid Göta hovrätt sedan början av höstsessionen 1918 en och under tiden från och med höstsessionen 1922 intill den 26 april 1924 ytterligare en extra division. Den hovrätten över Skåne och Blekinge tillförda förstärkningen har bestått under viss del av år 1918 av två extra ledamöter samt under tiden från 1919 års ingång till den 15 augusti 1923 av en extra division. Från och med sistnämnda dag har, i samband därmed att i denna hovrätts ordinarie organisation införts viss ändring för bättre utnyttjande av fiskalernas arbetskrafter, förstärkningen inskränkts till allenast en extra ledamot.

För närvarande äro sålunda inrättade i Svea hovrätt två extra divisioner och i Göta hovrätt en dylik division, varjämte i hovrätten över Skåne och Blekinge tjänstgör en extra ledamot. Till bestridande av kostnaderna för den hovrätterna sålunda tillförda tillfälliga förstärkningen är i innevarande budgetårs riksstat uppfört ett extra anslag å 157,000 kronor.

Till belysande av antalet i hovrätterna under senare år avgjorda mål samt balansernas storlek vid de olika årsskiftena tillåter jag mig åberopa följande tabeller:

Svea hovrätt.

M å l	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Värdjade och instämnda mål:</i>													
Balans från föregående år	1,577	1,567	1,535	1,825	2,290	3,083	3,433	3,753	3,284	2,743	2,355	1,814	1,361
Under året inkomna	1,761	1,723	1,900	2,123	2,471	2,447	2,559	2,148	1,880	1,920	1,827	1,732	
Summa	3,338	3,290	3,435	3,948	4,761	5,530	5,992	5,901	5,164	4,663	4,182	3,546	
Under året avgjorda eller avskrivna.....	1,771	1,755	1,610	1,658	1,678	2,097	2,239	2,617	2,421	2,308	2,368	2,185	
<i>Besvärsmål:</i>													
Balans från föregående år	411	383	602	889	775	886	629	614	605	632	628	658	709
Under året inkomna	1,434	1,728	2,306	2,199	1,947	2,251	2,162	2,109	2,036	2,148	2,095	2,190	
Summa	1,845	2,111	2,908	3,088	2,722	3,137	2,791	2,723	2,641	2,780	2,723	2,848	
Under året avgjorda eller avskrivna.....	1,462	1,509	2,019	2,313	1,836	2,508	2,177	2,118	2,009	2,152	2,065	2,139	

Göta hovrätt.

M å l	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Värdjade och instämnda mål:</i>													
Balans från föregående år	774	844	853	1,010	1,168	1,408	1,591	1,638	970	588	601	493	451
Under året inkomna	830	788	947	1,103	1,136	1,207	1,258	977	927	1,005	844	791	
Summa	1,604	1,632	1,800	2,113	2,304	2,615	2,849	2,615	1,897	1,593	1,445	1,284	
Under året avgjorda eller avskrivna.....	760	779	790	945	896	1,024	1,211	1,645	1,309	992	952	833	
<i>Besvärsmål:</i>													
Balans från föregående år	187	162	319	701	697	347	260	344	306	287	337	294	357
Under året inkomna	647	865	1,345	1,243	934	888	947	993	893	998	979	1,126	
Summa	834	1,027	1,664	1,944	1,631	1,235	1,207	1,337	1,199	1,285	1,316	1,420	
Under året avgjorda eller avskrivna.....	672	708	963	1,247	1,284	975	863	1,031	912	948	1,022	1,063	

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

M å l	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Vädjade och instämnda mål:</i>													
Balans från föregående år.....	271	380	547	686	804	766	651	489	304	314	296	243	230
Under året inkomna	602	606	658	802	760	788	728	659	690	597	533	490	
Summa	873	986	1,205	1,488	1,564	1,554	1,379	1,148	994	911	829	733	
Under året avgjorda eller avskrivna.....	493	439	519	684	798	903	890	844	680	615	586	503	
<i>Besvärsmål:</i>													
Balans från föregående år.....	64	52	80	126	48	40	69	66	91	107	134	114	95
Under året inkomna	379	519	789	685	589	599	556	604	603	597	545	593	
Summa	443	571	869	811	637	639	625	670	694	704	679	707	
Under året avgjorda eller avskrivna.....	391	491	743	763	597	570	559	579	587	570	565	612	

Av förestående tabeller framgår, att under åren 1923—1927 en i det stora hela stadigvarande nedgång av antalet oavgjorda mål ägt rum. Denna nedåtgående tendens har fortsatt även under det senast förflutna året. Sålunda utgjorde den 1 december 1928 balansen av oavgjorda vademål och instämnda mål i Svea hovrätt 871, i Göta hovrätt 436 och i hovrätten över Skåne och Blekinge 201 mål samt av oavgjorda besvärsmål respektive 604, 318 och 72 mål. Det är att märka, att i dessa siffror ingå dels de mål, i vilka skriftväxlingsproceduren vid nämnda tidpunkt ännu ej avslutats, dels ock ett antal föredragna mål, i vilka dom ej expedierats. Den verkliga balansen är följaktligen åtskilligt lägre än siffrorna utvisa.

Med hänsyn till den sålunda väsentligt förbättrade situationen torde nu böra undersökas, huruvida möjlighet föreligger att för nästkommande budgetår vidtaga minskning av de hovrätterna tillförda extra arbetskrafter.

Vad då först beträffar Svea hovrätt, har Kungl. Maj:t den 14 juni 1928 förordnat, att båda de vid hovrätten inrättade extra divisionerna skulle bibehållas under tiden 1 juli—31 december 1928 samt att under tiden 1 januari—30 juni 1929 skulle vid hovrätten finnas en extra division. Såsom i det föregående under punkt [10] angivits, har hovrätten i skrivelse den 30 augusti 1928, under framhållande att balansen av oavgjorda vademål vid hovrätten vid utgången av innevarande budgetår kunde beräknas komma att uppgå till omkring 600 mål samt att ur synpunkten av balansens ytterligare nedbringande *båda* de två extra divisionerna icke längre vore behövliga, förklarat sig för sin del icke hysa tvekan om att den ena av dessa divisioner borde kunna indragas vid budgetårets utgång. Sedan hovrätten därefter i skrivelse den 9 november 1928 meddelat, att den egentliga balan-

sen kunde väntas hava blivit i det närmaste avarbetad redan omkring den 1 april 1929, har Kungl. Maj:t den 24 november 1928 bestämt, att även under tiden 1 januari—31 mars 1929 skola vid hovrätten vara inrättade två extra divisioner. Man torde alltså kunna utgå ifrån, att efter sistnämnda dag — försåvitt icke mot förmodan tillströmningen av mål skulle avsevärt ökas — den ena av hovrättens extra divisioner ej vidare skall vara behöfvig. Däremot lär det icke bliva hovrätten möjligt att, åtminstone inom den närmaste tiden, undvara den återstående extra divisionen. Jag hänvisar härutinnan till vad hovrätten i skrivelsen den 30 augusti 1928 anfört angående otillräckligheten av en organisation på allenast åtta divisioner. I betraktande härav torde, på sätt jämväl hovrätten i samma skrivelse hemställt, för nästa budgetår medel böra äskas för Svea hovrätts förstärkning med en extra division.

I fråga om Göta hovrätt har Kungl. Maj:t dels genom beslut den 14 juni 1928 förordnat om den vid hovrätten inrättade extra divisionens bibehållande till och med den 31 december 1928, dels ock, efter det hovrätten i skrivelse den 26 november 1928 inkommit med utredning rörande de inkomna målens antal och arbetsbalansens omfattning, genom beslut den 7 december 1928 medgivit, att samma division finge bibehållas till och med den 31 mars 1929. I nyssnämnda skrivelse förklarade hovrätten sig icke anse uteslutet, att den extra divisionens bibehållande under hela förra halvåret 1929 kunde komma att framstå såsom behöfvigt. Vid utgången av nämnda tid torde i varje fall den föreliggande balansen kunna väntas praktiskt taget avarbetad. För tiden därefter föreligger således icke behov av extra arbetskrafter vid denna hovrätt.

Vidkommande slutligen hovrätten över Skåne och Blekinge synes, åtminstone för närvarande, indragning av den arbetsförstärkning, som nu är anordnad vid sagda hovrätt, icke böra ifrågasättas, helst berörda anordning, i betraktande av denna hovrätts organisation, torde få anses motsvara ett mera stadigvarande behov. För nästkommande budgetår erfordras följaktligen, vad hovrätten över Skåne och Blekinge angår, medel till extra arbetskraft i samma utsträckning som för närvarande.

En förstärkning av hovrätterna med tillfälliga arbetskrafter på sätt jag i det föregående angivit kan — under förutsättning att hovrätternas ordinarie anslag till icke-ordinarie befattningshavare, i likhet med vad nu är fallet, i viss utsträckning anlitas för ändamålet — beräknas komma att för budgetåret 1929/1930 kräva följande extra kostnader, nämligen

för Svea hovrätt	kronor 54,200
» hovrätten över Skåne och Blekinge	» 12,800
	summa kronor 67,000.

Under återopande härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i vissa hovrätter för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag å kronor 67,000.

Häradsrätterna

[14.] 11. **Justitiestat under Svea hovrätt.** Anslaget till justitiestat under Svea hovrätt utgår för innevarande budgetår med ett belopp av 384,187 kronor. Beträffande anslagets belopp för nästkommande budgetår har jag en mindre sänkning att föreslå. Sedan nämligen den vid 1928 års riksdag beslutade omregleringen av vissa domsagor inom Västmanlands län — innebarande Västmanlands södra domsagas uppdelning å Västmanlands västra och Västmanlands norra domsagor, den senare domsagan därefter benämnd Västmanlands mellersta domsaga — med 1929 års ingång genomförts, kan från anslaget avföras avlöningarna till häradshövdingarna i förutvarande Västmanlands södra och norra domsagor, tillhoppa 11,000 kronor. Å andra sidan skall från anslaget bestridas avlöningen till häradshövdingen i den nya Västmanlands mellersta domsaga, utgörande enligt 1928 års reglering 6,000 kronor. Skillnaden mellan nämnda båda belopp eller 5,000 kronor utgör sålunda den besparing, som på grund av omorganisationen kan tillgodogöras förevarande anslag.

Jag får förty hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det i riksstaten uppförda *ordinarie* anslaget till justitiestat under Svea hovrätt från dess nuvarande belopp kronor 384,187
med 5,000 kronor till » 379,187.

[15.] 12. **Justitiestat under Göta hovrätt.** I fråga om förevarande anslag, som i riksstaten för nu löpande budgetår är uppfört med ett belopp av 273,013 kronor, föreligger jämväl anledning att vidtaga en mindre minskning. Även i detta fall har minskningen uppkommit i följd av domsagoregleringar, närmare bestämt den vid 1928 års riksdag beslutade sammanslagningen av Vadsbo norra och Vadsbo södra domsagor i Skaraborgs län till en ny domsaga benämnd Vadsbo härads domsaga, vilken sammanslagning trätt i tillämpning den 1 januari 1929. Den härigenom besparade avlöningen till en förutvarande häradshövding uppgår till 5,700 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det i riksstaten uppförda *ordinarie* anslaget till justitiestat under Göta hovrätt från dess nuvarande belopp kronor 273,013
med 5,700 kronor till » 267,313.

13. Justitiestat under hovrätten över Skåne och Blekinge, oförändrat ordinarie anslag kronor 108,913.

[16.] **14. Partiell löneförbättring för häradshövdingarna.** Till beredande av partiell löneförbättring åt häradshövdingarna har riksdagen sedan åtskilliga år tillbaka beviljat extra anslag. För ett vart av budgetåren 1923/1924—1927/1928 utgick anslaget med 194,700 kronor. För innevarande budgetår är anslaget bestämt till 134,800 kronor.

Med avseende å det belopp, varmed ifrågavarande anslag behöver äskas för nästa budgetår, vill jag till en början erinra, att den partiella löneförbättringen utgår med dels lönefyllnad och dels resekostnadsbidrag. För bestämmande av lönefyllnadens belopp har tillämpats en fallande skala, grundad i huvudsak på storleken av häradshövdingarnas nettointkomster (se härom närmare i propositionen nr 334 till 1920 års riksdag, sid. 10 ff.). Enligt vad som förutsattes vid beviljandet av anslaget för budgetåret 1923/1924 utgingo lönetskillnaden till de olika häradshövdingarna med oförändrade belopp under närmast följande femårsperiod eller till och med budgetåret 1927/1928. För innevarande budgetår verkställdes en omräkning av beloppen, grundad på av häradshövdingarna för åren 1923—1926 lämnade statistiska uppgifter rörande sportelinkomster och förvaltningsutgifter i respektive domsagor. På grundval av denna beräkning anvisades av sistlidna års riksdag ovannämnda anslag å 134,800 kronor, och förutsattes därvid, i likhet med vad dittills varit fallet, att de för de särskilda domsagorna avsedda beloppen borde bli oförändrat gällande för en tidsperiod av fem år, såvida icke dessförinnan en definitiv lönereglering för häradshövdingarna mellankomme.

I överensstämmelse härmed torde, då frågan om en definitiv lönereglering för häradshövdingarna ansetts böra tillsvidare anstå, den partiella löneförbättringen för de särskilda häradshövdingarna under budgetåret 1929/1930 böra utgå med enahanda belopp som under nu löpande budgetår. Emellertid kan med anledning av de i det föregående omnämnda domsagoregleringarna inom Västmanlands och Skaraborgs län anslaget något minskas. Sagda minskning skulle enligt de av Kungl. Maj:t den 14 juni 1928 för de nyreglerade domsagorna fastställda lönefyllnadsbeloppen utgöra 6,200 kronor. Hela detta belopp torde dock icke böra redan nu tagas i beräkning. Vid avlåtande av propositionen angående omförmälda domsagoregleringar (se prop. nr 137/1928, sid. 24) framhöll nämligen min företrädare i ämbetet, i anledning av utav den blivande häradshövdingen i Västmanlands mellersta domsaga uttalad farhåga att övergången från då innehavda Västmanlands södra domsaga till förstnämnda domsaga skulle bli för honom ekonomiskt oförmånlig, att, om mot förmodan så skulle bli fallet, dylik olägenhet syntes kunna avhjälpas genom jämkning i den häradshövdingen tillkommande partiella löneförbättringen. Med hänsyn härtill synes mig försiktigheten bjuda att tillsvidare icke uttaga hela omförmälda besparing, utan

torde nedsättningen i anslaget för nästkommande budgetår lämpligen böra begränsas till 4,800 kronor och anslaget sålunda uppföras med 130,000 kronor.

Under återopandande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till partiell löneförbättring för häradshövdingarna
för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra*
anslag å kronor 130,000.

[17.] 15. **Bidrag till domsagornas förvaltning.** Efter framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen från och med år 1919 i form av extra förslagsanslag beviljat medel till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med särskilda riksdagen delgivna grunder. Bestämmelserna härutinnan återfinnas *dels* i en av Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 utfärdad stadga (nr 166) med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning, den så kallade domsagostadgan, i vissa avseenden ändrad och kompletterad genom kungörelser den 4 juni 1926 (nr 187), den 20 maj 1927 (nr 157) och den 14 juni 1928 (nr 187), *dels ock* i en av Kungl. Maj:t sistsagda dag utfärdad kungörelse (nr 188) angående assessors i hovrätt tjänstgöring vid underdomstol å landet.

Medel för ifrågavarande ändamål erfordras givetvis jämväl för nästkommande budgetår, och någon ändring i de för anslagets användning gällande bestämmelser har jag icke att föreslå.

Vad anslagsbeloppet beträffar, utgjorde detsamma för ett vart av budgetåren 1924/1925—1927/1928 500,000 kronor. Som detta belopp emellertid befanns vara otillräckligt — under nyssnämnda fyra år uppgingo nettoutgifterna å anslaget till i runda tal respektive 565,000 kronor, 558,000 kronor, 565,000 kronor och 572,000 kronor — blev anslaget för det nu löpande budgetåret förhöjt till 550,000 kronor. Visserligen saknas icke anledning till antagande att någon avbelastning å anslaget för framtiden kommer att inträda; antalet biträdande domare är sålunda under innevarande budgetår två mindre än under det närmast föregående och på grund av de förut berörda domsagoregleringarna vinnes jämväl någon minskning i avlöningarna till notarier. Att på grund härav för instundande budgetår minska anslagsbeloppet synes dock icke tillrådligt.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna
för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som finnas upptagna i gällande domsagostadga jämte övriga i ämnet meddelade bestämmelser, för budgetåret 1929/1930 anvisa
ett *extra* förslagsanslag å kronor 550,000.

Vattendomstolarna.

[18.] 16. Vattendomstolarna. Den av 1918 års lagtima riksdag antagna vattenlagen trädde i kraft med 1919 års ingång. Till bestridande av kostnaderna för uppehållande under åren 1919 och 1920 av verksamheten vid de genom denna lag upprättade vattendomstolarna har riksdagen efter Kungl. Maj:ts framställning på extra stat för vart och ett av sagda år beviljat ett förslagsanslag, högst, 160,000 kronor. Likaledes efter förslag av Kungl. Maj:t blev anslaget av 1920 års riksdag höjt till 180,000 kronor, och bestämdes anslaget av 1924 års riksdag till 185,000 kronor samt av 1925 års riksdag till 197,000 kronor. Sistnämnda förhöjning föranleddes av nödvändigheten att förstärka vissa arbetskrafter vid Västerbygdens vattendomstol till följd av det därstädes anhängiga, synnerligen vidlyftiga målet om Vänerens reglering. Från och med budgetåret 1926/1927 har anslaget, som dittills haft karaktär av bestämt anslag, i riksstaten uppförts såsom extra förslagsanslag med 235,000 kronor årligen. Anslagets förändring till förslagsanslag samt den senaste förhöjningen av anslaget hade sin grund däri, att till detsamma överflyttades vissa kostnader för vattendomstolarnas verksamhet m. m., som förut belastade andra huvudtitelns anslag till ersättning åt domare, vittnen och parter (se andra huvudtiteln 1926, sid. 100 f.).

Från förevarande anslag bestridas sålunda numera *dels* årsarvoden åt vattenrättsdomare, vattenrättsingenjörer och vattenrättssekreterare ävensom gottgörelse åt vid vattendomstolarna anställda amanuenser samt vikariatsersättning under semester för vattenrättsdomare och vattenrättssekreterare m. m., *dels ock* följande kostnader, som tidigare utgått från anslaget till domare, vittnen och parter, nämligen dagarvoden och annan gottgörelse till vattenrättsingenjörer utöver dem tillkommande årsarvoden ävensom till vattenrättsnämndemän och av vattenöverdomstolen tillkallat sakkunnigt biträde, ersättning till sakkunnigt biträde, som av Kungl. Maj:t i högsta domstolen tillkallats i vattenmål, samt ersättning enligt 30 § i stadgan den 6 december 1918 (nr 1034) angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna till sådan vikarie för vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjör, som förordnats på grund av bestämmelserna i 26 § samma stadga.

I statsverkspropositionen till 1927 års riksdag (andra huvudtiteln, sid. 18 f.) lämnade dåvarande departementschefen en redogörelse för innebörden av ett utav vissa av rikets vattenrättsdomare i februari 1926 framlagt förslag till omorganisation av vattendomstolarna, varvid även ifrågasatts sådana ändringar i vattenlagen, att vattenöverdomstolen såsom mellaninstans för vattenmålen skulle bortfalla och jämväl i övrigt den överinstans tillkommande befattning med dessa mål skulle begränsas. Han uttalade därvid, att förslaget — som närmast tillkommit i anledning av det av 1924 års riksdag uttalade önskemålet att Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, huruvida icke genom organisatoriska förändringar i vattendomstolarnas verksamhet

kostnaderna för dessa skulle kunna nedbringas — med hänsyn till åtskilliga av vattenöverdomstolen mot förslaget framställda anmärkningar borde, innan slutlig ståndpunkt togs till detsamma, underkastas fortsatt ingående behandling. I detta hänseende erinrades vidare av samme departementschef i fjolårets statsverksproposition (andra huvudtiteln, sid. 58) om den utredning, som ännu pågår angående väg- och vattenbyggnadsstatens omorganisation, och den inverkan denna frågas lösning komme att hava för rekryteringen av vattendomstolarnas tekniska personal, vilket förhållande även framhållits uti en av rikets vattenrättsdomare ingiven, den 15 december 1927 dagtecknad skrivelse. Med hänsyn härtill ansåg departementschefen lämpligt, att med avgörande av nu förevarande fråga finge anstå till dess statsmakterna fattat beslut i anledning av de framkomna förslagen angående väg- och vattenbyggnadsstatens omorganisation.

De skäl, som sålunda av min företrädare anförts för ett uppskov med avgörandet av den väckta frågan om vattendomstolarnas omorganisation, finner jag fortfarande äga giltighet. Vid sådant förhållande och då anledning saknas att för närvarande beräkna ifrågavarande anslag till annat belopp än det senast fastställda, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av arvoden och ersättningar åt
befattningshavare vid vattendomstolarna m. m. för
budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag
å kronor 235,000.

Krigsrätterna.

[19.] 17. **Civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna.** Extra anslaget till avlönande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 108,000 kronor. Av anslaget har Kungl. Maj:t enligt den 18 maj 1928 för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler fastställda avlöningsstater, avsedda att tillämpas från och med den 1 juli 1928 så länge anslag för ifrågavarande ändamål utgår, tagit i anspråk ett belopp av 107,175 kronor. Återstoden av anslaget har reserverats för eventuell mindre jämkning i staterna.

Truppförbandens och därmed även krigsrätternas antal hade före ingången av nuvarande budgetår nedgått till vad som jämlikt 1925 års organisation av försvarsväsendet förutsatts. Personalbehovet vid krigsrätterna kan alltså tills vidare väntas bliva i huvudsak detsamma som för närvarande. Ur nu berörda synpunkt föreligger således ej anledning att för nästkommande budgetår be-

na anslaget till annat belopp än det för löpande budgetår utgående. Ej heller av annan anledning torde ändring härutinnan påkallas. Väl har den kommitté, åt vilken Kungl. Maj:t den 31 augusti 1920 uppdragit att verkställa utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid skulle kunna avskaffas, liksom även

de den 15 juni 1922 tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och upprättande av förslag beträffande en fullständig omarbetning av gällande strafflag för krigsmakten slutfört de dem lämnade uppdrag, varefter de av kommittén och de sakkunniga avgivna betänkandena gjorts till föremål för överarbetning inom justitiedepartementet. Behandlingen av dessa ärenden har emellertid med utgången av år 1926 avbrutits och torde icke komma att återupptagas åtminstone inom den närmaste tiden. Vid sådant förhållande kan ännu icke avgöras, när förslag i angivna hänseenden kunna komma att föreläggas riksdagen. Nuvarande anordning av krigsdomstolarna torde följaktligen bliva bestående jämväl under budgetåret 1929/1930.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlöande av civil personal vid regements och stationskrigsrätterna för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag å kronor 108,000.

18. Avlöning till å äldre stat kvarstående auditor, oförändrat *ordinarie* anslag kronor 4,000.

19. Arvoden åt civil personal vid särskilda krigsrätter m. m., oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 10,000.

E. Rättegångsväsendet i allmänhet.

1. Ersättning åt domare, vittnen och parter, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 500,000.

2. Kostnader, som enligt lagen om fri rättegång skola gäldas av allmänna medel. Till bestridande av kostnader, som enligt lagen om fri rättegång skola gäldas av allmänna medel, har från och med budgetåret 1926/1927 i riksstaten upptagits ett särskilt ordinarie förslagsanslag. Tidigare bestredos dessa kostnader från anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter. Nu ifrågavarande anslag var för budgetåret 1926/1927 uppfört med 260,000 kronor. Detta belopp visade sig emellertid vara otillräckligt, i det att nettoutgifterna från anslaget under sagda budgetår uppgingo till nära 450,000 kronor. En höjning av anslagsbeloppet befanns därför nödvändig. Med hänsyn dels till den korta tid anslaget i riksstaten upptagits under särskild rubrik dels ock därtill, att inom justitiedepartementet utredning igångsatts för att utröna, huruvida icke statsverkets kostnader för ifrågavarande ändamål skulle kunna genom ändrade grunder för åtnjutande av fri rättegång eller eljest nedbringas, ansågs dock ökningen kunna

begränsas till 40,000 kronor. I enlighet härmed uppfördes anslaget i nu gällande riksstat med ett till 300,000 kronor förhöjt belopp.

Även under budgetåret 1927/1928 har ett betydande överskridande av anslaget ägt rum — nettoutgifterna från anslaget under sagda tid belöpte sig till omkring 515,000 kronor — och tydligt är därför att, om nuvarande bestämmelser för åtnjutande av fri rättegång bibehållas oförändrade, en ytterligare väsentlig ökning av anslaget är ofrånkomlig. Emellertid har förenämnda inom justitiedepartementet bedrivna utredning nu fortskridit så långt, att förslag i ämnet torde kunna föreläggas innevarande års riksdag. I betraktande härav har jag funnit mig icke böra för närvarande föreslå någon förhöjning av anslaget, utan får alltså anmäla detsamma till upptagande i riksstaten med oförändrat belopp:

Kostnader, som enligt lagen om fri rättegång skola gäldas av allmänna medel, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 300,000.

[20.] 3. Understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter. Till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter har riksdagen från och med år 1920 anvisat anslag å extra stat. Anslaget, som är av förslagsanslags natur, har från och med budgetåret 1923/1924 utgått med ett belopp av 50,000 kronor för år. Föreskrifter rörande anslagets disposition äro meddelade i kungörelsen den 12 september 1919, nr 639. Utgifterna från anslaget hava under budgetåret 1927/1928 utgjort i runt tal 52,000 kronor.

I fråga om de ändamål, för vilka understöd må utgå till offentlig rättshjälpsanstalt, meddelas närmare föreskrifter i § 2 av ovannämnda kungörelse. Enligt mom. 1 av sagda paragraf kan understöd erhållas dels till bestridande av samtliga för verksamheten nödvändiga utgifter för postporto, telefon och telegram, dels ock till resekostnadsersättning enligt fjärde klassen i 1907 års resereglemente, motsvarande rese- och traktamentsklass II D i resereglementet den 18 juni 1927 (nr 243). Enligt paragrafens mom. 2 kan ersättning beredas för intill hälften av det belopp, som återstår, sedan från anstaltens sammanlagda årsutgifter till avlöningar, skrivmaterialier och tryckningskostnader dragits ersättningsbelopp, som tillgodokommit anstalten på grund av domstolsbeslut eller eljest för lämnat biträde i rättegång. Slutligen kan enligt mom. 3 i samma paragraf ersättning få åtnjutas för bestridande av engångsutgifter, som äro förenade med anstaltens upprättande, dock ej i något fall över 3,000 kronor.

Under senare hälften av år 1928 hava på grund av Kungl. Maj:ts beslut jämlikt bestämmelserna i § 2 mom. 1 och 2 i förutnämnda kungörelse anvisats såsom understöd för år 1927 följande belopp i jämna krontal:

Rättshjälpsanstalt	Ersättning enligt		Summa kronor
	§ 2 mom. 1 kronor	§ 2 mom. 2 kronor	
Stockholms stads.....	9,750	16,468	26,218
Norrköpings stads	782	2,268	3,050
Malmö stads.....	899	3,176	4,075
Hälsingborgs stads	875	2,150	3,025
Örebro läns	1,256	3,452	4,708
Göteborgs stads	1,342	3,106	4,448
	14,904	30,620	45,524

Ehuru de senast utgående understöden sålunda sammanlagt något understiga anslagsbeloppet, synes dock, med hänsyn till att ökade kostnader kunna uppkomma genom eventuellt upprättande av ytterligare anstalter, anslaget böra för budgetåret 1929/1930 bestämmas till enahanda belopp, som är anvisat i nu gällande riksstat; och får jag följaktligen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag å kronor 50,000.

[21.] 4. **Övervakning av villkorligt dömda.** I lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom, vilken lag trädde i kraft med 1919 års ingång, stadgas, att den villkorligt dömda skall under viss tid, ett år vid bötesdom och eljest tre år, stå under övervakning, där ej av särskilda skäl kan antagas, att han skall därförutan låta sig rättas. Övervakningen skall enligt lagen utövas av en därtill av domstolen förordnad person (övervakare), som skall hava tillsyn över den dömdes uppförande och söka befordra vad som kan lända till hans rättelse. Dylika övervakare äro berättigade till ersättning av statsmedel för övervakningen enligt grunder bestämda av Kungl. Maj:t. De för närvarande i berörda avseende gällande bestämmelser äro intagna i en den 23 december 1918 (nr 1012) utfärdad kungörelse. Enligt dessa bestämmelser är övervakaren berättigad att åtnjuta en ersättning av tolv kronor för den första månaden, som den dömda står under övervakning, samt tre kronor för var och en av de följande månaderna ävensom att erhålla gottgörelse för resekostnader enligt femte klassen i 1907 års resereglemente, motsvarande rese- och traktamentsklassen III E i gällande resereglemente.

Till bestridande av kostnaderna för övervakning av villkorligt dömda har sedan år 1919 varit i riksstaten uppfört ett särskilt förslagsanslag. Anslaget, som till en början anvisades såsom extra anslag, blev från och med budgetåret 1927/1928 överfört till ordinarie. Anslagsbeloppet utgjorde för år 1919

25,000 kronor, för vardera av åren 1920 och 1921 50,000 kronor, för år 1922 25,000 kronor och för första halvåret 1923 7,500 kronor. Därefter har anslaget varit för budgetår upptaget till 25,000 kronor.

De sålunda årligen tillgängliga medlen, som till att börja med mer än väl förslogo för ändamålet, hava under senaste tiden till följd av den ökade användningen av villkorlig dom visat sig otillräckliga. Sålunda har anslaget för budgetåret 1924/1925 överskridits med omkring 4,100 kronor, för budgetåret 1925/1926 med omkring 1,000 kronor, för budgetåret 1926/1927 med omkring 10,000 kronor och för budgetåret 1927/1928 med omkring 16,100 kronor. Med hänsyn härtill torde anslaget nu böra höjas, förslagsvis till 35,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det i riksstaten uppförda *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av kostnaderna för övervakning av villkorligt dömda från dess nuvarande

belopp	kronor 25,000
med 10,000 kronor till	» 35,000.

5. Medikolegala besiktningar, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 12,000.

[22.] **6. Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar.** Det *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar är i riksstaten för budgetåret 1928/1929 uppfört med 20,000 kronor.

Då enligt Kungl. Maj:ts beslut den 10 september 1920 bötesersättningar icke utgå till dem, som efter den 15 september samma år utnämnas och förordnas till innehavare av tjänster, varom här är fråga, eller däremot svarande befattningar, samt under de senaste åren i en del städer, till vilkas stadsfiskaler ersättning utgått för dem frångångna bötesandelar, ombyte å stadsfiskalstjänst skett eller tjänsten blivit vakant, torde ifrågavarande anslag kunna nedsättas med 2,000 kronor.

Jag får förty hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det i riksstaten uppförda *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar från dess nuvarande

belopp	kronor 20,000
med 2,000 kronor till	» 18,000.

F. Fångvården m. m.

[23.] 1. **Anslag till fångvården.** Ordinarie förslagsanslaget till fångvården är i nu gällande riksstat upptaget med 3,766,000 kronor samt disponeras enligt följande stater:

A. Avlöningsstat.

Fångvårdsstyrelsen.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	148,700
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	5,000
Arvoden à 500 kronor till två fullmäktige	»	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	»	16,000

Fångvårdsstaten.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	»	2,013,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	150,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	»	280,000

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för fångvård, förslagsanslag	»	1,147,300
---	---	-----------

C. Övergångsstat.

Avlöningar m. m., förslagsanslag	»	5,000
Summa förslagsanslag kronor		3,766,000.

Beträffande användningen av de under fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten upptagna anslagen till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. har Kungl. Maj:t den 8 juni 1928 fastställt särskilda stater att tillämpas under nu löpande budgetår. Samtidigt har Kungl. Maj:t i fråga om anslaget till övriga kostnader för fångvård godkänt ett av fångvårdsstyrelsen underställt förslag till en detaljerad omkostnadsstat för samma budgetår. Denna omkostnadsstat slutar å ett belopp av 1,608,770 kronor, varav 6,470 kronor beräknas inflyta såsom bidrag från vissa städer och kommuner, 165,000 kronor såsom hyresinkomst samt 290,000 kronor såsom inkomst å arbetens bedrivande och återstoden 1,147,300 kronor utgör statens tillskott att utgå av anslaget till övriga kostnader för fångvård.

Fångvårdsstyrelsen har i skrivelse den 7 augusti 1928 framlagt förslag till anslagsäskanden för fångvården för budgetåret 1929/1930, innebärande allenast en mindre ändring i nu gällande stater, varigenom slutsumman skulle komma att något understiga det för närvarande i riksstaten uppförda anslagsbeloppet.

Vidkommande först de under avlöningsstaten upptagna anslagen till *fångvårdsstyrelsen* tillåter jag mig erinra, hurusom dessa anslag för innevarande budgetår utgå med samma belopp som enligt därförut gällande stat, allenast med den skillnad att förslagsanslaget till styrelsens ordinarie tjänstemän enligt beslut av 1928 års riksdag höjts med 10,500 kronor, motsvarande avlöning till byrådirektörsbefattningen å den under fångvårdsstyrelsens kanslibyrå förlagda sociala avdelningen. Till denna å styrelsens stat uppförda befattning hade, med hänsyn till att befattningen hållits vakant, för budgetåret 1927/1928 avlöningsmedel icke varit beräknade. Efter tillkomsten av 1927 års lagar om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare, vilken lagstiftning beräknats medföra ökat arbete för kanslibyrån, ansågs emellertid behövt, att byrådirektörsbefattningen åter finge tagas i användning. På framställning av fångvårdsstyrelsen förordnade därför Kungl. Maj:t genom beslut den 25 november 1927 en hos styrelsen anställd befattningshavare att från och med den 1 januari 1928 tillsvidare till samma års slut uppehålla byrådirektörstjänsten å styrelsens sociala avdelning, och uppdrogs samtidigt åt denne befattningshavare att mot viss ersättning tjänstgöra såsom sekreterare hos den särskilda nämnd, som jämlikt berörda lagar tillsattes för handläggning av ärenden angående ifrågavarande slag av förbrytare.

För de sålunda vidtagna åtgärderna ävensom för tidigare väckt förslag om byrådirektörsbefattningens indragning lämnades i 1928 års statsverksproposition (se andra huvudtiteln 1928, sid. 65 ff.) en närmare redogörelse av dåvarande departementschefen, vilken därvid tillika framhöll att, innan erfarenhet vunnits om den organisation, som enligt Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut skulle äga tillämpning under år 1928, det ej syntes tillrådligt att fatta slutlig ståndpunkt till frågan om förevarande byrådirektörsbefattning. Ett ytterligare skäl för anstånd med denna frågas avgörande förefunnes enligt departementschefens mening däri, att 1926 års besparings-sakkunniga, som i första hand hade att undersöka möjligheten av indragningar och besparingar inom de centrala ämbetsverken, ännu ej företagit sådan undersökning beträffande fångvårdsstyrelsen.

I skrivelse den 27 april 1928, nr 2 A, däri riksdagen anmälde sina beslut angående de under andra huvudtiteln i fjolårets statsverksproposition gjorda framställningar, anslöt sig riksdagen till de synpunkter, som av departementschefen anlagts på den föreliggande frågan, varvid riksdagen emellertid uttalade önskvärdheten av att vid omförmälda besparingssakkunnigas granskning av fångvårdsstyrelsens organisation undersökning måtte verkställas, huruvida icke de åligganden, som påvilade sekreteraren hos förberörda nämnd, lämpligen skulle kunna fullgöras av befattningshavare hos styrelsen utan särskild ersättning och således hänföras till denne befattningshavares ordinarie göromål.

De för år 1928 meddelade förordnandena å ifrågavarande byrådirektörstjänst samt sekreterarbefattningen hos nämnden hava, efter hemställan av

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml.

fångvårdsstyrelsen och nämnden, genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 november 1928 förlängts att från och med den 1 januari 1929 gälla tillsvidare. Anordningen har under det gångna året, enligt vad jag inhämtat från fångvårdsstyrelsen, visat sig ändamålsenlig och åstadkommit en jämnare fördelning av arbetsbördan mellan styrelsens byråer, på samma gång som de omfattande och maktpåliggande sekreterargöromålen hos nämnden därigenom blivit på bästa sätt tillgodosedda.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då de besparingssakkunniga ännu icke medhunnit granskning av fångvårdsstyrelsens organisation, torde någon ändring av den för styrelsen gällande staten vare sig beträffande byrådirektörstjänsten eller i annat avseende icke böra för närvarande ifrågasättas. De i avlöningsstaten för fångvårdsstyrelsen avsedda anslagen böra alltså för budgetåret 1929/1930 uppföras med samma belopp, som äro bestämda för innevarande budgetår.

Innan jag härfter ingår på granskning av anslagen till *fångvårdsstaten*, anhåller jag att få lämna några meddelanden av mera allmän innebörd.

Antalet i statens fångvårdsanstalter förvarade personer, vilket före världskriget plägat uppgå till omkring 2,000 å 2,100 (tvångsarbetare oräknade), stegrades under kristiden och nådde sin höjdpunkt under år 1918 med inemot 4,400 personer; men inträdde efter nämnda år en successiv nedgång, så att under åren 1920 och 1921 antalet var ungefär på samma nivå som under tiden närmast före världskriget. Åren 1922—1924 sjönk antalet ytterligare för att under de följande åren åter stiga. Vid utgången av år 1927 utgjorde antalet 1,947. Under år 1928 har antalet något stigit i jämförelse med förhållandena under år 1927.

Följande tablå belyser närmare växlingarna i fångvårdsanstalternas beläggning under åren 1918—1928:

Antalet i rikets fångvårdsanstalter förvarade personer													
Vid utgången av ett vart av åren										År 1928			
1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1/4	1/7	1/10	1/12
3,996	2,393	2,004	1,992	1,753	1,658	1,659	1,769	1,935	1,947	2,112	1,911	1,923	2,120

Antalet i fångvårdsanstalterna förvarade personer växlar i allmänhet under årets olika månader ganska väsentligt, såsom närmare framgår av nedanstående siffror för år 1928:

1 januari.....	1,947 personer	1 juli	1,911 personer
1 februari	2,107 »	1 augusti.....	1,892 »
1 mars	2,125 »	1 september	1,968 »
1 april	2,112 »	1 oktober	1,923 »
1 maj	2,008 »	1 november.....	2,040 »
1 juni	1,907 »	1 december	2,120 »

Dessa siffror utvisa sålunda en nedgång i antalet under sommarmånaderna, vilket förhållande överensstämmer med erfarenheten under en lång följd av år.

Utöver de i statens fängvårdsanstalter intagna personer förvaras jämlikt avtal med Stockholms stad vid nämnda stads rannsakningsfängelse en del bötes- och fängelsefångar från Stockholms stad. Antalet sådana fångar utgjorde den 1 december 1928 59.

Av hela antalet i statens fängvårdsanstalter förvarade personer den 1 december 1928 utgjorde 129 otillräkneligförklarade, vilka skulle vårdas å sinnessjukhus men av brist på plats vid dessa måst tillsvidare omhändertas av fängvården. Dessa hava förvarats å sinnessjukavdelningarna vid centralfängelserna å Långholmen, i Härnösand och i Växjö (kvinnor) samt vid straffängelserna i Jönköping och i Karlstad ävensom vid kronohäktet i Västervik.

Vid 1927 års riksdag beviljades särskilda anslag för anordnande av dels vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare vid förutvarande centralfängelset i Norrköping och dels interneringsanstalt för återfallsförbrytare vid kronohäktet i Ystad. De hittills planlagda arbetena för anstalternas iordningställande hava så fortskridit, att anstalterna under år 1928 kunnat tagas i bruk. Antalet i vårdanstalten i Norrköping intagna personer utgjorde den 1 december 1928 allenast 2, men synes ytterligare ett par personer vara att förvänta inom den närmaste tiden. Å interneringsanstalten i Ystad hade vid nyssnämnda tidpunkt likaledes intagits 2 personer.

I fråga om anslagen till befattningshavare vid fängvårdsstaten har fängvårdsstyrelsen i sin ovannämnda skrivelse med anslagsäskanden för budgetåret 1929/1930 framhållit, att förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän under budgetåret 1927/1928 visserligen, liksom under föregående budgetår, icke behövt tagas i anspråk till hela sitt belopp — av anslagsbeloppet 2,013,000 kronor hade disponerats något mer än 1,909,000 kronor — men att detta varit beroende därpå, att ett avsevärt antal tjänster under delar av budgetåret ej varit besatta med ordinarie innehavare, vilket förhållande i sin ordning inverkat såväl å förslagsanslaget till vikariatsersättningar som å förslagsanslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Då Kungl. Maj:t på framställningar av fängvårdsstyrelsen numera medgivit tillsättandet av ett flertal ordinarie befattningar vid fängvårdsstaten, ansåge styrelsen förstnämnda anslag behöva tagas i anspråk i väsentligt större utsträckning. Ytterligare anspråk på sagda anslag skulle därjämte komma att ställas, i händelse viss erforderlig ökning av antalet ordinarie befattningar för fängvårdens arbetsdrift genomfördes. Såväl detta anslag som de två andra anslagen kunde emellertid, enligt fängvårdsstyrelsens förmenande, för budgetåret 1929/1930 bibehållas vid sina nuvarande belopp.

Rörande behovet av ytterligare personal för arbetsdriften anför fängvårdsstyrelsen följande:

Inom fångvårdens arbetsdrift hade under senare år vissa förändringar ägt rum. Medan arbetsdriften tidigare i väsentlig omfattning avsett nytillverkning och reparation av uniformer och skodon för försvarsväsendet, hade numera av särskilda anledningar beställningar å dylika arbeten väsentligt nedgått. De arbeten inom skrädderi- och skomakeribranscherna, som fortfarande utfördes vid fångvården, vore emellertid av den omfattning och den art, att högt kvalificerade arbetsledare allttjämt vore för dem erforderliga.

Å andra sidan hade snickeriet fått en allt större betydelse för fångvårdens arbetsdrift. Inom denna yrkesbransch hade beställningarna stadigt stegrats, och vore de arbeten, som utfördes — särskilt möbler — av hög kvalitet. Även vissa andra yrkesgrenar, som förut antingen endast i mindre omfattning eller ock icke alls utövats vid fångvårdsanstalterna, hade numera kommit att intaga en betydelsefull ställning inom arbetsdriften, exempelvis bokbinderi och blankettryck.

Särskilt inom de viktigare grenarna av fångvårdens arbetsdrift måste stora krav ställas på arbetsledarnas yrkesskicklighet och lämplighet i övrigt. Med hänsyn till det ringa antal för arbetsledare avsedda ordinarie befattningar i högre grad än B 6 i gällande avlöningsreglemente — vaktkonstapelsgraden — hade det visat sig vara förenat med synnerligen stora svårigheter att förvärva och få behålla tillräckligt kvalificerade arbetsledare inom omhandlade arbetsgrenar. De yrkesmän, som kunde ifrågakomma för de ledande befattningarna, åtnöjdes nämligen icke med de för vaktkonstapelsgraden bestämda avlöningsförmånerna. Även om avlöningsförmånerna för ordinarie yrkesmästare av 1:a och 2:a klass (lönegraderna B 10 respektive B 8) icke uppginge till de belopp, som skickliga yrkesmän kunde förtjäna inom den enskilda industrien, syntes det dock styrelsen troligt, att svårigheterna i ovan angivna hänseende skulle väsentligt undanröjas, därest fångvården kunde tillförsäkra vederbörande den förmånligare ställning, som innehavandet av ordinarie statstjänst i dessa lönegrader medförde.

I gällande stat för fångvårdsstaten funnes upptagna 3 ordinarie yrkesmästare av 1:a klass (lönegraden B 10) och 23 ordinarie yrkesmästare av 2:a klass (lönegraden B 8). Av dessa tjänster vore emellertid 1 befattning såsom yrkesmästare av 1:a klass och 4 befattningar såsom yrkesmästare av 2:a klass avsedda för maskinister vid de större fångvårdsanstalternas värmeledningar, vadan allenast 2 ordinarie tjänster såsom yrkesmästare av 1:a klass och 19 ordinarie tjänster såsom yrkesmästare av 2:a klass vore att tillgå för fångvårdens arbetsdrift.

Enligt den för budgetåret 1928/1929 fastställda staten å förslagsanslaget till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. hade Kungl. Maj:t medgivit, att vid fångvårdsstaten finge finnas 3 icke-ordinarie befattningar såsom uppsyningsmän eller yrkesmästare av 1:a klass samt 11 icke-ordinarie befattningar såsom överkonstaplar eller yrkesmästare av 2:a klass. Med hänsyn till behovet av icke-ordinarie underbefäl i bevakningstjänst kunde emellertid för arbetsdriften endast undantagsvis tagas i anspråk någon av dessa befattningar. Till följd härav och då allenast icke-ordinarie anställning visat sig ej utgöra tillräcklig lockelse för skickliga yrkesmän, syntes det styrelsen oundgängligt, att antalet ordinarie befattningar såsom yrkesmästare av 1:a och 2:a klass ökades. För det närvarande ansåge sig styrelsen kunna inskränka sig till att föreslå en ökning av antalet ordinarie yrkesmästare med 3 yrkesmästare av 1:a klass och 3 yrkesmästare av 2:a klass, så att hela antalet

ordinarie yrkesmästare skulle utgöra 6 yrkesmästare av 1:a klass och 26 yrkesmästare av 2:a klass.

Med hänsyn till ökningen av antalet ordinarie yrkesmästarbefattningar syntes, åtminstone tillsvidare, en motsvarande minskning av antalet ordinarie, särskilt för arbetsdriften avsedda vaktkonstapeltjänster kunna företagas. Hela antalet ordinarie vaktkonstaplar skulle sålunda kunna minskas från 402 till 396. Årskostnaden för de nu ifrågasatta åtgärderna skulle uppgå till allenast omkring 3,000 kronor. Någon höjning av ifrågavarande avlöningsanslag torde icke bliva erforderlig.

Under återopande av vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta ej mindre öka antalet ordinarie yrkesmästare av 1:a klass, nu 3, till 6 samt antalet ordinarie yrkesmästare av 2:a klass, nu 23, till 26 än även minska antalet ordinarie vaktkonstaplar, nu 402, till 396.

Vad fångvårdsstyrelsen i nu⁷ förevarande hänseende föreslagit finner jag välbetänkt. Med den utveckling av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna, som ägt rum under senare år, måste givetvis ställas stegrade krav på tillgången av kvalificerade arbetsledare vid fängelserna. En ökning av de ordinarie yrkesmästarnas antal synes fördensskull erforderlig. Då inkomstmöjligheterna för en skicklig yrkesman ställa sig förmånligare i civil verksamhet än i fångvårdens tjänst, torde i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag böra företagas en proportionsvis större ökning av antalet yrkesmästare av 1:a klass än av antalet yrkesmästare av 2:a klass. Härigenom underlättas dessutom en rättvisare befordringstur inom arbetsledarkåren till fördel för rekryteringen av denna kår. Genom ökningen av antalet yrkesmästare kan, såsom styrelsen framhållit, en motsvarande minskning vidtagas av antalet ordinarie, särskilt för arbetsdriften avdelade vaktkonstapeltjänster. Då härigenom merkostnaden för anställandet av nya yrkesmästare kommer att inskränka sig till allenast 3,000 kronor, lär någon höjning av förslagsanslaget till fångvårdsstatens ordinarie tjänstemän icke vara erforderlig.

Jämväl de för fångvårdsstaten avsedda förslagsanslagen till vikariatsersättningar samt till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., i staten för budgetåret 1928/1929 uppförda med respektive 150,000 kronor och 280,000 kronor, torde, i enlighet med vad fångvårdsstyrelsen ansett, för budgetåret 1929/1930 kunna bibehållas vid nuvarande belopp.

Beträffande fångvårdens *omkostnadsstat* har fångvårdsstyrelsen i sin skrivelse den 7 augusti 1928 — med förmälan att under budgetåret 1927/1928, då förslagsanslaget till övriga kostnader för fångvård var bestämt till 1,190,400 kronor, nettoutgifterna å anslaget uppgått till i runt tal 1,176,500 kronor, samt under erinran, hurusom styrelsen vid sina anslagsäskanden för innevarande budgetår antagit fångantalet icke skola understiga 1,800 — anfört, att styrelsen vid beräkning av anslagsbehovet för budgetåret 1929/1930 utgått från ett medeltal i statens fångvårdsanstalter intagna personer, för

vilka kronan hade att gälda underhållningskostnaderna, av omkring 1,950 (i Stockholms stads rannsakningsfängelse förvarade kronofångar däri ej inräknade) samt att, även om sålunda någon ökning av antalet fångar vore att förvänta och till följd därav de utgifter, som skulle bestridas från ifrågasvarande anslag, kunde antagas komma att till sitt belopp i någon mån överstiga nettoutgifterna under räkenskapsåret 1927/1928, det dock på grund av motsedd stegring i arbetsinkomsten syntes bliva möjligt att begränsa anslaget till dess nuvarande belopp eller 1,147,300 kronor.

Mot vad sålunda anförts finner jag icke anledning till erinran.

Vad slutligen angår anslaget till *övergångsstat* har fångvårdsstyrelsen anmält, att, på grund av en å övergångsstaten uppförd befattningshavares avgång, samma anslag kunde nedsättas med 1,000 kronor till 4,000 kronor. Anslaget bör följaktligen bestämmas till sistnämnda belopp.

I anslutning till vad jag här ovan yttrat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels förklara, att beträffande de för fångvårdsstaten avsedda ordinarie befattningar den ändring skall från och med budgetåret 1929/1930 vidtagas, att antalet yrkesmästare av 1:a klass, lönegrad B 10, ökas från 3 till 6 och antalet yrkesmästare av 2:a klass, lönegrad B 8, från 23 till 26 ävensom antalet vaktkonstaplar, lönegrad B 6, minskas från 402 till 396,

dels besluta, att i fråga om de för fångvården fastställda ordinarie stater den ändring skall från och med den 1 juli 1929 vidtagas, att ej mindre beloppet av det under titeln: C. Övergångsstat upptagna förslagsanslaget till avlöningar m. m. nedsättes från 5,000 kronor till 4,000 kronor än även staternas slutsumma sänkes från 3,766,000 kronor till 3,765,000 kronor,

dels ock minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till fångvården från dess nuvarande belopp kronor 3,766,000
med 1,000 kronor till » 3,765,000.

[24.] 2. **Extra byrådirektör å fångvårdsstyrelsens arbetskontor.** Sedan ett antal år tillbaka har riksdagen å extra stat anvisat ett anslag å 10,500 kronor till en extra byrådirektör å fångvårdsstyrelsens arbetskontor. Fångvårdsstyrelsen har i sin ovan omförmälda skrivelse den 7 augusti 1928 hemställt, att enahanda anslagsbelopp måtte äskas jämväl för budgetåret 1929/1930.

I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (andra huvudtiteln, sid. 145) berördes frågan om uppförande av nämnda byrådirektörsbefattning å ordinarie stat. Denna fråga synes mig emellertid böra avgöras först sedan fång-

vårdsstyrelsens organisation undergått granskning i besparingshänseende. Då, enligt vad jag under närmast föregående punkt antytt, sådan granskning ännu icke verkställts, torde särskilda medel för ifrågavarande ändamål böra göras tillgängliga även för budgetåret 1929/1930. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra byrådirektör å fångvårdsstyrelsens arbetskontor för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag å kronor 10,500.

[25.] 3. **Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd.** För understödjande av verksamhet till frigivna fångars skydd har fångvårdsstyrelsen sedan många år tillbaka haft att disponera över ränteavkastningen dels av fångvårdens s. k. besparingskassor, vilka uppkommit väsentligen på grund av äldre stadganden om att viss andel av inkomsten å fångarbetet skulle vid fängelserna besparas, dels ock av några fonder, som av enskilda donerats för att användas till frigivnas stöd eller andra med skyddsverksamheten sammanhängande ändamål. Därjämte har riksdagen under senare år till fångvårdsstyrelsens disposition för nu ifrågavarande ändamål anvisat särskilt anslag. Detta anslag — som från och med år 1921, ett tilläggsanslag för samma år inberäknat, årligen belöpt sig till 35,000 kronor — blev, i samband med att vid 1926 års riksdag anslag beviljades till den av fångvårds- och skyddsföreningar i riket bildade sammanslutningen Svenska skyddsförbundet, på förslag av fångvårdsstyrelsen nedsatt till 23,000 kronor. De sålunda beviljade medlen hava enligt Kungl. Maj:ts förordnande tillförts »fångvårdens besparingskassa» för att förvaltas och användas i enlighet med det den 10 juni 1912 av Kungl. Maj:t för kassan fastställda reglemente.

Enligt detta reglemente skola kassans inkomster användas efter fångvårdsstyrelsens beprövande till understöd av frigivna vid deras utträde ur fångvårdsanstalten och under närmaste tiden därefter ävensom till fortsatt hjälp åt sålunda understödda skyddslingar; och äger styrelsen jämväl att av kassans inkomster anvisa medel till föreningar, som verka till frigivnas stöd. Vid utövandet av den verksamhet till frigivna fångars skydd, som av fångvårdsstyrelsen direkt bedrives, har styrelsen till sin hjälp Centralföreningen till stöd för frigivna. En viktig gren av denna hjälpverksamhet är förlagd till lantegendomen Åby i Uppsala län.

Inkomsterna för fångvårdsstyrelsens ifrågavarande verksamhet, statsanslaget inbegripet, hava för budgetåret 1927/1928 uppgått till omkring 50,000 kronor. Av detta belopp hava under samma tid till de i skyddsverksamheten deltagande sammanslutningarna utgått understöd med följande belopp:

Centralföreningen till stöd för frigivna	kronor 41,500
Frälsningsarméns räddningsverks arbetshem	» 1,500
Frälsningsarméns skyddshem »Solbacken»	» 1,000
Göteborgs kvinnohem.....	» 500
Stockholms stadsmissions nödhjälpsbyrå	» 500
Hemmet »Vård och arbete»	» 500
Skara stifts arbetshem	» 500
Summa kronor 46,000.	

Utöver sagda belopp hava tillfälliga understöd utgått direkt till vissa frigivna fångar.

Fångvårdsstyrelsen har i sin skrivelse den 7 augusti 1928 angående anslagsaskanden för budgetåret 1929/1930 hemställt, att till styrelsens disposition för understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd måtte för nämnda budgetår anvisas ett anslag till samma belopp som för innevarande budgetår eller 23,000 kronor.

I enlighet härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fångvårdsstyrelsens disposition för understöd åt verksamheten till frigivna fångars skydd för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* reservationsanslag å kronor 23,000.

[26.] 4. Understöd åt Svenska skyddsförbundet. Till Svenska skyddsförbundet, som enligt den 26 juni 1925 antagna stadgar utgör en sammanlutning av flertalet fångvårds- och skyddsföreningar i riket och har till ändamål att verka för de anslutna organisationernas gemensamma intressen samt åvägabringa och förmedla samarbete dem emellan, har från och med budgetåret 1926/1927 årligen anvisats ett extra anslag å 75,000 kronor.⁴

Efter förslag av fångvårdsstyrelsen har Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juni 1928 ställt det för innevarande budgetår beviljade beloppet till förbundets förfogande, varvid Kungl. Maj:t föreskrivit, att därav skulle tilldelas

föreningen Skyddsvärnet i Stockholm	kronor 35,000
» » i Göteborg	» 6,000
» » i Malmö	» 6,000
» » i Örebro	» 4,000
» » i Falun	» 4,000
» » i Vänersborg	» 1,000
» » i Umeå	» 1,000
» » i Gävle	» 500
Stockholms skyddsförening	» 1,000
föreningen Uppsala samhälle	» 1,000

Malmöhus läns förening till stöd för värnlösa och fallna	kronor	1,000
Blekinge läns förening till stöd för frigivna	»	500
Stockholms kyrkliga socialråd	»	2,000
föreningen Självhjälp	»	1,000

Summa kronor 64,000.

Vidare har Kungl. Maj:t genom samma beslut bemyndigat styrelsen för skyddsförbundet att av de anvisade medlen använda ett belopp av intill 8,000 kronor till understödjande av sådana till förbundet anslutna föreningar, vilka på grund av omfattning och intensitet i bedriven verksamhet kunde bli i särskilt behov av sådant understöd. För förbundets egna utgifter skulle få disponeras 3,000 kronor.

Ät fångvårdsstyrelsen har tillika uppdragits att genom verkställande av inspektioner rörande vederbörande organisationers verksamhet, infordrande av uppgifter och på annat lämpligt sätt öva nödig kontroll över medlens användning, varjämte bestämts, att ett av chefen för justitiedepartementet förordnat ombud skulle äga deltaga i revisionen av förbundets räkenskaper ävensom, där ombudet så funne nödigt, infordra och taga del av till förbundet anslutna föreningars räkenskaper samt att styrelsen för förbundet skulle före den 1 april 1929 till fångvårdsstyrelsen avgiva berättelse, innefattande jämväl redogörelse för och särskild redovisning över anslaget användning, samt för förbundets övriga inkomster och utgifter, rörande förbundets verksamhet under år 1928.

I skrivelse den 7 september 1928 har nu styrelsen för Svenska skyddsförbundet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för förbundets och till detsamma anslutna föreningars verksamhet bevilja ett anslag för budgetåret 1929/1930 av 85,000⁰⁰ kronor. Styrelsen har till stöd för sin framställning anfört:

De till förbundet anslutna organisationerna uppginge för närvarande till trettio. Förbundet hade allttjämt arbetat på genomförandet av större enhetlighet i de anslutna föreningarnas arbetsprogram samt på åstadkommandet av ökad livaktighet i verksamheten. Genom utsända rundskrivelser hade förbundet sålunda, bland annat, verkat för att de föreningar, som tidigare inskränkt sin verksamhet till stöd och hjälp av från fångvårdsanstalt i respektive län frigivna fångar, börjat utvidga denna att omfatta jämväl anordningar av förebyggande natur. Vidare hade förbundet uppmanat samtliga anslutna föreningar att genom anskaffande av lämpliga ombud förskaffa sig fasta anknytningspunkter i alla större samhällen inom respektive föreningars verksamhetsområden. Från flera föreningar hade redan meddelanden ingått angående anskaffandet av dylika ombud samt rörande de vunna goda erfarenheterna av anordningen i fråga. Ett särskilt register hade förbundet börjat upprätta. Till detta, som tillsvidare omfattade endast vagabonderande klienter, lämnade samtliga anslutna föreningar uppgifter. Varje ansluten förening ägde kostnadsfritt erhålla upplysningar från registret.

Framställningar till förbundet från anslutna föreningar rörande statsbidrag hade undan för undan ökats. I sin underdåniga skrivelse den 6 september 1927 angående anslag till förbundet för budgetåret 1928/1929 hade

förbundsstyrelsen framhållit, hurusom redan då inkomna framställningar om förhöjda bidrag närmast pekade på behovet av ökat statsbidrag för förbundet. Då under innevarande budgetår dels nya föreningar tillkommit, vilka vore i stort behov av understöd, dels flera av de tidigare anslutna föreningarna inkommit med väl motiverade krav på förhöjda bidrag, såge sig styrelsen nu nödsakad hemställa om någon ökning av anslaget för nästa budgetår. Vid en närmare granskning av anslagskraven från anslutna föreningar framginge, att en förhöjning med åtminstone 10,000 kronor syntes styrelsen nödvändig.

Av den av styrelsen för skyddsförbundet jämlikt föreskrift avgivna berättelsen rörande förbundets verksamhet under år 1927 framgår bland annat, att arbetet bland frigivna och från tvångsarbetsanstalt o. d. utskrivna omfattat 14,701 åtgärder och 4,547 personer, att 741 alkoholister varit föremål för de anslutna föreningarnas åtgärder, att förundersökning verkställdt rörande 245 personer, att antalet personer, som stått under övervakning av föreståndare eller annan ledamot av förening, utgjort 409, samt att understöd till verktyg, bostadshyra, kläder, resor till anskaffad arbetsplats m. m. lämnats av de anslutna föreningarna till ett belopp av 167,305 kronor 61 öre.

Skyddsförbundets sekreterare har i en avgiven promemoria såsom ytterligare stöd för den gjorda framställningen framhållit, att redan vid ingången av september 1928 ansökningar om extra bidrag å tillhopa 12,000 kronor inkommit till skyddsförbundet och att ytterligare framställningar om sådant bidrag vore att förvänta. Härtill komme, att alltjämt planerades bildandet av nya föreningar, vilka för sin verksamhet vore i väsentligaste grad beroende av anslag från förbundet, samt att utvidgning av flera redan anslutna föreningars verksamhet nödvändiggjorde ökade utgifter. Särskilt hade den av ett stort antal föreningar på förbundets initiativ upptagna anordningen att anskaffa ombud i alla mera betydande orter av vederbörande förenings verksamhetsområde med nödvändighet fört med sig ej obetydliga kostnader. Visserligen voro de ifrågavarande ombuden oavlönade, men ersättning måste i regel lämnas dem för oundgängliga resor i och för platsanskaffning åt och tillsyn av klienter ävensom för postporton m. m.

Fängvårdsstyrelsen har i infortrat utlåtande över framställningen tillstyrkt densamma samt därvid yttrat bland annat följande:

Skyddsförbundet hade under det gångna verksamhetsåret enligt fängvårdsstyrelsens uppfattning alltjämt på ett verksamt sätt främjat fängvårds- och skyddsföreningarnas inbördes samarbete och rationella utveckling. Den större likformighet i fråga om föreningarnas arbetsprogram, som alltmera vunnits, hade tvivelsutan åt den av dem utövade verksamheten förlänat ökat värde. På förbundets initiativ hade flertalet föreningar vidtagit den anordningen att hålla ombud i de mera betydande orterna inom vederbörande förenings verksamhetsområde. Denna anordning hade medverkat till att giva större effektivitet åt såväl platsanskaffningsverksamheten som övervakningsarbetet. Genom anordnandet i Stockholm av ett Svenska skyddsförbundets centralregister, till vilket samtliga anslutna föreningar lämnade uppgifter rörande vagabonderande klienter och från vilket föreningarna

kostnadsfritt kunde erhålla erforderliga upplysningar, hade en mycket värdefull möjlighet till kontroll över de hjälpsökande erhållits. Med hänsyn till att flera av föreningarna utvidgat sin verksamhet samt att under rådande arbetslöshet ökat behov av hjälp förelegat, hade givetvis vederbörande föreningars utgifter stegrats. Från en del föreningar hade ock framställningar gjorts om extra bidrag redan för innevarande budgetår. På grund härav och under hänvisning jämväl till innehållet i den av förbundets sekreterare avgivna promemorian funne fångvårdsstyrelsen en höjning av hittills utgående anslag till förbundet erforderlig för ett behörigt bedrivande av dess verksamhet, och syntes beloppet av den av förbundsstyrelsen föreslagna höjningen, 10,000 kronor, lämpligt avvägd.

Att skyddsförbundets i hög grad gagnande verksamhet även i fortsättningen bör från det allmännas sida vinna ekonomiskt understöd, synes mig icke kunna bli va föremål för tvekan. Hittills har, såsom ovan nämnts, understödet utgått med 75,000 kronor för år. De skäl, som av skyddsförbundets styrelse och fångvårdsstyrelsen åberopats för den begärda höjningen av understödsbeloppet, förefalla väl i och för sig beaktansvärda. Om jag dock icke är beredd att nu förorda en dylik höjning, beror detta i främsta rummet därpå att, enligt vad jag inhämtat, de sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen hava under övervägande förslag till vissa åtgärder, som stå i ett intimt samband med skyddsförbundets arbete och kunna komma att inverka på medelsbehovet för ändamålet. Förevarande anslag torde alltså för budgetåret 1929/1930 böra upptagas till samma belopp som hittills utgått.

Det blivande anslagets fördelning på de olika hjälpföreningarna synes, i likhet med vad hittills ägt rum, böra verkställas av Kungl. Maj:t efter det anslaget beviljats, och torde därvid i fråga om den kontroll å förbundets verksamhet, som från statens sida erfordras i anledning av statsunderstödet, böra meddelas enahanda bestämmelser som nu gälla.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt Svenska skyddsförbundet för
budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra*
anslag å kronor 75,000.

G. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Minderåriga manliga förbrytare.

1. Statens uppfostringsanstalt å Bona. Ordinarie förslagsanslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona är i nu gällande riksstat uppfört med 305,150 kronor och disponeras enligt av 1927 års riksdag fastställd stat, upptagande dels en avlöningsstat med vissa anslagsbelopp och dels under rubriken omkostnadsstat ett såsom förslagsanslag betecknat belopp å 144,000

kronor till övriga kostnader för driften. Den 8 juni 1928 har Kungl. Maj:t fastställt en detaljerad omkostnadsstat för anstalten att gälla under budgetåret 1928/1929. Denna omkostnadsstat, som är beräknad efter ett medeltal av 200 elever per dag, slutar å ett belopp av 199,000 kronor, varav 55,000 kronor beräknats inflyta såsom överskott å verkstadsdriften vid anstalten samt å dess jord- och skogsbruk m. m. samt återstoden 144,000 kronor utgör statens tillskott.

I skrivelse den 18 juni 1928 har styrelsen för Bonaanstalten framlagt sina anslagsäskanden för budgetåret 1929/1930; och har styrelsen därvid hemställt, att det till anstalten utgående anslaget måtte för budgetåret 1929/1930 uppföras med oförändrat belopp.

En avgörande faktor för bestämmande av förevarande anslag är givetvis det elevantal, som kan beräknas komma att finnas å Bonaanstalten. Såsom grund för en dylik beräkning må anföras följande statistiska siffror.

Det sammanlagda antalet elever å Bonaanstalten jämte den förutvarande uppfostringsanstalten å Venngarn har vid ingången av ett vart av följande år utgjort: 1915 126, 1916 121, 1917 142, 1918 226, 1919 306, 1920 280, 1921 202, 1922 188, 1923 181, 1924 194, 1925 167, 1926 191 och 1927 192. I början av varje kvartal 1928 har elevantalet varit: den 1 januari 176, den 1 april 184, den 1 juli 184 och den 1 oktober 185.

Antalet nyintagna elever har utgjort 1915 59, 1916 79, 1917 156, 1918 172, 1919 77, 1920 72, 1921 71, 1922 73, 1923 83, 1924 63, 1925 95, 1926 78, 1927 82 och 1928 intill den 1 december 89.

Av nu anförda siffror framgår, att tillströmningen av elever under de senaste åren varit ganska konstant. För innevarande budgetår har, såsom förut nämnts, medeltalet elever beräknats till 200 per dag. I sin nyss-nämnda skrivelse har anstaltens styrelse anfört, att det ej kunde bedömas, huruvida under budgetåret 1929/1930 medeltalet elever komme att visa någon mera avsevärd ökning, men att med all sannolikhet någon nedgång i elevantalet icke vore att förvänta.

Då anledning alltså icke synes föreligga att för nästa budgetår vidtaga ändring i det till anstalten utgående anslagets storlek, får jag anmäla anslaget till upptagande i riksstaten med oförändrat belopp:

Statens uppfostringsanstalt å Bona, oförändrat *ordinarie*
 förslagsanslag kronor 305,150.

Minderåriga kvinnliga förbrytare.

För vårdande av minderåriga kvinnliga förbrytare, om vilka domstol förordnat att de skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, finnes ej inrättad någon statsanstalt, utan har staten träffat avtal med Svenska diakonissällskapet, varigenom detta förbundit sig att å den sällskapet tillhöriga egendomen Viebäck i Almesåkra socken av Jönköpings län mottaga sådana

minderåriga. För ändamålet hava därstädes av den från sällskapet ledda diakonissanstalten i Stockholm anordnats särskilda hem till ett antal av för närvarande tre, avsedda för mottagande av högst följande antal elever, nämligen äldsta hemmet 15, Björkhaga (öppnat år 1909) 15, och Grankulla (öppnat år 1920) 18.

Den 12 juni 1925 fastställde Kungl. Maj:t i enlighet med av diakoniss-sällskapet uppgjort förslag en överenskommelse, enligt vilken sällskapet åtog sig att å nämnda tre hem till uppfostran mottaga högst 48 minderåriga kvinnliga förbrytare. Avtalet gäller från och med den 1 januari 1926 tillsvidare och intill två år efter skedd uppsägning.

Växlingarna i antalet av de vid Viebäcksanstalten intagna minderåriga kvinnliga förbrytarna belysas av följande siffror, avseende antalet den 1 januari vart och ett av angivna år: 1916 31, 1917 34, 1918 52, 1919 58, 1920 54, 1921 56, 1922 52, 1923 39, 1924 46, 1925 46, 1926 44 och 1927 45. Den första i varje månad 1928 var elevantalet i januari 44, februari 43, mars 45, april 45, maj 47, juni 47, juli 48, augusti 50, september 49, oktober 49, november 49 och december 48.

Antalet nyintagna elever har utgjort under år 1916 13, 1917 22, 1918 23, 1919 14, 1920 10, 1921 11, 1922 11, 1923 11, 1924 20, 1925 14, 1926 19, 1927 18 och 1928 intill den 1 december 18.

Beträffande anstaltens hittillsvarande verksamhet har diakonissanstaltens föreståndare avgivit en den 26 oktober 1928 dagtecknad promemoria. Då riksdagen uttalat önskan att erhålla upplysning om resultatet av verksamheten i samband därmed att förnyat anslag begäres för densamma, torde sagda promemoria få här intagas:

»Hittills har från hemmen utskrivits 204 elever.

Resultatet, sådant det kunnat bedömas i regel minst ett år efter utskrivningen, är att beteckna såsom

gott för	148
otillfredsställande eller osäkert för	42
okänt för	14

Summa 204.

Med »gott» resultat menas här, att den utskrivna blivit återförd till en redbar och hederlig vandel och sköter sitt arbete tillfredsställande. I många fall, då resultatet betecknats såsom »otillfredsställande eller osäkert», har — fast ej den stadga uppnåtts, som varit avsedd — uppfostringsarbetet likväl lämnat djupa spår efter sig och bör ingalunda betraktas såsom bortkastat.

I fråga om dem, som utskrivits under de senare åren, har ett bättre resultat vunnits än vad statistiken för hela den gångna tiden utvisar.

De utskrivna eleverna följas under ett år efter utskrivningen och även därefter, för såvitt de frivilligt vilja meddela sig med föreståndarinnan för det hem, de tillhört. För närvarande stå hemmens föreståndarinnor i förbindelse med det stora flertalet av de elever, som utskrivits under de 6 å 7 sista åren.»

Jag anhåller härefter att få övergå till behandling av spörsmålet, till vilka belopp anslag till nu ifrågavarande verksamhet böra äskas för nästa budgetår.

Till bestridande av den gottgörelse, som diakonissanstalten enligt den mellan denna och staten träffade överenskommelsen berättigats att uppbära för de utgifter, anstalten får vidkännas på grund av sitt förutnämnda åtagande, hava de senare åren beviljats tvenne extra anslag, nämligen ett begränsat anslag till hyra för uppfostringsanstalt m. m. och ett förslagsanslag till elevers bespisning och beklädnad m. m. Jag vill nu först upptaga frågan om det förra av dessa anslag.

[27.] **2. Hyra m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.** Från förevarande anslag bestridas hyresersättning samt kostnader för bränsle och belysning, inventarier, telefon m. m. vid anstalten. Anslaget uppgick för ett vart av budgetåren 1923/1924 och 1924/1925 till 54,400 kronor, för budgetåret 1925/1926 till 49,800 kronor samt för vardera av budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 till 45,200 kronor. Även för innevarande budgetår är anslaget bestämt till 45,200 kronor.

Såsom ovan nämnts, godkände Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 avtal med diakonissällskapet angående de ifrågavarande hemmens användande för minderåriga kvinnliga förbrytare att från och med den 1 januari 1926 gälla — liksom tidigare avtal i förevarande ämne — tillsvidare och intill två år efter uppsägning. Då någon uppsägning ej skett, kommer avtalet att i oförändrat skick äga tillämpning jämväl under budgetåret 1929/1930. Enligt avtalet är sällskapet berättigat att, utöver gottgörelse för bespisning och beklädnad m. m., uppbära ersättning för hyra samt bränsle, belysning, inventarier m. m. ävensom bidrag till avlönande av personal med sammanlagt högst 45,200 kronor (se andra huvudtiteln 1926, sid 175).

Nu förevarande anslag torde alltså böra för nästkommande budgetår äskas med samma belopp som det, varmed anslaget är upptaget i gällande riksstat.

Under återopande härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till gäldande av hyra m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag å kronor 45,200.

[28.] **3. Bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.** Ifrågavarande anslag, som för budgetåret 1923/1924 uppgick till 45,000 kronor, har därefter varit bestämt till 35,000 kronor för budgetår.

Enligt det av Kungl. Maj:t den 12 juni 1925 fastställda avtalet utgår ersättning för bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård m. m. för

varje elev ävensom utrustning vid elevs utskrivning m. m. med vissa i avtalet angivna belopp. Av förut anförda statistiska siffror framgår, att antalet elever under senare tiden hållit sig ungefär vid samma nivå. Anslaget synes emellertid numera vara något knappt tillmätt, enär detsumma under de senast förflutna fyra budgetåren ej obetydligt överskridits. Enligt budgetredovisningarna hava merutgifterna å anslaget uppgått till 3,864 kronor 74 öre under budgetåret 1924/1925, 10,090 kronor 68 öre under budgetåret 1925/1926, 7,555 kronor 50 öre under budgetåret 1926/1927 och 9,492 kronor 85 öre under budgetåret 1927/1928. En höjning av anslagsbeloppet torde därför böra äga rum. För närvarande synes mig höjningen kunna begränsas till 5,000 kronor. Anslaget torde sålunda i riksstaten för budgetåret 1929/1930 böra uppföras med 40,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till gottgörande av bispisning och beklädnad m. m.
 åt elever vid uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga
 förbrytare för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra*
 förslagsanslag å kronor 40,000.

H. Svensk författningssamling m. m.

1. Svensk författningssamling, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 90,000.

[29.] 2. Utgivande av »Nytt juridiskt arkiv». På framställning av Kungl. Maj:t har sedan ett flertal år tillbaka riksdagen anvisat extra anslag till bidrag till utgivande av tidskriften »Nytt juridiskt arkiv». Denna tidskrift, vars utgivande ombesörjes av aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, är uppdelad på två avdelningar, nämligen avdelning I för lagskipning och avdelning II för lagstiftning m. m. Anslaget har från och med budgetåret 1923/1924 utgått med 8,000 kronor för år.

Vid beviljande av anslag för ifrågavarande ändamål har riksdagen förutsatt, att Kungl. Maj:t komme att för anslagets utbetalande såsom villkor föreskriva, att utgivaren skall vara underkastad en viss begränsning vid bestämmande av det pris, som allmänheten har att betala för tidskriften. Denna av riksdagen angivna förutsättning har städse iakttagits. Alltsedan år 1923 har prenumerationspriset för år utgjort

för avd. I vid postabonnemang	kronor	20
» prenumeration i bokhandeln	»	24
» » II » postabonnemang	»	10
» prenumeration i bokhandeln	»	12.

Att en tidskrift sådan som »Nytt juridiskt arkiv» med dess stora betydelse för rättsskipningen och domarutbildningen fortfarande bör vinna under-

stöd från det allmännas sida, synes mig ej böra vara föremål för delade meningar. Någon anledning föreligger ej heller att sätta det understöd, varom nu är fråga, till annat belopp än 8,000 kronor, varmed det under senare åren utgått.

För utbetalande av de medel, som må för budgetåret 1929/1930 bliva av riksdagen anslagna för nu ifrågavarande ändamål, torde Kungl. Maj:t böra, i överensstämmelse med vad som förut skett i fråga om de för samma ändamål beviljade anslagen, stadga det villkor, att prenumerationspriset för tidskriften för år 1929 ej får sättas högre än till det belopp, som Kungl. Maj:t med hänsyn till rådande förhållanden kan finna skäligt fastställa.

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften
»Nytt juridiskt arkiv» för budgetåret 1929/1930 anvisa
ett *extra* anslag å kronor 8,000.

[30.] **3. Regeringsrättens årsbok.** Sedan många år tillbaka har i riksstaten varit uppfört ett extra förslagsanslag till bestridande av kostnaderna för utgivande av regeringsrättens årsbok. Under senare år till och med 1922 har detsamma utgått med 12,000 kronor. I riksstaten för budgetåret 1923/1924 upptogs anslaget med 19,000 kronor. Från och med budgetåret 1924/1925 har anslaget nedsatts till 16,000 kronor.

Med det för ett visst budgetår beviljade anslaget bestridas kostnaderna för årsboken för det kalenderår, som gått till ända närmast före budgetårets ingång. Från anslaget, för innevarande budgetår utgår således kostnaden för 1927 års årgång.

Då kostnaderna för årsboken under de sista åren hållit sig tämligen konstanta samt någon minskning i årsbokens omfång ej är att förvänta så länge den hos regeringsrätten förefintliga balansen ej hunnit avarbetas, torde anledning till ändring i anslagsbeloppet icke föreligga. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för utgivandet av
regeringsrättens årsbok för budgetåret 1929/1930 anvisa
ett *extra* förslagsanslag å kronor 16,000.

I. Diverse.

[31.] **1. Polisbyrå för övervakande av utlänningar i riket.** Genom beslut den 22 juni 1923 har Kungl. Maj:t förordnat, att den sedan flera år tillbaka i Stockholm för övervakande av här i riket vistande utlänningar inrättade särskilda polisbyrån fortfarande skulle tillsvidare bibehållas för tiden efter den 30 juni 1923 samt hava de arbetsuppgifter, som omförmälas

i Kungl. Maj:ts beslut den 21 juni 1922 (se andra huvudtiteln 1923, sid. 63). Sedan Kungl. Maj:t den 4 september 1926 utfärdat ny kungörelse (nr 411) om övervakande av utlänningar i riket ävensom en kungörelse (nr 412) om ändrad lydelse av §§ 1, 2 och 7 i kungörelsen den 8 juni 1917 (nr 475) angående vissa åtgärder för utövande av tillsyn över utlänningar i riket, blevo nya arbetsuppgifter tillagda ifrågavarande byrå. Sålunda skulle det åligga byrån bland annat att registrera de anmälningar rörande utlännings arbetsanställning eller upphörande av sådan anställning, vilka jämlikt den senare kungörelsen skulle av arbetsgivare ingivas eller insändas till vederbörande polismyndighet. Än ytterligare arbetsuppgifter hava tillförts byrån genom den vid 1927 års riksdag beslutade lagstiftningen på hithörande område. Enligt 3 § i lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas, vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1928, skall utlänning omedelbart vid sin ankomst till riket för polismyndighet i den ort, dit han från utlandet först anländer, uppvisa sin legitimationshandling ävensom meddela de upplysningar, polismyndigheten begär. Närmare bestämmelser om utlännings ifrågavarande skyldighet och vad därmed äger sammanhang hava meddelats i kungörelsen den 11 november 1927 (nr 411) med vissa föreskrifter i anledning av nämnda lag. Det tillkommer enligt dessa bestämmelser polisbyrå att registrera såväl, i likhet med vad förut gällt, de uppgifter, som avlämnas av utlänning till polismyndighet i ankomstorten, som ock de uppgifter om dagen för utlännings avresa m. m., varom polismyndighet i den ort, där utlänning lämnar riket, skall göra anteckning.

Till ifrågavarande polisbyrå, för vilken erforderliga medel förut bestritts av anslag under femte huvudtiteln, har riksdagen de senare åren beviljat särskilt anslag under riksstatens andra huvudtitel. För innevarande budgetår har i sådant hänseende anvisats ett extra anslag av 70,000 kronor. Detta belopp har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 maj 1928 ställt till polismästarens i Stockholm förfogande för uppehållande av byråns verksamhet under tiden till den 1 juli 1929, varvid tillika föreskrivits, att högst 60,568 kronor 80 öre finge användas till gottgörelse för de utgifter, som Stockholms stad under nämnda tid kunde få vidkännas för avlöning jämte beklädnadsersättning åt polismän ur Stockholms poliskår, vilka komme att beordras till tjänstgöring vid byrån, och avlöning till kvinnliga biträden samt högst 9,431 kronor 20 öre till lokalhyra jämte värme och belysning, städning, telefonavgifter, registreringskort, inventarier, tillfälligt biträde och expenser i övrigt.

Sedan polismästaren anmodats att inkomma med uppgift å behovet av medel för byråns verksamhet under budgetåret 1929/1930, har polismästaren i skrivelse den 14 november 1928 hemställt, att för ändamålet måtte enligt samma beräkning, som låge till grund för användningen av det för innevarande budgetår beviljade anslaget, äskas ett anslag av 70,000 kronor.

I enlighet härmed får jag, som berett förevarande ärende i samråd med ministern för utrikes ärendena, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsatt uppehållande av en särskild polisbyrå för övervakande av utlänningar i riket för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag å kronor 70,000.

[32.] **2. Ersättning till häradsskrivare för röstlängders upprättande.** På framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1921 års riksdag på tilläggsstat för samma år ett förslagsanslag å 80,000 kronor för beredande av särskild ersättning åt häradsskrivare för röstlängders upprättande. Denna ersättning avsåg att utgöra gottgörelse för den stegring i häradsskrivarnas arbete, som föranletts av de nya bestämmelserna angående rösträtt vid andrakammarval samt de i anslutning därtill vidtagna ändringarna beträffande röstlängders upprättande, avseende ett sammanförande av den politiska och den kommunala röstlängden till en gemensam handling. Från och med budgetåret 1923/1924 har för ändamålet beviljats ett extra förslagsanslag å 80,000 kronor för år.

Föreskrifter angående de grunder, efter vilka ersättningen utgår, äro meddelade i kungörelsen den 14 juli 1922, nr 448. På sätt framgår av vad som förekommit vid anslagsfrågans tidigare behandling (se prop. 1921, nr 204, och 1922, nr 214) är förevarande ersättning ämnad att tillgodokomma häradsskrivarna intill dess ny lönereglering för dem blivit genomförd. Då något förslag härom från Kungl. Maj:t ej torde vara att förvänta till innevarande års riksdag, erfordras medel till ifrågavarande ändamål jämväl för budgetåret 1929/1930.

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av särskild ersättning till häradsskrivare för röstlängders upprättande för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag å kronor 80,000.

[33.] **3. Jordregister för landsbygden.** Enligt av lantmäteristyrelsen avgiven redogörelse för arbetet inom dess förvaltningsområde med uppläggande av jordregister under tiden 1 november 1927—31 oktober 1928 har under sagda redogörelseår särskild personal varit för detta arbete anställd allenast i Kopparbergs län, där i sådant hänseende tjänstgjort lantmätare under $2\frac{5}{6}$ månader och icke-fackutbildad personal under tillhopa $37\frac{2}{3}$ månader. Under närmast föregående redogörelseår utgjorde motsvarande arbetstid $9\frac{2}{3}$ månader för lantmätare och $41\frac{3}{4}$ månader för icke-fackutbildade biträden, och förekom ej heller då anlitan­de av särskild personal för jordregisterarbetet å annat lantmäterikontor än Kopparbergs läns. I övrigt har under nu ifrågavarande redogörelseår å lantmäterikontoren i

länerna förekommande jordregisterarbete utförts av överlantmätarna med biträde av därstädes för arbetena i allmänhet anställda assistenter och skrivbiträden.

Under redogörelseåret hava jordregister anmälts upplagda för 11 socknar, därav 2 socknar med 2,284 registerenheter inom Kopparbergs län och 9 socknar med 463 jordeboksenheter inom riket i övrigt. Härjämte hava särskilda tomtböcker enligt § 37 i förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister upplagts för municipalsamhällena Duvbo och Rimbo i Stockholms län, municipalsamhället Gravarne och Bäckeвик i Göteborgs och Bohus län samt municipalsamhället Järpås i Skaraborgs län.

I avseende å jordregisterarbetets ståndpunkt vid redogörelseårets slut må vidare, enligt lantmäteristyrelsens ovanberörda redogörelse, nämnas, att arbetet numera är slutfört inom 21 av rikets län, bortsett från vissa kompletteringar och ifrågakommande uppläggning av tomtböcker. Antalet socknar, för vilka jordregister vid angivna tidpunkt ännu icke förklarats upplagda, utgjorde 14, därav 1 i Göteborgs och Bohus län, 9 i Värmlands län och 4 i Kopparbergs län. Vad angår det på lantmäteripersonalen ankommande arbete för uppläggande av tomtböcker för vissa samhällen har sådant arbete under ifrågavarande år icke förekommit i större utsträckning. Anledningen härtill har varit, dels att fastställd tomtindelning och i vissa fall även fastställd stadsplan saknas för ett stort antal av omförmälda samhällen, och dels att det för överlantmätarna varit förenat med svårigheter att från samhällena erhålla föreskrivna kartor och handlingar.

Bearbetningen av jordregisterstommar hos domhavandena, vilken vid utgången av oktober 1927 beräknades hava omfattat omkring 141,565 jordeboksenheter i riket utom Kopparbergs län och omkring 27,520 registerenheter i sistnämnda län, har under år 1928 slutförts. Antalet under tiden november 1927—oktober 1928 bearbetade enheter motsvarar påtagligen vad som vid början av denna period beräknades återstå att bearbeta eller högst 210 jordeboksenheter och 1,080 registerenheter; en fullt exakt uppgift härom kan emellertid icke lämnas.

Utöver de anslag om tillhopa 2,150,000 kronor, som tidigare beviljats för inrättande av jordregister för rikets landsbygd, beviljade 1928 års riksdag för fortsättande av detta arbete ett anslag å 25,000 kronor. Av sålunda beviljade medel beräknas omkring 12,000 kronor återstå vid 1928 års utgång. För år 1929 beräknar lantmäteristyrelsen kostnaderna för jordregisterarbetet i lantmäterikontoren till 14,000 kronor, varjämte styrelsen meddelat, att kostnaderna för detta arbete under första halvåret 1930 synts böra beräknas till 6,000 kronor. För bekostande av jordregisterarbete hos domhavandena torde hädanefter särskilda medel icke böra beräknas; skulle någon gång komma att inträffa, att domhavandes medverkan vid upprättande av särskild tomtbok tages i anspråk i sådan omfattning, att särskild kostnad för vikarie därav föranledes, lär dylik kostnad kunna ersättas av anslaget till kostnaderna för domsagornas förvaltning. Däremot synes fortfarande böra be-

räknas medel för bekostande av vissa arbeten, som i samband med jordregisterarbetet i länen verkställas i kammarkollegiet. Härför erfordras omkring 8,000 kronor för år eller för år 1929 och första halvåret 1930 omkring 12,000 kronor.

Av det anförda lär framgå, att till jordregisterarbete under tiden januari 1929—juni 1930 erfordras ett belopp av omkring 32,000 kronor och att av tidigare för sådant arbete beviljade medel återstår ett belopp av omkring 12,000 kronor. Medelsbehovet för budgetåret 1929/1930 kan därför icke beräknas till lägre belopp än 20,000 kronor. Då arbetet, varav numera blott en ringa del återstår, bör få fortgå utan avbrott, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsättande av arbetet å inrättande av jordregister för landsbygden för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* reservationsanslag å kronor 20,000.

[34.] 4. **Fastighetsregister i städer och vissa andra samhällen.** Fastighetsregisterkommissionen, vilken enligt bestämmelse i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad utgör tillsynsmyndighet över fastighetsregistreringen i städer och de andra samhällen, vilkas fastighetsregistrering skall äga rum enligt de för stad meddelade bestämmelser, har för sin verksamhet under år 1928 avgivit en redogörelse, som, för att komma till riksdagens kännedom, torde få såsom bilaga (C) fogas vid statsrådsprotokollet.

1917 års riksdag beviljade för bestridande av de på statsverket belöpande kostnaderna för första uppläggande av fastighetsregister i städer och vissa andra samhällen ett anslag å 750,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 100,000 kronor. Av 1918—1926 års riksdagar anvisades sedermera för tiden till och med den 30 juni 1927 sammanlagt 650,000 kronor eller återstoden av anslaget, likaledes såsom reservationsanslag. 1927 och 1928 års riksdagar hava för ifrågasvarande ändamål för budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 beviljat ytterligare belopp av 75,000 kronor respektive 120,000 kronor att utgå såsom förslagsanslag. Rörande de skäl, som föranledde ändringen i anslagets natur, tillåter jag mig hänvisa till vad därutinnan åberopades i statsverkspropositionen till 1927 års riksdag (andra huvudtiteln, sid. 71 f.).

Såsom av kommissionens redogörelse framgår, kan dess uppdrag icke väntas slutfört med innevarande budgetårs utgång. Anslag för första uppläggandet av fastighetsregister i städer och vissa andra samhällen kommer sålunda att erfordras jämväl under instundande budgetår. Kommissionen har också i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 september 1928 hemställt om utverkande av fortsatt anslag för ändamålet. Innan jag närmare ingår på kommissionens framställning, vill jag emellertid först i korthet erinra om gällande grunder för ifrågasvarande medels disposition.

Enligt 7 kap. 19 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad skall i stad ävensom i köping, som utgör egen kommun och för vilken fastighetsregister föres enligt de för stad gällande bestämmelserna, fastighetsregistret uppläggas och föras på samhällets bekostnad. Emellertid må dylikt samhälle till kostnader, som äro förbundna med registrets första uppläggande, erhålla bidrag av statsmedel. Föreskrifter härom äro meddelade i kungörelser den 12 maj och den 16 november 1917 (nr 289 och 755) samt den 13 september 1928 (nr 349). Det bidragsbelopp, som samhället, sedan registreringsarbetet avslutats, äger uppbära, beräknas enligt dessa bestämmelser i regel till $\frac{45}{100}$ av samtliga kostnader — statens och samhällets — för registrets uppläggande. Kungl. Maj:t äger dock, om anledning därtill föreligger, vidtaga jämkning i beloppet. Från det belopp, vartill statsbidraget sålunda bestämmes, avdragas statsverkets direkta kostnader för fastighetsregistreringen, nämligen kostnader för blanketter för fastighetsregistreringen, för inbindning av registerböcker ävensom vissa resekostnader m. m. Det må beträffande här ifrågavarande samhällen anmärkas, att enligt 7 kap. 19 § fastighetsbildningslagen desamma ej skola svara för kostnad för uppgifter, som för fastighetsregistret lämnas av den, som för fastighetsboken. Kostnad till vikarie för häradshövding under ledighet, för anledd av fastighetsregisterarbete, bör därför icke tagas i beräkning vid bestämmandet av statsbidraget till städer och köpingar, varom nu är fråga.

Vad angår köping, som ej utgör egen kommun, samt municipalsamhälle skola kostnaderna för fastighetsregistreringen enligt riksdagens beslut (skrivelse 1917, nr 110) bestridas helt av statsmedel; och utanordnas härför erforderliga belopp direkt av vederbörande länsstyrelse.

Rörande statsverkets hittillsvarande kostnader för fastighetsregisterarbetet har fastighetsregisterkommissionen i sin skrivelse den 17 september 1928 upplyst, att under tiden från och med den 19 juni 1917, då kommissionen trädde i verksamhet, intill den 1 juli 1928 — för vilken tid enligt vad ovan angivits anvisats anslag med tillhopa 825,000 kronor — av statsmedel utbetalts i jämna krontal räknat:

1) Utgifter för fastighetsregisterkommissionen:

Avlöningar åt kommissionens ledamöter	kronor	157,473	
Kostnad för betjäning	»	11,260	
Inköp av inventarier	»	2,898	
Skrivmaterialier, telefon o. d.	»	6,772	
Lokalhyra	»	6,225	
Bränsle och belysning	»	3,338	
Renskrivning	»	8,562	
Städning och rengöring	»	2,363	198,891

2) Tryckningskostnader m. m.:

Blankettryck	»	92,876	
Övriga tryckningskostnader	»	33,357	
Inbindning av fastighetsregisterböcker	»	13,823	
Kartpapper	»	4,338	144,394

3) Resekostnader	kronor	35,981
4) Statsbidrag till 43 städer och 8 köpingar	»	306,699
5) Av länsstyrelserna utanordnade belopp till municipalsamhällen m. m.	»	106,468
6) Avlöning till vikarier för domhavande under ledighet för fastighetsregisterarbete ävensom till dem, som efter förordnande utfört sådant arbete	»	31,075
Summa kronor		823,508.

I fråga om anslagsbehovet för budgetåret 1929/1930 yttrar kommissionen i förenämnda skrivelse:

Kommissionen hade i sin framställning angående anslag till fastighetsregistreringen för innevarande budgetår framhållit, att uppläggandet av fastighetsregister för ett större antal städer och köpingar närmade sig sin fullbordan och att därmed komme att inträda en avsevärd ökning av utgifterna för statsbidrag. Detta gällde jämväl för närvarande, och kommissionen kunde härutöver tillägga, att fastighetsregister för ett flertal bidragsberättigade samhällen anmälts upplagt utan att dock, så vitt anginge flertalet av dem, ansökan om bidrag ännu inkommit. Inkomna, ej slutbehandlade ansökningar torde föranleda utgift för statsverket å omkring 25,000 kronor, och åtskilliga framställningar om statsbidrag torde vara att vänta inom den närmaste tiden. Härtill komme, att någon nedgång i övriga å statsverket ankommande utgifter för fastighetsregistreringen icke torde vara att förvänta under nästkommande budgetår. Under sådana förhållanden torde anslaget till fastighetsregister för nästkommande budgetår, vilket anslag liksom för närvarande torde erhålla karaktären av förslagsanslag, icke lämpligen kunna bestämmas till lägre belopp än det för innevarande budgetår utgående anslaget, eller 120,000 kronor.

Jag anser mig böra biträda fastighetsregisterkommissionens förslag och får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av de på staten belöpande kostnaderna för första uppläggande av fastighetsregister i städer och vissa andra samhällen för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag å kronor 120,000.

5. Internationella byrån i Bern, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 4,000.

[35.] **6. Uppgående av riksgränsen mot Norge.** Riksgränsen mot Norge har huvudsakligen tillkommit på grundval av tvenne traktater, den ena av den 26 oktober 1661 för den bohuslänska gränsen och den andra av den $\frac{21 \text{ september}}{2 \text{ oktober}}$ 1751 för den övriga delen av gränsen.

I nämnda traktater förklaras, att riksgränsen skall framgå genom vissa närmare angivna brytningspunkter. Bestämmelser om riksgränsens »redreserande, uthuggande och rörläggande» äro meddelade i en vid 1751 års traktat fogad s. k. kodicill. Enligt dessa bestämmelser skulle rös uppsättas ej blott

i brytningspunkterna (huvudrös) utan även däremellan, »da distansen är lång och punkterna således situerade, att man icke kan se ifrån den ena till den andra» (mellanrös). Vid riksgränsens redresserande i skog skulle iakttagas, att gränsen »uthugges till 16 alnars bredd, 8 alnar på vardera sidan om linjen, varigenom gränsen bliver desto säkrare och rösen så mycket synbarare». Det sålunda stadgade utmärkandet av riksgränsen ägde rum under åren 1752—1766, och upprättades därvid särskilda kartor över gränsens sträckning.

Enligt föreskrift i kodicillen skulle gränslinjen vart tionde år uppgås, därvid gränsgatorna borde rensas från uppvuxen skog och tillika borde efterses, om riksrösen vore »uti sitt behöriga och oskadda tillstånd». Denna föreskrift ändrades sedermera genom en kungl. resolution, beslutad i sammansatt svenskt-norskt statsråd den 22 oktober 1845, så till vida, att gränsröjning och eftersyn skulle äga rum längs gränsen mot dåvarande Kristiania och Trondhjems stift vart femtonde år och längs den norr därom belägna gränsen vart tjugofemte år.

I 1661 års traktat förekomma inga bestämmelser vare sig om sättet för rörläggningen eller om eftersyn av gränsen. Vid den röjning av Dalslandsgränsen, som företogs år 1793, anmärktes emellertid, att gränsen mellan Bohuslän och Norge icke vore synbar och att den sannolikt ej någonsin blivit uppgången efter år 1661. I anledning härav bestämde Kungl. Maj:t år 1804, att, ehuru denna del av riksgränsen ej hade någon grund i 1751 års traktat, det likväl borde stå vederbörande å ömse sidor om gränsen fritt att träffa överenskommelse om röjning därstädes. En dylik gränsröjning kom också till stånd år 1817, och vid sedermera företagna röjningar av gränsen norr om Bohuslän hava förrättningarna städse utsträckts till gränsens ändpunkt vid Idefjorden.

De senaste gränsröjningarna försiggingo år 1896 för den norra gränsdelen från riksröset nr 204 till gränsen mot Finland (motsvarande gränsträckan utefter Lappland) samt år 1909 för den södra gränsdelen. Enligt gällande bestämmelser skulle alltså nya gränsröjningar hava ägt rum respektive åren 1921 och 1924, men dessa förrättningar blevo jämligt beslut av Kungl. Maj:t den 3 december 1920 och den 27 juli 1923 tillsväradare uppskjutna i anledning av att fråga uppkommit om företagande av en fullständig revision av gränsen mellan Sverige och Norge. Vid 1896 och 1909 års gränsröjningar hade nämligen upptäckts vissa felaktigheter beträffande gränsens beskaffenhet.

Till 1909 års gränsröjning, som verkställdes med vida större noggrannhet än förut varit vanligt, beordrades fyra kommissarier från vardera riket med sådan arbetsfördelning, att två svenska och två norska kommissarier skulle befara gränsen från Idefjorden till riksröset nr 144 samt de fyra övriga kommissarierna gränsen norr därom till riksröset nr 204. Vid förrättningen konstaterades, att gränsgatan mellan två närliggande rös flerstädes gick i bukter än in på norskt och än in på svenskt område. Dessa felaktigheter

korrigerades på sträckan mellan Idefjorden och röset nr 165, medan däremot gränsgatan på sträckan mellan rösen nr 165 och 204 i allmänhet röjdes i befintligt läge. Vidare anmärktes vid förrättningen, att vissa mellanrös ej lågo på räta linjen mellan huvudrösen. På tre sträckor, nämligen mellan rösen nr 136 och 144, nr 165 och 167 samt nr 184 och 187, voro felen i sådant avseende mera avsevärda. Vad den första sträckan, från Härjehåga till Vånsjögusten (Dalarnas nordspets), angår, upplyser förrättningsakten, att röset nr 138, som befanns mest felaktigt och som man ansåg sig böra nedriva för bottenmärkets kontrollerande, låg 100 à 125 meter öster om räta linjen mellan rösen nr 136 och 144. I fråga om den andra sträckan befanns röset nr 166 (Märskalsröset nära Skaltugan), vars bottenmärke likaledes kontrollerades, ligga omkring 250 meter öster om räta linjen mellan rösen nr 165 och 167. Vad slutligen beträffar sträckan mellan rösen nr 184 och 187, så konstaterades, att röset nr 185 låg omkring 90 meter och röset nr 186 omkring 100 meter öster om räta linjen mellan rösen nr 184 och 187.

Beträffande huvudrösens läge förelåg vid ifrågavarande förrättning icke på någon punkt meningsskiljaktighet mellan svenskarna och norrmännen. Likaså synes enighet hava rått därom, att samtliga rös fortfarande befunno sig å den plats, där de blivit förlagda vid gränsens första utmärkande. Däremot voro meningarna delade angående mellanrösens förflyttning. Inom den södra kommissionen enades man om, »att den nuvarande rätliniga röjningen mellan rösen och riksmärken för framtiden borde bibehållas». Detta uttalande torde böra så förstås, att kommissionen avstyrkte mellanrösens flyttande. Kommissionen anför nämligen som motiv för sin ståndpunkt, att felen vore än till Sveriges och än till Norges nackdel samt att en flyttning skulle medföra betydande kostnader. Inom den norra kommissionen rådde ej samma enighet. De norska kommissarierna ansågo, att gränsen borde uppröjas rätlinigt från gränsrös till gränsrös på sådant sätt, att de mellan huvudrösen förefintliga mellanrösen icke frånginges. Från de svenska kommissariernas sida åter framhölls, att gränsen till angiven bredd borde upphuggas och rensas utefter de räta linjer, i vilka den mellan de i traktaten angivna brytningspunkterna skulle framgå.

Med anledning av de felaktigheter, som vid 1909 års gränsröjning konstaterats, beslöt Kungl. Maj:t den 30 mars 1915 föreslå norska regeringen att gemensamt med den svenska regeringen vidtaga åtgärd i ändamål att verkställa en fullständig revidering och korrigering av gränsen mellan de båda rikena i dess helhet för att såväl i fråga om mellanrösens läge som gränsgatornas sträckning bringa gränsen i full överensstämmelse med 1751 års gränstraktat. Såsom svar härå anförde den norska regeringen, att en gränsreglering i enlighet med det svenska förslaget skulle för båda rikena medföra mycket betydliga utgifter i förhållande till genomförandet av det från norsk sida år 1909 framställda förslaget om rätlinig röjning av gränsen från rös till rös med bibehållande av de ursprungliga mellanrösen; och föreslog norska regeringen med hänsyn härtill, att till en början en beräkning

av de med en gränsrevidering enligt det svenska förslaget förbundna kostnaderna måtte uppgöras samt att för sådant ändamål från norsk sida chefen för Norges geografiske opmaaling och från svensk sida chefen för rikets allmänna kartverk måtte bemyndigas att träda i direkt förbindelse med varandra till en förberedande konferens i saken som utgångspunkt för en förslagsvis gjord utgiftsberäkning och ett eventuellt förslag i ämnet, varvid enligt norska regeringens uppfattning även borde upptagas frågan om utmärkande av gränsen med tidsenliga märken. Med föranledande av norska regeringens sistberörda förslag bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 25 september 1920 chefen för rikets allmänna kartverk att träda i direkt förbindelse med chefen för Norges geografiske opmaaling till en dylik förberedande konferens.

I skrivelse den 19 juni 1926 anmälde sedermera chefen för rikets allmänna kartverk, att, efter ingående förhandlingar mellan honom och chefen för Norges geografiske opmaaling, enighet vunnits om viss grund för beräkning av kostnaderna för riksgränsens ifrågasatta revidering och korrigering m. m.; och överlämnades med skrivelsen

dels en mellan de båda kartverkscheferna i angivna hänseende träffad, den 15 och den 17 juni 1926 dagtecknad överenskommelse, upptagande tvenne under särskilda punkter närmare behandlade alternativ, nämligen: A) en korrigering (revidering) av riksgränsen för dess bringande i full överensstämmelse med 1751 års gränstraktat och dess försättande i tidsenligt skick, samt B) arbeten, som ansåges önskvärda för att sätta gränsen i tidsenligt skick,

dels ock en av den svenske kartverkschefen rörande kostnaderna för Sveriges del för genomförande av de olika alternativen förslagsvis upprättad beräkning, slutande enligt det förra alternativet å 307,000 kronor och enligt det senare alternativet å 103,000 kronor.

I anledning av kartverkschefens skrivelse hördes länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens samt Norrbottens län. Av länsstyrelsernas yttranden framgick, att en fullständig gränsreglering ej skulle medföra några förändringar beträffande riksgränsen utmed Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län, ävensom att, beträffande övriga delar av gränsen, den mark, som därav skulle beröras, bestode i Värmlands och Kopparbergs län huvudsakligen av skogsmark, fjäll och vatten samt i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till allra största delen av kala fjällvidder, myrar och vatten. Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalade, att något mot de betydande kostnaderna svarande praktiskt värde av den ifrågasatta gränskorrigeringen för detta län icke syntes vara att påräkna.

Kungl. Maj:t företog härefter ärendet till förnyat övervägande och fann därvid enligt beslut den 9 juni 1927, med hänsyn till vad dåmera blivit upplyst, förslaget om verkställande av en fullständig revidering och korrigering av gränsen mellan de båda rikena icke böra för Sveriges del vid-

hållas samt förordnade, att förhandlingar skulle upptagas med norska regeringen om en definitiv överenskommelse rörande traktatsenlig röjning och eftersyn av gränsen enligt det av kartverkscheferna framlagda alternativ B.

Sedan norska regeringen förklarat sig villig att under förbehåll av stortingets samtycke upptaga dylika förhandlingar, föreslogs från svensk sida, att fältarbetet skulle börjas år 1929 av tvenne blandade gränskommissioner, den ena vid landgränsens sydliga slutpunkt omkring den 10 maj och den andra vid riksröset nr 138 vid midsommartiden, samt att en representant från norsk sida skulle utses att med den svenske kartverkschefen överlägga om ett förslag, huvudsakligen i överensstämmelse med alternativ B, till för båda rikenas gränskommissioner gällande bestämmelser, avsedda att intagas i vederbörandes arbetsinstruktion. Norska regeringen svarade härtill, att den fortfarande under förbehåll av stortingets samtycke vore villig vidtaga åtgärder i syfte att arbetet vid gränsen skulle kunna taga sin början å angivna tider samt att direktören för Norges geografiske opmaaling utsetts att med den svenske kartverkschefen dryfta förslag till arbetsinstruktion.

Kungl. Maj:ts uppdrag därefter den 28 augusti 1928 åt den svenske kartverkschefen att efter överläggning med den från norsk sida utsedde representanten inkomma med förslag till instruktion för de båda gränskommissionerna, och har nu kartverkschefen med skrivelse den 20 december 1928 överlämnat sådant förslag. Sedan förslaget granskats, är det min avsikt att underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning.

Huvudsakliga innebörden av ovannämnda med alternativ B betecknade förslag angående riksgränsens uppgående är följande.

Samtliga äldre riksrös (såväl huvudrös som mellanrös) bibehållas i sitt nuvarande läge. Hittills ommarkerade brytningspunkter å riksgränsen, uppräknade i 1751 års gränstraktat, markeras med nya riksrös i den mån omständigheterna medgiva. Härjämte uppsätts nya riksrös eller s. k. utliggare efter vissa närmare angivna grunder (antalet sådana nya riksrös beräknas till 223 stycken). Nyuppförda riksrös, evad de sättas i brytningspunkt eller icke, betecknas med samma nummer som närmast åt sydhället belägna nuvarande riksrös med tillägg av en bokstav, t. ex. 187 A, 187 B o. s. v. Särskilda föreskrifter lämnas om sättet för uppförande av nya riksrös, reparation av äldre riksrös samt upphuggande av gränsgator. Det förutsättes, att gränslinjen mellan befintliga rös uppgås i möjligaste mån rätlinigt. Inskjutandet av nya mellanrös och utliggare i vederbörligt vertikallplan mellan vid gärnsuppgången 1752—1766 satta rös utföres med den noggrannhet, som betingas av hänsyn till det praktiska livets behov, och under hänsynstagande till rimliga arbetskostnader. Någon ny detaljkarta över gränsen upprättas icke, utan befintliga topografiska kartor revideras.

Gränsuppgångens ledning uppdrages åt de båda rikenas kartverk och själva fältarbetet åt två särskilda gränskommissioner. Gränskommissionernassvenska personal skulle utgöras av sammanlagt 2 kommissarier (ålder och tjänsteställning motsvarande minst kaptens grad), 2 assistenter med geodetisk utbildning och övade i stakning, tillika förmän för arbetsstyrkan, 2 ledare av trängen, tillika lägerkommendant, 2 ordonnanser, 2 kockar, 2 stenhuggare, 2 stenarbetare, 14 eller 12 skogsarbetare och 10 klövjehäsförare.

Härjämte erfordras visst antal klövchästar. Vid behov anställas ytterligare arbetsstyrka å ort och ställe.

Under förutsättning att gränsuppgången organiseras på angivet sätt beräknas arbetet kunna fortskrida så, att söder om riksrös nr 126 uppgås 25 kilometer av gränsen per fältarbetsvecka och norr om samma riksrös 35 kilometer per fältarbetsvecka. Då gränsen söder om riksröset nr 126 är 370 kilometer och norr därom 1,243 kilometer lång, antages den förra gränsdelen kräva 15 arbetsveckor och den senare gränsdelen 35 å 36 arbetsveckor. För hela gränsuppgången skulle således åtgå 50 å 51 arbetsveckor. Gränsarbetet skulle pågå två år. Under första arbetsåret beräknas den ena gränskommisionen vara sysselsatt å sträckan från Idefjorden till riksröset nr 138 under tiden från omkring den 10 maj till början av september och den andra gränskommisionen å sträckan mellan riksrösen nr 138 och 191 från midsommar till början av september. Under det andra året skulle vardera kommissionen arbeta å återstående delar av gränsen från midsommar till början av september.

Kostnaderna för utförande av gränsröjningen enligt alternativ B hava, såsom redan nämnts, av chefen för rikets allmänna kartverk beräknats till 103,000 kronor. Av detta belopp beräknas åtgå till engångskostnader för nyanskaffning 9,693 kronor 40 öre, till traktamenten, avlöningar, hästlega, furage och transporter under fältarbeten sammanlagt 74,413 kronor 50 öre, till resekostnader vid de årliga resorna till och från arbetena å gränsen 6,218 kronor 30 öre, till kostnad för förbrukningsartiklar 1,757 kronor 42 öre, till slitningsersättning för från armén lånad utrustning 356 kronor 49 öre, till diverse extra kostnader 9,100 kronor 89 öre samt till byråarbetskostnader 1,460 kronor.

I sin skrivelse den 19 juni 1926 framhåller kartverkschefen, att kostnadsberäkningen endast gäve ett närmelsevärde, ity att de mer eller mindre försvårande omständigheter, som komme att möta arbetet å olika delar av gränsen, icke kunde förutses. Enligt vad jag inhämtat, hava å norsk sida kostnaderna för en gränsröjning enligt alternativ B beräknats till 35,140 dollars eller alltså omkring 131,500 svenska kronor.

Innan jag ingår på frågan om anvisande av medel till den avsedda gränsröjningen, torde det tillåtas mig att något beröra sakens mera principiella sida.

I 1751 års traktat uppräknas, såsom i det föregående omnämnts, vissa punkter, genom vilka gränsen skall framgå. Å flertalet av dessa brytningspunkter uppfördes riksrös (huvudrös) vid gränsens utmärkande åren 1752—1766. Att något av nämnda rös skulle blivit felaktigt placerat, har ej vare sig från svensk eller norsk sida påståtts. Vid gränsens första uppgående utsattes emellertid rös icke blott å brytningspunkterna utan även däremellan, då distansen var lång (mellanrös). Under 1896 och 1909 års gränsförrättningar konstaterades, att vissa av mellanrösen icke ligga på rätta sammanbindningslinjen mellan närmaste huvudrös ävensom att gränsgatan från rös till rös på en del sträckor går i buktar.

Enligt ovannämnda alternativ B förutsättes nu, att en uträtning av sist-nämnda bukter å gränslinjen åvägbringas, medan däremot någon flyttning av felaktigt placerade mellanrös icke skulle äga rum. Med avseende härå torde böra framhållas, att såväl huvudrös som mellanrös samtliga synas fortfarande befinna sig å den plats, där de ursprungligen blivit satta, och att således en ändring härutinnan skulle medföra rubbade av alltsedan gränsens tillkomst bestående förhållanden. En sådan fullständig revision av riksgränsen, som från svensk sida först ifrågasattes, skulle vidare helt säkert medföra uppkomsten av åtskilliga svårlösta tvister angående äganderättsförhållanden på ömse sidor om gränsen. Då härtill kommer att, enligt vad utredningen giver vid handen, den mark som skulle beröras av gränsrevisionen torde hava ett helt ringa värde, vilket i varje fall ej motsvarar kostnaderna för en dylik revision, synes intet vara att erinra mot att den förestående förrättningen gives den mindre omfattande beskaffenhet, som avses i alternativ B. En gränsuppgång enligt detta alternativ kan icke, lika litet som föregående röjningar, innebära avstående å någondera sidan av rätten att i fall av behov påkalla en fullständig revision av gränsen. Härom torde emellertid, för undvikande av missförstånd, norska regeringen böra under rättas i samband med godkännande av instruktionen för de blivande gränskommissionerna.

Vad härefter beträffar kostnaderna för förrättningen, möter obestriddigen, på sätt chefen för rikets allmänna kartverk antytt, viss svårighet att på förhand fixera desamma. Den av kartverkschefen framlagda beräkningen synes mig emellertid uppgjord med iakttagande av vederbörlig sparsamhet. Av det för förrättningen i dess helhet för Sveriges del beräknade beloppet 103,000 kronor kan, enligt vad kartverkschefen under hand meddelat mig, å de arbeten, som skulle företagas före den 1 juli 1930, antagas komma att belöpa omkring 70,000 kronor, vilken summa alltså erfordras för budgetåret 1929/1930. Att kostnaderna för nämnda tid sálunda uppgå till åtskilligt mer än hälften av totalkostnaden, har sin grund bland annat däri, att andra årets gränsarbeten måste igångsättas redan under juni 1930.

I enlighet härmed synes för ändamålet böra av riksdagen äskas ett reservationsanslag för budgetåret 1929/1930 å 70,000 kronor. Tillika torde med hänsyn därtill, att gränsarbetena under år 1929 äro avsedda att taga sin början redan i maj månad, bemyndigande av riksdagen böra utverkas att av tillgängliga medel, förslagsvis andra huvudtiteln's anslag till rese- och traktamentspenningar, utanordna det belopp, som kan erfordras före nämnda budgetårs ingång, vilket belopp sedermera bör ersättas från nu ifrågasvarande anslag.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för uppgående av riksgränsen mot Norge för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* reservationsanslag å..... kronor 70,000,

med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av andra huvudtiteln ordinarie förslagsanslag till rese- och trakamentspenningar utanordna vad av detta belopp må finnas erforderligt före den 1 juli 1929.

7. Ålderstillägg, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 2,000.
8. Rese- och trakamentspenningar, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 160,000.

9. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 260,000.

[36.] 10. Tryckningskostnader. Andra huvudtiteln ordinarie förslagsanslag till tryckningskostnader är i nu gällande riksstat uppfört med 30,045 kronor.

För budgetåret 1929/1930 torde anslaget, för utjämnande av huvudtiteln slutsumma och då i övrigt icke föreligger anledning till ändring av anslagsbeloppet, böra bestämmas till 30,041 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det i riksstaten under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskostnader från dess nuvarande belopp kronor 30,045
med 4 kronor till » 30,041.

[37.] 11. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga. På sätt framgår av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor, har en omräkning ansetts böra ske av huvudtitlarnas anslagsbehov för kommittéväsendet. Det har därvid i fråga om andra huvudtiteln anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, vilket i riksstaten för innevarande budgetår är upptaget till 200,000 kronor, befunnits möjligt att begränsa anslagsbeloppet till 170,000 kronor; och får jag i enlighet härmed hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det i riksstaten under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie* reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga från dess nuvarande belopp kronor 200,000
med 30,000 kronor till » 170,000.

12. Extra utgifter, oförändrat *ordinarie* reservationsanslag kronor 30,000.

[38.] 13. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen. Under återopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma

frågor anført angående behovet av anslag för budgetåret 1929/1930 till bestridande av tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen hemställer jag, att Kungl Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan vara riksdagen förelagd, för beredande av tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1929/1930 under andra huvudtiteln såsom *extra* förslagsanslag beräkna ett belopp av kronor 2,500.

[39.] 14. **Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.** Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anført angående behovet av anslag för budgetåret 1929/1930 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1929/1930 under andra huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag å kronor 1,650,000.

Sammanfattning.

Andra huvudtiteln <i>ordinarie</i> anslag komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, att uppgå till sammanlagt	kronor	9,433,204
och de <i>extra</i> anslagen till sammanlagt	»	3,571,896.
Huvudtiteln slutsumma, för innevarande budgetår	»	13,040,200,
skulle, under förutsättning av bifall till mitt förslag, för budgetåret 1929/1930 uppgå till	»	13,005,100,
innebärande en minskning av	»	35,100.

Vad departementschefen uti detta ärende, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, yttrat och hemställt tackes Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skall utdrag av statsrådsprotokollet, såvitt ärendet angår, överlämnas till finansdepartementet till ledning vid avfattande av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Bilaga A.

(Jfr sid. 3.)

Till Konungen.

Jämlikt den av Eders Kungl. Maj:t för lagberedningen fastställda instruktionen får beredningen härmed i underdånighet avgiva redogörelse för sin verksamhet under år 1928.

Beredningen har under året fortsatt behandlingen av testamentsrätten. Därvid har det i årsberättelsen för 1927 omförmälda förslaget till lag om testamente överarbetats och förslag till vissa därmed sammanhängande lagar uppgjorts. Till större delen av de föreslagna lagbestämmelserna hava utkast till motiv författats.

Det samarbete, som i och för ärvdabalkens revision under föregående år inletts mellan Sverige och Finland, har fortgått genom överläggningar, som ägt rum i Stockholm den 7—den 14 juni samt den 17—den 20 december mellan beredningens ordförande och ledamöter, å ena sidan, samt förvaltningsrådet F. Grönvall i egenskap av äldre ledamot i den finska lagberedningen, å den andra sidan. Dessa överläggningar, som berört åtskilliga ämnen på testamentsrättens område, äro avsedda att fullföljas under nästkommande år.

De förhandlingar, som hösten 1926 upptagits för åvägbringande av överenskommelser rörande internationellt privaträttsliga regler på familjerättens område, hava under tiden från och med den 15 till och med den 30 juni fortsatt i Stockholm, därvid såsom delegerade deltagit från svensk sida undertecknade Ekeberg, Lindhagen och Lind, från dansk sida professorn vid Köpenhamns universitet V. Bentzon, nationalbankdirektören F. Schröder och departementschefen i justitsministeriet A. Svendsen med sekretaer J. Faurholt som sekreterare, från norsk sida höiesteretsdommer E. Alten med sekretaer J. Trampe-Brock som sekreterare samt från finsk sida förvaltningsrådet Grönvall. Därvid hava slutbehandlats förslag till konventioner såväl om rättsförhållanden angående äktenskap, adoption och förmynderskap som rörande indrivning av underhållsbidrag. Svenska motiv till konventionsförslagen hava därefter utarbetats av undertecknade Ekeberg och Lind.

Undertecknad Ekeberg har på särskilt uppdrag deltagit såsom delegerad för Sverige dels i den konferens för internationell privaträtt, som under tiden den 5—den 28 januari hållits i Haag, dels ock i de förhandlingar mellan delegerade för de nordiska länderna, som den 10—den 15 december ägt rum i Stockholm rörande internationell lagstiftning om växel och check.

Sistnämnda förhandlingar hava föregåtts av särskilda överläggningar, i vilka undertecknad Ekeberg deltagit på uppdrag, meddelat den 6 september av dåvarande chefen för justitiedepartementet. Jämväl undertecknade Lindhagen och Lind hava anlitats för särskilda uppgifter, Lindhagen inom socialdepartementet för biträde vid utarbetandet av de lagförslag på arbetsrättens område, vilka under innevarande år upphöjts till lag, ävensom för organisationen av den från och med den 1 nästkommande januari inrättade särskilda arbetsdomstolen, till vars ordförande han förordnats, samt Lind dels av riksdagens första lagutskott för föredragning av Eders Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag om arv m. m. och dels inom Eders Kungl. Maj:ts kansli för uppgörande av förslag till vissa författningar, som utfärdats i anslutning till lagen om arv den 8 juni 1928.

Underdånigst

BIRGER EKEBERG.

ARTHUR LINDHAGEN.

ERIK LIND.

HARRY GULDBERG.

Stockholm den 31 december 1928.

Bilaga B.

(Jfr. sid. 7.)

Till Konungen.

Härmed får jag i underdånighet avgiva redogörelse för Dalautredningens verksamhet under år 1928.

I avseende å sammansättningen av de tolv skifteslag, i vilka igångsatts förrättningar jämlikt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län, har icke under årets lopp förekommit någon rubbning utan allenast vissa ändringar i delningsområdets omfattning. Förrättningar ha nu fortskridit så långt, att de tekniska arbetena i allmänhet äro i det närmaste slutförda, och i vissa pågår redan själva delningen. I anledning av undertecknads förslag rörande särskild bestämmelse om behörighet att biträda såsom god man vid dessa förrättningar meddelade Eders Kungl. Maj:t sådan bestämmelse i nådigt brev den 24 maj (nr 120) till länsstyrelsen i Kopparbergs län. Under sommaren besökte Dalautredningen skifteslagen. Vid de överläggningar, som därvid höllas med skiftesmännen och delägarna, framkom behov av gemensamma särskilda föreskrifter för skiftena utöver de tidigare meddelade. Med underdånig skrivelse den 20 oktober avgav undertecknad förslag till dylika ytterligare föreskrifter. Sådana hava sedermera av Eders Kungl. Maj:t utfärdats i förordning den 24 november (nr 451).

Såsom i nästföregående redogörelse omnämnts, avgav undertecknad under förra året förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län. Med föranledande härav utfärdades lag med dylika bestämmelser den 9 mars i år (nr 31). I nära anslutning till nämnda särbestämmelse står ett av undertecknad den 11 december avgivet förslag till lag med särskild bestämmelse om utläggande av ägolott i visst fall vid laga skifte inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län. Sistberörda fråga är för närvarande beroende på Eders Kungl. Maj:ts prövning.

I samband med avgivande av förslag till anslagsäskanden för utredningen för nästkommande budgetår överlämnade undertecknad den 20 oktober en översiktlig plan för utredningens fortsatta bedrivande med approximativa beräkningar rörande kostnaderna för planens fullständiga genomförande. Beträffande utredningens kommande verksamhet tillåter jag mig hänvisa till denna plan.

I övrigt har undertecknad i anledning av nådiga remisser avgivit under-

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml.

dåniga utlåtanden: den 28 januari och den 2 juni angående laga skiftet inom Stumsnäs skifteslag i Rättviks socken, den 5 maj beträffande laga skiftet inom Backa och Våbäcks skifteslag i Gustavs socken samt den 13 juli rörande laga skiftet inom Vallmora och Billingsnäs skifteslag i Aspeboda socken, varjämte i skrivelse den 18 oktober gjorts framställning om fortsatt anslag för skiftesverksamheten enligt 1925 års lag.

Underdånigst

ANSHELM BERGLÖF.

Jönköping den 31 december 1928.

Bilaga C.

(Jfr sid. 52.)

Till Konungen.

Till åttlydnad av föreskrift i nådiga brevet den 13 augusti 1917 angående kostnader för fastighetsregisterkommissionens verksamhet m. m. samt i 1 § av instruktionen för fastighetsregisterkommissionen får kommissionen härmed i underdånighet avgiva redogörelse för kommissionens verksamhet under år 1928, och tillåter sig kommissionen därvid erinra jämväl om vissa åtgärder, som under samma år från Eders Kungl. Maj:ts sida vidtagits beträffande fastighetsregister för stad.

Till kommissionen hava under år 1928 inkommit 1,605 ärenden.

Kommissionen har under året sammanträtt i den mån så erfordrats för behandling av särskilda frågor.

För fullgörande av sitt åliggande att genom utfärdande av exempel och föreskrifter vägleda arbetet med fastighetsregistreringen har kommissionen dels på några undantag när besvarat alla till kommissionen under året inkomna förfrågningar rörande registreringsarbetet och därmed sammanhängande frågor dels ock från trycket utgivit tjuguförsta och tjuguandra häftena av »Fastighetsregisterkommissionens meddelanden», innehållande bl. a. redogörelser för författningsändringar samt föreskrifter beträffande registreringsspörsmål ävensom tablåer, utvisande registreringsarbetets tillstånd i mars och oktober månader 1928. I tjuguandra häftet har tillika intagits det underdåniga utlåtande, kommissionen den 2 oktober 1928 avgivit över det av särskilda sakkunniga den 27 februari 1928 avgivna betänkandet med förslag till stadsbyggnadslag m. m.

Eders Kungl. Maj:t har under året förordnat, att fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser skall föras för köpingarna Vännäs (kungl. kung. den 2 mars 1928) och Figeholm (kungl. kung. den 13 september 1928) ävensom för municipalsamhällena Vaggeryd (kungl. kung. den 4 augusti 1928), Bergkvara, Gamleby och Virserum (kungl. kung. den 13 september 1928), Malmberget (kungl. kung. den 12 oktober 1928) samt Torsby (kungl. kung. den 19 oktober 1928). Antalet samhällen, för vilka fastighetsregister såsom för stad skall föras, är nu 113 städer, 40 köpingar och 56 municipalsamhällen.

Fastighetsregistret har anmälts upplagt den 27 december 1927 beträffande staden Kalmar och den 31 december 1927 för municipalsamhället Höör, varom meddelanden först detta år inkommit till kommissionen, samt under innevarande år beträffande städerna Arboga, Arvika, Askersund, Avesta,

Boden, Eksjö, Haparanda, Hudiksvall, Huskvarna, Hässleholm, Kristinehamn, Landskrona, Lindesberg, Linköping, Lysekil, Ronneby, Söderhamn, Tidaholm, Trollhättan och Umeå, köpingarna Hallsberg, Kopparberg, Morastrand, Töreboda och Vara samt municipalsamhällena Arlöv, Furulund, Grillby, Hornsbergs villastad, Ljungby, Nya Huvudsta och Strömsund.

Kungörelser enligt 9 § fastighetsregisterförordningen hava under året utfärdats beträffande städerna Enköping, Eskilstuna, Eslöv, Falköping, Hälsingborg (yttre stadsområdena), Mölndal, Sigtuna, Torshälla, Tranås, köpingarna Bengtsfors, Malmköping, Markaryd, Nybro, Svedala och Säffle samt municipalsamhällena Dalarö, Gnesta, Kinna, Kiruna, Kävlinge, Lomma, Skönsberg, Skönsmon, Teckomatorp, Täby och Älvsborg.

Inspektioner å fastighetsregisterarbetet hava under året företagits:

dels av undertecknad Grefberg

beträffande städerna Arvika, Boden, Borgholm, Kalmar, Kungälv, Kungsbacka, Luleå, Marstrand (2 gånger), Piteå, Skanör med Falsterbo, Skellefteå och Visby

köpingarna Hultsfred, Mörbylånga och Nybro,

samt municipalsamhällena Gällivare, Kiruna och Svegsmon;

dels av undertecknad Sjögren

beträffande städerna Askersund, Djursholm, Eksjö, Eslöv, Falköping, Hjo, Hälsingborg, Hässleholm, Karlshamn, Kristianstad, Landskrona, Lidingö (2 gånger), Malmö, Nora, Nyköping (2 gånger), Nässjö, Ronneby, Sigtuna, Skara, Strängnäs, Sundsvall (2 gånger), Tidaholm, Torshälla (3 gånger), Tranås, Trälleborg, Vaxholm (2 gånger), Vetlanda, Vänersborg, Värnamo (2 gånger), Växjö, Åmål, Ängelholm, Öregrund och Östhammar,

köpingarna Bengtsfors, Malmköping, Markaryd, Nynäshamn (2 gånger), Saltsjöbaden, Säffle, Tomelilla, Torekov, Åhus och Älmhult,

samt municipalsamhällena Alvesta, Arlöv, Bräcke, Båstad, Enebybergs villastad, Flen, Fullersta, Furulund, Gnesta, Hovmantorp, Hornsbergs villastad, Huddinge, Höganäs, Höör, Järpen, Kävlinge, Lilla Alby, Ljungby, Oxelösund, Råsunda, Segeltorp, Skönsberg, Strömsnäs bruk, Strömsund, Stuvsta, Sävsjö, Teckomatorp, Tingsryd, Täby, Vaggeryd, Åby-Klippan, Åseda och Åstorp.

dels av kommissionens biträdande sekreterare, tillförordnade byråchefen Gunnar Palm

beträffande staden Filipstad samt municipalsamhället Dalarö.

Inspektioner hava alltså verkställts å fastighetsregisterarbetet för 47 städer, 13 köpingar och 37 municipalsamhällen, eller för tillhopa 97 samhällen.

Därjämte hava de färdiga registerkartorna över staden Lindesberg, köpingarna Borlänge, Markaryd och Mönsterås samt municipalsamhällena Alvesta, Båstad, Dalarö, Gnesta, Grillby, Gällivare, Hagalund, Leksands Noret, Nya Huvudsta, Torekov och Täby granskats av kommissionen.

Genom kommissionens försorg har i dess lokaler under året upplagts register för Leksands Norets municipalsamhälle ävensom bedrivits arbete med uppläggande av registren för staden Filipstad, köpingen Borlänge och municipalsamhället Karlskoga.

På grund av de till kommissionen jämlikt 1 och 9 §§ fastighetsregisterförordningen från länsstyrelser och magistrater inkomna eller eljest för kommissionen tillgängliga uppgifter får kommissionen i underdånighet meddela nedanstående upplysningar i fråga om registreringsarbetets nuvarande tillstånd i samtliga ifrågavarande städer, köpingar och municipalsamhällen, därvid desamma ordnats med avseende å de myndigheter, som jämlikt 7 kap. 14 § sista stycket ävensom 15 § fastighetsbildningslagen hava den närmare tillsynen å arbetet.

Städer med magistrat.

I följande städer är registret anmält upplagt:

Alingsås, Arboga, Askersund, Eksjö, Falkenberg, Falun, Gränna, Gävle, Halmstad, Hjo, Hudiksvall, Hälsingborg (stadens äldre område), Härnösand, Jönköping, Kalmar, Karlshamn, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Kristinehamn (med undantag av jämlikt nåd. brev den 26 mars 1926 och den 11 februari 1927 inkorporerade områden), Kungälv, Köping, Laholm, Landskrona, Lidköping, Lindesberg, Linköping, Luleå, Lund, Lysekil, Mariefred, Mariestad, Motala, Norrköping, Norrtälje, Oskarshamn, Ronneby (med undantag av jämlikt nåd. brev den 26 mars 1926 inkorporerade områden), Sala, Simrishamn, Skara, Skänninge, Skövde, Strömstad, Söderhamn, Söderköping, Södertälje, Sölvesborg, Trosa, Trälleborg, Uddevalla, Ulricehamn, Umeå (med undantag av jämlikt nåd. brev den 14 mars och 28 mars 1924 inkorporerade områden), Uppsala, Vadstena, Varberg, Vaxholm, Vimmerby, Vänersborg, Västerås, Ystad, Åmål, Ängelholm, Örebro och Örnsköldsvik.

Arbetet med registrets uppläggande pågår i nedannämnda städer:

Falköping, Göteborg (med undantag av Örgryte och år 1926 inkorporerat område), Hedemora, Malmö (utom Limhamn), Marstrand, Nyköping, Piteå, Sigtuna, Skellefteå, Stockholm, Sundsvall, Västervik, Växjö och Östersund.

För följande stad är närmaste åtgärden magistratens meddelande av beslut om fastighetsindelning m. m.:

Filipstad.

Fastighetsbokförarens arbete med granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för:

Enköping, Eskilstuna, Hälsingborg (yttre stadsområdena) och Visby.

Kungörelse har utfärdats för:

Torshälla, Umeå (jämlikt nåd. brev den 14 mars 1928 inkorporerade områden).

Arbetet med upprättande av registerkarta med därtill hörande handlingar har ännu icke avslutats för:

Borås, Göteborg (Örgryte), Kristinehamn (jämlikt nåd. brev den 26 mars

1926 inkorporerade områden), Kungsbacka, Malmö (Limhamn), Nora, Skanör med Falsterbo, Strängnäs och Säter.

De förberedande handlingarna hava ej tillställts fastighetsbokföraren beträffande följande stadsområden:

Göteborg (år 1926 inkorporerat område), Kristinehamn (jämlikt nåd. brev den 11 februari 1927 inkorporerat område), Ronneby (jämlikt nåd. brev den 26 mars 1926 inkorporerat område) och Umeå (jämlikt nåd. brev den 28 mars 1924 inkorporerade områden).

Samhällen under landsrätt.

Stockholms län.

Registret har anmälts upplagt för städerna Djursholm, Sundbyberg och Öregrund, köpingarna Saltsjöbaden och Stocksund samt municipalsamhällena Lilla Alby, Nya Huvudsta och Råsunda.

Registrets uppläggande pågår för staden Lidingö samt municipalsamhällena Dalarö och Hagalund (med undantag av jämlikt nåd. brev den 8 april 1927 inkorporerade områden).

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning m. m. avvaktas för Östhammars stad samt Täby municipalsamhälle.

Arbetet med registerkartans upprättande har ej avslutats beträffande köpingen Nynäshamn samt municipalsamhällena Enebybergs villastad, Fullersta, Hagalund (jämlikt nåd. brev den 8 april 1927 inkorporerade områden), Huddinge, Segeltorp och Stuvsta.

Uppsala län.

Registret har anmälts upplagt för Grillby municipalsamhälle. Arbetet med uppläggandet av registret för Tierps köping pågår.

Södermanlands län.

Registret har anmälts upplagt för Oxelösunds municipalsamhälle.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning m. m. avvaktas för Gnesta municipalsamhälle.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för köpingen Malmköping.

Arbetet å registerkartan är ännu ej avslutat för Katrineholms stad och Flens municipalsamhälle.

Östergötlands län.

Registret har anmälts upplagt för köpingen Valdemarsvik (med undantag av jämlikt nåd. brev den 24 mars 1927 inkorporerade områden).

Registrets uppläggande pågår för Atvidabergs municipalsamhälle.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning m. m. avvaktas för Mjölby stad.

Arbetet å registerkartan pågår för Valdemarsviks köping (jämlikt nåd. brev den 24 mars 1927 inkorporerade områden) samt för Kisa municipalsamhälle.

Jönköpings län.

Registret har anmälts upplagt för städerna Huskvarna, Nässjö och Värnamo. Registrets uppläggande pågår för Sävsjö municipalsamhälle.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning avvaktas för Vetlanda stad.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för Tranås stad och jämlikt 1 § samma förordning för Vaggeryds municipalsamhälle.

Kronobergs län.

Registret har anmälts upplagt för köpingarna Tingsryd och Älmhult (med undantag för jämlikt nåd. brev den 24 mars 1927 inkorporerade områden) samt municipalsamhällena Hovmantorp, Ljungby, Strömsnäs bruk, Växjö Östregård och Åseda.

Registrets uppläggande pågår för Markaryds köping och Alvesta municipalsamhälle.

Registerkartarbetet pågår för Älmhults köping (jämlikt nåd. brev den 24 mars 1927 inkorporerade områden).

Kalmar län.

Registret har anmälts upplagt för Borgholms stad.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning m. m. avvaktas för Mönsterås köping.

Registrets uppläggande pågår för köpingarna Mörbylånga och Nybro.

Arbetet å registerkartan pågår för Hultsfreds köping.

De förberedande handlingarna hava ej hunnit avlämnas för köpingen Figeholm samt municipalsamhällena Bergkvara, Gamleby och Virserum.

Kristianstads län.

Registret är upplagt för Hässleholms stad och Åhus köping.

Registrets uppläggande pågår för Tomelilla köping samt Båstads, Torekovs, Åby—Klippans och Åstorps municipalsamhällen.

Malmöhus län.

Registret har anmälts upplagt för Skurups köping samt Arlövs, Furulunds och Höörs municipalsamhällen.

Registrets uppläggande bedrives beträffande Hörby köping.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning m. m. avvaktas beträffande Kävlinge och Teckomatorps municipalsamhällen.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för Eslövs stad, Svedala köping samt Lomma municipalsamhälle.

Arbetet med registerkartan har ej fullbordats för municipalsamhälle Höganäs.

Hallands län.

Registret är upplagt för Oskarsströms municipalsamhälle.

Göteborgs och Bohus län.

Registret har anmälts upplagt för Gräbbestads köping.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för Mölndals stad och Älvsborgs municipalsamhälle.

Älvsborgs län.

Registret har anmälts upplagt för Trollhättans stad, Melleruds köping och Lilla Edets municipalsamhälle.

Registrets uppläggande pågår för Bengtsfors köping.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för Kinna municipalsamhälle.

Skaraborgs län.

Registret har upplagts för Tidaholms stad samt Töreboda och Vara köpingar.

Registrets uppläggande pågår beträffande Grästorps köping med undantag av jämlikt nåd. brev den 30 september 1924 inkorporerade områden, beträffande vilka de förberedande handlingarna ännu ej avlämnats till förrättningsmannen.

Värmlands län.

Registret har upplagts för staden Arvika.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen pågår för Säffle köping.

Granskning jämlikt 1 § fastighetsregisterförordningen pågår alltjämt för Sunne köping.

Örebro län.

Registret har upplagts för köpingarna Hallsberg (med undantag av jämlikt nåd. brev den 26 mars 1926 inkorporerat område) och Kopparberg (med undantag av jämlikt nåd. brev den 19 mars 1926 inkorporerat område).

Uppläggande pågår av registret för Karlskoga municipalsamhälle.

Arbetet å registerkartan pågår beträffande Hallsberg och Kopparberg (de inkorporerade områdena).

Kopparbergs län.

Registret har anmälts upplagt för Avesta stad samt Morastrands och Smedjebackens köpingar.

Uppläggandet pågår beträffande staden Ludvika (med undantag av förutvarande Marnäs municipalsamhälles område), köpingarna Borlänge och Krylbo samt municipalsamhället Leksands Noret.

Arbetet med registerkartans upprättande bedrives beträffande Ludvika (Marnäsområdet).

Gävleborgs län.

Registret är upplagt för köpingarna Bollnäs och Ljusdal.

Arbetet å registerkartans upprättande pågår för köpingarna Björkhamre, Sandviken och Storvik.

Västernorrlands län.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning avvaktas för Sollefteå stad samt Skönsbergs och Skönsmons municipalsamhällen.

Jämtlands län.

Registret är upplagt för Hornsbergs villastads, Järpens och Strömsunds municipalsamhällen.

Registerkartarbetet bedrives för Bräcke och Svegsmons municipalsamhällen.

Västerbottens län.

Arbetet å registerkartan bedrives för Lycksele och Vännäs köpingar.

Norrbottens län.

Registret har upplagts för städerna Boden och Haparanda.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut om fastighetsindelning m. m. avvaktas för municipalsamhället Gällivare.

Granskning jämlikt 9 § fastighetsregisterförordningen äger rum beträffande municipalsamhället Kiruna.

De förberedande handlingarna hava ännu ej hunnit tillställas fastighetsbokföraren beträffande municipalsamhället Malmberget.

Av redogörelsen framgår, att — därest man frånser inkorporerade områden — registret upplagts för 77 städer, 17 köpingar och 18 municipalsamhällen samt att registerkarta med därtill hörande handlingar därjämte färdigställt för 26 städer, 14 köpingar och 22 municipalsamhällen.

Förrättningsmän för upprättande av registerkarta finnas förordnade för alla samhällen, där registerkartarbetet ännu icke fullbordats, med undantag för köpingen Figeholm och municipalsamhället Torsby, för vilka två samhällen förrättningsmän ännu ej hunnit utses.

Registerförare äro förordnade för samtliga samhällen med undantag för 3 köpingar (Figeholm, Sandviken och Storvik) samt 7 municipalsamhällen (Bergkvara, Gamleby, Malmberget, Torsby, Vaggeryd, Virserum och Älvsborg).

Den 13 september 1928 har Eders Kungl. Maj:t efter hemställan från kommissionen utfärdat kungörelse om ändrad lydelse av 4 § i kungörelsen den 12 maj 1917 (nr 289) med föreskrifter angående bidrag av statsmedel till städer och vissa köpingar till kostnad för fastighetsregisters första uppläggande.

Kommissionen erinrar därom, att kommissionen angående medelsbehovet för budgetåret 1929/1930 gjort särskild framställning i underdänig skrivelse den 17 september 1928.

Underdånigst
G. GREFBERG.

H. Sjögren.

Stockholm den 31 december 1928.

Sammandrag och register

till

Andra huvudtiteln för budgetåret 1929/1930.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Departementet.					
	1	1	Lönefyllnad åt statsministern	6,000	
	1	2	Statsråden utan departement	72,000	
	1	3	Departementschefen	24,000	
1	1	4	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i>	155,100	
2	2	5	Extra ledamöter å lagavdelningen		24,000
	2	6	Departementschefens ombud för tillsyn å tryckta skrifter allmängörande, <i>förslagsanslag</i>	14,000	
3	2	7	Handsekreterare åt statsministern		4,000
Säger för departementet				271,100	28,000
B. Lagberedningen m. m.					
Lagberedningen:					
4	3	1	Lagberedningens verksamhet, <i>reservationsanslag</i>		74,000
4	3	2	Dyrtidstillägg motsvarande ersättning till lagberedningens personal, <i>förslagsanslag</i>		8,000
					82,000
Dalautredningen:					
5	4	3	Dalautredningens verksamhet, <i>reservationsanslag</i>		20,000
5	4	4	Dyrtidstillägg motsvarande ersättning till Dalautredningens personal, <i>förslagsanslag</i>		4,000
					24,000
Säger för lagberedningen m. m.					106,000
C. Justitiekanslersämbetet.					
	8	1	Justitiekanslersexpeditionen, <i>förslagsanslag</i>	46,400	
D. Domstolarna.					
Högsta domstolen och regeringsrätten:					
	8	1	Högsta domstolen, <i>förslagsanslag</i>	513,500	
6	8	2	Regeringsrätten, <i>förslagsanslag</i>	237,500	
7	9	3	Extra expeditionsvakt vid högsta domstolen		2,208
				751,000	2,208
Nedre justitierevisionen:					
8	9	4	Nedre justitierevisionen, <i>förslagsanslag</i>	440,400	
9	14	5	Tillfällig förstärkning av arbetskrafterna		56,908
Hovrätterna:					
Svea hovrätt:					
10	15	6	Hovrätten, <i>förslagsanslag</i>	843,000	
11	18	7	Extra ledamot		8,580

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
12	18	8	Göta hovrätt, <i>förslagsanslag</i>	418,000	
13	18	9	Hovrätten över Skåne och Blekinge, <i>förslagsanslag</i>	212,700	
	19	10	Tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i vissa hovrätter		67,000
				1,473,700	75,580
14	23	11	Häradsrätterna:		
15	23	12	Justitiestat under Svea hovrätt	379,187	
	24	13	Justitiestat under Göta hovrätt	267,313	
16	24	14	Justitiestat under hovrätten över Skåne och Blekinge	108,913	
17	25	15	Partiell löneförbättring för häradshövdingarna		130,000
			Bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, <i>förslagsanslag</i>		550,000
				755,413	680,000
18	26	16	Vattendomstolarna, <i>förslagsanslag</i>		235,000
19	27	17	Krigsrätterna:		
	28	18	Civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna		108,000
	28	19	Å äldre stat kvarstående auditor	4,000	
			Civil personal vid särskilda krigsrätter m. m., <i>förslagsanslag</i>	10,000	
				14,000	108,000
			Säger för domstolarna	3,434,513	1,157,696
			E. Rättegångsväsendet i allmänhet.		
	28	1	Ersättning åt domare, vittnen och parter, <i>förslagsanslag</i>	500,000	
	28	2	Kostnader, som enligt lagen om fri rättegång skola gäldas av allmänna medel, <i>förslagsanslag</i>	300,000	
20	29	3	Understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter, <i>förslagsanslag</i>		50,000
21	30	4	Övervakning av villkorligt dömda, <i>förslagsanslag</i>	35,000	
	31	5	Medikolegala besiktningar, <i>förslagsanslag</i>	12,000	
22	31	6	Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande från- gångna bötesandelar, <i>förslagsanslag</i>	18,000	
			Säger för rättegångsväsendet i allmänhet	865,000	50,000
			F. Fångvården m. m.		
23	32	1	Fångvården, <i>förslagsanslag</i>	3,765,000	
24	38	2	Extra byrådirektör å fångvårdsstyrelsens arbetskon- tor		10,500
25	39	3	Understöd åt verksamheten till frigivna fångars skydd, <i>reservationsanslag</i>		23,000
26	40	4	Svenska skyddsförbundet		75,000
			Säger för fångvården m. m.	3,765,000	108,500
			G. Uppfostringsanstalter för minderåriga för- brytare.		
	43	1	Minderåriga manliga förbrytare: Statens uppfostringsanstalt å Bona, <i>förslagsanslag</i>	305,150	
27	46	2	Minderåriga kvinnliga förbrytare: Hyra m. m. för uppfostringsanstalt		45,200

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
28	46	3	Bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid uppfostringsanstalt, <i>förslagsanslag</i>		40,000
					85,200
			Säger för uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare	305,150	85,200
			H. Svensk författningssamling m. m.		
	47	1	Svensk författningssamling, <i>förslagsanslag</i>	90,000	
29	47	2	Utgivande av »Nytt juridiskt arkiv»		8,000
30	48	3	Regeringsrättens årsbok, <i>förslagsanslag</i>		16,000
			Säger för Svensk författningssamling m. m.	90,000	24,000
			I. Diverse.		
31	48	1	Särskild polisbyrå för övervakande av utlänningar i riket		70,000
32	50	2	Ersättning till häradsskrivare för röstlängders upprättande, <i>förslagsanslag</i>		80,000
33	50	3	Jordregister för landsbygden, <i>reservationsanslag</i>		20,000
34	52	4	Fastighetsregister i städer och vissa andra samhällen, <i>förslagsanslag</i>		120,000
	54	5	Internationella byrån i Bern, <i>förslagsanslag</i>	4,000	
35	54	6	Uppgående av riksgränsen mot Norge, <i>reservationsanslag</i>		70,000
	61	7	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	2,000	
	61	8	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	160,000	
	61	9	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	260,000	
36	61	10	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	30,041	
37	61	11	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>	170,000	
	61	12	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	30,000	
38	61	13	Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen, <i>förslagsanslag</i>		* 2,500
39	62	14	Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>		1,650,000
			Säger för diverse	656,041	2,012,500
			Summa	9,433,204	3,571,896
	62		Sammanfattning.		
			Bilagor.		
	63		<i>Bilaga A:</i> Lagberedningens årsredogörelse.		
	65		<i>Bilaga B:</i> Dalautredningens årsredogörelse.		
	67		<i>Bilaga C:</i> Fastighetsregisterkommissionens årsredogörelse.		

* Beräknat belopp.

Tredje huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 januari 1929.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden
LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG,
LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Ministern för utrikes ärendena anmäler härefter de frågor, som tillhöra reg-
leringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel för budgetåret
1929/1930, samt anför därvid följande:

A. Departementet.

1. Departementschefen, ministern för utrikes ärendena, oförändrat *ordinarie*
anslag kronor 40,000.

[1.] 2. Departementet. Vid den lönereglering, som genomfördes vid 1921
års riksdag, hänfördes kabinetssekreteraren till lönegraden A 3, och bestäm-
des samtidigt, att till kabinetssekreterare, som vore gift, skulle utöver de ho-
nom såsom tjänsteman i förenämnda lönegrad tillkommande avlöningsförmå-
ner utgå ett representationsbidrag till belopp av 3,000 kronor. I samband med
indragningen av vissa sportler, vilka tidigare uppburits av kabinetssekretera-
ren, medgav sedermera 1922 års riksdag (skrivelse nr 3 A, sid. 5), att för
beredande åt kabinetssekreteraren av någon ersättning för den förmån, han
förlorade genom dessa sportlers indragning till statsverket, det till honom un-
der viss förutsättning utgående bidraget till representationskostnader finge
höjas från 3,000 kronor till 6,000 kronor för år.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t fram-
ställning om ändring i villkoren för åtnjutande av kabinetssekreterarens re-
presentationsbidrag, i syfte att bidraget måtte få utbetalas jämväl till ogift
kabinetssekreterare. Denna framställning blev emellertid av riksdagen av-

slagen. I 1926 års statsverksproposition framfördes förnyat förslag om ändring i berörda villkor. Riksdagen förklarade sig nu icke vidare vilja motsätta sig förslaget, i vad det avsåg ändring av villkoren för bidragets åtnjutande, men sänkte i samband härmed bidragsbeloppet från 6,000 kronor till 3,000 kronor.

Med hänsyn till de kabinettsssekreteraren åliggande representativa uppgifter, varmed, i allt fall för gift kabinettsssekreterare, följer relativt höga bostadskostnader, synes mig det belopp, vartill bidraget efter den år 1926 vidtagna nedläggningen av detsamma numera utgår, vara för knappt beräknat, och finner jag starka skäl tala för att åtminstone kabinettsssekreterare, som är gift, ånyo kommer i åtnjutande av det representationsbidrag, som tidigare under nämnda förutsättning utgick. Någon höjning av nu förevarande förslagsanslag torde på grund av anslagets ställning icke böra härav föranledas.

Å utrikesdepartementets ordinarie stat äro för närvarande uppförda fyra avdelningschefer i lönegraden A 2. Det torde få anses önskvärt, att dessa chefer erhålla någon beteckning, som tydligare än benämningen avdelningschef angiver deras ställning inom förvaltningen. Jag är emellertid icke i tillfälle att nu avgiva förslag i denna fråga.

Då jag ifråga om förevarande anslag i övrigt icke har någon ändring att föreslå, får jag hemställa, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att det kabinettsssekreteraren tillkommande bidrag till representationskostnader av 3,000 kronor för år må från och med den 1 juli 1929 till kabinettsssekreterare, som är gift, utgå med ett belopp av 6,000 kronor,

dels ock i riksstaten för 1929/1930 uppföra *ordinarie* förslagsanslaget till departementet med oförändrat belopp
av kronor 511,300.

B. Sveriges representation i utlandet.

[2.] 1. **Beskickningar och konsulat.** Ordinarie förslagsanslaget till beskickningar och konsulat, vilket är uppfört i riksstaten för budgetåret 1928/1929 med ett belopp av 1,614,000 kronor, fördelar sig å

dels stat för avlöning utom ortstillägg, innefattande följande poster:

avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 801,600
vikariatsersättningar samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar, förslagsanslag	» 18,000
expektansarvoden, förslagsanslag	» 75,000
<i>dels</i> ock stat för ortstillägg	» 715,400
jämte tillägg till ortstillägg åt vissa kanslistar	» 4,000

Vid föredragning den 4 april 1928 uppdrog Kungl. Maj:t åt ledamoten av riksdagens första kammare, professorn, numera statsrådet och chefen för finansdepartementet N. R. Wohlin samt ledamoten av riksdagens andra kammare, direktören för Sveriges Allmänna Exportförening O. E. Nylander att inom

utrikesdepartementet biträda med utredning rörande ifrågasatta förändringar och förstärkningar av Sveriges representation i Syd- och Mellanamerika, särskilt ur synpunkten av de kommersiella intressenas tillvaratagande. Kungl. Maj:t har den 24 november 1928 förordnat, att de sakkunniga skola hava slutfört sitt uppdrag före den 1 oktober 1929.

Nämnda sakkunniga hava vid sammanträde i utrikesdepartementet förklarat, att, ehuru de vore övertygade om nödvändigheten av en förstärkning inom den närmaste framtiden av såväl den diplomatiska som den konsulära representationen i Syd- och Mellanamerika, de likväl med hänsyn till önskvärdheten av en i möjligaste mån fullständig utredning icke för närvarande vore beredda att framlägga definitivt förslag i ämnet. De sakkunniga hava emellertid tillika framhållit, att behovet av förstärkning av den konsulära representationen i Chile vore så trängande, att förslag härom borde, utan att uppehållas av utredningen i övrigt, föreläggas redan innevarande års riksdag.

Beträffande denna fråga må erinras, att 1919 års riksdag med bifall till ett av Kungl. Maj:t framställt förslag, däri framhölls den ökade livaktigheten av Sveriges handels- och sjöfartsförbindelser med Chile, anslag medel å extra stat till en vicekonsulsbefattning i Valparaiso. Denna befattning blev emellertid icke tillsatt. Den närmaste orsaken härtill synes hava varit vissa av ministern i Buenos Aires och Santiago de Chile påpekade svårigheter att ordna subordinationsförhållandet mellan en till Chile utsänd vicekonsul och där redan anställda olönade konsulära representanter. På grund dels härav, dels ock den omständigheten att vid ifrågavarande tidpunkt jämväl planerades utsändande av en handelsattaché till Chile, ansågs den å extra stat uppförda vicekonsulsbefattningen i Valparaiso tillsvidare kunna undvaras, och det anslag för ändamålet, som varit uppfört å extra stat för åren 1920 och 1921, begärdes icke ånyo i samband med regleringen av utgifterna för de följande åren. Under åren 1921—1924 var emellertid en handelsattaché placerad till tjänstgöring i Chile för tillvaratagande av de svenska exportintressena därstädes.

I det gemensamma utlåtande, som Järnkontoret, Sveriges Allmänna Exportförening och Stockholms Handelskammare den 16 januari 1928 avgåvo över 1927 års sakkunnigförslag angående ändringar ifråga om utrikesrepresentationen, anförde sagda näringsorganisationer beträffande ett av de sakkunniga väckt förslag om indragning av konsulatet i Kovno, att de ansåge sig kunna förorda den ifrågasatta indragningen, dock endast under förutsättning att därav uppkommande besparingar användes till upprättandet av ett vicekonsulat i Chile. I näringsorganisationernas utlåtande anfördes bl. a. följande:

»Chile är ett land, som erbjuder mycket av intresse ur svensk handelssynpunkt, och vi borde äga goda möjligheter att vidga våra förbindelser med detsamma. Visserligen är vår minister i Buenos Aires därstädes ackrediterad. Med hänsyn till det långa avståndet och de dryga resekostnaderna samt då givetvis hans verksamhet i Argentina är av mycket omfattande art, bliva emellertid möjligheterna för honom att göra besök i Chile mycket begränsade. Väl äga vi i Valparaiso en honorär generalkonsul med mycket god ställning. Självfallet kan man dock icke av honom fordra en mera ingående kännedom om svenska kommersiella förhållanden. Redan den omständigheten, att han ej behärskar svenska språket, lägger hinder i vägen härför. Enligt vad vi erfarit,

*Närings-
organisa-
tionerna.*

har han också själv under hand förordat upprättandet av en avlönad vicekonsulsbefattning därstädes. — Redan vid 1919 års riksdag insåg man för övrigt vikten härav, då riksdagen på enskild motion beslöt upprättandet av ett vicekonsulat i Valparaiso, vilket beslut sedermera dock ej kom att träda i verkställighet. I anslutning till vad ovan anförts, anse vi oss böra förorda, att detta av riksdagen en gång fattade beslut kommer till utförande.»

De sakkunniga.

De nu arbetande sakkunniga, vilka under senare delen av år 1927 på Kungl. Maj:ts uppdrag företagit en studieresa till flertalet av de sydamerikanska republikerna, hava i skrivelse till ministern för utrikes ärendena den 26 januari 1928 anfört bl. a., att Chiles i så många hänseenden egenartade politiska och ekonomiska förhållanden i hög grad motiverade den nuvarande olönade generalkonsulns i Valparaiso ersättande med en lönad vicekonsul, samt att såväl nämnde generalkonsul som flertalet av svenska koloniernas medlemmar i Valparaiso och Santiago de Chile uttalat sig för en dylik förändring.

Sändebudet i Santiago de Chile.

Även sändebudet i Santiago de Chile har anslutit sig till förslaget om lönad konsulär representation i Valparaiso, ehuruval sändebudet givit uttryck åt den uppfattningen, att i stället för en vicekonsul en konsul borde där anställas, i syfte att posten måtte kunna besättas med en mera erfaren tjänsteman. Sändebudet har därvid samtidigt föreslagit förflyttning av det olönade generalkonsulatet i Chile från Valparaiso till Santiago de Chile, där den nuvarande generalkonsuln sedan någon tid är bosatt, ehuru han fortfarande har en sekreterare i Valparaiso för skötseln av de löpande konsulatärendena.

Departementschefen.

De skäl, som förebragts för upprättandet av den föreslagna vicekonsulsbefattningen, synas mig så tungt vägande, att ett förslag i ämnet redan till årets riksdag torde vara att förorda. Jag finner mig härvid böra ytterligare understryka ett förhållande, som redan förut i detta sammanhang berörts, nämligen att den nuvarande olönade generalkonsuln i Valparaiso, vilken under en följd av år innehaft sin post och på det hela taget väl motsvarat de krav, som rimligen kunna ställas på en olönad representant, nyligen överflyttat till Santiago, vid vilket förhållande behovet av en lönad tjänsteman i Valparaiso nu gör sig starkare gällande än vad tidigare varit fallet.

Det må även härvid framhållas, att Chile i Sverige är representerat såväl av minister i Stockholm som av lönad generalkonsul i Göteborg.

Vad kostnadsfrågan angår, utgör lönen för vicekonsul (B 26, näst högsta löneklassen) 9,540 kronor. Då ortstillägget synes mig böra fastställas till samma belopp, 6,800 kronor, som enligt gällande stat utgår till motsvarande befattningshavare i Nordamerika, nämligen till vicekonsulerna i Omaha och Minneapolis, skulle följaktligen det sammanlagda beloppet av lön och ortstillägg komma att belöpa sig till 16,340 kronor. Till dessa kostnader måste visserligen läggas utgifter för kontorshyra och skrivhjälp, men möjlighet förefinnes att på vissa andra punkter åstadkomma besparingar, varigenom berörda utgifter skulle kunna hållas inom ramen för de för dylika utgifter avsedda ordinarie anslag.

På grund av vad jag sålunda anført, får jag tillstyrka, att från och med nästkommande budgetår å ordinarie stat uppföres en vicekonsulsbefattning i

lönegraden B 26 med placering i Valparaiso och med ett ortstillägg av 6,800 kronor.

Det torde i detta sammanhang böra nämnas, att, med hänsyn till omfattningen av göromålen vid det olönade vicekonsulatet i New Orleans, förslag blivit väckt om upprättande därstädes av ett olönat konsulat, vid vilket skulle anställas en lönad tjänsteman i vicekonsuls eller alternativt i kanslists ställning. Förslaget synes mig beaktansvärt, men då det torde hava ett visst samband med frågan om en förstärkning av vår representation i Mellan-Amerika, vilken fråga, såsom förut nämnts, fortfarande är under utredning, anser jag mig icke böra taga definitiv ställning till förslaget, förrän resultatet av sagda utredning föreligger.

*Representa-
tionen i
Förenta
Staterna.*

Sedan jämlikt Kungl. Maj:ts den 13 september 1928 meddelade beslut av medel ur förslagsanslaget till oförutsedda utgifter inköpts fastighet för beskickningen i Wien, därom anmälan torde böra göras till årets riksdag i samband med vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor, torde frågan om reglering av det till sändebudet i nämnda stad utgående ordinarie ortstillägget nu böra upptagas till omprövning. Den förmån av fri bostad, som genom förvärvet av ifrågavarande fastighet beretts sändebudet i Wien, torde böra föranleda en minskning av berörda ortstillägg från nu utgående belopp, 13,800 kronor, till 8,800 kronor. I samband härmed torde emellertid sändebudet böra tillerkännas bidrag till fastighetens uppvärmning och belysning med belopp, som skäligen synes böra bestämmas till 3,000 kronor.

*Beskicknin-
gen i Wien.*

På sätt närmare framgår av det vid 1928 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet för den 4 januari 1928, framhöll min företrädare i samband med avgivande av förslag om förvärv av en fastighet för beskickningen i Bryssel, att ett fastighetsförvärv i Bern jämväl vore ett angeläget önskemål, ehuru frågan härom icke föreläge i så utrett skick, att den ansåges kunna göras till föremål för proposition till 1928 års riksdag. Undersökningen rörande möjligheterna för ett fastighetsförvärv i Bern har sedermera fullföljts, och föreligger nu ett av sändebudet i Bern avgivet och av chefen för byggnadsstyrelsen tillstyrkt förslag i ämnet. Ehuru den fastighet, som i förslaget avses, ansetts för ändamålet väl lämpad och kunna förvärfvas på förhållandevis förmånliga villkor, finner jag mig dock — med hänsyn därtill att nyligen inköp ägt rum av en fastighet för beskickningen i Wien — icke böra föreslå, att medel för förvärv av en fastighet jämväl i Bern nu äskas. Därvid har även kommit i betraktande, att ägarna till ifrågavarande fastighet, vilken för närvarande förhyres av sändebudet i Bern, garanterat svenska staten förköpsrätt till densamma enligt anbud, som står fast till den 1 mars 1930, vid vilket förhållande någon olägenhet för statsverket icke är förbunden med att avgörandet av denna fråga uppskjutes ytterligare ett år.

*Beskick-
ningen i
Bern.*

I detta sammanhang anser jag mig böra anmäla, att en del representanter för fiskerinäringen, nämligen Fiskkonserverfabrikernas förening i Lysekil samt Göteborgs Sillagenters förening och Göteborgs Sillengrossisters förening i till Konungen ställda skrivelser av den 24 oktober, den 1 och den 12 november 1928 inkommit med framställningar i syfte att en lönad konsul måtte anställas

*Representa-
tionen å
Island.*

på Island, samt att lantbruksstyrelsen, som i en till Konungen ställd skrivelse den 8 november 1928 yttrat sig i detta ärende, tillstyrkt framställningen i fråga under framhållande, att en dylik representant skulle kunna i hög grad främja den svenska fiskerinäringens intressen på Island.

Ehuru framställningarna i och för sig synas mig beaktansvärda, anser jag mig emellertid av statsfinansiella skäl och jämväl i syfte att närmare utredning i ämnet måtte kunna åvägbringas böra förorda, att med frågans definitiva prövning må anstå till ett kommande år.

*Representa-
tionen i
Persien och
Siam.*

Jag torde få jämväl i detta sammanhang nämna, att förslag framkommit om direkta diplomatiska förbindelsers upptagande dels med Persien, dels med Siam genom ackreditering i Teheran av sändebudet i Moskva samt i Bangkok av sändebudet i Tokio och Peking, men att dessa frågor icke för närvarande föreligga i så utrett skick, att de nu kunna underställas Kungl. Maj:ts prövning. Jag skall därför senare återkomma till dessa förslag, vilkas genomförande i varje fall icke skulle föranleda någon förändring i de löneförmåner, som för närvarande tillkomma ifrågavarande sändebud.

Genomförandet av de förslag, jag i det föregående förordat, skulle innebära en merbelastning av nu ifrågavarande anslagstitel med 11,340 kronor, d. v. s. en höjning av det nuvarande anslaget från 1,614,000 kronor till 1,625,340 kronor, eller i avrundat tal 1,625,300 kronor.

Under åberopande av vad jag under denna punkt anfört och under framhållande tillika, att för vinnande av likformighet med övriga huvudtitlar någon särskild anslagspost för vikariatsersättningar icke vidare bör upptagas i staten, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bestämma antalet befattningshavare å ordinarie stat för beskickningar och konsulat på nedanstående sätt:

Befattningshavare å ordinarie stat för beskickningar och konsulat.

	Lönegrad
11 sändebud	A 3
8 sändebud	A 2
7 generalkonsuler	A 2
6 legationsråd	B 30
6 konsuler	B 30
4 förste legationssekreterare	B 26
9 vicekonsuler	B 26
3 andre legationssekreterare	B 21
3 andre vicekonsuler	B 21
17 förste kanslistar eller kanslistar	B 16
	eller B 12

dels godkänna följande stat för beskickningar och konsulat, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Stat för avlöning utom ortstillägg.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslags-	
anslag	kronor 829,100
Expektansarvoden, förslagsanslag	» 75,000
	Summa kronor 904,100

dels godkänna följande stat för ortstillägg, att tillämpas från och med den 1 juli 1929:

Stat för ortstillägg.*Belgien.*

Bryssel:

Sändebud	kronor 5,000
----------------	--------------

Danmark och Island.

Köpenhamn:

Sändebud	» 10,800
Förste legationssekreterare	» 2,000
Vicekonsul	» 2,000
Kanslist	» —

Estland.

Reval:

Konsul	» 6,600
--------------	---------

Finland.

Helsingfors:

Sändebud	» 10,800
Förste legationssekreterare	» 2,000
Vicekonsul (alternativt med placering i Ryssland)	» 2,000

Frankrike.

Paris:

Sändebud	» 30,600
Legationsråd	» 6,100
Kanslist	» 1,900

Rouen:

Konsul	» 5,100
--------------	---------

Italien.

Rom:

Sändebud	» 5,800
----------------	---------

Nederländerna.

Haag:

Sändebud	kronor	17,400
Legationssekreterare	»	3,800

Rotterdam:

Vicekonsul	»	3,800
------------------	---	-------

Norge.

Oslo:

Sändebud	»	10,800
Förste legationssekreterare	»	2,000

Ryssland.

Moskva:

Sändebud	»	30,600
Legationsråd	»	6,600
Kanslist	»	2,000

Leningrad:

Konsul	»	8,100
--------------	---	-------

Schweiz.

Bern:

Sändebud	»	13,800
----------------	---	--------

Spanien, Portugal.

Madrid:

Sändebud	»	9,000
Kanslist	»	1,900

Storbritannien och Irland.

London:

Sändebud	»	45,000
Legationsråd	»	6,600
Legationssekreterare (alternativt med placering vid beskickningen i Paris)	»	4,800
Kanslist	»	2,000
Generalkonsul	»	14,400
Vicekonsul	»	3,800
Andre vicekonsul (alternativt med placering på Irland)	»	3,800
Kanslist	»	2,000

Turkiet, Bulgarien.

Konstantinopel:

Sändebud	»	9,000
----------------	---	-------

Tyska riket.

Berlin:

Sändebud	kronor	23,400
Legationsråd	»	5,100
Legationssekreterare (alternativt med placering vid beskickningen i Bern)	»	3,800
Kanslist	»	1,800

Hamburg:

Generalkonsul	»	7,400
Vicekonsul	»	3,300

Lübeck:

Konsul	»	4,100
--------------	---	-------

Österrike, Ungern, Serbokroatoslovenska staten.

Wien:

Sändebud	»	8,800
----------------	---	-------

Brittiska Sydafrika.

Kapstaden:

Generalkonsul	»	11,400
---------------------	---	--------

Brittiska Nordamerika.

Montreal:

Generalkonsul	»	16,400
Kanslist	»	4,500

Förenta Staterna.

Washington:

Sändebud	»	35,000
Legationsråd	»	7,600
Kanslist	»	4,500

New York:

Generalkonsul	»	18,400
Vicekonsul	»	6,800
Andre vicekonsul	»	5,000
Kanslist	»	4,500

Chicago:

Konsul	»	12,100
Kanslist	»	4,500

Minneapolis:

Vicekonsul	»	6,800
------------------	---	-------

Omaha:

Vicekonsul	»	6,800
------------------	---	-------

Tredje huvudtiteln. [2.]**San Francisco:**

Konsul	kronor	12,100
Kanslist	»	4,500

Mexico, Centralamerika, Väst-Indien, Övre Sydamerika.**Mexico:**

Sändebud	kronor	22,400
Kanslist	»	4,500 ¹

Argentina, Chile, Uruguay, Paraguay.**Buenos Aires:**

Sändebud	»	36,000
Kanslist	»	4,500 ¹

Valparaiso:

Vicekonsul	»	6,800
------------------	---	-------

Brasilien.**Rio de Janeiro:**

Sändebud	»	30,000
Kanslist	»	4,500 ¹

Japan, Kina.**Tokio:**

Sändebud	»	30,000
Legationssekreterare	»	6,600
Kanslist	»	4,500 ¹

Peking:

Legationsråd	»	12,000
--------------------	---	--------

Shanghai:

Generalkonsul	»	19,400
Vicekonsul	»	6,600

Brittiska Australien.**Sydney:**

Generalkonsul	»	14,400
Kanslist	»	4,500

Summa ortstillägg kronor 717,200

Tillägg till ortstillägg åt vissa kanslister » 4,000

Summa kronor 721,200.

¹ Ytterligare 1,000 kronor om kanslisten äger tillräcklig kännedom i landets språk.

Anm. 1. Sändebuden i Bryssel, Köpenhamn, Helsingfors, Paris, Rom, Oslo, Madrid, London, Konstantinopel, Berlin, Wien och Washington samt generalkonsuln i Hamburg åtnjuta fri bostad.

Dessutom utgår till nu nämnda tjänstemän ersättning för uppvärmning och belysning av vederbörande beskicknings- resp. konsulat hus med följande belopp, nämligen

1,500	kronor	för	sändebudet	i	Bryssel,
1,500	»	»	»	»	Köpenhamn,
4,000	»	»	»	»	Helsingfors,
4,000	»	»	»	»	Paris,
1,200	»	»	»	»	Rom,
2,400	»	»	»	»	Oslo,
2,000	»	»	»	»	Madrid,
3,000	»	»	»	»	London,
2,000	»	»	»	»	Konstantinopel,
4,000	»	»	»	»	Berlin,
3,000	»	»	»	»	Wien,
3,000	»	»	»	»	Washington,
1,600	»	»	generalkonsuln i Hamburg,		

varjämte 5,000 kronor för enahanda ändamål avses för statens fastighet i Leningrad.

Anm. 2. Ortstillägg för beskickningschef, som icke åtnjuter fri bostad, samt för generalkonsuln i Shanghai avser även kostnaden för kanslilokal.

dels ock höja det *ordinarie* förslagsanslaget beskickningar och konsulat

nu		kronor	1,614,000
med		»	11,300
till		»	1,625,300.

[3.] 2. Arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen. Från extra förslagsanslaget med ovanstående rubrik bestridas för närvarande avlöningarna åt de fyra sändebuden i Riga, Reval och Kovno, Warschau, Prag samt Bukarest och Aten, åt generalkonsulerna i Calcutta och Batavia, åt tre förste legationssekreterare utan fast placering ävensom slutligen åt kanslisterna vid beskickningen i Warschau samt vid generalkonsulaten i Calcutta och Batavia.

De skäl, som påkallat upprättandet av ifrågavarande befattningar, synas tala för deras bibehållande i oförändrat skick under instundande budgetår, och torde alltså anslaget härför enligt samma grunder som tidigare böra beräknas på följande sätt:

Arvoden.**Extra personal med fast placering:**

4 sändebud	kronor	57,600
2 generalkonsuler	»	28,800
3 förste kanslister	»	13,050

Extra personal utan fast placering:

3 förste legationssekreterare	»	24,372
-------------------------------------	---	--------

Ortstillägg.**Personal med fast placering:***Estland, Lettland, Lithauen.***Riga:**

Sändebud	»	12,000
----------------	---	--------

*Polen.***Warschau:**

Sändebud	»	17,400
Förste kanslist	»	1,900

*Tjeckoslovakien.***Prag:**

Sändebud	»	9,000
----------------	---	-------

*Rumänien, Grekland.***Bukarest:**

Sändebud	»	13,800
----------------	---	--------

*Brittiska Indien.***Calcutta:**

Generalkonsul	»	19,400
Förste kanslist	»	4,500

*Nederländska Indien.***Batavia:**

Generalkonsul	»	19,400
Förste kanslist	»	4,500

Personal utan fast placering:

3 förste legationssekreterare	»	14,000
-------------------------------------	---	--------

Anm. Ortstilläggen för ovannämnda sändebud och generalkonsuler avse även kostnaderna för kanslilokal.

Under återopande av det ovan anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 239,700.

[4.] 3. Extra ortstillägg åt ordinarie och extra personal i utrikesrepresentationen. Innan jag för Kungl. Maj:t anmäler medelsbehovet för extra ortstillägg åt ordinarie och extra personal i utrikesrepresentationen, anser jag mig böra i korthet erinra om förevarande anslags uppkomst och därmed sedermera vidtagna förändringar.

I skrivelse nr 3 A uttalade 1921 års riksdag, att ehuru riksdagen till fullo delade Kungl. Maj:ts i sagda års statsverksproposition uttalade åsikt, att de dåvarande ortstilläggen mångenstädes icke vore tillräckliga för att bereda vederbörande tjänstemän och särskilt innehavarna av chefsbefattningar möjlighet att upprätthålla sin ställning på ett sätt, varigenom densamma i vårt lands intresse skulle kunna till det förmånligaste utnyttjas, riksdagen likväl, enär jämviktsläge i prissförhållandena ännu ej uppstått, funnit med den definitiva regleringen av ortstilläggen tills vidare böra anstå och det otvivelaktiga behovet av ökade ortstillägg i stället under tiden tillgodoses genom ett anslag för extra ortstillägg, vars fördelning skulle ankomma å Kungl. Maj:t. Riksdagen beviljade för den skull å extra stat för år 1922 ett anslag för ändamålet av 500,000 kronor.

Sedan riksdagen under de närmast därpå följande åren vidtagit upprepade sänkningar av anslaget, så att detsamma för budgetåret 1923/1924 nedbragtes till 300,000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 160 1924 års riksdag att för ändamålet anvisa ett extra anslag av 325,000 kronor. I propositionen (sid. 63—66) framhölls, bl. a., att de diplomatiska och konsulära befattningshavarna utom riket icke kunde anses tillräckligt tillgodosedda genom de av 1921 års riksdag reglerade lönerna och de enligt vederbörande stater utgående ordinarie ortstilläggen. Vad själva lönerna beträffade, hade ju dessa visserligen blivit reglerade och dyrtidstillägg därå beviljats med hänsyn i viss mån tagen till levnadskostnadernas ökning under de senaste åren. Vad återigen ortstilläggen anginge, kvarstode dessa i de olika länderna med belopp, som ingalunda kunde anses svara mot tidsförhållandena. Uppmärksammas borde nämligen, att de gällande staterna för ortstillägg i stort sett anslöte sig till äldre lönestater, vilka fastställts redan under första hälften av 1800-talet. Den prisstegring, som i de flesta länder såväl i som utom Europa sedermera inträtt, hade sålunda icke i tillräcklig grad beaktats vid fastställandet av de till utrikesrepresentationens tjänstemän för närvarande utgående ordinarie ortstillägg. Vid sådant förhållande och då dessa ortstillägg i stort sett kvarstode med de belopp, varmed de upptagits i 1914 års stat, syntes en undan för undan skeende avskrivning av anslaget till extra ortstillägg icke vara med billigheten överensstämmande.

Vidare framhölls, att så snart i en framtid de ekonomiska förhållandena återvunnit tillräcklig stadga, det syntes bliva en angelägenhet av största vikt för utrikesförvaltningen att få till stånd en tidsenlig omreglering av de ordinarie ortstilläggen, en omreglering, som, under det genomgripande reformer ägt rum på andra denna förvaltningsgren berörande områden, alltjämt uppskjutits eller endast högst ofullständigt genomförts. Intill dess en dylik omreglering kunde ske, syntes det vara lämpligt, att behovet av löneförbättring

åt utrikesrepresentationens befattningshavare fortfarande tillgodosåges genom extra ortstillägg.

Den sålunda vid 1924 års riksdag begärda förhöjningen av anslaget till 325,000 kronor beviljades av riksdagen.

Ehuru Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1925 års riksdag föreslog anslagets bibehållande vid detta belopp — vilket av dåvarande ministern för utrikes ärendena vid ärendets föredragning betecknades som ett minimum, därest man önskade bevara anslagets sammanlagda köpkraft vid sin föregående nivå — beviljade riksdagen endast 315,000 kronor för ändamålet. Med sistnämnda belopp har anslaget blivit i riksstaten uppfört jämväl för budgetåren 1926/1927, 1927/1928 samt för det nu löpande.

Då jag haft att pröva medelsbehovet för utrikesrepresentationens avlönande, har jag ej kunnat undgå att finna, att de under förevarande anslag tillgängliga medlen äro för ändamålet otillräckliga. De uppgifter, som föreligga rörande levnadskostnadsnivån i vissa delar av världen, särskilt i de transoceana länderna, skulle otvivelaktigt motivera vissa jämkningar uppåt i de för befattningshavarna därstädes fastställda extra ortstilläggen, jämkningar, vilka emellertid icke äro möjliga att vidtaga med de medel, som för närvarande stå till förfogande för hithörande ändamål.

Det torde i detta sammanhang böra uppmärksammas, att vissa av de näringsorganisationer, som avgivit yttrande rörande det förslag beträffande den yttre förvaltningens organisation, som år 1927 avgivits av för ändamålet tillkallade sakkunniga, därvid jämväl berört frågan om utrikesrepresentanternas lönevillkor. Det må sålunda erinras därom, att Järnkontoret, Sveriges Allmänna Exportförening och Stockholms Handelskammare, under framhållande av betydelsen för vårt land av en väl organiserad, så vitt möjligt fullödigg och därför väl avlönad utrikesrepresentation, uttryckt den åsikten, att de härpå nedlagda kostnaderna i längden måste visa sig vara av produktiv art, ävensom att Sveriges Redareförening, som i sitt yttrande betonat vikten av ett riktigt personval vid tillsättandet av posterna utomlands, därvid med hänsyn till de fordringar, som måste ställas på innehavarna av dessa för vårt näringsliv så viktiga befattningar, framhållit nödvändigheten av, att avlöningsförmånerna så bestämdes, att de dugande krafterna ej avhölle sig från utrikestjänsten.

Jag finner mig kunna ansluta mig till de synpunkter, som sålunda av de nämnda näringsorganisationerna anförts.

Jag anser icke lämpligt att här redogöra för samtliga de klagomål över otillräckligheten av utgående löneförmåner, som under de senaste åren från olika håll ingått till ministern för utrikes ärendena, i all synnerhet då det av statsfinansiella skäl icke lär bli möjligt att i någon större utsträckning tillgodose de önskemål om löneförbättringar, som i samband med klagomålen anmälts. Jag vill inskränka mig till att framhålla, att de krav, som framförts på löneförbättring åt vissa befattningshavare i Nord-Amerikas Förenta Stater, äro baserade på så tungt vägande skäl, att de ej torde kunna skjutas åt sidan. Av föreliggande utredning framgår nämligen med full tydlighet, att dessa befattningshavare på grund av lönernas otillräcklighet råkat i verkligt brydsam

belägenhet, och synes mig vid sådant förhållande ofrånkomligt, att något åtgöres för att förbättra deras villkor. Till den kategori av befattningshavare, som jag nu närmast syftar på, höra den underordnade personalen vid beskickningen i Washington och vid generalkonsulatet i New York samt vissa på andra platser i Förenta Staterna anställda tjänstemän i konsuls eller vicekonsuls ställning.

Verkställda beräkningar hava givit vid handen, att ett belopp av 40,000 kronor skulle erfordras för att ifrågavarande tjänstemän skulle sättas i tillfälle att upprätthålla den levnadsstandard, som kan anses önskvärd. Då jag emellertid nu finner mig böra föreslå en ökning av anslaget med allenast 20,000 kronor — därvid jag jämväl haft att taga hänsyn till föreliggande förslag om en ny post i Sydamerika — vill jag samtidigt framhålla, att de förhöjningar av de till förutnämnda befattningshavare i Nordamerika utgående extra ortstillägg, som genom den föreslagna ökningen skulle möjliggöras, ingalunda kunna bli betydande och för visso efter ytterligare erfarenhet måste underkastas en förnyad prövning.

Med stöd av det sålunda anförda får jag hemställa, det Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till extra ortstillägg åt ordinarie och extra personal i utrikesrepresentationen för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 335,000.

4. **Skrivbiträden vid beskickningar och konsulat**, oförändrat *ordinarie* anslag kronor 385,000.

5. **Ekiperingspenningar**, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 20,000.

6. **Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler**, oförändrat *ordinarie* anslag kronor 98,000.

7. **Ersättningar till olönade konsuler**, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 120,000.

[5.] 8. **Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter**. Alltsedan år 1903 hava till åtskilliga olönade konsulatstjänstemän såsom personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter utgått vissa belopp. Av de konsuler, som åtnjutit dylik gottgörelse, kvarstår numera endast en, vilken uppbär ersättning av ifrågavarande slag med 5,000 kronor om året. Detta belopp har för innevarande budgetår anvisats till ändamålet i fråga, och, då intet inträffat, som motiverar en ändring härutinnan beträffande nästa budgetperiod, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 5,000.

9. Attachéer, oförändrat *ordinarie* reservationsanslag kronor 56,000.

[6.] **10. Förstärkning av reservationsanslaget till attachéer.** För bestridande av arvoden och ortstillägg till attachéer finnes i riksstaten för nu löpande budgetår uppfört dels ett *ordinarie* reservationsanslag av 56,000 kronor, dels ett extra förstärkningsanslag av 34,000 kronor.

Med hänsyn till förefintlig reservation å förstnämnda anslag och det medelsbehov, som under nästkommande budgetår kan förutses, synes det icke vara erforderligt att av riksdagen nu äska ett högre belopp än 24,000 kronor till förstärkning av det *ordinarie* anslaget. Jag vill emellertid starkt betona, att denna minskning av anslagsbehovet uteslutande får anses vara av tillfällig art och beroende av att under de senare åren ett osedvanligt lågt antal extra *ordinarie* befattningshavare åtnjutit avlöning från detta anslag. På grund av den på sista tiden väsentligt ökade rekryteringen låter det sig säkerligen icke göra att i längden upprätthålla en så stark utgiftsbegränsning som förut ägt rum. Det är snarare att räkna med, att reservationen under nästkommande budgetår kommer att helt förbrukas, varefter en återgång till tidigare högre anslagsbelopp bliver ofrånkomlig.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till förstärkning av *ordinarie* reservationsanslaget till attachéer för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 24,000.

11. Handelsattachéer, oförändrat *ordinarie* reservationsanslag kronor 40,000.

[7.] **12. Förstärkning av reservationsanslaget till handelsattachéer.** I riksstaten för budgetåret 1928/1929 äro uppförda dels ett *ordinarie* reservationsanslag till handelsattachéer å 40,000 kronor, dels ett extra anslag å 50,000 kronor till reservationsanslagets förstärkning.

Antalet handelsattachéer utgör för närvarande fem. Av dessa äro fyra anställda såsom handelsråd vid beskickningarna i Paris, Washington, Berlin och Madrid, medan den återstående är verksam i Brittiska Nordamerika. Arvodena till ifrågavarande fem handelsattachéer uppgå till sammanlagt 98,000 kronor. Dessutom utgår av nu förevarande anslag ett arvode till belopp av 6,500 kronor till den tjänsteman vid generalkonsulatet i London, vilken i avvaktan å ett definitivt ordnande av vår representation på Irland, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 november 1926, placerats i Dublin i egenskap av tillförordnad chef för det olönade konsulatet därstädes med särskilt uppdrag att under ifrågavarande förordnande undersöka möjligheterna för ett kommersiellt närmande mellan Sverige och Irland samt att jämväl i övrigt handhåva sådana göromål, som i allmänhet ankomma å handelsattachéer. Då arvodena för ifrågavarande sex befattningshavare sålunda uppgå till sammanlagt 104,500 kronor och då vid utgången av nu löpande budgetår förut tillgängliga reservatio-

ner å handelsattachéanslaget torde vara förbrukade, lär för nästkommande budgetår en höjning av nu förevarande förstärkningsanslag bliva ofrånkomlig.

I detta samband anser jag mig böra framhålla, att den vid beskickningen i Warschau anställde kanslisten fil. mag. J. F. T. Bergendahl vid sidan av sina åligganden såsom kanslist i ej obetydlig utsträckning handlägger sådana göromål, som å plats, där handelsattaché finnes anställd, bestridas av dylik befattningshavare, samt att det vid sådant förhållande synes skäligt, att han av nu ifrågavarande medel beredes någon gottgörelse för det extra arbete, som sålunda av honom utföres.

Med hänsyn till den utredning, som ovan lämnats rörande medelsbehovet under förevarande anslagstitel, torde för nästkommande budgetår ett belopp av 105,000 kronor böra äskas, att fördelas med 40,000 kronor till ordinarie reservationsanslag och 65,000 kronor till förstärkning härav såsom extra anslag.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till handelsattachéer för budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra* anslag av kronor 65,000.

[8.] **13. Avlönande av en socialattaché.** Jag hemställer, att Kungl. Maj:t i likhet med föregående år måtte föreslå riksdagen att

till avlönande av en socialattaché för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 15,000.

14. Extra biträden och vaktbetjante vid beskickningar och konsulat, oförändrat *ordinarie* anslag kronor 95,000.

C. Internationella byråer m. m.

[9.] **1. Sveriges andel i kostnaderna under år 1929 för Nationernas förbund.** Förbundets budget för år 1928 slutade på en utgiftssumma av 25,333,817 guldfrancs. Sveriges andel häri efter en kvot av $\frac{18}{986,83333}$, eller cirka 1,8 %, uppgick till 446,600:06 guldfrancs. Det belopp, som enligt beslut av förbunds-församlingen vid 1926 års möte skulle återbäras ur förbundets byggnadsfond, utgjorde för år 1928 för Sveriges del 35,397:87 guldfrancs, som ställdes till förfogande för gäldande av Sveriges andel i kostnaderna för förbundet under sistnämnda år. Till täckande av återstoden av Sveriges andel i berörda kostnader, 411,202:19 guldfrancs, anvisade riksdagen för budgetåret 1928/1929 ett extra förslagsanslag av 295,500 kronor.

Den av förbunds-församlingen vid dess nionde ordinarie möte fastställda budgeten för år 1929 slutar på 27,026,280 guldfrancs, varav 14,713,085 guldfrancs komma på förbundets sekretariat och särskilda organisationer, 8,612,640 guldfrancs på arbetsorganisationens budget, 2,255,555 guldfrancs på budgeten för

den fasta mellanfolkliga domstolen samt 1,445,000 guldfrancs på den från och med år 1926 i budgeten uppförda posten »fastigheter i Genève».

Sammanförd under huvudrubriker ter sig budgeten sålunda:

Inkomster	Guldfrancs	Utgifter	Guldfrancs
<i>I. Ordinarie bidrag.</i>		<i>A. Sekretariatet och särskilda organisationer.</i>	
a) För sekretariatet och särskilda organisationer	14,542,085	1. Församlingen och rådet . . .	931,500
b) För den internationella arbetsorganisationen	8,542,640	2. Sekretariatets allmänna verksamhet	7,885,530
c) För den fasta mellanfolkliga domstolen	2,234,725	3. Förbundets särskilda organisationer	5,725,055
		4. Inventarier m. m.	171,000
<i>II. Extraordinära bidrag.</i>		<i>B. Den internationella arbetsorganisationen</i>	
a) För fastigheter i Genève . . .	1,445,000		8,612,640
b) För inventarier m. m.	261,830	<i>C. Den fasta mellanfolkliga domstolen</i>	
			2,255,555
		<i>D. Fastigheter i Genève . . .</i>	
			1,445,000
	27,026,280		27,026,280

Beräkningen av förbundets utgifter framgår av följande översikt:

A. Utgifter för sekretariatet och särskilda organisationer.

	Guldfrancs
1. Förbunds församlingen	356,500:—
Rådets sammanträden	75,000:—
Oförutsedda utgifter	500,000:—
Summa: 931,500:—	
2. Avlöningar	5,780,146:—
Bidrag till pensionskassa	310,000:—
Särskilda avdelningar	347,629:—
Rese- och flyttningkostnader	262,460:—
Representationskostnader	162,500:—
Underhållskostnader	237,929:—
Generalsekreterarens bostadsersättning	25,220:—
Tryckningskostnader	455,566:—
Kontorskostnader	472,000:—
Särskilda utgifter för personalen	118,980:—
Diverse utgifter	85,100:—
Summa: 8,257,530:—	

Efter avdrag för inflytande medel för försålda publikationer m. m., beräknade till 372,000 guldfrancs, återstår guldfrancs 7,885,530:—

3. Kostnader för organisationerna för:
Minoritetsfrågor 339,438:—

	Guldfrancs
Ekonomiska och finansiella frågor	1,375,385:—
Ekonomiska konferensen	375,000:—
Mandatfrågor	252,589:—
Samfärdsel- och transitfrågor	397,863:—
Hälsovårdsfrågor	1,012,957:—
Sociala frågor m. m.	525,301:—
Nedrustningsfrågan	1,101,605:—
Intellektuellt samarbete	242,417:—
Diverse kostnader	102,500:—
Summa:	5,725,055:—

B. Arbetsorganisationens utgifter.

	Schweiz. francs ¹
Arbetskonferensen och styrelsens sammanträden	535,000:—
Avlöningar och bidrag till pensionskassa	5,676,515:—
Resekostnader och dagtraktamenten	243,500:—
Representationskostnader	85,000:—
Underhållskostnader	134,300:—
Tryckningskostnader	485,000:—
Kontorskostnader	255,000:—
Särskilda utgifter för personalen	71,300:—
Revisionskostnader	11,800:—
Undersökningar	136,000:—
Kommissionssammanträden	100,000:—
Organisationens utländska byråer	581,225:—
Oförutsedda utgifter	100,000:—
Extraordinära utgifter:	
Hjälperksamheten bland ryska och armeniska flyk-	
tingar	298,000:—
Inventarier och bibliotek	70,000:—
Summa:	8,782,640:—

Efter avdrag för inflytande medel för försålda publika-
tioner, beräknade till 170,000 schweiz. francs, återstå
alltså schweiz. francs 8,612,640:—

C. Utgifter för den fasta mellanfolkliga domstolen.

	Floriner.
Sammanträden	579,600:—
Årliga avlöningar	383,564: 37
Resekostnader	7,000:—

¹ Då schweiz. francens värde för närvarande överensstämmer i det närmaste med francens guld-
värde, hava utgifterna under denna rubrik i sammandraget likställt med guldfrancs.

	Floriner
Bidrag till Carnegieinstitutet	50,000:—
Expenser	16,100:—
Tryckningskostnader	30,500:—
Avbetalning å skuld	3,000:—
Kostnader för kapitalförvaltning	75:—
Pensionsfond	10,000:—
Inventarier och bibliotek	10,000:—

Sammanlagt floriner 1,089,839: 37

Efter avdrag av inflytande medel för räntor, 7,000

floriner, återstå alltså floriner 1,082,839: 37

motsvarande 2,255,555 guldfrances.

D. Fastigheter i Genève.

För bestridande av förbundets nybyggnadskostnader upptogs i såväl 1927 som 1928 års budget en post av 1,375,000 guldfrances. Denna post, vilken för år 1929 tillfälligt förhöjts med 70,000 guldfrances till 1,445,000 guldfrances, avses att årligen uppföras i budgeten, intill dess den totala kapitalutgiften för ifrågavarande ändamål täckts. Enligt beslut av församlingen vid 1925 års möte förskötteras nybyggnadskostnaderna ur en särskild fond, vilken bildats genom bl. a. besparingar å budgeterna för 1923, 1924 och 1925. Denna fond är avsedd att så småningom restitueras till de stater, vilka genom sina inbetalningar till förbundet bidragit till dess bildande, och i enlighet med förbunds församlingens beslut vid dess ordinarie möte 1926 gjordes början härmed från och med år 1927. Sålunda avsattes såväl år 1927 som år 1928 ett belopp av 1,400,000 guldfrances i och för dylik restitution efter en samtidigt fastställd skala, enligt vilken Sverige har att uppbära 2,528419 % av nämnda summa. För år 1929 har med hänsyn till de beräknade byggnadskostnadernas ökning endast hälften eller 700,000 guldfrances avsatts för ändamålet, varav 17,698:93 guldfrances falla på Sveriges lott.

I detta samband torde böra omnämnas, att församlingen vid 1928 års möte godkänt valet av Arianaparken invid Genève som plats för förbundets nybyggnader samt beslutat, att sedan nödiga formaliteter avseende byggnadstomtens överlåtelse fullgjorts och byggnadsplanen efter erforderlig revision slutgiltigt godkänts av en för ändamålet tillsatt kommitté samt därefter underställts rådet, den sålunda godkända definitiva planen ofördröjligen skulle verkställas genom förbundets generalsekreterares och den enligt ett av församlingen år 1924 fattat beslut tillsatta byggnadskommissionens försorg. Revisionen av byggnadsplanen har nödvändiggjorts därav, att den ursprungligen för nybyggnaderna avsedda platsen vid Genève sjön på grund av bristande tomtutrymme utbytts mot nyss angivna plats.

1927 års räkenskaper visa ett överskott av 1,419,293:68 guldfrances, varav enligt beslut av församlingen vid senaste ordinarie möte ett belopp av 1,090,593:52 guldfrances skall återbäras till förbundets medlemmar, därav till Sverige 19,909:40 guldfrances.

Beträffande fördelningen av kostnaderna har församlingen beslutat, att de under föregående år gällande provisoriska grunderna skola tillämpas under åren 1929—1932, varefter en reviderad skala, som är under utarbetande, torde komma att införas. Antalet enheter har i enlighet härmed beräknats till 986, varav 18 falla på Sveriges lott.

Jämlikt denna beräkningsgrund och enligt officiellt meddelande från förbundets generalsekreterare den 8 sistlidne november uppgår Sveriges bidrag till förbundet för år 1929, med avdrag för nyssnämnda belopp av 19,909:40 guldfrances, vilket skall återbäras till Sverige av överskottet för år 1928, samt för det belopp, vilket såsom ovan omnämnts skall återbäras till Sverige ur byggnadsfonden, 17,698:93 guldfrances, till 455,772:03 guldfrances, som i likhet med vad hittills städse skett, torde böra inbetalas i amerikanska dollars. Sistnämnda belopp motsvarar 87,942:73 dollars, eller, efter en kurs av 3 kronor 75 öre per dollar, 329,785 kronor 24 öre, vilket belopp med hänsyn till eventuella kursförändringar torde böra avrundas uppåt till 330,000 kronor. Detta medelsbehov synes liksom föregående år böra tillgodoses förmedelst ett förslagsanslag. Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

för gäldande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1929
för Nationernas förbund, för budgetåret 1929/1930 anvisa ett
extra förslagsanslag av kronor 330,000.

[10.] 2. **Sveriges representanters deltagande i Nationernas förbunds delegeradeförsamling.** Motiveringen för anslaget återfinnes i det vid 1926 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 7 januari 1926, vartill jag tillåter mig hänvisa. Anslaget, som tidigare under en följd av år varit i riksstaten uppfört med 40,000 kronor, äskades med detta belopp i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag, men riksdagen, som ansåg en nedsättning av anslaget kunna äga rum, beviljade endast 35,000 kronor. Ehuru av ifrågavarande anslag, därav under år 1926 åtgått omkring 36,800 kronor, under år 1927 tagits i anspråk endast omkring 29,500 kronor och under år 1928 endast omkring 27,000 kronor, anser jag dock — när genom omständigheter, som nu ej kunna förutses, exempelvis en utsträckning av tiden för delegeradeförsamlingens möte, en stegring av kostnaderna lätteligen kan inträffa — att någon ytterligare minskning av anslaget icke bör ifrågasättas. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till bestridande av kostnaderna för Sveriges representanters
deltagande i Nationernas förbunds delegeradeförsamling för
budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra* anslag
av kronor 35,000.

[11.] 3. **Sveriges deltagande i internationella konferenser.** För ifrågavarande ändamål är å extra stat för budgetåret 1928/1929 uppfört ett anslag

å 30,000 kronor. Motiveringen för anslaget återfinnes i det vid 1928 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 4 januari 1928, vartill jag tillåter mig hänvisa. I fråga om anslagets belopp har jag icke någon ändring att föreslå, och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till bestridande av kostnaderna för Sveriges deltagande i internationella konferenser för budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra* anslag av kronor 30,000.

[12.] 4. **Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.** Sedan en följd av år hava medel av riksdagen anvisats till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella skiljedomstolens byrå i Haag. Å extra stat för budgetåret 1928/1929 finnes för ändamålet uppfört ett förslagsanslag å 4,200 kronor. Beträffande kostnaderna för byrån under år 1929, vilka skola gäldas av de deltagande staterna under förra delen av nästkommande år, har beskickningen i Haag meddelat, att Sveriges andel i sagda kostnader med all sannolikhet kan beräknas icke komma att överstiga 2,800 floriner. Med anledning härav synes anslaget för ifrågavarande ändamål böra sättas till 4,200 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella skiljedomstolens byrå i Haag för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 4,200.

[13.] 5. **Riksdagens interparlamentariska grupp.** Riksdagens interparlamentariska grupp, som tidigare under en lång följd av år erhållit statsanslag dels såsom bidrag till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för Interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat, dels såsom bidrag till kostnaderna för gruppens egen verksamhet, hemställde i skrivelser till Konungen den 7 november 1927 om sådana bidrag för budgetåret 1928/1929 med respektive 3,500 och 18,900 kronor, och begärde Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1928 års riksdag under särskilda rubriker dels ett belopp av 2,500 kronor såsom bidrag till Interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat, dels 15,000 kronor såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för den svenska gruppen. Motionsvis framfördes yrkanden, att bidraget till byrån, som under vart och ett av de tre föregående budgetåren uppgått till 3,500 kronor, måtte bibehållas vid sagda belopp, ävensom att bidraget till gruppen måtte fastställas till det av gruppen begärda beloppet av 18,900 kronor. Riksdagen, som ansåg lämpligt, att då bidraget till interparlamentariska unionens byrå icke bestämts genom någon överenskommelse staterna emellan, detsamma för framtiden utginge av de medel, som av riksdagen anvisades till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp — vid vilket förhållande särskilt anslag till interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat icke vidare erfordrades — fann att i anledning härav en

ökning borde ske i det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till gruppen och beviljade detta anslag med ett till 18,000 kronor förhöjt belopp.

Gruppens styrelse har nu i skrivelse till Konungen den 18 oktober 1928 begärt framställning till instundande riksdag om ett anslag å extra stat för budgetåret 1929/1930 till belopp av 18,000 kronor såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för gruppen och därvid anført bl. a. följande:

»Riksdagens Interparlamentariska Grupp får härmed i underdånighet anhålla om anslag för budgetåret 1929—1930.

Gruppen erhöll i statsanslag för budgetåret 1926—1927 15,000 kronor, för budgetåret 1927—1928 30,000 kronor och för budgetåret 1928—1929 18,000 kronor. Højningen av anslaget för budgetåret 1927—1928 skedde med hänsyn särskilt därtill, att gruppen jämlikt gällande stadgar och arbetsplan för Nordiska Interparlamentariska Förbundet skulle från och med den 1 januari 1927 övertaga presidiet i förbundet, varmed följde skyldighet att anordna förbundets adertonde delegerademöte, vilket ägde rum i Stockholm den 2—3 juli detta år. När riksdagen för innevarande budgetår bestämde anslaget till 18,000 kronor, beslöt den samtidigt indraga det särskilda anslag, som dittills utgått till Interparlamentariska Unionens byrå och generalsekretariat och som för vartdera av de tre föregående budgetåren uppgått till 3,500 kronor. För framtiden ansågs bidraget till unionen böra bestämmas av Riksdagens Interparlamentariska Grupp och utgå ur anslaget till denna. — I skrivelser till Konungen den 7 november 1927 hade gruppens styrelse hemställt om anslag till gruppen för det kommande budgetåret av 18,900 kronor och till Interparlamentariska Unionens byrå och generalsekretariat av 3,500 kronor, varför alltså det anslag, som riksdagen beviljade för båda dessa ändamål tillsammans, väsentligen understeg den totalsumma, som av styrelsen begärdes.

Gruppens anslagsbehov för det kommande budgetåret har beräknats enligt följande grunder.

Förvaltningskostnader, expedition, korrespondens m. m.

För innevarande budgetår beräknades ett belopp av 4,600 kronor komma att åtgå för förvaltningskostnader, expedition, skrivarbete, expenser, smärre trycksaker, porto, telegramavgifter, distribution av litteratur o. d. Någon möjlighet att under nämnda summa nedpressa hithörande utgifter torde knappast föreligga.

Biblioteket.

Icke heller är det sannolikt, att kostnaderna för inköp och inbindning av oundgängligen behövlige böcker, tidskrifter och tidningar samt nödvändig katalogisering skola kunna sänkas under det belopp, vartill de beräknats för innevarande budgetår, nämligen 800 kronor. I denna summa inräknas då fortfarande kostnaden för »Bulletin interparlementaire», som distribueras till gruppens medlemmar.

Deltagandet i Interparlamentariska Unionens arbete.

Den tjugusjätte interparlamentariska konferensen har uppskjutits till år 1930 och torde då sannolikt komma att träda samman först efter ingången av budgetåret 1930—1931, varför något anslag för deltagande i densamma därför icke lärer behöva begäras för instundande budgetår. I stället för konferens väntas däremot — i likhet med vad som skedde år 1926 — ett extra sammanträde av unionens råd och studiekommisioner komma att äga rum — sannolikt i Genève — under år 1929. Den svenska gruppen torde vid dessa möten komma att representeras av sina båda ledamöter i rådet samt dessutom av minst två kom-

missionsledamöter, alltså sammanlagt fyra personer. Kostnaderna för dem kunna beräknas till cirka 700 kronor pr representant eller sammanlagt 2,800 kronor. — Vidare kommer rådet att våren 1930 hålla sitt sedvanliga sammanträde för fastställande av den tjugusjätte konferensens program, och torde gruppen där komma att företrädas av de båda rådsledamöterna. I överensstämmelse med nyss angivna beräkningsgrunder skulle härför åtgå sammanlagt 1,400 kronor. — Däremot bortfaller varje bidrag till beivrande av exekutivkommitténs möten, alldestund svenska gruppen för närvarande icke är representerad i densamma.

Bidrag till Interparlamentariska Unionens byrå och generalsekretariat.

Med hänsyn till riksdagens ovannämnda beslut att indraga det tidigare anslaget till unionens byrå och generalsekretariat och i stället öka anslaget till gruppen, som borde äga att själv fastställa sitt bidrag till unionen, beslöt gruppens styrelse att till nämnda ändamål för budgetåret 1928—1929 anslå 3,000 kronor, vilken summa motsvarade den ifrågavarande anslagshöjningen. Bidraget understiger vad Sverige tidigare betalt till unionen. Emellertid anser sig gruppen av sparsamhetsskäl icke böra på denna punkt räkna med en högre summa än 3,000 kronor.

Deltagandet i Nordiska Interparlamentariska Förbundets arbete.

Förbundets råd, som sammanträder i Oslo våren 1929, kommer att fatta beslut om tiden för det nittonde nordiska interparlamentariska delegerademötet, som enligt gällande ordning skall äga rum i Norge. Den svenska gruppen har på de nordiska delegerademötena representerats av sina fyra ledamöter i förbundets råd och femton valda ombud, vartill kommit sekreteraren. Kostnaderna för deltagande i det nittonde delegerademötet och rådsmöte i samband därmed torde icke kunna beräknas till lägre belopp än 4,000 kronor.

Härtill komma kostnaderna för fyra representanter å det rådsmöte, som kommer att hållas våren 1930. Det torde uppgå till omkring 1,000 kronor.

Slutligen bör för gruppens andel i de arbeten, som utföras gemensamt av de nordiska gruppernas sekretariat — nämligen bidrag till förbundets årsbok, stenografering av delegerademötets förhandlingar, distribution av årsboken m. m. — beräknas ett belopp av minst 1,000 kronor.

De olika utgiftsposterna torde alltså för budgetåret 1929—1930 taga i anspråk följande belopp:

förvaltningskostnader, expedition, porto m. m.	4,600:—
biblioteket	800:—
deltagandet i ordinarie och extra sammanträden av Interparlamentariska Unionens råd och studiekommissioner	4,200:—
bidrag till Interparlamentariska Unionens byrå och generalsekretariat	3,000:—
deltagandet i Nordiska Interparlamentariska Förbundets råds- och delegerademöten	5,000:—
andel i nordiska sekretariatets arbeten	1,000:—

K r o n o r 18,600:—.

Om gruppens inkomst av medlemsavgifterna (cirka 600 kronor) frändrages, återstår ett belopp av 18,000 kronor.»

Då jag anser, att bidrag av statsmedel för ifrågavarande ändamål fortfarande påkallas, men att detsamma bör begränsas till 15,000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp för budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra* anslag av kronor 15,000.

[14.] 6. **Internationella fredsbyrån i Genève.** Å extra stat för budgetåret 1928/1929 har riksdagen, med bifall till därom av Kungl. Maj:t gjort äskande, anvisat ett anslag, 1,000 kronor, till internationella fredsbyrån i Genève.

Jag finner mig böra föreslå, att jämväl för det kommande budgetåret medel för bestridande av ett bidrag till nämnda fredsbyrå äskas, och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till internationella fredsbyrån i Genève för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 1,000.

[15.] 7. **Svenska föreningen för Nationernas förbund.** För ifrågavarande ändamål är å extra stat för budgetåret 1928/1929 uppfört ett anslag till belopp av 1,500 kronor. Motiveringen för anslaget återfinnes i det vid 1926 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet för den 7 januari 1926, vartill jag tillåter mig hänvisa. Ett i statsverkspropositionen till 1927 års riksdag framfört förslag, att statsbidrag till sagda förening och till vissa andra sammanslutningar i liknande syfte skulle bestridas ur ett till främjande av upplysningsverksamhet rörande Nationernas förbund äskat gemensamt anslag till belopp av 2,500 kronor, vars fördelning skulle ankomma på Kungl. Maj:t, vann icke riksdagens bifall. Föreningen har även för nästkommande budgetår hos statsmakterna anhållit om anslag för förenings verksamhet, med skrivelse den 30 oktober 1928, däri föreningen framhållit bl. a. följande:

»Svenska Föreningen för Nationernas förbund tillåter sig härmed att i underdånighet anhålla om anslag för budgetåret 1929—1930.

Föreningen har i underdåniga skrivelser av den 6 november 1926 respektive den 7 november 1927 hemställt om ett anslag för vartdera av budgetåren 1927—1928 och 1928—1929 av 3,000 kronor. I båda fallen har riksdagen beviljat ett anslag av 1,500 kronor eller hälften av det begärda beloppet. En anhållan av föreningen den 8 november 1926, att den måtte för sin verksamhet komma i åtnjutande av medel från en dragning å penninglotteriet, förklarade sig Eders Kungl. Maj:t icke för närvarande kunna tillmötesgå. Under sådana förhållanden har föreningen icke kunnat vidtaga den utvidgning av verksamheten, som varit önskvärd, utan den har på det hela taget måst inskränka sig till att hålla arbetet i gång inom samma ram och enligt samma linjer som tidigare. Med tillfredsställelse har den kunnat konstatera, att allmänhetens intresse och förståelse för dess strävanden är i stigande.

Särskilt kommer detta till synes i fråga om föreningens byråverksamhet. Byrån (Smålandsgatan 20, Stockholm) hålles öppen alla vardagar. Den har mottagit ett växande antal besökare, som önska upplysningar eller litteratur om Nationernas förbund och Internationella arbetsorganisationen, vartill kommer antalet av dem, som stå i korrespondens med byrån angående hithörande ämnen. Betydelsen av en objektiv upplysningsverksamhet i dessa aktuella frågor är obestridlig. Allt ger vid handen, att byrån fyller sin uppgift på ett ändamålsenligt sätt.

Föreningens tidskrift »Meddelanden rörande Nationernas förbund» redigeras enligt oförändrade principer och utsändes till föreningens medlemmar, offentliga institutioner, skolor och övriga undervisningsanstalter samt pressen. Den avser icke att snabbt skaffa allmänheten kunskap om förbundet, ty denna uppgift fylles helt naturligt av de dagliga tidningarna, utan den vill samla och bearbeta det i förbundets egna officiella publikationer lämnade materialet och därigenom — på grundval av de bästa källor — ge en mera sammanhängande bild av förbundet och dess arbete än den, som pressen i regel kan lämna. Då tidskriften samtidigt ägnar sin uppmärksamhet jämväl åt fredssträvandena utanför förbundet, sker detta i syfte att ställa in folkförbundet i dess rätta miljö. — Beviljandet av ett förhöjt anslag till föreningen skulle bereda densamma möjlighet att utgiva tidskriften i ett större antal nummer pr år, även som att eventuellt återupptaga utgivandet av den särskilda skriftserie angående förbundet, som föreningen tidigare publicerat.

Föredrag och diskussioner ha liksom tidigare anordnats av föreningen, men knappheten på medel har gjort det omöjligt att — som annars varit önskligt — anlita även utländska föredragshållare.

Föreningen är fortfarande ansluten till Union Internationale des Associations pour la Société des Nations. Dennas verksamhet har under året varit synnerligen livlig. Tidigt på våren sammanträdde studiekommissionerna, på sommaren ägde unionens årskonferens rum i Haag, och i oktober har unionen tillsammans med andra organisationer anordnat en ekonomisk konferens i Prag, varvid huvudpunkten på programmet gällde det praktiska genomförandet av besluten på folkförbundets ekonomiska konferens. En fråga, som har största vikt för freden och samförståndet i Europa och vid vars lösning unionen särskilt söker medverka, gäller de nationella minoriteternas skydd. För behandling av densamma sitter unionen inne med sällsynt värdefulla möjligheter, alldestund den omfattar icke blott föreningar inom de härskande nationerna utan även föreningar inom minoriteterna. Också i övrigt är det unionens oavslåtliga strävan att bidra till undersökningen och om möjligt lösningen av de problem, som möta folkförbundet. Den består av föreningar i praktiskt taget alla till förbundet anslutna länder ävensom Amerikas Förenta stater. Den är organ för en stor allmän opinion, och den är värd det understöd, som vår förening ger den genom sitt medlemskap och sin aktiva medverkan.

Föreningen är övertygad om att dess syften skulle i högsta grad gagnas genom även en ringa utvidgning av verksamheten. Framför allt synes det önskligt, att tidskriften kunde utgivas i ett större antal nummer än hittills, att en mera omfattande föredragsverksamhet komme till stånd, och att deltagandet i unionens konferenser och sammanträden bleve livligare. Föreningen kan därför icke underlåta att även denna gång hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om en behöfvlig ökning av anslaget. Därest kostnaderna för den ifrågasatta utvidgningen av verksamheten medräknas, torde föreningens utgifter för budgetåret 1929—1930 komma att uppgå till följande ungefärliga belopp:

arvoden	1,100:—
hyra för byråns lokal	600:—
omkostnader för byrån	400:—
tryckning och distribution av »Meddelanden rörande Nationernas förbund»	1,500:—
föredragskostnader	400:—
bidrag till den internationella unionen	500:—
resebidrag för deltagande i den internationella unionens konferens och övriga sammanträden	800:—

K r o n o r: 5.300:—.

Till bestridande av dessa utgifter torde föreningen i medlems- och prenumera-
tionsavgifter samt icke-statliga bidrag kunna påräkna ett sammanlagt be-
lopp av cirka 2,300 kronor.»

Under återopande härav har föreningen hemställt, att ett belopp av 3,000
kronor måtte för nästkommande budgetår av Kungl. Maj:t hos riksdagen be-
gäras.

Ehuru de syften, som Svenska föreningen för Nationernas förbund fullföl-
jer, synas mig i hög grad behjärtansvärda, anser jag mig likväl icke böra för-
orda, att statsanslag begäres till högre belopp än det av föregående års riksdag
beviljade, eller 1,500 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till Svenska föreningen för Nationernas förbund för budget-
året 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 1,500.

[16.] 8. **Stipendier åt studerande vid universiteten för studier av Natio-
nernas förbunds verksamhet.** Å extra stat för budgetåret 1928/1929 har
riksdagen, med bifall till därom av Kungl. Maj:t gjort äskande, anvisat ett
reservationsanslag av 1,000 kronor till stipendier åt studerande vid universite-
ten för studier av Nationernas förbunds verksamhet. Motiveringen för anslaget
återfinnes i det vid 1928 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade
utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 4
januari 1928, vartill jag tillåter mig hänvisa. Anslagsbeloppet har fördelats
på två lika stora stipendier, förbundna med skyldighet för vederbörande inne-
havare att under 4 å 5 veckor, omfattande tiden närmast före och under för-
samlingens ordinarie möte, uppehålla sig i Genève för studier av Nationernas
förbunds organisation och verksamhet.

Jag finner mig böra föreslå, att jämväl för det kommande budgetåret medel
för ifrågavarande ändamål äskas, och får jag därför hemställa, att Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till stipendier åt studerande vid universiteten för studier av
Nationernas förbunds verksamhet för budgetåret 1929/1930
anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 1,000.

D. Diverse.

1. **Rese- och traktamentspenningar**, oförändrat *ordinarie* förslagsan-
slag kronor 100,000.

2. **Flyttningersättning**, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 100,000.

3. **Underhåll och reparationer av statens fastigheter i utlandet, möbler
m. m.**, oförändrat *ordinarie* reservationsanslag kronor 60,000.

4. **Skrivmaterialier, expenser m. m.**, oförändrat *ordinarie* reservationsan-
slag kronor 275,000.

5. Telegram- och telefonkostnader, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 135,000.

6. Uppvärmning, belysning m. m., oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 50,000.

[17.] **7. Tryckningskostnader.** Ifrågavarande anslag, som första gången uppfördes i 1914 års riksstat, har, alltsedan 1921 års riksdag beviljade en höjning av anslaget från 15,050 till 20,000 kronor, upptagits med sistnämnda årliga belopp.

Till följd av den betydande stegring av tryckningskostnaderna, som ägt rum under de senare åren, har emellertid anslaget under en följd av år avsevärt överskridits, på sätt närmare framgår av följande uppgifter rörande anslagets belastning, nämligen:

Budgetåret	Summa utgifter
1923/1924	kronor 26,674: —
1924/1925	» 26,685: —
1925/1926	» 31,548: —
1926/1927	» 31,699: —
1927/1928	» 47,474: —

Även om utgifterna för ifrågavarande ändamål — med hänsyn därtill att de delvis varit betingade av behov, som icke regelbundet återkomma — förväntas kunna något nedbringas under de belopp, som under de tre senaste åren åtgått, torde dock vara att räkna med, att de ej kunna hållas inom ramen för nuvarande anslagsbelopp. En höjning av anslaget med 10,000 kronor synes mig vara att förorda, därest principen, att jämväl förslagsanslag böra upptagas till betryggande belopp, skall kunna i detta fall upprätthållas. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

höja det *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskostnader
 nu kronor 20,000
 med » 10,000
 till » 30,000.

8. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 100,000.

[18.] **9. Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige.** För ifrågavarande ändamål är å extra stat för budgetåret 1928/1929 uppfört ett anslag till belopp av 125,000 kronor. Motiveringen för anslaget återfinnes i det vid 1926 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 7 januari 1926, vartill jag tillåter mig hänvisa.

Samma skäl som förut föranlett anslagets beviljande tala för dess fortsatta behövlighet. I fråga om anslagets belopp har jag icke någon ändring att föreslå.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige för budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra* anslag
av kronor 125,000.

10. Hemliga utgifter, oförändrat *ordinarie* anslag kronor 75,000.

11. Utgivande av Sveriges traktater. Under en lång följd av år hava medel under tredje huvudtiteln varit anvisade till utgivande av Sveriges traktater. Under tiden närmast före 1922 beviljades årligen 4,500 kronor till sagda ändamål. Sedan i statsverkspropositionen till 1921 års riksdag föreslagits, att ifrågavarande arbete skulle enligt en av dåvarande ministern för utrikes ärendena i tredje huvudtiteln framlagd plan i viss mån påskyndas, medgav riksdagen anslagets höjning till 9,000 kronor, vilket belopp emellertid ett år senare på grund av de statsfinansiella svårigheterna sänktes till 2,500 kronor för tiden 1 januari—30 juni 1923. Av samma anledning ansågs sedermera nödvändigt att helt indraga ifrågavarande anslag, vilket årligen beviljats å extra stat; och begärdes sålunda intet belopp till ändamålet för budgetåret 1923/1924. Ej heller för de följande åren hava medel för ifrågavarande ändamål äskats.

Ehuru sparsamhetsskäl fortfarande göra det önskvärt, att anslag icke begäres för fortsatt utgivande av traktaterna, och jag med hänsyn härtill under denna punkt ej nu ämnar göra någon hemställan, vill jag dock ej hava underlåtit att i detta sammanhang understryka den stora betydelsen av detta arbete, vars återupptagande synes mig vara av största vikt ej blott för den historiska forskningen utan jämväl för utrikesförvaltningens politiska verksamhet.

12. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m., oförändrat *ordinarie* reservationsanslag kronor 10,000.

13. Extra utgifter, oförändrat *ordinarie* reservationsanslag kronor 30,000.

[19.] 14. Förhyrning av fastighet för beskickningen i Moskva m. m. Till bestridande av kostnader under budgetåret 1927/1928 för hyra av fastighet i Moskva, inrymmande kanslilokal samt bostäder åt därvarande beskickningschef och personal, jämte kostnader för fastighetens uppvärmning, belysning m. m., har föregående riksdag beviljat ett extra förslagsanslag av 45,000 kronor.

För den nuvarande anordningen med avseende å beskickningens lokalfråga har närmare redogörelse lämnats vid föredragning av motsvarande anslagsäskande i 1925 års statsverksproposition. Enligt nu gällande hyresavtal utgör årshyran 16,000 rubel, vartill komma kostnader för uppvärmning och belysning samt för gårdskarlar och onera, såsom gaturenhållning, bevattning, gatubelysning m. m. Då för närvarande annan lämplig lägenhet för beskickningens inrymmande icke står till buds, synes hyresavtalet, vars giltighetstid utlöper den 15 oktober 1929, böra förnyas.

Sändebudet i Moskva har i skrivelse den 12 november 1928 meddelat, att ifrågavarande kostnader för nästkommande budgetår böra beräknas till samma belopp som för det nu löpande, och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till bestridande av kostnader för förhyrning av fastighet för beskickningen i Moskva m. m. för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 45,000.

[20.] **15. Beskickningshuset i Köpenhamn.** Sedan fråga uppstått om anvisande av medel för vidtagande av vissa reparations- och ändringsarbeten å beskickningsfastigheten i Köpenhamn, anser jag mig böra i korthet redogöra för omständigheterna i samband med förvärvet av ifrågavarande fastighet samt för de åtgärder, som tidigare vidtagits för densammas iordningställande för sitt ändamål. Jag tillåter mig därvid erinra om, hurusom riksdagen år 1920 *dels* bemyndigade Kungl. Maj:t att med danska staten träffa avtal angående byte av vissa i Stockholm och Köpenhamn belägna fastigheter, *dels ock* för iordningställande av ett beskickningshus i Köpenhamn anvisade ett reservationsanslag å 351,600 kronor. Då oväntade svårigheter emellertid yppade sig för sagda fastighetsbyte, varigenom en med danska regeringen redan träffad överenskommelse i ämnet kom att gå om intet, fullföljdes frågan om ett fastighetsförvärv i Köpenhamn efter andra linjer, och avslutades efter vederbörlig utredning i augusti månad år 1921 — på sätt närmare beskrives i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 151 den 10 mars 1922 fogade protokoll över utrikesdepartementsärenden samma dag — köp av fastigheten Set Annæ Plads nr 15 för ett pris, som utöver från enskilt håll skänkt belopp av 25,000 danska kronor uppgick till 338,087 kronor 56 öre. I enlighet med ett av riksdagen i skrivelse nr 3 A år 1921 gjort uttalande, bestreds sistnämnda belopp av det vid sidan av huvudtitlarna uppförda anslaget till oförutsedda utgifter. Till reparationer av den sålunda inköpta fastigheten beräknades komma att åtgå 38,500 danska kronor; och medgav riksdagen i enlighet med av Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 151/1922 väckt förslag, att behövliga medel härför finge tagas i anspråk från det ännu icke till kassafonden inlevererade, tidigare omnämnda reservationsanslaget å 351,600 kronor, från vilket emellertid jämväl vissa kostnader för de då nyligen förvärvade fastigheterna för beskickningen i Helsingfors och generalkonsulatet i Hamburg skulle bestridas.

Beträffande beskickningshusets i Köpenhamn iordningställande är att märka, att under den tid, nyssnämnda anslag å 351,600 kronor ännu fanns att tillgå, på grund av hyresförhållanden endast en del av fastigheten var tillgänglig för reparationer. Det belopp av 38,500 kronor, som i propositionen beräknats och som till övervägande del hänförde sig till kostnader för utvidgning av förefintligt värmeledningssystem, ävensom för nödiga murnings-, måleri- samt diverse elektriska installationsarbeten, avsåg därför endast fastighetens färdigställande i de delar, som då kunde ifrågakomma.

Inom beskickningskomplexet, som består av tvenne sammanbyggda partier, det ena en hörnfastighet i korsningen mellan Amaliegade och Set Annæ Plads,

det andra med fasad åt Set Annæ Plads, hade vid tiden för inköpet endast följande utrymmen varit hyreslediga, nämligen: källarvåningen, bottenvåningen, hela våningen 1 trappa upp och halva våningen 3 trappor upp i hörnfastigheten, medan samtliga övriga lägenheter varit uthyrda. Vid köpets avslutande hade emellertid förutsatts, att bottenvåningen i huset åt Set Annæ Plads inom en ej avlägsen framtid skulle kunna disponeras till tjänstelokaler. I mars månad år 1923 anmälde även ministern i Köpenhamn, att sagda bottenvåning inom kort syntes bliva disponibel för beskickningen, och hemställde om uppgörande av ritningar och kostnadsförslag till erforderliga inredningsarbeten för beskickningens definitiva inflyttning i fastigheten.

Efter erhållet bemyndigande verkställde hos byggnadsstyrelsen tjänstgörande arkitekten Torben Grut undersökning på platsen och meddelade sedermera styrelsen resultatet av en av honom i samråd med ministern i Köpenhamn verkställd utredning, utmynnande i förslag om vidtagande av vissa åtgärder, som komme att betinga en sammanlagd kostnad av 78,422 danska kronor. Härtill skulle komma ytterligare ett belopp av 5,000 svenska kronor för arkitektarvode, kontroll, experter, besiktningar, resor m. m. Enligt detta förslag — vars innehåll närmare framgår av det vid 1924 års statsverksproposition, tredje huvudtiteln, fogade utdrag av protokoll över utrikesdepartementsärenden den 2 januari 1924 — avsåge förutnämnda summa att täcka kostnaderna icke blott för inredande av bottenvåningen i huset åt Set Annæ Plads till tjänstelokaler för legations- och konsulatkanslierna med en för dem gemensam ingång, anbringande av riksvapnet över huvudportalen, anläggning av ny värmecentral för kanslilokalerna, inredning av arkiv och kassavalv i källaren m. m., utan även för vissa ändringsarbeten i ministerbostaden.

Sedan emellertid dåvarande ministern för utrikes ärendena för utrönande av, huruvida icke möjlighet föreläge att till nedbringande av kostnaderna låta med vissa av de föreslagna arbetena anstå, hos byggnadsstyrelsen begärt utredning härutinnan, meddelade chefen för byggnadsstyrelsen, att ombyggnads- och reparationsarbetena syntes kunna verkställas i tvenne omgångar, därvid i första hand skulle ifrågakomma: inredning av lokaler för legationen och konsulatkansliet, arkiv och kassavalv, jämte central för desammas uppvärmning, samt anbringande av ett svenskt riksvapen över huvudportalen för en sammanlagd kostnad av i runt tal 60,000 danska kronor, vartill komme 4,000 svenska kronor för arkitektarvode samt för kostnader för experter, kontroll, resor m. m., medan senare skulle utföras de föreslagna ombyggnads- och reparationsarbetena i ministerbostaden, för vilka kostnaderna beräknades till i runt tal 20,000 danska kronor, vartill skulle komma i arkitektarvode m. m. 1,500 svenska kronor.

Till de arbeten, som sålunda ansetts böra i första hand ifrågakomma, äskades medel i statsverkspropositionen till 1924 års riksdag, som *dels* medgav, att här för finge disponeras ett på sin tid i samband med förvärv av beskickningshuset i stämpel- och vissa andra avgifter till danska staten erlagt, men sedermera till svenska statsverket återbördat belopp av 12,608 danska kronor, motsvarande

8,623 kronor 87 öre, *dels ock* för samma ändamål för budgetåret 1924/1925 anvisade ett extra reservationsanslag av 37,500 kronor.

Efter genomförande av de reparations- och omändringsarbeten, vartill medel sålunda av riksdagen beviljats, disponeras de i beskickningshuset förefintliga utrymmen numera på följande sätt.

I den äldre, i hörnet av Amaliegade och Set Annæ Plads belägna delen av fastigheten, som i det följande kallas hörnhuset, befinner sig ministerns bostad, vilken sträcker sig genom husets samtliga våningar. *Källarvåningen* innehåller, förutom värmeledningscentral, köksavdelning och några tjänarorum, *bottenvåningen* väntrum, skrivrum och matsal samt ett sovrum med toalett- och badrum, *våningen 1 trappa upp* likaledes ett sovrum med bad- och toalettrum samt representationsrum, bestående av musiksäl, en mindre salong och tvenne kabinett, *våningen 2 trappor upp* trenne gästrum med badrum, och *våningen 3 trappor upp* sex tjänarorum.

Förutom ministerns nu nämnda bostad innehåller denna byggnad en 2 trappor upp belägen våning om fyra rum, kök och badrum, samt en våning 3 trappor upp om fyra rum och kök, vilka båda lägenheter äro uthyrda.

Den åt Set Annæ Plads vettande nyare byggnaden, i det följande kallad kanslihuset, innehåller i *källarvåningen*, förutom värmecentral, källare, brandfritt valv och förvaringsrum för legations- och konsulatkansliens handlingar, en lägenhet om tre rum och kök, vilken för närvarande är upplåten åt portvakten, i *bottenvåningen* legations- och konsulatkanslien, i vardera av *våningarna 1, 2 och 3 trappor upp* en våning om nio rum, kök och badrum, samt *å vinden* en lägenhet om tre rum och kök. Våningarna 1, 2 och 3 trappor upp samt lägenheten å vinden äro för närvarande uthyrda.

Under år 1927 hava riksdagens revisorer avlagt besök i beskickningsfastigheten och därom i sin berättelse uttalat sig på sätt följer:

»Revisorerna hava avlagt besök å svenska beskickningsfastigheten i Köpenhamn, belägen i hörnet av S:t Annæ Plads och Amaliegade. Å beskickningsfastigheten finnas tvenne byggnader, av vilka den äldre i huvudsak disponeras såsom bostad för ministern samt den nyare är avsedd för legations- och konsulatkanslierna. Kanslilokalerna äro inrymda i bottenvåningen till sistnämnda byggnad och bestå av nio rum jämte förstugor samt vaktmästarebostad. I sistnämnda hus äro därjämte uthyrda tre våningar, vardera om nio rum, kök och badrum ävensom en lägenhet om tre rum med kök. I den äldre byggnaden uthyras två lägenheter, därav den ena om 2 rum och kök samt den andra om 4 rum och kök. Undersökning har verkställts rörande kostnaderna för införande av centraluppvärmning, vilken är anordnad i det nyare husets bottenvåning ävensom i den äldre byggnaden, även inom hyreslägenheterna uti den nyare byggnaden.

Revisorerna funno vid sitt besök, att åtskilliga reparationer behövde utföras inom fastigheten. Särskilt framträdande var behovet av målning och kittning av fönstrens utsidor samt av konservering av husets fasader. Enligt revisorernas mening böra ifrågavarande reparationsarbeten snarast möjligt komma till utförande såväl med hänsyn till önskvärdheten av att beskickningsfastigheten hålles i ett värdigt skick som ock i betraktande av att genom ett uppskjutande av ifrågavarande arbeten ökade kostnader för statsverket synas kunna uppstå.»

Med anledning av sagda uttalande ävensom med hänsyn till att tidpunkten — på grund av förestående byte å ministerposten i Köpenhamn — syntes lämplig icke endast för vidtagande av åtgärder för avhjälpande av de utav riksdagsrevisorerna påpekade bristerna å beskickningsfastigheten, utan även för förverkligande i vissa delar av den senare fasen i de reparations- och omändringsarbeten, vilka, ehuru desamma, såsom ovan nämnts, av byggnadsstyrelsen redan år 1923 i sin helhet föreslagits till utförande, dock i enlighet med Kungl. Maj:ts av budgetära skäl påverkade förslag endast delvis blivit förverkligade, hänvände sig min företrädare i skrivelse den 30 augusti 1928 till byggnadsstyrelsen med begäran, att åt sakkunnig person måtte uppdragas att avresa till Köpenhamn i och för besiktning av därvarande beskickningsfastighet.

Sedan byggnadsstyrelsen med anledning härav uppdragit åt byggnadsrådet R. Hjorth att verkställa dylik besiktning, har denne efter fullgjort uppdrag till styrelsen inkommit med en den 4 oktober 1928 dagtecknad rapport, i vilken redogöres för de väsentligaste bristfälligheterna beträffande fastigheten ävensom framlägges preliminärt förslag rörande erforderliga åtgärder för desammas avhjälpande. Sagda rapport är av i huvudsak följande innehåll:

Gatufasaderna uppvisade sprickor och mindre skador i putsen, bl. a. å taklisten, som erfordrade smärre reparationer men knappast hel omfärgning. Gårdsfasaderna voro likaledes i behov av mindre reparationer och borde lämpligen omfärgas, varjämte fönsterkarmar och bågar i såväl gatu- som gårdsfasader behövde ommålas.

Ett flertal ställen i huset, särskilt väggarna i huvudtrappan till ministerbostaden, uppvisade sprickor, troligen förorsakade av att grunden genom biltrafiken bringades i skakning. För närvarande påkallades emellertid med anledning härav endast lokala reparationer.

På grund av synnerligen stark fukt från såväl ytter- och innerväggarna som från de av röta och mögel starkt angripna golven vore den i källarvåningen belägna portvaktbostaden faktiskt obeboelig. Även i ett flertal övriga källarlokaler förekomme fukt, men hade här tidigare vidtagna åtgärder — betong- och blyisoleringar ävensom särskilda ventilationsanordningar — neutraliserat de huvudsakliga olägenheterna därav.

Huvudtrappan i kanslihuset vore i starkt behov av ommålning liksom även den linoleummatta, varmed trappans steg och golvplaner vore belagda. I konsulatkansliet behövde vissa smärre reparationer vidtagas och utslitna korkmattor ersättas med nya. Vidare borde bättre evakuering åvägbringas beträffande de rum av kanslilokalen, vilka vore belägna över stall och garage i gårdsflygeln. Dessa rum, som saknade ventilanordningar och hade små fönster, voro mörka och kyliga.

I ministerbostaden vore reparationer av målningen å väggar och golv erforderliga. Av stor betydelse för sällskapsvåningens rymlighet och utseende vore genomförandet av ett tidigare framfört önskemål om sammanslagning av vissa rum.

Vidare erfordrades vissa smärre reparationer, framför allt tätning av läckage och ommålning, i hyreslägenheterna, å vilka intet genom statens försorg åtgjorts sedan fastigheten år 1921 förvärvades. Därjämte vore vissa förändringar å fastighetens gård erforderliga.

Slutligen vore pannorna till värmeledningssystemet i hörnhuset gamla och behövde delvis utbytas, varjämte den nuvarande uppvärmningen av hyreslägenheterna i kanslihusets gårdsflygel, genom kaminer med långa, fria järn- eller plåtrör, måste betecknas såsom relativt eldfarlig.

Byggnadsstyrelsen har efter rapportens avgivande för genomförandet av de enligt densamma erforderliga åtgärder låtit uppgöra ett approximativt kostnadsförslag, slutande å 43,000 kronor. Det vore emellertid dessutom enligt byggnadsstyrelsens mening önskvärt, att värmeledning infördes i de båda i hörnhuset belägna hyreslägenheterna om sammanlagt 8 rum och 2 kök, för vilket ändamål kunde beräknas en kostnad av 4,000 kronor.

I samband med överlämnande av nu nämnda rapport och approximativa kostnadsöverslag har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 10 oktober 1928 framhållit, att uppdrag lämpligen borde lämnas någon arkitekt att, helst i samråd med blivande minister å platsen, upprätta ett fullständigt förslag med ritningar, arbetsbeskrivning och kostnadsberäkning rörande erforderliga åtgärder för byggnadens istandsättande m. m. Härvid borde särskilt tagas i övervägande, huruvida icke — med hänsyn till den för handen varande eldfarerisken med den nuvarande uppvärmningsanordningen inom kanslihuset — värmeledningen i denna byggnad lämpligen borde utökas till att omfatta hela byggnaden eller åtminstone dess gårdsflygel.

Sedan ifrågakarande skrivelse från byggnadsstyrelsen emottagits, har i syfte att utröna, huruvida det icke vore möjligt att uppskjuta en del i berörda skrivelse föreslagna arbeten, begärts utredning härutinnan, och har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 7 november 1928 föreslagit, att med följande arbeten, nämligen reparationerna å gårdsfasaderna, ändringarna i ministerbostaden, avseende sammanslagning av vissa rum, ommålningen av huvudtrappan i kanslihuset, åtgärderna för förbättrad evakuering för konsulatkansliets gårdsrum och förändringarna å gården, skulle tillsvidare anstå.

Därest nämnda begränsningar vidtoges beträffande de tidigare föreslagna arbetena, komme återstående reparations- och ombyggnadsarbeten att betinga en sammanlagd kostnad av 33,000 kronor, fördelade på följande poster:

Reparation av gatufasaderna	4,500
Ommålning ut- och invändigt av fönsterbågar och karmar	6,500
Isolering och därav föranledd nyinredning av portvaktbostaden	5,000
Isolering av intill portvaktens bostad belägna källarlokalerna	1,500
Reparations- och målningsarbeten i ministerbostaden	2,300
Smärre målningsreparationer, korkmattor, isolering m. m. i konsulatkansliet	2,500
Diverse tätnings- och målningsarbeten i de 2 och 3 trappor upp ävensom å vinden belägna hyreslägenheterna i kanslihuset	2,200
Utbyte av pannor med flera förändringar av värmeledningssystemet i hörnhuset	4,500
Oförutsedda utgifter och arvoden	4,000

Summa kronor 33,000

Ehuru det i och för sig synes önskvärt, att samtliga de reparations- och ändringsarbeten, som i byggnadsrådet Hjorths förenämnda rapport avses, redan i år komme till utförande, finner jag mig dock, då byggnadsstyrelsen ansett möjligt att tillsvidare uppskjuta en del av dessa arbeten, böra stanna vid att

föreslå, att medel nu äskas allenast till de arbeten, som angivits i det av styrelsen alternativt tillstyrkta mindre omfattande förslaget.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till vissa ändrings- och reparationsarbeten å beskickningshuset i Köpenhamn för budgetåret 1929/1930 anvisa ett *extra* anslag av kronor 33,000.

[21.] 16. **Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.** Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet förut under denna dag vid anmälan av »för flera huvudtitlar gemensamma frågor» anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1929/1930 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst, får jag slutligen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, tillhörande utrikesdepartementet samt beskickningar och konsulat, för budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra* förslagsanslag av kronor 260,000.

Tredje huvudtitelns *ordinarie* anslag komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, att uppgå till

sammanlagt	kronor 3,955,600
och de <i>extra</i> anslagen till sammanlagt	kronor 1,564,400
Huvudtitelns slutsumma, för innevarande budgetår	kronor 5,559,200
skulle, under förutsättning av bifall till mitt förslag, för budgetåret 1929/1930 uppgå till	kronor 5,520,000
innebärande en minskning av	kronor 39,200

Till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, finner Hans Maj:t Konungen gott lämna bifall och förordnar tillika, att utdrag av detta protokoll skall överlämnas till finansdepartementet till ledning vid författandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

T. L. Hammarström.

Sammandrag och register
till
Tredje huvudtiteln för budgetåret 1929/1930.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Departementet.							
1	1	1	Departementschefen, ministern för utrikes ärendena	40,000			
	1	2	Departementet, <i>förslagsanslag</i>	511,300			
			Säger för departementet			551,300	
B. Sveriges representation i utlandet.							
2	2	1	Beskickningar och konsulat, <i>förslagsanslag</i>	1,625,300			
3	11	2	Arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen, <i>förslagsanslag</i>		239,700		
4	13	3	Extra ortstillägg åt ordinarie och extra personal i utrikesrepresentationen		335,000		
	15	4	Skrivbiträden vid beskickningar och konsulat	385,000			
	15	5	Ekiperingspenningar, <i>förslagsanslag</i>	20,000			
	15	6	Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler	98,000			
	15	7	Ersättningar till olönade konsuler, <i>förslagsanslag</i>	120,000			
5	15	8	Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter		5,000		
	16	9	Attachéer, <i>reservationsanslag</i>	56,000			
6	16	10	Förstärkning av reservationsanslaget till attachéer		24,000		
	16	11	Handelsattachéer, <i>reservationsanslag</i>	40,000			
7	16	12	Förstärkning av reservationsanslaget till handelsattachéer		65,000		
8	17	13	Avlöande av en socialattaché, <i>reservationsanslag</i>		15,000		
	17	14	Extra biträden och vaktbetjänte vid beskickningar och konsulat	95,000			
			Säger för Sveriges representation i utlandet			2,439,300	683,700
C. Internationella byråer m. m.							
9	17	1	Sveriges andel i kostnaderna under år 1929 för Nationernas förbund, <i>förslagsanslag</i>		330,000		
10	21	2	Sveriges representanters deltagande i Nationernas förbunds delegeradeförsamling		35,000		
11	21	3	Sveriges deltagande i internationella konferenser		30,000		
12	22	4	Internationella skiljedomstolens byrå i Haag, <i>förslagsanslag</i>		4,200		
13	22	5	Riksdagens interparlamentariska grupp		15,000		
14	25	6	Internationella fredsbyrån i Genève		1,000		

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
15	25	7	Svenska föreningen för Nationernas förbund.....		1,500		
16	27	8	Stipendier åt studerande vid universiteten för studier av Nationernas förbunds verksamhet, <i>reservations-</i> <i>anslag</i>		1,000		
			Säger för internationella byråer m. m.				417,700
			D. Diverse.				
	27	1	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	100,000			
	27	2	Flyttningssättning, <i>förslagsanslag</i>	100,000			
	27	3	Underhåll och reparationer av statens fastigheter i ut- landet, möbler m. m., <i>reservationsanslag</i>	60,000			
	27	4	Skrivmaterialier, expenser m. m., <i>reservationsan-</i> <i>slag</i>	275,000			
	28	5	Telegram- och telefonkostnader, <i>förslagsanslag</i>	135,000			
	28	6	Uppvärmning, belysning m. m., <i>förslagsanslag</i>	50,000			
17	28	7	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	30,000			
	28	8	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar, <i>förslagsanslag</i>	100,000			
18	28	9	Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige...		125,000		
	29	10	Hemliga utgifter.....	75,000			
	29	11	Utgivande av Sveriges traktater.....	—	—		
	29	12	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m., <i>reservationsanslag</i>	10,000			
	29	13	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	30,000			
19	29	14	Förhyrning av fastighet för beskickningen i Moskva m. m., <i>förslagsanslag</i>		45,000		
20	30	15	Beskickningshuset i Köpenhamn.....		33,000		
21	35	16	Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>		260,000		
			Säger för diverse			965,000	463,000
			Summa			3,955,600	1,564,400

F J Ä R D E H U V U D T I T E L N.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 januari 1929.*

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden
LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG,
LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet MALMBERG anholder härefter att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om reglerandet av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1929/1930 och att i sammanhang härmed få anmäla följande till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser, nämligen:
arméförvaltningens skrivelse den 31 augusti 1928 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930;

chefens för generalstaben skrivelse den 21 september 1928 angående antalet tjänstgöringsdagar under budgetåret 1929/1930 för värnpliktiga uttagna till ersättningsreserven;

inspektörens för militärläroverken skrivelse den 25 oktober 1928 angående anslag för anordnande av en infanteriofficersskola under utbildningsåret 1929/1930, ävensom arméförvaltningens civila departements däröver avgivna utlåtande;

chefens för generalstaben särskilda skrivelser den 2 november 1928 angående medel för anordnande av en taktisk kurs för äldre regementsofficerare samt för anordnande av en militärpedagogisk kurs för äldre officerare, ävensom arméförvaltningens civila departements över framställningarna avgivna utlåtande;

chefens för artilleri- och ingenjörhögskolan skrivelse den 15 augusti 1928, i vad angår anslagsposten till studiestipendier vid högskolan, ävensom inspektörens för militärläroverken samt arméförvaltningens civila departements däröver avgivna yttranden;

skytteförbundens överstyrelses skrivelse den 12 juni 1928 angående anslag för budgetåret 1929/1930 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

skytteförbundens överstyrelses skrivelse den 11 juni 1928 angående dyrtidstillägg under år 1929 åt befattningshavare i överstyrelsens expedition;

arméförvaltningens civila departements skrivelse den 6 oktober 1928 angående medelsbehovet under anslaget till skrivmaterialier och expenser för budgetåret 1929/1930;

arméförvaltningens civila departements skrivelse den 6 oktober 1928 med överlämnande av chefens för generalstaben framställning rörande anslagsbehovet för underhåll av arméns krigskarteutrustning;

befälhavarens för generalstaben skrivelse den 21 juni 1928 angående anslag för utgivandet av generalstabens översigtskarta över Sverige;

chefens för generalstaben skrivelse den 31 juli 1928 angående anslag för konservering av vissa samlingar i krigsarkivet;

chefens för generalstaben skrivelse den 31 juli 1928 angående anslag för fortsatta arbeten å verket »Sveriges krig åren 1611—1648»;

arméförvaltningens intendentsdepartements skrivelse den 17 februari 1928 angående kostnadsfritt tillhandahållande av vissa utredningspersedlar, ävensom försvarsväsendets lönenämnds däröver avgivna utlåtande;

arméförvaltningens intendentsdepartements skrivelse den 31 augusti 1928 med överlämnande av chefens för norra arméfördelningen framställning den 2 juli 1928 angående anslag för vissa skidtävlingar;

överstyrelsens för Svenska röda korset skrivelse den 16 juni 1928 om anslag till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig, ävensom arméförvaltningens och marinförvaltningens däröver avgivna yttranden;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements skrivelse den 25 augusti 1928 med överlämnande av vissa bilagor till arméförvaltningens framställning angående fortifikationsbehov för budgetåret 1929/1930;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements skrivelse den 14 november 1928 angående utvidgning av Skillingaryds och Remmene skjutfält;

arméförvaltningens civila departements skrivelser den 5 juli 1928 angående gäldandet av vissa kronan ådömda brandskadeersättningar, ävensom statskontorets däröver avgivna utlåtanden;

marinförvaltningens skrivelser den 31 augusti 1928 angående sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930;

marinförvaltningens skrivelser den 11 november 1926 och den 4 oktober 1928 angående kustfästningarnas båtmaterial;

chefens för sjökarteverket skrivelse den 31 augusti 1928 med förslag till beräkning av utgifterna för sjökarteverket under budgetåret 1929/1930;

flygstyrelsens skrivelse den 31 augusti 1928 angående flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1929/1930;

flygstyrelsens skrivelse den 31 augusti 1928 med överlämnande av bilagor till styrelsens framställning angående medelsbehovet för budgetåret 1929/1930;

högste befälhavarens över kustflottan skrivelse den 23 oktober 1928 angående uppförande av hangarbyggnad å Mäsgarn vid Hårsfjärden;

chefens för flygvapnet skrivelse den 4 oktober 1928 med utredning rörande materielanskaffning för flygvapnet;

rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap skrivelse den 20 oktober 1928 angående rikskommissionens medelsbehov för budgetåret 1929/1930; samt

statens meteorologisk-hydrografiska anstalts skrivelse den 6 oktober 1928 angående anslag till telegramkostnader för den militärmeteorologiska informationstjänsten.

Departementschefen yttrar härefter:

Inom försvarsdepartementet hava under hösten 1928 pågått vissa undersökningar, ävensom förberedelser för mera omfattande utredningsarbeten, avseende olika möjligheter att höja effektiviteten av våra nuvarande försvarsanstalter. Dessa utredningsarbeten hava synts mig böra med det snaraste fullföljas. Vissa av dem torde lämpligen kunna komma till utförande genom vederbörande militära myndigheters försorg; till huvudsaklig del hava emellertid ifrågavarande arbeten ansetts böra verkställas inom departementet. För att biträda härvid hava, jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 7 december 1928, tillkallats särskilda sakkunniga.

Vid uppgörande av förslag till utgiftsberäkning för budgetåret 1929/1930 har jag i allmänhet ansett mig kunna utgå ifrån att flertalet av ifrågavarande utredningsarbeten komma att kräva så lång tid, att resultaten därav icke hinna framläggas för 1929 års riksdag. Redan inför denna riksdag torde dock kunna dragas vissa frågor, vilka enligt mitt förmenande äro av den vikt, att de icke tåla ett uppskov. Jag syftar härvid dels på spørsmålet om handräckningstjänstens ordnande på sådant sätt, att utbildningstiden för det till linjetjänst uttagna värnpliktiga manskapet kan till fullo utnyttjas, dels ock på vissa anskaffningar av krigsmateriel. Till dessa frågor återkommer jag i det följande. Det är vidare min avsikt att framdeles föreslå avlatande till årets riksdag av proposition rörande omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning. I samband därmed synas även vissa andra organisationsfrågor böra upptagas till behandling.

Då den avsedda omorganisationen skulle komma att inverka på anslagen till försvarsdepartementet, arméförvaltningen och marinförvaltningen samt lantförsvarets, sjöförsvarets och flygvapnets avlöningsanslag, torde dessa anslag, i avvaktan på en blivande proposition i ämnet, nu allenast böra tagas i beräkning å budgeten.

I avseende å lantförsvarets och sjöförsvarets avlöningsanslag har under en följd av år utgiftsbelastningen högst väsentligt överstigit de å riksstaten uppförda anslagssummorna. Rörande orsakerna härtill torde jag framdeles få tillfälle att uttala mig. I syfte att åvägabringa en bättre överensstämmelse mellan anslagsbeloppen och de verkliga utgifterna har jag — ehuru medelsbehoven å anslagen förutsättas bliva i stort sett oförändrade — funnit mig böra föreslå, att i riksstatsförslaget för nästkommande budgetår under dessa anslag beräknas förhöjningar med respektive 500,000 och 400,000 kronor. Jämväl beträffande åtskilliga andra förslagsanslag under fjärde huvudtiteln förordar jag i samma syfte ökning av anslagsbeloppen.

Sammanlagda beloppet av de utav myndigheterna gjorda anslagsäskandena för nästkommande budgetår överstiger med icke mindre än omkring

28,000,000 kronor summan av anslagen under fjärde huvudtiteln för det nu löpande budgetåret. Det har därför varit nödvändigt att väsentligt beskära dessa äskanden. Ett flertal i och för sig välbefogade anslagskrav har jag därvid funnit mig nödsakad att för närvarande lämna helt å sido, däribland åtskilliga framställningar om medelsanvisning för olika byggnadsföretag. Särskilt anser jag mig här böra omnämna, att marinförvaltningen för nästkommande budgetår beräknat avsevärda belopp erforderliga dels för påbörjande av vissa byggnadsarbeten m. m. i syfte att ernå en koncentrerad och förbättrad kasernförläggning vid flottans station i Stockholm, dels ock för ordnandet av skeppsgossekärens i Marstrand förläggning till Karlstens fästning. Ehuru det ur olika synpunkter vore ytterst önskvärt, att ifrågavarande byggnadsarbeten kunde med det snaraste komma till utförande, nödgas jag likväl föreslå, att därmed får anstå till tiden efter budgetåret 1929/1930.

Det förslag till anslagsberäkning under fjärde huvudtiteln för nästkommande budgetår, som jag nu går att framlägga, slutar å ett belopp av 138,115,900 kronor. Härav avses för försvarsdepartementet 351,040 kronor, för lantförsvaret 81,300,746 kronor, för sjöförsvaret 46,226,350 kronor, för flygvapnet 10,039,764 kronor samt för ändamål upptagna under gemensamma anslag 198,000 kronor.

Ehuru genom den fortgående övergången till 1925 års försvarsordning uppkommit vissa utgiftsminskningar — å lantförsvarets och sjöförsvarets ordinarie anslag belöpande sig till i runt tal 1,900,000 kronor — överstiger den av mig sålunda beräknade anslagssumman för budgetåret 1929/1930 slutsumman under fjärde huvudtiteln å riksstaten för innevarande budgetår med 4,283,900 kronor. I avseende å denna anslagsökning är emellertid att märka, att en icke oväsentlig del därav, nämligen omkring 1,300,000 kronor, hänför sig till de uppräkningsningar av förslagsanslag, som enligt vad förut nämnts ägt rum med ledning av utgiftsbelastningen å anslagen under senaste budgetår. Härtill kommer vidare den omständigheten, att de anslagsreservationer, som beräknats vara disponibla för täckande av utgifter under nästkommande budgetår, icke tillnärmelsevis uppgå till beloppet av de besparingar, som funnos tillgängliga att för dylikt ändamål tagas i anspråk vid uppgörandet av anslagsberäkningarna för budgetåret 1928/1929. Sålunda kunde vid beräkandet av de ordinarie anslagen för sistnämnda budgetår på grund av förefintligheten av reservationer eller därmed jämförliga orsaker vidtagas minskningar med sammanlagt omkring 2,600,000 kronor, under det att å de ordinarie anslagen för nästkommande budgetår minskningar av liknande anledningar kunnat göras med allenast omkring 900,000 kronor.

Jag övergår härefter till de särskilda anslagen under huvudtiteln.

I. DEPARTEMENTET.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 24,000: —

2. Departementet.

[1.] Med hänvisning till vad jag inledningsvis anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att till riksdagen avlätas angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, tillsvidare beräkna ordinarie förslagsanslaget till departementet till 282,040 kronor.

3. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i departementet.

[2.] Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag därom anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnaderna för *dyrtidstillägg åt befattningshavare i försvarsdepartementet* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 45,000 kronor.

II. LANTFÖRSVARET.

A. Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.

1. Arméförvaltningen.

[3.] Med hänvisning till vad jag inledningsvis anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att till riksdagen avlätas angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, tillsvidare beräkna ordinarie förslagsanslaget till arméförvaltningen till 532,668 kronor.

2. Arméförvaltningens verksamhet.

[4.] Med hänvisning till vad jag inledningsvis anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att till riksdagen avlätas angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, tillsvidare för *arméförvaltningens verksamhet* för budgetåret 1929/1930 beräkna ett extra anslag av 32,900 kronor.

3. Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.

(Avlöningsanslaget.)

[5.] Med hänvisning till vad jag inledningsvis anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att till riksdagen avlätas angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, tillsvidare beräkna ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. till 24,500,000 kronor.

4. Avlöning till personal å övergångsstat vid armén.

[6.] Ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal å övergångsstat vid armén är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 7,500,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet under detta anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anført följande.

Enligt en överslagsberäkning, som arméförvaltningen låtit verkställa, skulle kostnaderna för beredande av lön åt de den 1 juli 1929 å övergångsstat kvarstående beställningshavare uppgå till i avrundat tal 6,880,000 kronor.

Detta belopp utgjorde emellertid allenast kostnaderna för den beställningshavare på övergångsstat i allmänhet tillkommande lön. Däremot hade vid beloppets beräkning hänsyn icke tagits till kostnaderna för den ökade avlöning, som jämlikt kungörelsen den 23 oktober 1925 (nr 429) kunde tillkomma till övergångsstat tvångsvis överförd beställningshavare, vilken beordrades till tjänstgöring i för pensionerad personal avsedd arvodesbefattning eller eljest toges i anspråk för ständigt tjänstgöring å ort, tillhörande högre dyrtorsgrupp än den, efter vilken vederbörandes lön eljest utginge. Icke heller hade i det beräknade beloppet inräknats kostnaderna för vare sig den avlöning, som i form av tjänstgöringstraktamente enligt kungörelsen under vissa förhållanden utginge till personalen för tjänstgöring utom egen bostadsort, eller vederbörande beställningshavare tillkommande rese- och traktamentsersättning för inställelse till och avgång från tjänstgöring. Samtliga dessa kostnader skulle emellertid, enligt vid 1928 års riksdag gjorda uttalanden, bestridas från ifrågavarande anslag.

Ehuru nu angivna kostnader givetvis komme att uppgå till avsevärda belopp, torde å andra sidan med hänsyn till avgången under året från övergångsstaten kostnaderna för personalen i allmänhet tillkommande lön komma att något understiga ovannämnda belopp av 6,880,000 kronor. I betraktande

härav ansåge arméförvaltningen medelsbehovet under anslaget kunna för nästkommande budgetår beräknas till förslagsvis 7,000,000 kronor.

Mot arméförvaltningens uppskattning av medelsbehovet under förevarande anslag för nästkommande budgetår har jag icke något att erinra. I enlighet härmed och under hänvisning till bifogade beräkning (se Bil. nr 1) får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal å övergångsstat vid armén,	
nu	kronor 7,500,000: —
med	» 500,000: —
till	kronor 7,000,000: —

5. Avskedsersättning åt övertalig personal vid armén.

[7.] Enligt 1925 års härordningsbeslut må avskedsersättning, i enlighet med vissa av riksdagen gillade grunder, utbetalas till furirer (musikfurirer) samt undantagsvis, enligt Kungl. Maj:ts beprövande, även till beställningsmän av korprals grad, vilka till följd av inskränkningarna i härorganisationen bliva övertaliga. Vidare må jämlikt härordningsbeslutet avskedsersättning, i enlighet med vissa av riksdagen godkända grunder, utbetalas till förmän, arbetare m. fl. vid armén, vilka icke kunna erhålla fortsatt statsanställning.

Genom brev den 26 september 1925, den 23 september 1926 och den 2 september 1927 har Kungl. Maj:t, i enlighet med riksdagens beslut, meddelat närmare bestämmelser i fråga om avskedsersättning åt det övertaliga underbefälet vid armén. Enligt dessa bestämmelser skall fastställd avskedsersättning utbetalas med halva beloppet vid beställningshavarens avgång ur tjänsten och med andra hälften ett år därefter; dock må vederbörande chef, där så prövas lämpligt, medgiva hela beloppets utbetalande på en gång vid beställningshavarens avgång.

Genom kungörelse den 15 januari 1926 (nr 10) hava föreskrifter meddelats angående, bland annat, avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen.

För bestridande av kostnader för avskedsersättning åt såväl övertaligt underbefäl som övrig här omförmäld personal vid armén har för innevarande budgetår å riksstaten upptagits ett extra förslagsanslag av 350,000 kronor, varav 225,000 kronor beräknats för avskedsersättning åt det övertaliga underbefälet och återstoden, 125,000 kronor, till dylik ersättning till förmän, arbetare m. fl. vid armén.

I sin skrivelse den 31 augusti 1928 angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har arméförvaltningen i fråga om anslag till avskedsersättning åt övertalig personal vid armén anfört följande.

Med hänsyn till tiden för ikraftträdandet av de enligt 1925 års härordningsbeslut fastställda truppförbandsstaterna finge avskedandet av det över-

taliga manskapet antagas hava ägt rum å sådan tid, att någon utbetalning av avskedsersättning åt dylikt manskap icke komme att äga rum efter ingången av juli månad 1929. För beredande av avskedsersättning åt övertaligt manskap torde alltså särskilda anslagsmedel icke behöva beräknas, men förutsatte arméförvaltningen, att, därest sådan förmån i allt fall undantagsvis skulle komma att under budgetåret utgå, kostnaderna därför finge bestridas av förevarande anslag.

Vidkommande avskedsersättning åt övertaliga civila löntagare kunde enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) sådan förmån tillkomma dylik löntagare, som till följd av härordningens genomförande avskedades före utgången av juni månad 1929. På grund härav och då utbetalning i ett stort antal fall skulle äga rum i omgångar, måste givetvis särskilda medel för ändamålet beräknas jämväl för budgetåret 1929/1930. Enligt inom arméförvaltningen förda förteckningar skulle av redan beviljade avskedsersättningar komma att under sistnämnda budgetår utbetalas i runt tal 37,300 kronor. Härtill borde läggas visst ytterligare belopp för bestridande av den del av under innevarande år beviljade avskedsersättningar, som kunde komma att utbetalas under nästkommande budgetår. För bedömande av storleken härav saknades givetvis några fasta hållpunkter. Emellertid ville det synas arméförvaltningen, som om ett belopp av i runt tal 12,000 kronor skulle vara för ändamålet tillräckligt. Anslaget i sin helhet skulle alltså komma att i avrundat tal utgöra 50,000 kronor.

På grund av det anförda hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av kostnaderna för avskedsersättning för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

I överensstämmelse med arméförvaltningens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för *avskedsersättning åt övertalig personal vid armén* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor.

6. Inkvarteringens ordnande i Stockholm, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 21,450: —

7. Rekryteringskostnader.

[8.] För innevarande budgetår har medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till rekryteringskostnader uppskattats till 273,000 kronor. Med hänsyn till förefintlig reservation å anslaget har emellertid detsamma i riksstaten för nämnda budgetår upptagits med allenast 180,000 kronor. Detta belopp jämte 93,000 kronor av förefintliga besparingar å anslaget eller tillhoppa 273,000 kronor hava enligt av Kungl. Maj:t den 18 maj 1928 fastställd stat för budgetåret 1928/1929 fördelats på följande sätt:

Titel I. Rekryteringsmedel	kronor 60,000: —
» II. Kostnader för fria resor åt nyanställt eller avskadat manskap vid vissa truppförband ...	» 13,000: —
» III. Avskedspremier	» 195,000: —
» IV. Civilanställning	» 5,000: —
Summa kronor 273,000: —	

I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning har anslaget upptagits med 280,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anført följande.

Enligt verkställda beräkningar hade utgifterna under anslaget för budgetåret 1927/1928 fördelat sig sålunda:

Rekryteringsmedel	kronor 103,534: 95
Kostnader för vissa resor	» 15,428: 25
Avskedspremier	» 389,404: 70
Civilanställning	» 2,171: —
Summa kronor	510,538: 90

Vid ingången av budgetåret 1928/1929 hade förefunnits en reservation å anslaget av 96,023 kronor 9 öre. Härav hade emellertid för samma budgetår tagits i anspråk ett belopp av 93,000 kronor, varför man torde kunna utgå ifrån, att vid ingången av budgetåret 1929/1930 någon verklig reservation å anslaget icke längre förefunnes. Visserligen funnes vid truppförbanden såsom reservationer bokfört ett belopp av 172,843 kronor 63 öre, men med hänsyn till den verkliga reservationens storlek, 96,023 kronor 9 öre, saknades uppenbarligen täckning härför. För mötande av medelsbehovet för nästkommande budgetår måste alltså anslaget beräknas utan hänsynstagande till de belopp, truppförbanden tillgodoräknat sig. Detta uteslöte givetvis icke, att, vid framdeles skeende fördelning av anslagsmedlen mellan de olika truppförbanden, dem tilldelade belopp avpassades i förhållande till de vid respektive truppförband bokförda behållningar å anslaget.

På grund härav och då antalet manskapsbeställningar vid arméns truppförband — fränsett intendenturkåren — efter genomförd härordning uppginge till 6,617 samt de särskilda truppförbanden — i överensstämmelse med den grund, som tillämpats såväl vid de senare årens anslagsberäkningar som vid uppgörande av vederbörliga stater — syntes böra tilldelas belopp, beräknade efter 18 kronor för varje i vederbörligt truppförbands stat upptagen manskapsbeställning, torde den del av posten till rekryteringsmedel, som vore avsedd att ställas till truppförbandens disposition, kunna för budgetåret 1929/1930 beräknas till 119,106 kronor och med inräknande av visst belopp för intendenturkåren till omkring 119,225 kronor. Efter tillägg av ett belopp av förslagsvis 20,775 kronor, vilket borde ställas till arméförvaltningens disposition, skulle anslagsposten till rekryteringsmedel för budgetåret 1929/1930 kunna beräknas till sammanlagt 140,000 kronor.

Till ungefär samma resultat komme man, därest man utginge från det belopp, som den 1 juli 1929 kunde förväntas finnas vid truppförbanden bokfört såsom reservation. Detta torde kunna beräknas utgöra skillnaden mellan den vid ingången av nu löpande budgetår bokförda reservationen, 172,843 kronor 63 öre, och det belopp av 93,000 kronor, som av verkligt förefintligen reservationer tagits i anspråk för samma budgetår, eller alltså i runt tal 79,800 kronor. Då, på sätt förut anförts, detta belopp icke motsvarades av någon verkligt förefintlig reservation å anslaget, torde alltså i första hand täckning böra beredas härför. Vidare borde visst belopp beräknas för de truppförband, vilka antingen helt och hållet saknade bokförda reservationer eller där beloppet av dessa ansåges otillräckligt. Om detta belopp i enlighet med inom arméförvaltningen verkställda beräkningar upptoges till 62,000 kronor, skulle alltså erfordras tillhoppa (79,800 + 62,000 =) 141,800 kronor eller ungefärligen samma belopp, som ovan föreslagits.

För bestridande av kostnader för vissa resor hade i nu gällande stat under titel II beräknats ett belopp av 13,000 kronor. Enligt ovannämnda beräkning hade kostnaderna härför under budgetåret 1927/1928 uppgått till 15,428 kronor 25 öre. Häri inginge jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 27 maj 1927, angående manskapsrekryteringen vid arméns truppförband för utbildningsåret 1927/1928 m. m., medgiven reseersättning åt manskap, som, utan att äga rätt till flyttningseersättning, på grund av överflyttning från ett truppförband till annat i anledning av det slutliga genomförandet av 1925 års härordning erhållit förändrad förläggningssort. Då med hänsyn härtill den ökade kostnaden under denna titel torde vara av tillfällig natur, syntes för nästkommande budgetår medelsbehovet böra beräknas till samma belopp som hittills eller 13,000 kronor.

Aven för civilanställning syntes böra upptagas samma belopp som hittills eller 5,000 kronor.

Vad slutligen beträffade titel III, avskedspremier, hade kostnaderna under denna titel under budgetåret 1927/1928 uppgått till 389,404 kronor 70 öre, medan i den för nämnda budgetår gällande staten för ändamålet beräknats allenast 200,000 kronor. Anledningen till, att kostnaderna kommit att så väsentligt överstiga det i staten upptagna beloppet, torde vara att söka i den omständigheten, att, till följd av det slutliga genomförandet av 1925 års härordning, till avskedspremier berättigat fast anställt manskap kommit att avskedas i större utsträckning, än som kunnat beräknas vid statens uppgörande.

Emellertid hade det redan under normala förhållanden visat sig vara förenat med betydande svårigheter att med någon grad av sannolikhet beräkna förevarande anslagspost. Till stöd härför finge arméförvaltningen åberopa nedanstående sammanställning, utvisande de för de sist förflutna fem budgetåren i respektive staten under titeln för avskedspremier upptagna belopp, utgifterna under samma titel samt beloppet av överskott eller brist.

Budgetår	Anslag kr.	Utgifter kr.	Överskott kr.	Brist kr.
1923/1924	165,000	139,819 45	25,180 55	—
1924/1925	165,000	113,266 67	51,733 33	—
1925/1926	165,000	202,577 78	—	37,577 78
1926/1927	165,000	133,577 78	31,422 22	—
1927/1928	200,000	389,404 70	—	189,404 70

Av tablan framginge, att utgifterna under anslagstiteln högst väsentligt växlade under olika år. Härtill komme, att dessa utgifter vore av helt annan natur än utgifterna i övrigt under förevarande anslag med undantag av utgifterna för civilanställning. Medan utgifterna under anslagstitlarna till rekryteringsmedel och för vissa resor vore direkt betingade av rekryteringen och beroende av de åtgärder, vederbörande truppförbandschefer härför vidtog, vore utgifterna för avskedspremier och civilanställning en ersättning åt manskapet för fullgjord tjänstgöring. I olikhet med vad som gällde beträffande förstnämnda båda anslagstitlar, vore också utgifterna för avskedspremier och för civilanställning reglerade genom detaljerade föreskrifter, som helt uteslöte varje möjlighet för myndigheterna att inverka på medelsdispositionen.

På grund härav och då enligt de principer, som i allmänhet plägade tillämpas vid bestämmandet av de olika anslagens natur, såsom reservationsanslag torde böra upptagas allenast sådana anslag, beträffande vilka en viss hushållning från myndigheternas sida kunde göra sig gällande, men så icke

kunde ske i fråga om anslagstitlarna till avskedspremier och civilanställning, ansåge arméförvaltningen sig böra föreslå, att dessa anslagstitlar utbrötes ur anslaget till rekryteringskostnader och i riksstaten upptoges såsom självständigt anslag av förslagsanslags natur.

Beträffande medelsbehovet för avskedspremier för nästkommande budgetår finge arméförvaltningen anföra följande. För innevarande budgetår hade för ändamålet beräknats ett belopp av 195,000 kronor. Att anslaget upptagits till ett så pass betydande belopp, grundade sig därpå, att, till följd av den för genomförandet av 1925 års härordning vidtagna förflyttningen av fast anställt manskap mellan olika truppförband, äldre, till avskedspremie berättigat manskap antagits hava i förhållandevis större utsträckning än normalt vore fallet kommit att kvarstå i tjänst, varigenom kostnaderna för avskedspremier måste, i mån av manskapets avgång, beräknas komma att bliva större än eljest.

Nu anförda omständigheter torde komma att inverka på belastningen av ett blivande anslag till avskedspremier m. m. jämväl under budgetåret 1929/1930, även om kostnaderna icke kunde beräknas att uppgå till så stort belopp som det för innevarande budgetår i staten upptagna eller 195,000 kronor. Med hänsyn härtill och i betraktande ej mindre av de för avskedspremier under de sistförflutna fem budgetåren utgivna belopp, sådana desamma framginge av ovan intagna tablå, än även av en jämförelse mellan, å ena sidan, antalet manskapsbeställningar enligt 1914 års härordning och enligt samma härordning för avskedspremier beräknat belopp och, å andra sidan, antalet manskapsbeställningar enligt 1925 års härordning, hade arméförvaltningen kommit till det resultat, att för avskedspremier skulle för budgetåret 1929/1930 erfordras ett belopp av omkring 125,000 kronor. Jämte posten till civilanställning, enligt ovan beräknad till 5,000 kronor, skulle alltså det av arméförvaltningen ifrågasatta särskilda förslagsanslaget till avskedspremier m. m. upptagas till sammanlagt 130,000 kronor.

I enlighet med det anförda skulle ordinarie reservationsanslaget till rekryteringskostnader upptagas till, för rekryteringsmedel 140,000 kronor och för vissa resor m. m. 13,000 kronor eller tillhopa 153,000 kronor och det föreslagna nya förslagsanslaget till avskedspremier m. m. till 130,000 kronor, eller sammanlagt 283,000 kronor mot i härordningspropositionen beräknade 280,000 kronor.

I likhet med arméförvaltningen anser även jag det vara lämpligt, att ur förevarande anslag utbrytas anslagsposterna för avskedspremier och civilanställning samt att för berörda ändamål i riksstaten uppföres ett särskilt anslag av förslagsanslags natur. I enlighet med av ämbetsverket angivna grunder torde detta anslag böra beräknas till 130,000 kronor. Härtill återkommer jag under nästföljande punkt.

I fråga om medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till rekryteringskostnader för budgetåret 1929/1930 synes mig den utav arméförvaltningen föreslagna beräkningen böra följas, och torde alltså anslaget böra upptagas med ett belopp av 153,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie reservationsanslaget till rekryteringskostnader,

nu	kronor 180,000: —
med	» 27,000: —
till	kronor 153,000: —.

8. Avskedspremier m. m.

[9.] Såsom under nästföregående punkt närmare omförmälts, torde i riksstaten böra upptagas ett särskilt förslagsanslag å 130,000 kronor till bestridande av kostnader för avskedspremier och civilianställning.

I detta sammanhang får jag anföra följande.

Sedan 1928 års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts proposition, nr 51, angående reservstat för furirer vid Gotlands trupper, anbefalldes militärbefälhavaren på Gotland att avgiva förslag till föreskrifter rörande organiserandet av en dylik reservstat. Det av militärbefälhavaren framlagda förslaget upptog, bland annat, en bestämmelse, att med egnahemskontrakt å reservstaten anställd furir skulle äga att vid vederbörligt truppförband av Gotlands trupper intill den 14 mars första anställningsåret mot full tjänstgörings-skyldighet åtnjuta dels naturaförmåner lika med underbefäl på stat, dels ock kontant avlöning till belopp av tre kronor för dag eller samma förmåner, som enligt gällande bestämmelser utgå till såsom brevbäraraspirant vid postverket antaget underbefäl i reserven under tjänstgöring vid truppförband å tid, då han ej tages i anspråk för tjänstgöring vid postverket. Till stöd för detta förslag anförde militärbefälhavaren, att då övergången till reservstaten med hänsyn till rekryteringen vid truppförbanden helst borde ske den 1 november, under det att tillträde till jordbruksfastighet ofta ej torde kunna ske förrän den 14 mars nästpåföljande år, möjlighet till fritt underhåll m. m. borde beredas vederbörande under den mellanliggande tiden.

I sitt häröver den 13 juli 1928 avgivna yttrande anförde arméförvaltningen, att frågan om sådan fortsatt tjänstgöring, som enligt militärbefälhavarens förslag ansetts böra möjliggöras, samt om avlöningsförmåner därunder icke underställts riksdagens prövning. På grund härav och då medel för bestridande av kostnaderna för den ifrågasatta gottgörelsen icke beräknats vare sig under det av 1928 års riksdag för budgetåret 1928/1929 anvisade extra förslagsanslaget för ifrågavarande reservstat eller under annat anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel, ansåge arméförvaltningen, att bestämmelser i ämnet icke borde för det dåvarande meddelas. Vad anginge frågan om det anslag, varifrån kostnaderna för det föreslagna dagarvodet av tre kronor för den ifrågasatta tjänstgöringen borde gäldas, syntes det ämbetsverket, som om dessa kostnader, på sätt föreskrivits i avseende å motsvarande gottgörelse enligt kungörelserna den 19 februari 1915 (nr 104) och den 1 december 1916 (nr 597), borde bestridas från anslagsposten för civilianställning. Kostnaderna för de föreslagna naturaförmånerna åter borde utgå från vederbörliga underhållsanslag. Arméförvaltningen, som i och för sig icke funnit något att erinra mot förslaget i nu ifrågavarande del, förordade alltså, att riksdagens medgivande inhämtades i fråga om nu förevarande tjänstgöring och avlöningsförmåner därunder samt om kostnadernas bestridande.

Nyssberörda, av militärbefälhavaren föreslagna bestämmelse intogs icke i den av Kungl. Maj:t den 18 juli 1928 utfärdade förordningen (nr 323) angående reservstat för furirer vid Gotlands trupper.

Giltiga skäl synas mig tala för att med egnahemskontrakt å reservstaten anställd furir må i den utsträckning, som av militärbefälhavaren föreslagits, mot skyldighet att tjänstgöra vid vederbörligt truppförband åtnjuta underhåll in natura jämte ett kontant arvode av tre kronor om dagen. Vad angår sättet för bestridandet av de härmed förenade kostnaderna, har arméförvaltningens förslag härutinnan icke givit mig anledning till någon erinran.

Under åberopande av vad förut anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- dels i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Avskedspremier m. m., förslagsanslag»,
- dels ock under detta anslag anvisa ett belopp av 130,000 kronor.

9. Arméns reservstater.

[10.] Uppå förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 127 till 1925 års riksdag beslöt riksdagen vidtagandet av provisorisk löne- och pensionsreglering för reservstatspersonalen, att träda i tillämpning från och med den 1 juli 1925.

Genom kungörelse den 18 juni 1925 (nr 289) angående ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 5 november 1915 angående arméns reservstater m. m. har Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens beslut utfärdat ändrade bestämmelser rörande reservstatspersonalens avlönings- och pensionsförhållanden, att gälla till och med den 30 juni 1926. Dessa bestämmelser hava sedermera givits förlängd giltighet, senast enligt kungörelsen den 31 mars 1928 (nr 59) för tiden till och med den 30 juni 1929.

Ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater har, på grundval av den sålunda beslutade provisoriska löne- och pensionsregleringen, i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 715,000 kronor och beräknats sålunda:

löner	kronor 355,200: —
avlöningsstillägg	» 25,000: —
tjänstgöringstraktamenten	» 25,000: —
rese- och traktamentskostnader	» 9,100: —
pensioner	» 301,140: —
Summa kronor 715,440: —	

eller, i avrundat tal, 715,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

Vid beräkning av medelsbehovet under ifrågavarande anslag för budgetåret 1929/1930 hade arméförvaltningen ansett sig kunna utgå ifrån, att den utav 1925 års riksdag beslutade löne- och pensionsregleringen komme att givas förlängd giltighet även för nämnda budgetår, samt att med hänsyn till den förefintliga tillgången på personal å övergångsstat den enligt 1925 års härordning beslutade reservstatsorganisationen icke komme att under budgetåret genomföras. Beträffande de å nu gällande stater för personal å reservstat vid armén uppförda beställningar inhämtades av det vid statsverkspropositionen till 1928 års riksdag, fjärde huvudtiteln, fogade statsrådsprotokollet, (sidan 12), att ett återbesättande av vakanta beställningar å dessa stater tillsvidare icke avsåges att äga rum. Arméförvaltningen, som utginge ifrån, att ett återbesättande av dylika beställningar icke heller under budgetåret 1929/1930 annat än undantagsvis komme till stånd, hade i detta sammanhang velat framhålla, att, med hänsyn till behovet av läkare vid armén, det eventuellt kunde finnas erforderligt att inom ramen för den år 1925 beslutade reservstatsorganisationen tillsätta en regementsläkarbeställning å reservstat.

I fråga om anslagsposten till löner åt personal å reservstat för budgetåret 1929/1930 föresloge arméförvaltningen, att densamma beräknades till förslagsvis 312,540 kronor.

De i anslaget ingående, för innevarande budgetår upptagna anslagsposterna för avlöningstillägg och tjänstgöringstraktamenten samt för rese- och traktamentskostnader syntes böra upptagas med oförändrade belopp.

Vidkommande den del av anslaget, som beräknades för pensioner åt f. d. reservstatspersonal, ville arméförvaltningen framhålla, att beställningshavare å reservstat redan erhållit eller före den 1 juli 1929 förväntades erhålla avsked med pension till ett sammanlagt belopp av 351,640 kronor. Jämlikt § 18 av reservstatsförordningen skulle emellertid såsom bidrag till kostnader för beredande av pension åt i tjänst kvarstående beställningshavare på reservstat erläggas 3 procent av de vederbörande efter avgången tillkommande pensionsbelopp, vilket bidrag, med hänsyn till antalet nu besatta beställningar på reservstaten, syntes kunna beräknas till i runt tal 8,100 kronor. I enlighet härmed skulle för pensioner åt f. d. reservstatspersonal för tiden den 1 juli 1929—den 30 juni 1930 erfordras (351,640 — 8,100 =) 343,540 kronor.

Anslaget i sin helhet syntes alltså böra för budgetåret 1929/1930 upptagas sålunda:

löner	kronor 312,540: —
avlöningstillägg	» 25,000: —
tjänstgöringstraktamenten	» 25,000: —
rese- och traktamentskostnader	» 9,100: —
pensioner	» 343,540: —
Summa kronor 715,180: —	

eller, i avrundat tal, 715,000 kronor.

Arméförvaltningen hemställde således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater med oförändrat belopp, 715,000 kronor.

Med hänsyn till den förefintliga betydande tillgången på personal å övergångsstat har den år 1925 beslutade reservstatsorganisationen vad beträffar utökning av antalet officersbeställningar ansetts icke förrän framdeles böra genomföras; ej heller avses tillsvidare något återbesättande av vakanta reservstatsbeställningar att äga rum.

Då något förslag till definitiv löne- och pensionsreglering för reservstatspersonalen icke är avsett att föreläggas 1929 års riksdag, torde de nu gällande provisoriska avlönings- och pensionseringsbestämmelserna böra erhålla fortsatt giltighet under budgetåret 1929/1930.

De för innevarande budgetår fastställda staterna för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat torde med hänsyn till berörda förhållanden böra i oförändrat skick gälla under nästkommande budgetår.

Den av arméförvaltningen uppgjorda anslagsberäkningen, enligt vilken anslaget till arméns reservstater för nästkommande budgetår bör upptagas med oförändrat belopp, 715,000 kronor, giver mig icke anledning till någon erinran.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de vid detta protokoll fogade förslag till stater för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat (se Bil. nr 2 och 3), att gälla för budgetåret 1929/1930,

dels medgiva, att personal, som med rätt till pension under budgetåret 1929/1930 avgår från arméns reservstater, må under sin återstående livstid uppbära pension av statsmedel med de i förenämnda kungörelse den 18 juni 1925 (nr 289) angivna belopp,

dels ock i riksstaten för budgetåret 1929/1930 upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater med oförändrat belopp kronor 715,000: —

10. Reservstat för furirer vid Gotlands trupper.

[11.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition, nr 51, till 1928 års riksdag därom gjorda framställning medgav riksdagen, att en reservstat för furirer vid Gotlands trupper finge organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder, varjämte riksdagen för ändamålet för budgetåret 1928/1929 anvisade ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor. Anslaget var beräknat på följande sätt:

Egnahemspremier, högst 8, à 6,000 kronor till under året med egnahemskontrakt å reservstaten anställda beställningshavare	kronor 48,000: —
Årslöner à 300 kronor till med penningkontrakt under året på reservstaten anställda beställningshavare till ett antal av förslagsvis 2 stycken	» 600: —
Dagarvoden à 4 kronor för tjänstgöringsdag åt till tjänstgöring inkallade beställningshavare $\left(\frac{2}{3} \times 10 \times 25 \times 4\right)$, förslagsvis	» 667: —

Rese- och traktamentskostnader för de inkallades resor till

och från tjänstgöring $\left(\frac{2}{3} \times 10 \times 10\right)$, förslagsvis kronor 67: —

Summa kronor 49,334: —

eller, i avrundat tal, 50,000 kronor.

Genom förordning den 18 juli 1928 (nr 323) har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut i ämnet, utfärdat bestämmelser angående den beslutade reservstaten för furirer vid Gotlands trupper.

Rörande medelsbehovet å förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

Jämlikt förordningen den 18 juli 1928 skulle å reservstaten årligen anställas sammanlagt högst tio furirer, varav med egnahemskontrakt högst åtta och återstoden med penningkontrakt. Förutom de två för innevarande budgetår beräknade årslöner för med penningkontrakt anställda, borde alltså för nästkommande budgetår beräknas dylika löner för ytterligare två eller tillhoppa fyra årslöner à 300 kronor med sammanlagt 1,200 kronor.

Dagarvode åt till tjänstgöring inkallade beställningshavare hade för innevarande budgetår beräknats för en tjänstgöringsperiod av 25 dagar. Enligt förenämnda förordning skulle emellertid dagarvode utgå även för in- och utryckningsdagar. Då för nästkommande budgetår 20 furirer beräknades hava anställning å reservstaten, borde alltså för dagarvoden avses ett belopp av

$\left(\frac{2}{3} \times 20 \times 27 \times 4 =\right)$ 1,440 kronor.

Enligt § 4 mom. 2 av förordningen skulle, därest med penningkontrakt anställd furir på reservstat avlede före kontraktstidens utgång, till hans efterlevande utbetalas en särskild ersättning av 40 kronor för varje fullt år han innehaft anställning på reservstat och därunder fullgjort stadgad tjänstgöring. Då reservstatsorganisationen trädde i tillämpning först år 1928, torde emellertid, även om i något enstaka fall ersättning av omförmäld art skulle ifrågakomma under tiden den 1 juli 1929—den 30 juni 1930, medelsbehovet för budgetåret icke komma att härav nämnvärt påverkas. Någon särskild post under anslaget för ifrågavarande ändamål syntes sålunda icke behöva beräknas.

I enlighet härmed borde medelsbehovet under förevarande anslag för nästkommande budgetår beräknas enligt nedanstående sammanställning:

Egnahemspremier, högst 8, å 6,000 kronor till under året med egnahemskontrakt å reservstaten anställda beställningshavare	kronor 48,000: —
Årslöner à 300 kronor till med penningkontrakt under året och tidigare på reservstaten anställda beställningshavare till ett antal av förslagsvis 4 stycken	» 1,200: —
Dagarvoden à 4 kronor för tjänstgöringsdag åt till tjänstgöring inkallade beställningshavare $\left(\frac{2}{3} \times 20 \times 27 \times 4\right)$, förslagsvis	» 1,440: —
Rese- och traktamentskostnader för de inkallades resor till och från tjänstgöring $\left(\frac{2}{3} \times 20 \times 10\right)$, förslagsvis.....	» 133: —

Summa kronor 50,773: —

eller, i avrundat tal, 51,000 kronor.

Arméförvaltningen hemställde således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 upptaga extra förslagsanslaget för reservstat för furirer vid Gotlands trupper med 51,000 kronor.

Med biträdande av arméförvaltningens förslag till beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag för nästkommande budgetår, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *reservstat för furirer vid Gotlands trupper* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 51,000 kronor.

11. Arméns personal över stat.

[12.] Ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat har i riksstaten för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 upptagits med 380,000 kronor.

Arméförvaltningen har beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 anfört följande.

Från detta anslag bestredes, bland annat, förutom löner åt därtill berättigad personal under densamma författningsenligt åliggande fredstjänstgöring, dels kostnaderna för ekiperingshjälp åt sådana officerare och underofficerare med vederlikar, vilka inom reserven erhållit sin första officers- eller underofficersanställning, dels kostnaderna för pensioner till officerare och underofficerare med vederlikar i reserven, dels ock rese- och traktamentsersättning enligt resereglementet under resor till och från tjänstgöring.

Jämlikt av Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut, den 23 september 1927 utfärdad förordning (nr 364), angående befäl och civilmilitär personal i arméns reserver, skulle pension till förtidsavgångna och i reserven utnämnda officerare och underofficerare med vederlikar utgå med 900 kronor till officer och 672 kronor till underofficer mot tidigare 300 kronor, respektive 200 kronor. Vidare hade beträffande i reserven direkt utnämnd personal medgivits, dels att den, som i vederbörig ordning fullgjort föreskriven tjänstgöringsskyldighet, skulle efter fyllda 42 år äga utbekomma i stället för pensionen ett mot dennas efter 5 procent kapitaliserade värde svarande belopp, dels ock att, därest beställningshavare avlede, innan han uppnått den för rätt till pension stadgade levnadsålder, skulle, om han fullgjort honom dittills åliggande tjänstgöringsskyldighet eller till följd av under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom urståndsatts att fullgöra nämnda skyldighet, till hans efterlevande anhöriga eller annan rättsinnehavare utbetalas ett mot pensionens vid tiden för dödsfallet likaledes efter 5 procent kapitaliserade värde svarande belopp.

Kostnaderna under anslaget hade för budgetåret 1927/1928 uppgått till omkring 359,000 kronor.

För budgetåret 1929/1930 torde med hänsyn till de förhöjda pensionsbeloppen och det i förordningen lämnade medgivandet om utbetalning av kapitaliserade pensioner en ökad belastning av anslaget kunna förväntas uppstå. I saknad av några hållpunkter för bedömande av det ökade anslagsbehovet, föresloge arméförvaltningen en höjning av anslaget med förslagsvis 20,000 kronor.

Arméförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 öka ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat, nu 380,000 kronor, med 20,000 kronor till 400,000 kronor.

Mot vad arméförvaltningen föreslagit i fråga om detta anslags beräkning har jag icke något att erinra. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka	ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat,	
nu		kronor 380,000: —
med		» 20,000: —
till		kronor 400,000: —

12. Rese- och traktamentspenningar.

[13.] Ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar är i riksstaten för budgetåret 1928/1929 uppfört med 310,000 kronor eller samma belopp, vartill anslaget upptagits i kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning.

Med avseende å medelsbehovet under anslaget för nästkommande budgetår har arméförvaltningen anfört följande.

Utgifterna å detta anslag hade för budgetåret 1927/1928 uppgått till i avrundat tal 358,250 kronor.

Då med hänsyn till det ändamål, för vilket anslaget vore avsett, kostnaderna under detsamma mindre påverkades av den genom härordningens genomförande föranledda nedskärningen av antalet truppförband och inskränkningar i kadern utan fastmera av antalet högre enheter, genom vilka inspektionsmyndigheten utövades, samt sistnämnda antal icke nämnvärt minskats i den nya härordningen, syntes man böra räkna med, att kostnaderna komme att hålla sig vid ungefärligen samma belopp som under det sistförflutna budgetåret eller i runt tal förslagsvis 350,000 kronor. Emellertid framginge av räkenskaperna, att å anslaget i viss utsträckning avförts kostnader för författningsenligt utgående resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamenten åt beställningshavare under fullgörande av sådan trupptjänstgöring, som avsåges i § 90 av tjänstgöringsreglementet för armén.

Enligt de principer, som legat till grund för uppställningen av anslagen under riksstatsens fjärde huvudtitel, syntes dessa kostnader emellertid vara av beskaffenhet att böra gäldas av ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar. Så vore enligt gällande stat för nämnda anslag redan fallet med motsvarande kostnader för officerare, kommenderade såsom lärare vid vissa skolor och utbildningskurser, under dem åliggande tjänstgöring vid eget truppförband. Beträffande åter generalstabsofficerare m. fl., vilka på grund av placering i å särskilda stater uppförda beställningar icke kunde anses fullgöra ifrågakommande trupptjänstgöring vid »eget» truppförband, ävensom å staber och vid undervisningsverk placerade officerare, vilka beordrades till dylik tjänstgöring vid annat än eget truppförband, hade på grund av avfattningen av staten för övningsanslaget kostnaderna icke avförts å nämnda anslag utan i stället kommit att belasta reseanslaget.

Då, enligt vad ovan framhållits, även i dessa fall kostnaderna i fråga syntes vara av beskaffenhet att böra gäldas av övningsanslaget, för vilket ändamål viss jämkning i staten för nämnda anslag vore erforderlig, torde efter avdrag av ifrågavarande kostnader, förslagsvis uppskattade till 20,000 kronor, medels-

behovet under rescanslaget kunna beräknas till $(350,000 - 20,000 =) 330,000$ kronor.

På grund av det anförda hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 öka ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar till 330,000 kronor.

Enligt den från och med år 1920 genomförda ändrade uppställningen av fjärde huvudtiteln är förevarande anslag avsett för rese- och traktamentsersättning under extra förrättningar. Såsom av arméförvaltningens framställning inhämtas, hava emellertid å detta anslag i viss utsträckning avförts kostnader för rese- och traktamentsersättning till vid staber m. m. anställd personal under kommandering till deltagande i trupptjänst. Dessa kostnader böra, i enlighet med vad av ämbetsverket föreslagits, bestridas från anslaget till truppförbandens övningar. Till denna fråga återkommer jag i annat sammanhang.

Vad angår det belopp, varmed anslaget till rese- och traktamentspenningar bör upptagas för budgetåret 1929/1930, tillstyrker jag arméförvaltningens förslag om ökning av anslaget till 330,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar,

nu	kronor 310,000: —
med	» 20,000: —
till	kronor 330,000: —

13. Rese- och traktamentskostnader m. m. för hästuttagningsnämndernas ordförande.

[14.] Ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentskostnader m. m. för hästuttagningsnämndernas ordförande har i riksstaten för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 upptagits med 80,000 kronor. I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning har anslaget upptagits med 70,000 kronor.

Arméförvaltningen har i fråga om detta anslag anfört följande.

Utgifterna under förevarande anslag hade för budgetåret 1927/1928 enligt ämbetsverkets huvudbok belöpt sig till 115,684 kronor 21 öre. Med hänsyn till det i förhållande till anslagets storlek jämförelsevis betydande belopp, varmed anslaget under det sistförflutna budgetåret sålunda överskridits, hade arméförvaltningen låtit verkställa en undersökning rörande orsakerna härtill. Härvid hade framgått, att, på grund av tiden för avgivandet av redovisning för de utav vederbörande länsstyrelser förskjutna kostnader och desammas ersättande från arméförvaltningen, anslaget kommit att för budgetåret 1927/1928 belastas med utgifter avseende jämväl tidigare budgetår. I vissa fall hade därjämte ersättning på en gång rekvirerats och utbetalts för ett flertal föregående år. Då anledningen till överskridandet av anslaget alltså syntes vara av mera tillfällig natur, ansåge ämbetsverket sig icke böra ifrågasätta någon ändring av anslagsbeloppet, utan hemställde, att anslaget för budgetåret 1929/1930 upptoges med oförändrat belopp, 80,000 kronor.

Jag biträder arméförvaltningens förevarande förslag. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra upptagas:

Rese- och traktamentskostnader m. m. för hästuttag-
ningsnämndernas ordförande, *oförändrat ordinarie förslags-*
anslag kronor 80,000: ---.

14. Flyttningersättning.

[15.] Ordinarie förslagsanslaget till flyttningersättning har för budgetåret 1927/1928 i riksstaten uppförts med 200,000 kronor och för innevarande budgetår med 175,000 kronor. I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning har anslaget upptagits med 160,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

Enligt arméförvaltningens huvudbok för budgetåret 1927/1928 hade utgifterna under anslaget belöpt sig till 721,993 kronor 46 öre samt inkomsterna till 44,759 kronor 27 öre, varför en brist å 477,234 kronor 19 öre uppkommit å anslaget. Orsaken till detta betydande överskridande av anslaget vore givetvis att söka i de omfattande förflyttningar av personal, som ägt rum i och för det slutliga genomförandet av 1925 års härordning. Även om sålunda kostnaderna under anslaget för framtiden kunde förväntas komma att avsevärt understiga de under sistförflutna budgetår uppkomna, syntes det emellertid arméförvaltningen uppenbart, att det i härordningsbeslutet för ändamålet beräknade beloppet av 160,000 kronor måste bli otillräckligt. Sålunda hade förmånen av flyttningersättning numera medgivits i vissa fall, då den hittills icke ifrågakommit, exempelvis för beställningshavare, å vilka bestämmelserna angående passagesystem för vissa i Boden förlagda truppförband ägde tillämpning. Härtill komme, att vid beräkningen av det i härordningen angivna anslagsbeloppet hänsyn knappast kunde hava tagits till det jämförelsevis betydande belopp, som erfordrades för beredande åt flyttande beställningshavare av dem författningen enligt medgiven ersättning för merutgift för bostadshyra. Enbart dessa kostnader hade enligt av arméförvaltningen verkställd utredning under budgetåret 1927/1928 uppgått till i avrundat tal 59,300 kronor. Givet vore, att, med den fortskridande förbättringen av läget å den allmänna hyresmarknaden, dessa kostnader komme att visa en tendens till ökning i förhållande till totalutgifterna under anslaget. Med hänsyn till nu anförda förhållanden ansåge arméförvaltningen försiktigheten bjuda, att anslaget för budgetåret 1929/1930 beräknades till förslagsvis 200,000 kronor.

På grund av vad arméförvaltningen sålunda anfört finner jag mig böra tillstyrka, att förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 höjes till 200,000 kronor; och hemställer jag därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att öka ordinarie förslagsanslaget till flyttningersättning,	
nu		kronor 175,000: —
med	 »	25,000: —
till		kronor 200,000: —

15. Resestipendier.

[16.] Ordinarie reservationsanslaget till resestipendier har i riksstaten för såväl budgetåret 1927/1928 som innevarande budgetår upptagits med 15,000 kronor.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har arméförvaltningen hemställt, att anslaget måtte för sistnämnda budgetår upptagas med 36,000 kronor.

Jag har icke funnit mig kunna tillstyrka, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med högre belopp, än för innevarande budgetår skett. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra uppföras:

Resestipendier, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* ... kronor 15,000: —.

B. De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning.

1. De värnpliktigas avlöning.

[17.] Enligt tidigare gällande bestämmelser hava de värnpliktiga tillkommande kontanta förmåner utgjorts av dels penningbidrag, dels ock penningtillskott. Penningbidrag har under all fredstjänstgöring utom reservtruppövning och landstormsövning utgått med 50 öre om dagen. Penningtillskott har åtnjutits av beväringen tillhörande värnpliktiga under tjänstgöring såsom underbefäl samt utgått med 50 öre om dagen till dem, som uttagits enligt § 26 mom. 2 i 1914 års värnpliktslag och tjänstgjort såsom underbefäl under tredje repetitions- (regements-) övningen vid infanteriet, och i övrigt med 25 öre om dagen.

Enligt 1925 års värnpliktslag utgår likaledes penningbidrag men däremot icke penningtillskott. Penningbidraget utgör 50 öre om dagen, dock att värnpliktig, som uttages för tjänstgöring i den ordning, värnpliktslagen föreskriver, under längre tid än 140 dagar, för överskjutande tid åtnjuter ett penningbidrag av 1 krona om dagen.

I fråga om de värnpliktigas avlöning förutsattes i 1926 års statsverksproposition, att de nya grunderna för penningbidragets utgående allenast skulle gälla beträffande värnpliktiga, med avseende å vilka den nya värnpliktslagens bestämmelser rörande tjänstgöringstiden vore tillämpliga, under det att övriga efter 1926 års ingång tjänstgöringsskyldiga värnpliktiga borde komma i åtnjutande av såväl penningbidrag som penningtillskott enligt äldre grunder. Häremot gjordes från riksdagens sida icke någon erinran.

Till reservofficersaspirant, vilkens tjänstgöringsskyldighet såsom värnpliktig regleras av den nya värnpliktslagens bestämmelser, skall utgå sär-

skilt avlöningstillägg för tid, varmed aspiranttjänstgöringen överstiger den för studenter och likställda stadgade utbildningstiden. Beloppet av detta tillägg motsvarar skillnaden mellan menig volontärs kontanta avlöningsförmåner och det reservofficersaspiranten i hans egenskap av värnpliktig tillkommande penningbidraget samt utbetalas efter det all aspirantutbildning blivit i behörig ordning avslutad.

I riksstaten för innevarande budgetår är ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning upptaget med 3,085,000 kronor. Anslaget har beräknats sålunda:

till penningbidrag	kronor 3,021,000: —
» penningtillskott.....	» 36,200: —
» avlöningstillägg åt reservofficersaspiranter.....	» 27,950: —
	Summa kronor 3,085,150: —

eller, i avrundat tal, 3,085,000 kronor.

I 1925 års försvarsproposition beräknades för handräckningstjänsten vid truppförbanden årligen omkring 1,050,000 tjänstgöringsdagar att bestridas av till *ersättningsreserven* uttagna värnpliktiga.

Rörande denna fråga anförde första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag, bland annat, att ehuru de till ersättningsreserven uttagna värnpliktiga främst borde tagas i anspråk för bestridande av handräckningstjänst, det dock syntes utskottet, som om även sådana till linjetjänst uttagna värnpliktiga borde vid förefallande behov kunna avses för denna tjänst, vilka efter inryckningen till tjänstgöring befundes på grund av sin kroppsbeskaffenhet eller eljest mindre väl lämpade för fortsatt utbildning med vapen. Antalet handräkningsdagar, som skulle fullgöras av till ersättningsreserven uttagna värnpliktiga, syntes fördenskull kunna begränsas till omkring 875,000.

För budgetåret 1927/1928 räknades med ett antal handräkningsdagar för ersättningsreserven (och icke vapenföra) av 1,125,000.

För innevarande budgetår beräknade såväl arméförvaltningen som chefen för generalstaben behovet av tjänstgöringsdagar att fullgöras av ersättningsreserven till 1,050,000 dagar. I avseende härå yttrade min företrädare i ämbetet — såsom framgår av det vid 1928 års statsverksproposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden — att med hänsyn till de under budgetåret 1928/1929 alltjämt kvarstående stora kraven å handräckningstjänst och då frågan om handräckningstjänstens definitiva ordnande inom den nya organisationen icke föreläge i fullt utrett skick, man icke borde räkna med någon större nedsättning av antalet handräkningsdagar i jämförelse med budgetåret 1927/1928; och ansåg sig bemälda departementschef vid sådant förhållande böra godtaga det av nyssnämnda myndigheter angivna dagantalet, 1,050,000.

Beträffande antalet tjänstgöringsdagar under budgetåret 1929/1930 för ersättningsreserven tillhörande värnpliktiga har chefen för generalstaben

i skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 september 1928 anført i huvudsak följande.

I chefsens för generalstaben skrivelse den 23 september 1927 hade antalet handräkningsdagar i dess helhet för budgetåret 1928/1929 beräknats till 1,325,000 vid armén. Med hänsyn därtill, att handräkningstjänsten under övergångsåret 1926/1927 ännu icke hunnit anpassas efter de nya förhållandena, men att en sådan anpassning och därmed även en minskning i behovet av handräkningsdagar kunde vara att förvänta under budgetåret 1927/1928, hade chefen för generalstaben ansett sig kunna, i avvaktan på faktiska uppgifter för sistnämnda budgetår, föreslå en minskning av det beräknade antalet tjänstgöringsdagar med 100,000 dagar, d. v. s. från 1,325,000 till 1,225,000.

Enligt grunderna för 1925 års härordning (första särskilda utskottets utlåtande 1925, sid. 71) skulle handräkningstjänsten vid armén fullgöras dels av till ersättningsreserven uttagna värnpliktiga, dels av sådana till linjetjänst uttagna värnpliktiga, som på grund av kroppsbeskaffenhet eller eljest icke motsvarade de fordringar, vilka tjänsten ställde på dem (inskrivningsförrordningen § 110). Antalet handräkningsdagar, för vilka nu nämnda till linjetjänst uttagna värnpliktiga sålunda skulle kunna tagas i anspråk, hade av första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag beräknats till 175,000 och hade i chefsens för generalstaben förenämnda skrivelse den 23 september 1927 upptagits till detta antal, enär underlag för statistik på detta område ännu saknats.

I enlighet med chefsens för generalstaben förslag hade i 1928 års statsverksproposition antalet tjänstgöringsdagar att under budgetåret 1928/1929 fullgöras av ersättningsreserven upptagits till 1,050,000.

Enligt en inom generalstaben utarbetad statistik för budgetåret 1927/1928 hade sammanlagda antalet handräkningsdagar, fullgjorda av till ersättningsreserven och av till linjetjänst uttagna värnpliktiga, under nämnda budgetår uppgått till 1,551,014. Enär nu gällande organisation icke varit fullt genomförd under hela budgetåret, kunde nämnda dagantal läggas till grund för en beräkning av antalet handräkningsdagar, erforderliga under budgetåret 1929/1930, först efter en reducering med hänsyn till den nu genomförda organisationen. En sådan reducering gäve vid handen, att sagda 1,551,014 handräkningsdagar vid den under budgetåret 1929/1930 gällande organisationen motsvarade 1,451,130. Härvid hade hänsyn icke tagits till de särskilda förhållandena vid vissa truppförband, varför ifrågakvarande behov torde vara lågt beräknat.

I chefsens för generalstaben beräkning av antalet handräkningsdagar, som under budgetåret 1928/1929 skulle fullgöras av sådana till linjetjänst uttagna värnpliktiga, vilka jämlikt inskrivningsförrordningen § 110 toges i anspråk för handräkningstjänst, hade, såsom förut nämnts, upptagits samma dagantal, som av första särskilda utskottet vid 1925 års riksdag i sådant hänseende beräknats, eller 175,000 dagar. Enligt den nu föreliggande statistiska utredningen borde detta antal nedsättas till omkring 155,000.

Emedan till linjetjänst uttagna värnpliktiga — med undantag av de i inskrivningsförrordningen § 110 angivna — icke vore avsedda för handräkningstjänst, uppginge således antalet tjänstgöringsdagar, för vilka ersättningsreserven måste tagas i anspråk under budgetåret 1929/1930, till (1,451,130 — 155,000 =) 1,296,130 dagar. Härtill komme emellertid ett nytt behov, nämligen för arméns underofficersskola, som på grund av självständig förläggning till Uppsala beräknats erfordra 21,201 tjänstgöringsdagar. Av detta antal vore 5,853 tjänstgöringsdagar — underofficersskolans förutvarande be-

hov vid förläggning i Stockholm — inräknade i den ovan angivna summan av 1,296,130 tjänstgöringsdagar. Till denna summa måste alltså läggas 15,348 tjänstgöringsdagar, varigenom densamma ökades till 1,311,478 dagar.

Med hänsyn till att under budgetåret 1926/1927 ej mindre än 118,615 handräkningsdagar icke av truppförbanden kunnat tillgodogöras på grund av svårigheterna att, innan erfarenhet vunnits, verkställa inkallelse under budgetåret, hade för innevarande budgetår beräknats och fördelats 50,000 dagar mera, än som i statsverkspropositionen upptagits. Erfarenheten från budgetåret 1927/1928 hade givit vid handen, att det av detta skäl icke använda antalet handräkningsdagar nedgått till 24,896. Då det vore sannolikt, att detta antal ytterligare komme att minskas, syntes det icke möjligt att, såsom i enlighet med chefsens för generalstaben förslag förfarits beträffande budgetåret 1928/1929, i statsverkspropositionen för budgetåret 1929/1930 upptaga ett avsevärt mindre antal tjänstgöringsdagar än det, som skulle tilldelas truppförbanden.

I förhållande till det för budgetåret 1928/1929 fördelade antalet tjänstgöringsdagar för ersättningsreserven ($1,050,000 + 50,000 = 1,100,000$) innebure det för budgetåret 1929/1930 föreslagna antalet sådana tjänstgöringsdagar en ökning av 211,478. Denna ökning hade sin grund närmast däri, att de faktiska förhållanden, i avvaktan på vilka chefen för generalstaben ansett sig kunna föreslå en minskning av det beräknade dagantalet för budgetåret 1928/1929, givit vid handen, att en sådan minskning för budgetåret 1929/1930 icke vore möjlig. Vidare hade en ökning av 20,000 dagar betingats därav, att det antal dagar, för vilket till linjetjänst uttagna värnpliktiga beräknades kunna tagas i anspråk för handräkningstjänst, enligt vad ovan framhållits borde reduceras från 175,000 till 155,000. Slutligen hade för arméns underofficersskola tillkommit ett nytt behov av 15,348 dagar.

Vidare borde framhållas, att antalet tjänstgöringsdagar för ersättningsreserven icke sammanfölla med antalet handräkningsdagar. Sålunda hade omkring 80,000 tjänstgöringsdagar för denna kategori under budgetåret 1927/1928 varit sjukdagar etc. och därför icke kunnat användas för handräkningstjänsten. Den till buds stående tillgången på tjänstgöringsdagar för ersättningsreserven hade, trots gjorda ansträngningar att på bästa sätt tillgodogöra sig desamma, dock i stor utsträckning nödgat till att sådana till linjetjänst uttagna värnpliktiga, vilka icke jämlikt inskrivningsförordningen § 110 fått sina tjänstgöringsförhållanden ändrade, tagits i anspråk för handräkningstjänst. Truppförbanden hade härigenom vållats bestämt avbräck i utbildningsarbetet. Materialvärden syntes dessutom stundom hava måst eftersättas i även ur ekonomisk synpunkt skadlig utsträckning.

Till ersättningsreserven uttagna värnpliktiga äro enligt bestämmelserna i 1925 års värnpliktslag skyldiga att under fredstid tjänstgöra i sammanlagt 140 dagar. I den omfattning sådant finnes kunna ske, äger emellertid Konungen medgiva dylika värnpliktiga avkortning av den sålunda föreskrivna tjänstgöringstiden. Till förekommande av, att det antal tjänstgöringsdagar överskredes, som lagts till grund för anslagsberäkningarna, har tjänstgöringstiden för flertalet av ifrågavarande värnpliktiga begränsats till 90 dagar.

Den i 1925 års värnpliktslag fastställda utbildningstiden för olika kategorier av värnpliktiga, uttagna till linjetjänst, måste anses hava avvägs med utgångspunkt från den grundförutsättningen, att handräkningstjänsten skulle bestridas av värnpliktiga ur ersättningsreserven ävensom av sådana till linje-

tjänst uttagna värnpliktiga, som efter inryckningen befunnas på grund av kroppsbeskaffenhet eller eljest mindre väl lämpade för fortsatt utbildning med vapen, samt att sålunda tjänstgöringstiden för det fullt vapenföra värnpliktiga linjemanskapet skulle helt kunna utnyttjas för militärutbildning i egentlig bemärkelse. Den inom generalstaben nu verkställda utredningen i ämnet har ådagalagt, att ersättningsreserven tillhörande värnpliktiga hittills icke tagits i anspråk i tillräcklig omfattning för att möjliggöra ett verkligt effektivt utnyttjande av utbildningstiden för fullt vapenföra, till linjetjänst uttagna värnpliktiga. I betraktande av vad chefen för generalstaben uti sin förenämnda skrivelse av den 21 september 1928 anför, anser jag det därför vara erforderligt att för budgetåret 1929/1930 räkna med en väsentlig ökning av antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ur ersättningsreserven, och har jag i sådant hänseende kommit till den uppfattningen, att, även om behovet av handräckning vid truppförbanden kan genom vidtagande av särskilda åtgärder i någon mån reduceras, berörda dagantal likväl icke bör beräknas lägre än till, i avrundat tal, 1,300,000.

Antalet tjänstgöringsdagar för till *linjetjänst* uttagna värnpliktiga under budgetåret 1929/1930 torde i enlighet med arméförvaltningens förslag böra beräknas till 3,725,000. Detta antal understiger med 516,000 det för budgetåret 1928/1929 beräknade antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga i linjetjänst.

Det sammanlagda antalet värnpliktstjänstgöringsdagar, som bör läggas till grund för uppskattningen av medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930, skulle alltså bli $(1,300,000 + 3,725,000 =) 5,025,000$. Enligt verkställd beräkning (se Bil. nr 4) böra av nämnda antal 4,224,800 dagar upptagas med ett penningbidrag av 50 öre och 800,200 dagar med ett penningbidrag av 1 krona, vadan alltså för penningbidrag under nästkommande budgetår bör beräknas ett belopp av $(4,224,800 \times 0,50 + 800,200 \times 1,00 =) 2,912,600$ kronor.

Enär värnpliktiga, berättigade till penningtillskott enligt äldre grunder, endast i undantagsfall lära komma att vara i tjänstgöring under nästkommande budgetår, torde för sistnämnda förmån icke behöva upptagas något särskilt belopp i förevarande beräkningar.

Vad slutligen angår avlöningstillägg åt reservofficersaspiranter för tid, varmed aspiranttjänstgöringen överstiger den för studenter och likställda stadgade utbildningstiden, torde för detta ändamål, i överensstämmelse med arméförvaltningens förslag, böra beräknas samma belopp som för innevarande budgetår, eller 27,950 kronor.

Medelsbehovet under anslaget till de värnpliktigas avlöning för budgetåret 1929/1930 utgör således $(2,912,600 + 27,950 =) 2,940,550$ kronor eller, i avrundat tal, 2,940,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning,

nu	kronor 3,085,000: —
med	» 145,000: —
til	kronor 2,940,000: —

2. Understöd åt vissa värnpliktigas familjer.

[18.] Jämlikt bestämmelserna i § 2 av förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), sådan denna § lyder enligt kungörelsen den 17 september 1914, utgår i förekommande fall understöd för varje dag, den värnpliktige äger räkna sig till godo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inräknade. Beträffande understödsbeloppen hänvisas till nämnda kungörelse (nr 267).

Med anledning av den under kristiden uppkomna stegringen i levnads-kostnaderna hava enligt riksdagens beslut från och med år 1917 utbetalts tillägg till förenämnda understöd. I fråga om beloppen härav hänvisas till senaste kungörelsen i ämnet den 31 mars 1928 (nr 58).

Anslaget till understöd åt vissa värnpliktigas familjer var i riksstaten för budgetåret 1925/1926 upptaget med 310,000 kronor.

På grund därav, att enligt bestämmelserna i den nya värnpliktslagen familjeförsörjare endast i begränsad omfattning komme att fullgöra värnpliktstjänstgöring i fredstid, upptogs medelsbehovet under förevarande anslag i de för 1925 års riksdag framlagda beräkningarna av lantförsvarets kostnader efter genomförd omorganisation med allenast 25,000 kronor. Detta belopp hade beräknats med utgångspunkt från antalet tjänstgöringsdagar under sådana repetitionsövningar, som icke infalla i omedelbar följd efter första tjänstgöringen.

För budgetåret 1926/1927 blev anslaget — med hänsyn därtill, att antalet till fristående repetitionsövningar inryckande värnpliktiga beräknades bliva avsevärt mycket större än efter den nya härordningens genomförande — upptaget med 75,000 kronor. För vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 har anslaget bibehållits vid sistnämnda belopp.

Arméförvaltningen har hemställt, att anslaget även för budgetåret 1929/1930 måtte upptagas med 75,000 kronor.

Jämväl under budgetåret 1929/1930 torde böra utgå tillfällig understödsförhöjning med samma belopp som för närvarande.

Vad beträffar medelsanvisningen å förevarande anslag, så är visserligen att märka, att under det senast förflutna budgetåret en brist av icke mindre än omkring 148,000 kronor uppstått å anslaget. I jämförelse med kostnaderna under budgetåret 1926/1927 har emellertid en minskning av utgiftsbelastningen ägt rum, och det torde kunna förutses, att ifrågavarande utgifter komma att under nästa budgetår ytterligare reduceras. Vid sådant för-

hållande och då fastare hållpunkter för medelsbehovets uppskattande fortfarande saknas, ansluter jag mig till arméförvaltningens förslag och hemställer alltså, att i riksstaten för nästkommande budgetår måtte upptagas:

Understöd åt vissa värnpliktigas familjer, *oförändrat*
ordinarie förslagsanslag kronor 75,000: —.

3. Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m.

[19.] Ordinarie förslagsanslaget till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m. var i riksstaten för budgetåret 1927/1928 upptaget med 1,000,000 kronor.

För innevarande budgetår har anslaget upptagits med 935,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 har nu arméförvaltningen anfört följande.

Å anslaget för budgetåret 1927/1928 hade uppkommit en brist å omkring 483,000 kronor. I jämförelse med kostnaderna under budgetåret 1926/1927 innebure denna siffra en kostnadsökning med 26,000 kronor. De förhoppningar om ett fortsatt sjunkande av utgifterna å förevarande anslag, som av arméförvaltningen uttalats vid ämbetsverkets anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929, hade således i någon mån gäckats. I betraktande av de väsentligt större bristbelopp under tidigare budgetår, vilka funnes angivna uti 1928 års statsverksproposition, ansåge dock ämbetsverket sannolikt, att de åtgärder, som vidtagits för nedbringande av kostnaderna å förevarande anslag, skulle inverka gynnsamt under de kommande budgetåren. Det syntes dock ämbetsverket vara försiktigast att för budgetåret 1929/1930 bibehålla anslaget vid samma belopp som för innevarande budgetår, eller 935,000 kronor.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen i ämnet anfört torde i riksstaten för budgetåret 1929/1930 böra upptagas:

Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m., *oförändrat*
ordinarie förslagsanslag kronor 935,000: —.

C. Undervisning, understöd, expenser m. m.

1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser.

(Undervisningsanslaget.)

[20.] Medelsbehovet för undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser för budgetåret 1928/1929 har beräknats till sammanlagt 954,217 kronor. För täckande av detta behov har i riksstaten å det ordinarie undervisningsanslaget upptagits ett belopp av 900,000 kronor, under det att det återstående erforderliga beloppet, 54,217 kronor, ansetts kunna tagas i anspråk av förefintlig odisponerad reservation å anslaget.

Titel I. Undervisningsmateriel. Denna anslagstitel har för innevarande budgetår beräknats efter 0,9 öre för man och tjänstgöringsdag samt upptagits med ett belopp av 69,642 kronor.

Arméförvaltningen har föreslagit, att samma beräkningsgrund måtte tillämpas jämväl för budgetåret 1929/1930.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit giver mig icke anledning till någon erinran.

Såsom förut nämnts, bör antalet tjänstgöringsdagar för de värnpliktiga under budgetåret 1929/1930 beräknas till 5,025,000. För det fast anställda manskapet torde för samma budgetår böra beräknas 2,427,000 tjänstgöringsdagar. Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar skulle alltså utgöra 7,452,000.

Förevarande anslagstitel bör således för budgetåret 1929/1930 upptagas till $(7,452,000 \times 0,009 =)$ 67,068 kronor.

Titel II. De fasta undervisningsverken m. m. Under denna anslagstitel har för budgetåret 1928/1929 upptagits ett belopp av 483,395 kronor, som fördelats sålunda:

Krigshögskolan	kronor	41,600: —
Artilleri- och ingenjörhögskolan	»	52,360: —
Ridskolan	»	28,000: —
Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	»	65,000: —
Artilleriets skjutskola	»	33,775: —
Krigsskolan	»	119,600: —
Militärförvaltningskursen	»	13,000: —
Arméns underofficersskola	»	66,000: —
Arméns läkares och veterinärers m. fl:s utbildning	»	58,590: —
Muséer m. m.	»	5,470: —
		eller tillhopa kronor 483,395: —

Rörande denna anslagstitel har nu arméförvaltningen anført följande.

Å anslagsandelen för arméns underofficersskola finnes för innevarande budgetår upptagen en post å 21,000 kronor till bestridande av kostnader för praktiska övningar. I nämnda post vore icke beräknade några medel för den uti § 28 mom. 3 av det för skolan fastställda reglementet föreskrivna vinterutbildningen, utan hade för ändamålet erforderligt belopp, 6,500 kronor, för utbildningsåret 1927/1928 genom kungl. brev den 2 december 1927 ställts till förfogande från anslaget till vinterövningar. Även för utbildningsåret 1928/1929 hade anvisats medel för samma ändamål från vinterövningsanslaget.

I skrivelse till inspektören för militärläroverken den 16 december 1927 hade chefen för generalstaben mot en dylik anslagsanvändning erinrat, bland annat, att vinterövningsanslaget avsetts uteslutande för tillgodoseendet av de särskilda truppslagens behov för anordnandet av vinterövningar, under det att medelsbehovet för praktiska övningar, däri inbegripet vinterövningar,

vid de fasta undervisningsverk, vilka i budgetavseende vore närmast likställda med arméns underofficerssskola, nämligen krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan samt krigsskolan, funnes upptaget å titel II av undervisningsanslaget, samt att i likhet härmed medelsbehovet för vinterövningar vid underofficersskolan även borde inberäknas i nämnda skolas anslagspost till praktiska övningar.

Chefen för arméns underofficerssskola hade nu i skrivelse till arméförvaltningens civila departement gjort framställning i överensstämmelse härmed, och hade arméförvaltningens intendents- och civila departement vid gemensam handläggning av ärendet funnit de av chefen för generalstaben anförda synpunkter vara riktiga. Med anledning härav hade under vinterövningsanslaget icke beräknats medel för ifrågavarande ändamål, utan syntes i stället underofficersskolans anslagsandel å 66,000 kronor böra ökas med 6,500 kronor till 72,500 kronor.

För artilleristabens bibliotek hade under en följd av år under rubriken muséer m. m. funnits uppförd en anslagspost å 1,200 kronor. Generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet hade i skrivelse till arméförvaltningens civila departement anfört, att nämnda belopp med hänsyn till den militära facklitteraturens utveckling efter världskriget visat sig otillräckligt, varför det borde höjas med 300 kronor till 1,500 kronor. Mot denna framställning hade arméförvaltningen icke något att erinra.

En angelägenhet, som icke avsåge någon ändring av tidigare under förvarande anslag beräknat belopp utan endast för vissa fall ändrade bestämmelser rörande beloppets användning, syntes i detta sammanhang böra underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning. Denna fråga avsåge anordnande av taktiska utbildningskurser för i fältveterinärkårens reserv utnämnda bataljonsveterinärer ävensom läkare i fältläkarkårens reserv med anlitande av uppkomna besparingar å anslagsposterna till kurs för bataljonsveterinärer respektive militärläkarkursen. Beträffande behovet av taktiska kurser för i fältveterinärkårens reserv utnämnda veterinärer finge arméförvaltningen — med framhållande att de nedan uttalade synpunkterna vore i allo tillämpliga å motsvarande angelägenhet för läkarna i fältläkarkårens reserv — anföra följande.

Under undervisningsanslaget hade sedan år 1920 av riksdagen beviljats medel till utbildningskurser för arméns veterinärer, däribland till utbildningskurs för bataljonsveterinärer. Dessa kurser torde enligt nu gällande bestämmelser vara avsedda för beställningshavare på stat. Genom den starka minskning av veterinärpersonalen på stat — från 45 beställningshavare till 26 — som 1925 års försvarsordning medfört, hade det förhållandet inträtt, att genom minskning av antalet bataljonsveterinärbeställningar behov av kursens avhållande vart tredje år, såsom nu vore avsett, ej föreläge. Redan under försvarsrevisionens arbete hade av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framhållits såsom önskemål, bland annat, att möjlighet måtte beredas till regelbundet återkommande taktiska utbildningskurser även för i fältveterinärkårens reserv utnämnda veterinärer, men sådana kurser hade ännu ej anordnats. 1925 års härordning hade ej medfört nämnvärd minskning av krigsbehovet utav veterinärer, vilket gjorde, att i fältveterinärkårens reserv utnämnda veterinärer nu mera än förut måste krigsplaceras i relativt ansvarsfulla befattningar.

Någon särskild taktisk utbildning, som kunde sätta dessa i reserven utnämnda veterinärer i stånd att fylla de krav, som kunde komma att ställas

på dem, hade de ej erhållit. Flera hade ej fått någon som helst veterinär-taktisk utbildning, då de inträtt i reserven, innan fackutbildningskurser för värnpliktiga veterinärer kommit till stånd; de flesta av dem hade visserligen genomgått sådan kurs, men därutöver ej erhållit någon utbildning eller genomgått någon repetitionskurs; ett fåtal hade på egen begäran av general-fältläkaren i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 13 oktober 1922 beordrats till deltagande i taktisk del av bataljonsveterinärkurs, vilket senast ägt rum år 1925. Samtliga torde således stå ganska främmande för åtminstone den nya härorganisationen.

För veterinärtjänstens krigsberedskap syntes det sålunda nödvändigt, att möjlighet till viss utbildning bereddes i fältveterinärkårens reserv utnämnda veterinärer utöver den, som under utbildningskurser för värnpliktiga veterinärer kommit dem till del. Därest de emellertid mera allmänt skulle beordras till dylik utbildningskurs och tiden för kursen räknades dem till godo såsom fullgjord ordinarie tjänstgöring, skulle detta förrycka det med reservtjänstgöringen avsedda syftet, som — utom deras egen utbildning i tjänstgöring vid trupp — torde vara uppehållande av beställningar vid vakans eller eljest bestridande av veterinärtjänst vid truppförband, då behov därav föreläge. I likhet med vad förhållandet vore beträffande reservutnämnda officerare, borde därför särskilda utbildningskurser anordnas för här avsedda veterinärer.

På grund av det anförda samt med hänsyn till de framhållna synpunkternas fullkomliga tillämplighet på förhållandena vid fältläkarkårens reserv, hemställde arméförvaltningen, att betingelserna för anslagsandelarna till militärläkarkursen och kursen för bataljonsveterinärer finge ändras därhän, att anslagsbeloppen, då de ej helt behövde tagas i anspråk för sitt ursprungliga ändamål, efter Kungl. Maj:ts prövning måtte kunna användas även till andra utbildningskurser och övningar för arméns läkare och veterinärer och således även för i fältläkarkårens och fältveterinärkårens reserver anställda läkares och veterinärers utbildning, samt att i sistnämnda fall tjänstgöringstraktamente för dessa finge beräknas, då tjänstgöringen ej räknades såsom fullgjord reservtjänstgöring, till samma belopp som under sådan tjänstgöring.

På grund av särskilda framställningar från chefen för krigsskolan hade Kungl. Maj:t genom brev den 16 mars och den 27 juli 1928 medgivit, att av de medel, som under lantförsvarets undervisningsanslag, titel II, anvisats till bestridande av extra utgifter vid krigsskolans officerskurs, finge disponeras dels 500 kronor under återstående delen av budgetåret 1927/1928 och dels 2,200 kronor under innevarande budgetår till gäldande av kostnader för undervisning i motortjänst, luftkrigskonst och radiotjänst. Då denna undervisning, som meddelades dels av anlitade utomstående officerare och dels av en utav krigsskolans officerare, som på egen bekostnad genomgått erforderlig utbildning i motortjänst, ännu icke antagit mera ordnade former, syntes för densamma ännu icke böra uppföras några arvoden å skolans av-löningsstat utan erforderliga belopp såsom hittills få bestridas av skolans undervisningsanslag, titel extra utgifter, eller — vid bristande tillgång därå — anvisas av de till Kungl. Maj:ts disposition stående medel å titel III av förevarande anslag.

Slutligen finge ämbetsverket anmäla, att chefen för artilleri- och ingenjörshögskolan hemställt om ökning av högskolans anslagsandel med 3,000 kronor till täckande av en under utbildningsåret 1927/1928 uppkommen brist å tillgängliga medel för anordnande av allmänna kursernas fältövningar och högre

kursernas studiebesök. Det syntes ämbetsverket dock icke möjligt att beräkna medel för sådana ändamål å en fast anslagspost, utan torde bristen, då dess verkliga belopp blivit känt, kunna täckas av medel, som stode till Kungl. Maj:ts förfogande.

Den av arméförvaltningen förordade höjningen av anslagsposten till arméns underofficersskola med 6,500 kronor och av anslagsposten till muséer m. m. med 300 kronor finner jag mig böra tillstyrka. De övriga under denna titel ingående anslagsposterna torde för nästkommande budgetår böra beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår.

I den under förevarande titel upptagna anslagsposten till arméns läkares och veterinärers m. fl:s utbildning ingå, bland annat, vissa belopp för anordnande av kurser för militärläkare och för bataljonsveterinärer. Såsom arméförvaltningen framhållit, torde ifrågavarande kurser hava avsetts uteslutande för beställningshavare på stat. På skäl, som av ämbetsverket anförts, synes det emellertid vara önskvärt, att anslagsbeloppen i fråga må kunna, efter Kungl. Maj:ts beprövande, disponeras för utbildningskurser och övningar jämväl för andra arméns läkare och veterinärer än dem, som äro beställningshavare på aktiv stat.

I enlighet med vad jag ovan anfört, bör medelsbehovet under titel II för budgetåret 1929/1930 beräknas till $(483,395 + 6,500 + 300 =) 490,195$ kronor.

Titel III. Särskilda skolor och utbildningskurser samt oförutsedda behov. Under denna anslagstitel upptogs för budgetåret 1927/1928 ett belopp av 401,180 kronor enligt följande beräkning:

anslagstiteln enligt kostnadsberäkningarna för 1925 års	
härordning (häri inberäknat ett belopp av 20,000 kronor	
avsett till disposition av chefen för generalstaben för	
bestridande av kostnaderna för undervisning i ryska	
och finska språken samt i ridning ävensom för utbild-	
ning av generalstabens aspiranter i kartarbeten).....	kronor 368,799: —
understöd åt föreningen armé- och marinfilm.....	» 12,000: —
för anordnande av en radiokurs	» 20,000: —
	eller tillhopa kronor 400,799: —,

var till för avrundande av undervisningsanslagets slutsumma lades ett belopp av 381 kronor.

I sin framställning rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 föreslog arméförvaltningen, att förevarande anslagstitel måtte ökas med 34,200 kronor. Av detta belopp avsågos 5,000 kronor för radiokursens komplettering med en radiotelegrafistkurs och 7,000 kronor såsom ytterligare medelsanvisning för en årligen återkommande signalkurs eller alltså för signaltjänstutbildning tillhopa 12,000 kronor; härefter återstående 22,200 kronor utgjorde skillnaden mellan det belopp, 77,200 kronor, var till kost-

naderna för anordnandet av en infanteriofficersskola beräknats, och den summa av 55,000 kronor, som kunde avses för infanteriofficersskolan av i anslagstiteln ingående medel.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t uttalade föredragande departementschefen, att, därest under budgetåret 1928/1929 en infanteriofficersskola befunnas böra försöksvis anordnas, torde, med hänsyn till å undervisningsanslaget förefintliga besparingar, medel härför kunna beredas, utan att anslagssumman under titel III av denna anledning behövde ökas. Icke heller en eventuell höjning av medelsanvisningen för signaltjänstutbildningen för innevarande budgetår fann departementschefen nödvändig göra någon ökning av det under titel III beräknade beloppet.

I anslutning härtill har anslagstiteln för innevarande budgetår upptagits till samma belopp, 401,180 kronor, som för budgetåret 1927/1928.

I fråga om medelsbehovet under förevarande anslagstitel för nästkommande budgetår har arméförvaltningen anfört följande.

Chefen för generalstaben och föreningen armé- och marinfilm hade hos ämbetsverkets civila departement hemställt, att förutnämnda två belopp, respektive 20,000 och 12,000 kronor, måtte beräknas även för nästkommande budgetår. Häremot hade arméförvaltningen intet att erinra.

Chefen för fortifikationen hade i skrivelse till civila departementet i fråga om för signal-, radio- och radiotelegrafistkurser erforderliga medel föreslagit, att dessa måtte upptagas å förevarande anslag och sammanföras till ett för signaltjänstutbildning gemensamt anslag, samt i sammanhang därmed hemställt, att utöver de medel, som komme att beräknas för signalkurs, måtte för anordnande av radio- och radiotelegrafistkurser upptagas ett belopp av 25,000 kronor.

Beträffande dessa två utbildningskurser — signalkurs, respektive radio- och radiotelegrafistkurs — finge arméförvaltningen hänvisa till 1928 års statsverksproposition, enligt vilken utöver å förevarande anslagstitel redan förut beräknade medel skulle erfordras för signalkursen 7,000 kronor och för radio- och radiotelegrafistkursen 5,000 kronor. Dessa nykostnader hade då ansetts kunna bestridas av anslaget, utan att detsamma behövde höjas. Med hänsyn till den rådande medelsknappheten å anslagstiteln torde emellertid, därest de två kurserna ansåges böra komma till stånd även under budgetåret 1929/1930, en ökning av anslaget med minst 12,000 kronor bliva ofrånkomlig.

För anordnande försöksvis under utbildningsåret 1928/1929 av en infanteriofficersskola hade Kungl. Maj:t genom brev den 13 april 1928 från förevarande anslagstitel anvisat ett belopp av 72,800 kronor. Enär, såsom i 1928 års statsverksproposition funnes anfört, för medelsbehov av denna art kunde tagas i anspråk 55,000 kronor, som å förevarande anslagstitel tidigare funnits beräknade för vissa numera obehövliga utbildningskurser, hade genom nyssnämnda medelsanvisning anslagets merkostnad för ifrågavarande ändamål utgjort 17,800 kronor. Därest en liknande skola befunnas böra i samma omfattning anordnas även under nästkommande budgetår, syntes en ökning av anslaget med sistnämnda belopp, 17,800 kronor, oundgängligen erforderlig.

Vidare hade genom brev den 11 maj 1928 för anordnande år 1928 av kurser för äldre reservofficerare av de olika truppslagen, utom fortifikationen, från förevarande anslagstitel anvisats tillhopa 66,750 kronor. Från fortifikationens huvudstation hade under hand anmälts, att för nämnda truppslags vidkommande någon kurs icke vore erforderlig under år 1928 men däremot behövde komma till stånd under år 1929 för en approximativt beräknad kostnad av 8,000 kronor. Därest här berörda kurser för reservofficerare skulle befinnas böra anordnas i samma utsträckning även under budgetåret 1929/1930, skulle för desamma komma att erfordras ett belopp av $(66,750 + 8,000 =) 74,750$ kronor. Då å anslaget för ifrågavarande ändamål i beräkningarna för 1925 års härordning upptagits ett belopp av 55,840 kronor, skulle — under nyssnämnda förutsättning — komma att uppstå en merkostnad å 18,910 kronor, vilket förhållande ävenledes syntes framtvinga en motsvarande höjning av anslaget.

Slutligen ansåge sig arméförvaltningen böra framhålla, dels att åtskilliga redan nu tillämpade undervisningsformer torde bli i behov av utveckling, dels att i sammanhang med de nya rön, som tid efter annan gjordes inom det militära undervisningsväsendet, helt nya utbildningsgrenar torde behöva beaktas. Samtliga ovananförda faktiska förhållanden eller endast förutsedda omständigheter syntes enligt ämbetsverkets åsikt motivera en höjning av anslagstitelns belopp med förslagsvis 65,000 kronor eller till 466,180 kronor.

Rörande den jämlikt kungl. brev den 13 april 1928 under innevarande utbildningsår försöksvis anordnade infanteriofficersskolan synes mig följande böra nämnas. Skolans ändamål är att meddela huvudsakligen infanteriets subalternofficerare ökade insikter — särskilt i taktiskt hänseende — uti de ämnen och utbildningsgrenar, i vilka kännedom erfordras för infanteritruppförbandens utbildning och ledning, samt att utveckla förmågan i truppens handhavande och uppfostran. Lärokursen har en varaktighet av omkring sju månader. Undervisningen omfattar dels följande ämnen och utbildningsgrenar, nämligen taktik, krigshistoria, militärpedagogik, teknik, fältarbeten, trängttjänst och ridning, dels tillämpningsövningar, dels studiebesök vid sådana militära anstalter och civila företag, vilkas besökande är av värde för studierna, dels ock särskilda föreläsningar, behandlande spörsmål av militär eller allmän natur, vilka äro av betydelse för utbildningen vid skolan, men som icke kunna i önskvärd mån belysas vid undervisningen i de olika ämnena. Det för skolan anvisade beloppet, 72,800 kronor, har beräknats enligt följande grunder:

tjänstgöringstraktamenten till chef, adjutant och lärare.....	kronor	5,886: —
rese- och traktamentsersättning till chef, adjutant och lärare	»	300: —
rese- och traktamentsersättning till elever vid inryckning till och utryckning från skolan	»	3,900: —
tjänstgöringstraktamenten till de elever, vilka hava annan förlägningsort än Stockholm	»	34,800: —
arvoden till chef, adjutant, expeditionsunderofficer och lärare	»	11,450: —

praktiska övningar	kronor 10,700: —
körutbildning (inkallande av ackordhästar m. m.)	» 1,500: —
lyse, renhållning, tvätt, expenser m. m., särskilda föreläsningar samt oförutsedda utgifter	» 4,264: —
Summa kronor 72,800: —	

Såsom redan nämnts, har under titel III av undervisningsanslaget för innevarande budgetår upptagits ett belopp av 401,180 kronor. För nästkommande budgetår har arméförvaltningen ansett anslagstiteln böra ökas med 65,000 kronor till 466,180 kronor.

Emellertid har, efter det arméförvaltningens förevarande anslagsäskande ingivits till Kungl. Maj:t, chefen för generalstaben gjort framställning om att för budgetåret 1929/1930 måtte beräknas dels 16,000 kronor för anordnande av en taktisk kurs för äldre regementsofficerare och dels 12,500 kronor för anordnande av en militärpedagogisk kurs för äldre officerare. Arméförvaltningens civila departement, som häröver avgivit yttrande, har ansett de anmälda medelsbehoven böra föranleda en ökning med sammanlagt 28,500 kronor av det utav arméförvaltningen tidigare avgivna medelsäskandet under titel III av undervisningsanslaget.

Vid den granskning, jag underkastat de föreliggande anslagsäskandena under denna titel, har jag kommit till den uppfattningen, att en ökning av medelsanvisningen å anslagstiteln är oundgängligen erforderlig, men att denna ökning kan väsentligt reduceras i förhållande till vad av myndigheterna i sådant hänseende föreslagits. Härvid har jag, bland annat, ansett mig kunna utgå ifrån, att kostnaderna för de kurser, som avses att under nästa budgetår anordnas för äldre reservofficerare, komma att bli avsevärt lägre än motsvarande utgifter för nu löpande budgetår, under vilket antalet deltagare i kurserna varit synnerligen stort. Jämväl i övrigt torde de av myndigheterna beräknade utgifterna under förevarande anslagstitel kunna nedbringas. Med hänsyn härtill har jag funnit en ökning av medelsanvisningen med i runt tal 40,000 kronor vara tillräcklig och förordar alltså, att under denna titel för nästkommande budgetår upptages ett belopp av $(401,180 + 40,000 =)$ 441,180 kronor.

Sammanfattning. I enlighet med vad jag förut anfört skulle medelsbehovet under ordinarie undervisningsanslaget för budgetåret 1929/1930 beräknas sålunda:

Titel I	kronor 67,068: —
Titel II	» 490,195: —
Titel III	» 441,180: —
Summa kronor 998,443: —	

Med hänsyn till å anslaget förefintliga reservationer torde emellertid icke

hela detta belopp behöva upptagas å riksstaten, utan synes det vara tillfyllest, att för ifrågavarande ändamål anvisas en summa av 950,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser,

nu	kronor 900,000: —
med	» 50,000: —
till	kronor 950,000: —

2. Studiestipendier.

[21.] Ordinarie reservationsanslaget till studiestipendier har i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med 27,000 kronor. Anslaget har beräknats sålunda:

Stipendier åt elever vid artilleri- och ingenjörhögskolan ...	kronor 3,000: —
Stipendier åt underofficerare och furirer	» 24,000: —
Summa kronor 27,000: —	

Såsom i 1928 års statsverksproposition omförmäldes, gjorde chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan samt arméförvaltningen framställning om förhöjning för innevarande budgetår av anslagsposten till stipendier åt elever vid artilleri- och ingenjörhögskolan. Framställningen föranledde dock icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Myndigheterna hava nu ånyo framlagt förslag om ökning av nämnda anslagspost. Då emellertid tillräckliga skäl icke synas mig föreligga för ett biträdande av berörda förslag, torde i anslagsberäkningen för nästkommande budgetår böra för ifrågavarande ändamål upptagas oförändrat belopp, 3,000 kronor.

För stipendier åt underofficerare och furirer upptogs i kostnadsberäkningarna för 1925 års försvarsorganisation ett belopp av 36,000 kronor. Anordningen med stipendier betecknades emellertid i försvarspropositionen såsom endast en alternativ utväg vid sidan av ett ifrågasatt inrättande av en officersselevskola, avsedd att bereda underbefäl och underofficerare, som genomgått den nya underofficersskolan, kompetens för vinnande av tillträde till krigsskolan. I syfte att bereda yngre underbefäl och underofficerare, som genomgått underofficersutbildning enligt äldre grunder, ökad möjlighet att förvärva sig den för inträde vid krigsskolan erforderliga kompetensen, hava alltsedan budgetåret 1926/1927 medel till stipendier beräknats under förevarande anslag. För ändamålet har, såsom inledningsvis nämnts, för nu

löpande budgetår upptagits en summa av 24,000 kronor, beräknad för 24 stipendier à 1,000 kronor.

Enligt det för den nya underofficersskolan fastställda reglementet (S. F. 1927: 324) fördelas eleverna i den allmänna kursen, för undervisning i allmänbildande ämnen, på olika linjer, varav en B-linje, å vilken avses att bibringa eleverna de kunskaper, som erfordras för avläggande av realskoleexamen, samt en C-linje, dit de elever hänföres, som avlagt godkänd realskoleexamen, och å vilken linje undervisningen åsyftar att, i den mån så visar sig behövt, befästa de kunskaper, som krävas för realskoleexamen, samt att dessutom bibringa eleverna de kunskaper, som erfordras för avläggande av s. k. begränsad studentexamen. Elev på B-linjen kan efter genomgången prov överflyttas till C-linjen.

Då sålunda enligt den organisation, som underofficersskolan erhållit, erfordrerlig undervisning därstädes meddelas för inhämtande av de kunskaper i allmänbildande ämnen, vilka krävas för tillträde till krigsskolan, synes tanken på inrättande av en officerselevskola såsom överbyggnad på underofficersskolan och med nyssberörda kompetens såsom utbildningsmål böra helt förfalla. Vad beträffar sådana elever, vilka icke före sin militäranställning avlagt realskoleexamen och därför i allmänhet äro hänvisade att följa undervisningen å B-linjen, synes den lämpligaste utvägen vara att genom omkommendering till underofficersskolan bereda dem av dessa elever, vilka visa sig äga särskilda kvalifikationer för officersbefordran, tillfälle att förvärva de för inträde vid krigsskolan erforderliga kunskaperna.

För nästkommande budgetår torde, med hänsyn till nu angivna förhållanden, medel till stipendier allenast behöva beräknas för sådana underofficerare och furirer, vilka genomgått underofficersutbildning enligt äldre grunder. Enär de å anslaget förefintliga reservationerna torde lämna tillgång till bestridande av stipendiebeloppen för det jämförelsevis ringa antal dylika stipendiater, som man kan hava anledning att räkna med för nästa budgetår, synes någon medelsanvisning för ändamålet icke vara av behovet påkallad.

I enlighet med vad jag nu anfört skulle ordinarie reservationsanslaget till studiestipendier för budgetåret 1929/1930 upptagas med 3,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att minska ordinarie reservationsanslaget till studiestipendier,
nu	kronor 27,000: —
med	» 24,000: —
till	kronor 3,000: —

3. Understöd åt föreningar och till skrifers utgivande, oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 26,000: —

4. Befrämjande av den andliga vården vid armén.

[22.] För budgetåret 1926/1927 anvisade riksdagen, på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning, ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor till befrämjande av den andliga vården vid armén.

I 1927 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i riksstaten uppföra ett ordinarie reservationsanslag för ifrågavarande ändamål samt att under detsamma anvisa ett belopp av 50,000 kronor. Detta förslag bifölls av riksdagen.

Rörande dispositionen av sistnämnda, för budgetåret 1927/1928 anvisade anslag meddelade Kungl. Maj:t genom brev den 18 juni och den 9 december 1927 närmare bestämmelser, vilka i 1928 års statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, punkten 21) bragtes till riksdagens kännedom.

I statsverkspropositionen till 1928 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, att förevarande anslag måtte för budgetåret 1928/1929 upptagas med oförändrat belopp, 50,000 kronor. Riksdagen anförde i skrivelse nr 225, att riksdagen icke ansett sig böra ifrågasätta någon förändring beträffande förevarande anslag, men att riksdagen ville i fråga om fördelningen av medlen uttala, att för utövande av andlig vård vid armén genom prästmän i svenska kyrkan en större andel än som anvisats för ändamålet genom kungl. brevet den 9 december 1927 borde beviljas samt att dessa medel borde ställas till truppförbandschefernas förfogande.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 juni 1928 uppdragit åt arméförvaltningens civila departement att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande dispositionen av det för innevarande budgetår beviljade anslaget och departementet avgivit dylikt förslag, har Kungl. Maj:t genom brev den 21 september 1928 fördelat anslagsmedlen sålunda:

arvode åt regementspastorn vid Livregementet till häst (vilken på grund av fullmakt kvarstår i innehavande be- fattning)	kronor	1,170: —
för andlig vård vid krigsskolan och vid truppförbanden	»	15,300: —
såsom bidrag till soldathemsverksamhet	»	25,530: —
såsom bidrag till centralstyrelsen för förbundet Soldaternas vänner	»	8,000: —
Summa kronor		50,000: —

Därjämte har Kungl. Maj:t genom berörda brev föreskrivit, att de till soldathemsverksamhet avsedda medel skola mot redovisningsskyldighet utbetalas till styrelserna för vederbörliga soldathem eller organisationer, ävensom att, i fråga om anvisningarna för andlig vård i övrigt, det skall åligga vederbörande truppförbandschef att bestämma om användningen av dessa medel.

Arméförvaltningen har föreslagit, att förevarande anslag måtte för budgetåret 1929/1930 upptagas med oförändrat belopp, 50,000 kronor.

Härutinnan instämmer jag med arméförvaltningen. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra upptagas:

Befrämjande av den andliga vården vid armén, *oförändrat*
ordinarie reservationsanslag kronor 50,000: —

5. Frivilliga skytteväsendets befrämjande.

[23.] Under en följd av år har riksdagen anvisat anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande. För vart och ett av budgetåren 1923/1924—1927/1928 upptogs ifrågavarande anslag i riksstaten med 500,000 kronor. Av det för sistnämnda budgetår anvisade anslaget disponerades emellertid under samma budgetår endast 470,000 kronor. I olikhet mot vad tidigare varit fallet, beviljades icke något understöd för skyttar i åldern 12—15 år.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1928 av frågan om regleringen av utgifterna under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1928/1929 förordade dåvarande chefen för försvarsdepartementet ett statsunderstöd åt det frivilliga skytteväsendet för budgetåret 1928/1929 till samma belopp, som för budgetåret 1927/1928 ställts till skytterörelsens förfogande, eller 470,000 kronor. Då emellertid av det utav 1927 års riksdag för budgetåret 1927/1928 anvisade beloppet 30,000 kronor förefunnos odisponerade, ansåg departementschefen, att anslaget borde i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagas med allenast 440,000 kronor. Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlåtna förslag blev av riksdagen bifallet.

Sedan skytteförbundens överstyrelse avgivit förslag rörande dispositionen av de för innevarande budgetår tillgängliga anslagsmedlen, tillhopa 470,000 kronor, samt arméförvaltningens artilleri- och civila departement yttrat sig över förslaget, har Kungl. Maj:t genom brev den 13 juli 1928 fastställt följande plan för medlens användande:

Överstyrelsen:

Till reseersättning åt ledamöterna i skytteförbundens överstyrelse och dess verkställande utskott..	kronor	8,000: —	
» reseersättning åt ledamöterna i överstyrelsens verkställande utskott vid inspektionsresor	»	1,000: —	
» arvoden, hyra m. m.	»	27,900: —	kronor 36,900: —

Skytteförbunden:

Till reseersättning åt Kungl. Maj:ts ombud i skytteförbundens styrelser	kronor	8,000: —
---	--------	----------

Till omkostnader för besiktning av från kronans förråd till de frivilliga skytteföreningarna utlånade 6,5 mm. gevär m/96	kronor	7,000: —	
» arvoden åt skytteförbundens sekreterare	»	20,800: —	
» omkostnader för allmänna tävlings- skjutningars anordnande	»	18,200: —	
» pris vid tävlingsskjutningar	»	45,000: —	
» understöd för fältmässigt anordnade tävlingar	»	20,000: —	
» bidrag för hållande av föredrag	»	6,000: —	
» Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens skytteförbund såsom extra understöd	»	4,000: —	kronor 129,000: —

Skytteföreningarna:

Till ammunitionsunderstöd att utgå:
 för skjutning med skarp ammunition under budgetåret 1928/1929, upptaget för ett beräknat antal av 76,000 anslagsberättigade skyttar över 15 års ålder med 1 krona 50 öre för varje skytt, förslagsvis

kronor 114,000: —

Till årsunderstöd att utgå:
 till pris vid tävlingsskjutningar samt till arvoden åt instruktörer och andra omkostnader för verksamhetens utövande under budgetåret 1928/1929, upptaget för ett beräknat antal av 76,000 anslagsberättigade skyttar över 15 års ålder med 2 kronor för varje skytt, förslagsvis

» 152,000: —

» anskaffande av skyttemärken, riksmedaljer och diplom, förslagsvis

» 10,000: —

» understöd åt under budgetåret 1928/1929 nybildade skytteföreningar, att utgå med högst 100 kronor till varje förening, förslagsvis

» 2,000: — högstkr. 278,000: —

Återstoden av anslaget att jämte behållningen från föregående budgetår samt möjligen blivande överskott å förestående anslagstitlar användas:

till en riksskyttetävling försödra Sverige	kronor	8,000: —
» riksfältskjutningar på skidor.....	»	4,000: —
» anordnande av den sedvanliga tävlingsskjutningen i Stockholm för skolungdom	»	3,000: —
» understöd för ordnande av skjutbanor, till ersättning för bestyret för utlåning av gevär samt till bestridande av sådana av den frivilliga skytterörelsen föranledda utgifter, vartill Kungl. Maj:t i särskilda fall lämnar medgivande	»	11,100: —
		kronor 26,100: —
		Summa kronor 470,000: —

Skytteförbundens överstyrelse har i skrivelse den 12 juni 1928 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande anvisa ett anslag av 900,000 kronor. Anslagsbehovet har beräknats sålunda:

till skytteförbundens överstyrelse	kronor	38,500: —
» skytteförbunden	»	175,400: —
» skytteföreningarna	»	605,000: —
» övriga utgifter	»	81,100: —
		Summa kronor 900,000: —

Till ammunitionsbidrag och årsunderstöd åt skyttar i åldern 12—15 år har överstyrelsen icke för nästkommande budgetår avsett några medel.

Arméförvaltningen har avgivit utlåtande i ärendet samt därvid på anförda skäl hemställt om anvisande för ifrågavarande ändamål av 800,000 kronor enligt följande beräkning:

till skytteförbundens överstyrelse	kronor	36,900: —
» skytteförbunden	»	129,000: —
» skytteföreningarna	»	560,500: —
» övriga utgifter	»	73,600: —
		Summa kronor 800,000: —

I den av arméförvaltningen föreslagna anslagsposten å 73,600 kronor till »övriga utgifter» har inberäknats ett belopp av 56,600 kronor för ordnande av skjutbanor. Rörande medelsbehovet för sistnämnda ändamål har arméförvaltningen anført, att härför under de senare åren på grund av stats-

understödet knapphet kunnat tagas i anspråk allenast mindre belopp, varierande mellan 5,700 och 17,700 kronor. Överstyrelsen hade nu framhållit, att dessa belopp varit alldeles otillräckliga, och för ändamålet begärt en summa av 64,100 kronor. Då det ur flera synpunkter vore av stor vikt, att skjutbanorna hölles i gott stånd, syntes det arméförvaltningen, att någon större minskning av det begärda beloppet för skjutbanors ordnande icke borde ifrågakomma.

Även för nästkommande budgetår torde medel böra anvisas för understöd åt det frivilliga skytteväsendet. Vad storleken av anslagsbeloppet beträffar, anser jag visserligen, att starka skäl kunna anföras för en avsevärd förhöjning av anslaget utöver det belopp, 470,000 kronor, som under innevarande budgetår står till förfogande för ändamålet i fråga. Jag har likväl med hänsyn till nödvändigheten av att begränsa statsutgifterna funnit mig böra allenast så till vida tillmötesgå de av överstyrelsen och arméförvaltningen framställda kraven på ökad medelsanvisning för hithörande ändamål, att jag förordar anslagets upptagande med 500,000 kronor eller samma belopp, som av riksdagen anvisats för vart och ett av budgetåren 1923/1924—1927/1928. Den av mig sålunda ifrågasatta ökningen av anslaget med 30,000 kronor i förhållande till den för innevarande budgetår disponibla summan skulle göra det möjligt att i något vidgad omfattning tillgodose det såväl av överstyrelsen som av arméförvaltningen kraftigt understrukna behovet av understöd åt skytteföreningarna för ordnande av skjutbanor.

I likhet med överstyrelsen förutsätter även jag, att icke någon del av här ifrågavarande anslag för nästföljande budgetår kommer att tagas i anspråk för understöd åt skyttar i åldern 12—15 år.

I detta sammanhang anhåller jag att få underställa Kungl. Maj:ts prövning en av *skytteförbundens överstyrelse* i skrivelse den 11 juni 1928 gjord framställning angående beredande av dyrtidstillägg under år 1929 åt befattningshavare hos överstyrelsen. I förevarande hänseende har överstyrelsen anfört följande.

Den å skytteförbundens överstyrelsens expedition anställda personalen utgjordes av sekreteraren med en årslön av 6,000 kronor, kassaförvaltaren med en årslön av 900 kronor samt tre kvinnliga biträden med en månads-lön av respektive 250 kronor, 200 kronor och 100 kronor. Dessa befattningshavare, av vilka kassaförvaltaren uppbure överstelöjtnants pension, vore för sitt uppehälle uteslutande hänvisade till sin tjänst hos skytteförbundens överstyrelse. Enär tjänstgöringen å överstyrelsens expedition på grund av göromålens mängd och beskaffenhet icke medgäve någon möjlighet för därstädes anställd personal till någon extra inkomst, måste dessa tjänstgörandes belägenhet i dessa betungande dyrtider anses synnerligen behjärtansvärd, på grund varav desamma, som avlönades uteslutande med statsmedel, syntes vara väl berättigade att fortfarande liksom under år 1928 komma i åtnjutande av det dyrtidstillägg, som kunde komma att för nästa år bliva andra statens löntagare beviljat.

På grund härav hemställde skytteförbundens överstyrelse, att Kungl. Maj:t till 1929 års riksdag måtte avlåta proposition, att utav den behållning, som den 30 juni 1928 förefunnits å anslaget till det frivilliga skytteväsendet, ett för ändamålet behövt belopp måtte för år 1929 få disponeras för utbetalande av dyrtidstillägg åt sekreteraren och övriga biträden å skytteförbundens överstyrelsens expedition enligt de grunder, som komme att för sagda år fastställas för dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst.

Arméförvaltningen har beträffande denna fråga anfört följande.

Enär kassaförvaltaren uppbure överstelöjtnants pension och han sålunda näppeligen torde kunna anses vara för sitt uppehälle uteslutande hänvisad till sin avlöning från överstyrelsen, ansåge sig ämbetsverket, med hänsyn jämväl till tidigare beslut angående dyrtidstillägg åt personal vid överstyrelsens expedition, böra tillstyrka framställningen allenast i vad den avsåge dyrtidstillägg åt sekreteraren och de tre kvinnliga biträdena. Arméförvaltningen hemställde, att de belopp, varmed dyrtidstillägg — enligt de grunder, som för år 1929 vore eller kunde varda bestämda i fråga om sådant tillägg till befattningshavare i statens tjänst — kunde komma att till ifrågavarande personal utgå, måtte få bestridas av de den 30 juni 1928 förefintliga reservationerna å extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, vilken behållning därtill lämnade tillgång.

Enligt beslut av riksdagen har den vid skytteförbundens överstyrelsens expedition anställda personal, som är för sitt uppehälle uteslutande hänvisad till sin avlöning från överstyrelsen — d. v. s. hela personalen med undantag av kassaförvaltaren — under åren 1920—1928 uppburit dyrtidstillägg enligt de i fråga om dyrtidstillägg för befattningshavare i statens tjänst gällande grunder. Då det torde vara med billighet överensstämmande, att samma personal även under år 1929 kommer i åtnjutande av motsvarande förmån, finner jag mig böra tillstyrka, att av riksdagen inhämtas medgivande att för sådant ändamål disponera å extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande förefintliga reservationer, vilka härtill torde lämna tillgång.

Under åberopande av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till det *frivilliga skytteväsendets befrämjande* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor,

dels ock medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelsens expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, må från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1929 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år äro eller kunna varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

6. Skrivmaterialier och expenser.

[24.] I 1928 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för budgetåret 1928/1929 upptaga ordinarie reservationsanslaget till skrivmaterialier och expenser med 500,000 kronor. Detta förslag bifölls av riksdagen. I samband med anslaget anvisande anhöll riksdagen (skrivelser nr 4 A, punkten 13), i anledning av en inom riksdagen väckt motion (II: 54), att Kungl. Maj:t måtte låta utreda frågan om rullföringsexpeditionernas inrymmande i kasernetablissemangen eller eljest i kronan tillhöriga fastigheter.

Enligt av Kungl. Maj:t den 11 maj 1928 fastställd stat för ifrågavarande anslag har för täckande av medelsbehovet under anslaget, jämte anvisningen å riksstaten, även tagits i anspråk ett belopp av 100,000 kronor utav förefintliga reservationer. De sålunda för innevarande budgetår enligt stat tillgängliga medlen, tillhoppa 600,000 kronor, hava fördelats på följande sätt:

Titel I. Expenser vid verk, staber m. fl.

Försvarsdepartementet	kronor	43,000: —
Arméförvaltningen	»	46,250: —
Generalstaben	»	44,800: —
Generalfälttygmästarens, inspektörens för artilleriet och artilleristabens expedition	»	11,400: —
Fortifikationens huvudstation	»	8,550: —
Inspektörens för infanteriet expedition	»	3,000: —
» » kavalleriet »	»	5,050: —
» » trängen »	»	1,800: —
» » militärläroverken expedition	»	1,800: —
Södra arméfördelningens expedition ..	»	9,540: —
Västra » » ... »	»	6,050: —
Östra » » » ... »	»	5,000: —
Norra » » » ... »	»	5,850: —
Militärbefälhavarens för övre Norrland expedition	»	6,000: —
Militärbefälhavarens på Gotland expe- dition	»	4,950: —
Chefens för östra brigaden expedition	»	3,500: —
Kommendantens i Bodens fästning expedition	»	6,000: —
Fortifikationsbefälhavarens i Boden expedition	»	2,430: —
Landstormsexpeditionerna för förhy- rande av expeditionslokaler för Stock- holms södra, västra och östra land- stormsområden	»	2,000: —

Intendenturstaben	kronor	3,500: —	
Intendenturförrådet i Stockholm	»	1,800: —	
» å Karlsborg	»	1,800: —	
» i Boden	»	1,800: —	
Garnisonssjukhuset i Stockholm	»	3,500: —	
» i Boden	»	3,000: —	
Till inköp av litteratur för vissa militärattachéer, att fördelas av arméförvaltningens civila departement	»	1,500: —	
Till bestridande av ökade telefonkostnader	»	5,500: —	kronor 239,370: —

Titel II. Expenser m. m. vid rullföringsexpeditionerna.

Rullföringsexpeditionernas expensanslag, att av arméförvaltningens civila departement fördelas mellan 78 rullföringsexpeditioner med	kronor	81,200: —
--	--------	-----------

Titel III. Expenser vid truppförbanden m. fl.

Infanteriets truppförband med tillhörande inskrivningsområdesexpeditioner	kronor	116,250: —	
Kavalleriets truppförband	»	16,900: —	
Artilleriets truppförband med tillhörande tygverkstäder och skjutfält	»	39,525: —	
Ingenjörtrupperna	»	14,900: —	
Trängkårerna	»	10,000: —	
Intendenturtrupperna	»	4,200: —	
Formationer för utbildning av värnpliktiga studenter	»	—: —	kronor 201,775: —

Titel IV. Oförutsedda expensbehov.

För oförutsedda expensbehov samt för centralupphandling, att disponeras av arméförvaltningens civila departement	»	77,655: —
		Summa kronor 600,000: —

Rörande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

Titel I. Expenser vid verk, staber m. fl. I en till arméförvaltningen ställd skrivelse av den 15 juni 1928 hade *chefen för generalstaben* hemställt, att arméförvaltningen måtte vidtaga åtgärder för att från och med budgetåret 1929/1930 dels en å generalstabens andel av expensanslaget för närvarande beräknad post å 7,000 kronor till underhåll av krigskarteutrustningen bleve höjd till 8,000 kronor, dels att ett belopp av 2,000 kronor bleve anvisat för anskaffning av krigskartepapper och dels att nämnda två belopp, såsom avsedda att gagna samma ändamål, måtte sammanslås till en särskild årligen återkommande anslagspost å 10,000 kronor.

Med avseende härå finge ämbetsverket framhålla, att medel till underhåll av generalstabens krigskarteutrustning hade av Kungl. Maj:t för år 1922 anvisats från anslaget till extra utgifter, men hade sådana sedermera inberäknats i generalstabens andel av expensanslaget. För anskaffning av krigskartepapper hade chefen för generalstaben år 1923 begärt uppförande på riksstaten av ett särskilt extra anslag av 18,400 kronor, fördelade med 9,200 kronor på vardera av budgetåren 1924/1925 och 1925/1926. Framställning i detta syfte hade även av arméförvaltningen gjorts i samband med förslag rörande lantförsvarets medelsbehov för förstnämnda budgetår. Kungl. Maj:t hade dock funnit lämpligare att på annat sätt tillgodose nämnda års behov av ifrågavarande art och därför genom brev den 9 maj 1924 för ändamålet anvisat ett belopp av 9,200 kronor från anslaget till extra utgifter. Det sålunda tillhandahållna beloppet hade sedermera visat sig vara tillfyllest för hela den av generalstabschefen för de två budgetåren avsedda pappersanskaffningen. För framtiden behövde emellertid, enligt vad chefen för generalstaben i ovanberörda skrivelse meddelat, förrådet av ifrågavarande materiel vidmakthållas, och det för sådant ändamål erforderliga årliga medelsbehovet beräknades nu av honom till 2,000 kronor.

Arméförvaltningen hade för sin del icke någon anledning att erinra mot chefens för generalstaben ovan relaterade framställning. Då medel för krigskarteutrustningen, såsom nämnts, redan funnes beräknade å generalstabens andel av förevarande anslag, syntes å detsamma även böra uppföras erforderligt belopp för anskaffning av det för utrustningen behövlige papperet; och torde vid bifall härtill generalstabens nuvarande anslagsandel böra höjas med 3,000 kronor.

I utlåtande den 21 september 1928 i anledning av remiss å en framställning från chefen för generalstaben om inrättande av fotografiskt centrallaboratorium hade arméförvaltningens civila departement föreslagit, bland annat, att för laboratoriekostnader och för inköp av litteratur m. m. ett belopp av 1,000 kronor måtte inberäknas å generalstabens andel av förevarande anslag.

Efter sålunda föreslagna anslagsförhöjningar skulle chefens för generalstaben andel av förevarande anslag, nu 44,800 kronor, ökas med 4,000 kronor till 48,800 kronor.

Inspektören för trängen hade i skrivelse till arméförvaltningens civila departement uppgivit sitt expensmedelsbehov till 2,010 kronor enligt följande beräkning:

Telefonabonnemang för två telefoner à 280 kronor respektive		
130 kronor	kronor	410: —
Interurbana samtal och telegram	»	350: —
Papper, bläck och skrivmaterialier	»	550: —
Böcker, prenumeration, inbindning	»	250: —
Expeditionsinventarier	»	200: —
Övriga kostnader	»	250: —

eller tillhopa kronor 2,010: —

Ehuru icke någonting funnes att erinra mot ovan angivna posters beräkning, ansåge sig dock arméförvaltningen icke böra föreslå någon ändring av inspektörens för trängen nuvarande andel av expensanslaget, 1,800 kronor, vilken beräknats med enahanda belopp för ifrågavarande expedition och inspektörens för militärläroverken i ärendenas omfattning nära jämförliga expedition. Då sistnämnde inspektör i skrivelse till arméförvaltningens civila departement anmält sin avsikt att först från och med budgetåret 1930/1931 begära den ökning av hans andel av expensanslaget, som kunde

visa sig erforderlig på grund av inrättandet av infanteriofficersskolan och underofficersskolans utsvällning till fullständig organisation ävensom dess förflyttning till Uppsala, syntes en omräkning av inspektörens för trängens anslagsandel kunna få anstå till i augusti 1929.

Chefen för *södra arméfördelningen* hade enligt till arméförvaltningens civila departement insänd skrivelse beräknat stabens expensmedelsbehov till 12,540 kronor, innebärande en höjning med 3,000 kronor av den nuvarande anslagsandelen, 9,540 kronor.

I sistnämnda belopp inginge en hyreskostnad å 5,800 kronor, varefter för vanliga expenskostnader återstode 3,740 kronor. Detta belopp understeg väsentligt de anslagsandelar, som tilldelats övriga arméfördelningschefer till bestridande av motsvarande expenskostnader, och syntes för vinnande av bättre överensstämmelse böra höjas med förslagsvis 1,760 kronor, varefter chefens för *södra arméfördelningen* anslagsandel i sin helhet skulle komma att uppgå till $(5,800 + 3,740 + 1,760 =) 11,300$ kronor.

Chefen för *västra arméfördelningen*, vars stabsexpedition numera utökats med en expedition för brigadchefen, hade av denna anledning begärt en höjning av sin andel av förevarande anslag med 250 kronor. Häremot hade arméförvaltningen icke något att erinra.

Chefen för *östra arméfördelningen* hade i skrivelse till arméförvaltningens civila departement anført i huvudsak följande.

I och med genomförandet av 1925 års härordning hade av arméfördelningens förutvarande truppförband indragits Vaxholms grenadjärregemente, Positionsartilleriregementet och Svea trängkår i Örebro men i stället tillkommit östra brigaden (Livgrenadjärregementet och Jönköpings-Kalmar regemente), Upplands regemente samt de inom östra brigadområdet förlagda truppförbanden Smålands arméartilleriregemente, Göta ingenjörkår och Svea trängkår i Linköping. Därjämte hade kasernetablissemangen tillhörande förutvarande Livregementets dragoner, Upplands artilleriregemente, Positionsartilleriregementet, Svea trängkår i Örebro och Västmanlands trängkår tillsvidare ställts under chefens för östra arméfördelningen förvaltning. Samtliga dessa förändringar hade haft till följd, att från och med ingången av år 1928 ärenden, avseende byggnads-, truppvårds-, vapenvårds-, sjukvårds- och veterinärvårdsfrågor, väsentligt ökats, särskilt å trupp- och byggnadsavdelningarna, å vilka de inkommande och utgående expeditionerna under årets fem första månader i jämförelse med motsvarande tidrymd under år 1927 stigit från respektive 1,917 och 2,538 ärenden till respektive 3,450 och 3,228 ärenden. På grund av dylika omständigheter kunde arméfördelningschefen förutse ett överskridande av innevarande års anslag med 3,100 kronor. Med ledning av kostnadsstatistiken för budgetåret 1927/1928 kunde de olika utgiftsgrupperna specificeras på följande sätt:

1. Telefonabonnemang (11 telefoner)	kronor 2,258: —
2. Interurbana samtal och telegram	» 900: —
3. Papper, bläck, skrivmaterialier samt underhåll av skriv- och räknemaskiner	» 3,000: —
4. Böcker, prenumeration och inbindning	» 1,100: —
5. Annonser	» 100: —
6. Nyanskaffning och renovering av expeditionsinventarier	» 600: —
7. Vård och uppdragning av expeditionsuren	» 150: —
8. Expenser för överkommendantsexpeditionen och hög- vakten (å innevarande års stat beräknat belopp)	» 610: —
9. Övriga kostnader	» 800: —

Summa kronor 9,518: —

eller, i avrundat tal, 9,500 kronor.

Arméförvaltningen ansåge för sin del vissa av de utav arméfördelningschefen anförda omständigheterna väl motivera det framställda anspråket på höjning av ifrågavarande anslagsandel. Den i jämförelse med förhållandena vid övriga arméfördelningsexpeditioner väsentligt större omfattning, som ärendena vid östra arméfördelnings expedition redan hade och torde komma att få allt framgent, medförde otvivelaktigt behov av ett högre expensanslag än det nuvarande, vilket avpassats för de före den nya härorganisationens genomförande rådande förhållanden. I den mån den ovanberörda arbetsbördan utgjordes av den endast tillfälliga förvaltningen av indragna truppförbands kasernetablissemang, syntes dock behovet av ökad medelstildelning böra tillgodoses på annat sätt än genom en höjning av det på stat anvisade anslagsbeloppet — exempelvis, såsom föranlett av den nya härorganisationen, från anslaget till extra utgifter, eller, därest Kungl. Maj:t icke skulle vilja för ändamålet anlita nämnda anslag, genom extra anvisning från den av civila departementet disponerade andelen av expensanslaget.

Enligt ovan angivna specifikation av de olika utgiftsgrupperna beräknades de årliga telefonabonnemangskostnaderna till 2,258 kronor. Dessa kostnader, vilka avsåge 11 stycken huvudapparater, syntes genom aulitande i möjligaste mån av anknytningar kunna icke oväsentligt nedbringas. För de tre utgiftsposterna 3) papper, bläck, skrivmaterialier m. m., 4) böcker, prenumeration m. m. och 9) övriga kostnader vore beräknade respektive 3,000, 1,100 och 800 kronor, vilka poster, oavsett den större omfattningen av östra arméfördelnings arbetsuppgifter, syntes väl höga i jämförelse med övriga arméfördelningsexpeditioners. Mot den för interurbana samtal och telegram beräknade utgiftsposten, 900 kronor, vilket belopp understeg de från övriga arméfördelningar anmälda kostnader av samma art, funnes däremot icke någonting att erinra.

Med ledning av ovanberörda synpunkter om vissa av de anmälda expenskostnadernas mera tillfälliga natur samt i följd av de nyss gjorda särskilda erinringarna mot beräkningarna av utgiftsgrupperna 1, 3, 4 och 9 syntes de för desamma upptagna beloppen, tillhopa ($2,258 + 3,000 + 1,100 + 800 =$) 7,158 kronor, kunna minskas med 25 procent, eller med i avrundat tal 1,800 kronor, varefter det erforderliga medelsbeloppet skulle utgöra ($9,500 - 1,800 =$) 7,700 kronor. Arméförvaltningen finge till följd härav tillstyrka en höjning av östra arméfördelnings andel av expensanslaget från det nuvarande beloppet, 5,000 kronor, till 7,700 kronor eller med 2,700 kronor.

Från *militärbefälhavaren för övre Norrland*, vars andel av expensanslaget i enlighet med de endast approximativa beräkningar, som av arméförvaltningens civila departement kunnat uppgöras beträffande denna nyinrättade expedition, blivit å nu gällande stat upptagen till 6,000 kronor, hade till departementet insänts ett kostnadsförslag för budgetåret 1929/1930 å samma belopp. De å nämnda förslag upptagna utgiftsposterna å 2,400 kronor till papper, bläck och skrivmaterialier, å 725 kronor till böcker, prenumeration och inbindning samt å 900 kronor till expeditionsinventarier överstege emellertid rätt avsevärt motsvarande kostnader vid flera arméfördelningsexpeditioner ävensom de av chefen för östra brigaden beräknade och syntes kunna minskas med 25 procent eller med i avrundat tal 1,000 kronor. Efter denna reducering skulle ifrågavarande anslagsandel böra upptagas med allenast 5,000 kronor.

Chefen för *östra brigaden* hade enligt insända utgiftsberäkningar behov av en anslagsförhöjning med 700 kronor. Då de uppgivna kostnaderna syntes skäliga, ansåge sig arméförvaltningen böra tillstyrka en ökning med

700 kronor av ifrågavarande anslagsandel eller från 3,500 kronor till 4,200 kronor.

Kommendanten i Boden hade i skrivelse till arméförvaltningens civila departement framlagt en beräkning av sitt expensmedelsbehov för ifrågavarande budgetår och uppgivit detsamma till 10,500 kronor. Å kostnadsuppgiften vore följande utgiftsposter upptagna:

Telefonabonnemang:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	640:—		
Fästningspolisen	»	650:—		
Forten	»	1,198:—	kronor	2,488:—
Interurbana samtal och telegram:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	700:—		
Fästningspolisen	»	300:—	»	1,000:—
Papper, bläck och skrivmaterialer:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	2,500:—		
Fästningspolisen	»	475:—		
Forten	»	200:—	»	3,175:—
Böcker, prenumeration, inbindning:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	725:—		
Fästningspolisen	»	250:—	»	975:—
Annonser:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	265:—		
Fästningspolisen	»	300:—	»	565:—
Expeditionsinventarier:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	1,200:—		
Fästningspolisen	»	300:—	»	1,500:—
Övriga kostnader:				
Kommendantsexpeditionen	kronor	570:—		
Fästningspolisen	»	125:—		
Forten	»	102:—	»	797:—
Summa kronor				10,500:—

Kommendantens andel av expensanslaget vore å nu gällande stat upptagen till 6,000 kronor. I arméförvaltningens anmälan av lantförsvarets medelsbehov för innevarande budgetår hade emellertid, på sätt som framginge av 1928 års statsverksproposition, förslag väckts om höjning av anslagsandelen till 11,000 kronor. De kostnadsberäkningar, som legat till grund för detta förslag, överensstämde något så när med ovan lämnade uppgift, ehuru en ny uppdelning av utgiftsposterna numera företagits. Nämda beräkningar hade även visat sig grundade på den erfarenhet, arméförvaltningen hunnit bilda sig i fråga om det verkliga medelsbehovet vid ifrågavarande expeditioner. Någon erinran mot desamma hade icke heller framställts av föredragande departementschefen i statsverkspropositionen eller av riksdagen, på grund varav arméförvaltningens civila departement vid upprättandet av förslag till stat för expensanslaget upptagit anslagsandelen med 11,000 kronor. I den av Kungl. Maj:t fastställda staten hade emellertid anslagsposten reducerats till sitt förutvarande belopp, 6,000 kronor.

Arméförvaltningen vore för sin del alltså av den uppfattningen, att en väsentlig höjning av ifrågavarande anslagsandel vore synnerligen erforderlig.

Mot vissa utav de ovan uppgivna utgiftsposterna kunde dock några erinringar göras. Posterna 3,175 kronor till papper, bläck och skrivmaterialier, 1,500 kronor till expeditoinsinventarier och 797 kronor till övriga kostnader, varmed torde — liksom vid arméfördelningsexpeditionerna — avses anskaffande av pulpetalmanackor, stämplat, stämpeldynor, etiketter m. fl. smärre utgifter, syntes nämligen i jämförelse med flera av nyssnämnda expeditioners behov kunna nedbringas med åtminstone 25 procent, eller med tillhoppa i avrundat tal 1,400 kronor. Därjämte syntes utgiftsposten å 975 kronor till böcker, prenumeration och inbindning, i vilken torde vara inberäknat erforderligt belopp, 500 kronor, till inköp av militär litteratur för garnisonsbibliotekets räkning, kunna minskas med sistnämnda belopp. Arméförvaltningen skulle nämligen härnadan framlägga förslag om beredande å förevarande anslag av särskilda medel för bestridande av dylika kostnader vid arméfördelningsstab och likställda.

Efter ovannämnda reduceringar med tillhoppa 1,900 kronor av det anmälda medelsbehovet skulle återstå ett erforderligt belopp av (10,500 — 1,900 =) 8,600 kronor; och finge arméförvaltningen med stöd av det i 1928 års statsverksproposition samt härovan anförda hemställa, att kommandantens i Boden andel av förevarande anslag, nu 6,000 kronor, måtte höjas med 2,600 kronor till 8,600 kronor.

Cheferna för *arméns intendenturförråd i Stockholm, å Karlsborg och i Boden*, vilka å nu gällande stat tilldelats vardera 1,800 kronor för bestridande av expenskostnader, hade i skrivelser till arméförvaltningens civila departement framlagt kostnadsberäkningar för budgetåret 1929/1930, enligt vilka skulle erfordras anslagsförhöjningar med respektive 630, 1,650 och 1,200 kronor.

Den nu gällande anslagstilldelningen till de tre förrådsexpeditionerna hade tillkommit å staten för budgetåret 1927/1928 i sammanhang med överskyttandet till bränsleanslaget av kostnaderna för bränsle, lyse och städning. Den möjlighet, förrådscheferna dessförinnan ägt att under i bränsleavseende gynnsamma år utnyttja besparingar å de drygt beräknade posterna för sådant ändamål till understödande av de mindre gynnade utgiftsposterna för vanliga expenskostnader, hade därigenom bortfallit, och enligt redan vunnen erfarenhet syntes nog sistnämnda poster vara i behov av någon förstärkning. För vinnande härav ansågo arméförvaltningen lämpligt att följa chefs för intendenturförrådet i Stockholm beräkningar, vilka i huvudsak syntes kunna innebära en tillfredsställande medelstilldelning för samtliga förrådsexpeditioner.

Nämnda beräkningar upptog följande utgiftsposter:

Telefonabonnemang	kronor	940: —
Interurbana samtal och telegram	»	200: —
Papper, bläck och skrivmaterialier	»	600: —
Böcker, prenumeration och inbindning	»	300: —
Annonser	»	40: —
Expeditionsinventarier	»	200: —
Övriga kostnader	»	150: —
Summa kronor 2,430: —		

Mot beräkningen av dessa poster syntes icke kunna framställas någon erinran, under det däremot de av förrådscheferna å Karlsborg och i Boden beräknade beloppen å 570 kronor för interurbana samtal och telegram samt i medeltal 1,120 kronor för papper och bläck m. m. torde vara för högt tilltagna.

Arméförvaltningen ansågo sig på grund av det anförda böra tillstyrka en förstärkning av i avrundat tal 700 kronor, d. v. s. till 2,500 kronor, för en

var av ifrågavarande förrådsexpeditioner. Anslagsökningen skulle därefter i sin helhet uppgå till 2,100 kronor.

Chefläkaren för *garnisonssjukhuset i Boden* hade i skrivelse till arméförvaltningens civila departement hemställt om en ökning av sjukhusets anslagsmedel från nuvarande 3,000 kronor till 5,500 kronor. Enligt lämnad specification skulle utgiftsposterna i avrundade tal fördela sig på följande sätt:

Telefonabonnemang.....	kronor 1,910: —
Interurbana samtal och telegram.....	» 1,250: —
Papper, bläck och skrivmaterialier.....	» 2,050: —
Böcker, prenumeration och inbindning.....	» 115: —
Annonser.....	» 25: —
Expeditionsinventarier.....	» 150: —
Summa kronor 5,500: —	

Vid jämförelse med en motsvarande kostnadsberäkning för garnisonssjukhuset i Stockholm hade utgiftsposterna för interurbana samtal och telegram samt för papper, bläck och skrivmaterialier befunnits överstiga de i nämnda beräkning upptagna posterna med respektive 1,075 och 950 kronor. Chefläkaren i Boden hade som stöd för förstnämnda utgiftsposts storlek anført sjukhusets avlägsna läge, som föranledde större behov av telefonsamtal, och i fråga om den sistnämnda utgiftsposten framhållit, att utom intendents- och läkarexpeditioner även sjukhusets alla avdelningar behövde förses med papper, bläck och skrivmaterialier.

Då dessa skäl, i vad de avsåge kostnaderna för interurbana samtal m. m., icke torde motivera en större höjning av anslagsandelen än med högst 500 kronor, och i öfrigt avseende icke syntes vara tillräckligt övertygande, samt då uppgifter saknades om, i vilken mån ifrågavarande kostnader kunde för civila patients räkning gäldas av landstingsmedel, hade arméförvaltningen icke ansett skäligen att för närvarande föreslå någon ändring av ifrågavarande anslagsandels belopp.

För *platsbefälhavarens på Karlsborg* räkning hade hittills å förevarande anslag inga expensmedel beräknats annat än i den mån behovet därav kunnat tillgodoses av Karlsborgs artilleriregementes anslagsandel. Arméförvaltningens civila departement hade efter framställning från chefen för nämnda truppförband i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 april 1928 dels hemställt, att utav den av departementet disponerade andelen av expensanslaget finge utbetalas 3,240 kronor till kostnader för Karlsborgs telefonstations öppenhållande nattetid, dels anmält, att departementet för bestridande av beräknade expenskostnader för platsbefälhavarens expedition samt hyreskostnad för garnisonspolisens expeditionsrum för innevarande budgetår från samma anslagsandel anvisat ett belopp av 3,150 kronor, dels ock förklarat sig ämnat i nu föreliggande sammanhang framlägga beräkningar för en till platsbefälhavarens disposition ställd andel av förevarande anslagstitel. Vad departementet hemställt hade av Kungl. Maj:t bifallits genom brev den 18 maj 1928, och hade framställningen i öfrigt lämnats utan erinran.

I skrivelse till arméförvaltningens civila departement hade nu platsbefälhavaren uppgivit nämnda medelsbehov till 7,120 kronor, fördelade sålunda:

Telefonabonnemang.....	kronor 1,400: —
Interurbana samtal och telegram.....	kronor 460: —
Telefonstationens öppenhållande nattetid.....	» 3,240: —
Papper, bläck och skrivmaterialier.....	» 3,700: —
Böcker, prenumeration, inbindning.....	» 1,000: —
Annonser.....	» 500: —
Expeditionsinventarier.....	» 400: —
	» 120: —
Summa kronor 7,120: —	

Därjämte hade platsbefälhavaren anmält ett medelsbehov af 1,500 kronor till bestridande af kostnader för skurning, städning och belysning m. m., vilka emellertid borde bestridas af bränsleanslaget. Däremot hade icke någon hyreskostnad för garnisonspolisens expeditionsrums upptagits, enär, enligt uppgift, samtliga expeditioner komme att bliva belägna i kronan tillhöriga byggnader.

Mot ovan angivna kostnadsbelopp syntes kunna erinras, att posten för telefonabonnemang, som avsåge ett antal af icke mindre än 16 telefoner, ävensom posterna för papper, bläck och skrivmaterialier samt för annonser borde kunna avsevärt nedbringas. I saknad af erfarenhet om det medelsbehov för ifrågavarande expedition, som kunde anses konstant erforderligt, inskränkte sig emellertid arméförvaltningen till att föreslå uppförande af staten för expensanslaget, titel I, af en till platsbefälhavarens på Karlsborg disposition ställd anslagsandel af det belopp, som med avdrag för ovanberörda hyreskostnad, beräknad till 500 kronor, af Kungl. Maj:t och arméförvaltningens civila departement anvisats för innevarande budgetår, eller $(3,240 + 3,150 - 500 =)$ i avrundat tal 5,900 kronor.

Platsbefälhavaren på Karlsborg hade därjämte i egenskap af ordförande för direktionen för *Karlsborgs garnisonssjukhus* föreslagit ett anslagsbelopp för detta sjukhus af 1,500 kronor. Redovisningen för nämnda institution ankomme emellertid på chefen för arméns intendenturförråd af Karlsborg, och då denne icke gjort någon framställning i ärendet samt då ingen utredning ännu funnes, om i vad mån kostnader af ifrågavarande art kunde hänföras till de af sjukhuset intagna civila patienterna, vore arméförvaltningen för närvarande icke i stånd att uppgiva något exakt medelsbehov, utan torde tillsvidare förekommande expensutgifter för detta sjukhus få bestridas af civila departementets andel af expensanslaget.

På grund af framställning från chefen för södra arméfördelningen om anvisande af medel till *inköp af militär litteratur* för arméfördelningens bibliotek hade Kungl. Maj:t anbefallt arméförvaltningens civila departement att inkomma med uppgift af liknande medelsbehov för övriga arméfördelningsstaber och likställda myndigheter. Utredning i detta ärende hade af departementet lämnats i utlåtande den 18 september 1928. Då samtliga nyssberörda myndigheter med undantag för kommandanten i Boden, vilkens medelsbehov af denna art berörts i det föregående, i sina uppgifter af erforderliga belopp för inköp af böcker m. m. endast räknat med det hittills kända behovet för deras biblioteks bestånd och komplettering, torde de belopp, som anmälts i arméförvaltningens civila departements ovanberörda utlåtande, kunna godtagas såsom beräkningsgrund för nu ifrågavarande nya medelsbehov. De i merberörda skrivelse anmälda beloppen utgjorde:

för södra arméfördelningen	kronor	350: --
» västra »	»	300: —
» östra »	»	100: —
» norra »	»	350: —
» militärbefälhavaren för övre Norrland	»	350: —
» » på Gotland	»	350: —
» östra brigaden	»	350: —
» kommandanten i Boden	»	500: —

eller tillhopa kronor 2,650: —

Enär anledning till jämkning af de olika beloppen torde kunna förväntas under något följande budgetår, syntes lämpligast, att — såsom i nu gällande stat för expensanslaget föreskrivits beträffande enahanda anslagspost för

vissa militärattachéer — anslagsposten i sin helhet ställdes till förfogande av arméförvaltningens civila departement. Arméförvaltningen hemställde således, att såsom en ny utgiftspost för inköp av militär litteratur för arméfördelningarnas expeditioners och med dem jämförliga expeditioners bibliotek måtte å titel I av expensanslaget uppföras ett belopp av 2,650 kronor.

Till följd av allt det härovan anförda syntes således det å nu gällande stat för titel I av expensanslaget upptagna beloppet, 239,370 kronor, böra ökas med:

för generalstaben	kronor 4,000: —
» södra arméfördelningen	» 1,760: —
» västra »	» 250: —
» östra »	» 2,700: —
» östra brigaden	» 700: —
» kommandanten i Boden	» 2,600: —
» intendenturförråden	» 2,100: —
» platsbefälhavaren på Karlsborg.....	» 5,900: —
till militär litteratur för arméfördelningar- nas stabers och likställdas bibliotek ...	» 2,650: —
	kronor 22,660: —

samt *minskas* med för militärbefälhavaren för övre Norrland 1,000 kronor, varefter medelsbehovet å förevarande anslagstitel skulle utgöra (239,370 + 22,660 — 1,000 =) 261,030 kronor.

Titel II. Expenser m. m. vid rullföringsexpeditionerna. På grund av ökade hyreskostnader för en del rullföringsexpeditioner hade anslagsbeloppet under denna titel för budgetåret 1928/1929 blivit höjt från 74,200 kronor till 81,200 kronor, eller med 7,000 kronor. Samma anledning till höjning av anslagsbeloppet föreläge även för budgetåret 1929/1930, i det att ökade hyresbelopp anmälts från ett tiotal expeditioner. Arméförvaltningens civila departement hade för innevarande budgetår av den till dess disposition stående delen av expensanslaget måst lämna extra anvisningar till rullföringsexpeditioner å tillhoppa 3,360 kronor. Då den av 1928 års riksdag begärda utredningen, i vad mån rullföringsexpeditionerna kunde inrymmas eller beredas lokaler i kronan tillhöriga fastigheter, icke torde leda till resultat i tillräckligt god tid för att kunna inverka på nu ifrågavarande beräkningar, finge arméförvaltningen med stöd av det anförda hemställa om en ytterligare förhöjning av förevarande titelsumma med i avrundat tal 3,300 kronor, varefter anslagsbeloppet skulle komma att utgöra 84,500 kronor.

Titel III. Expenser vid truppförbanden m. fl. Den sedan några år tillbaka avsedda omräkningen av medelsbehovet för expenskostnader vid truppförbanden hade nu kunnat verkställas med ledning av från samtliga kassaförvaltningar infordrade uppgifter å det på grundvalen av utgiftsbeloppen under budgetåret 1927/1928 beräknade medelsbehovet för nästkommande budgetår.

Av det inkomna utredningsmaterialet hade arméförvaltningen fått besannad sin i skrivelse den 31 augusti 1926 uttalade övertygelse, att kostnaderna för de vid truppförbandens huvudexpeditioner förbrukade expensartiklarna i stort sett skulle ställa sig oförminskade, och att den kostnadsminskning, som kunde förväntas av det nedsatta antalet kompaniexpeditioner, endast skulle bli mycket obetydlig.

I den föreliggande utredningen hade expenskostnaderna fördelats på de utgiftsgrupper, som återfunnes i nedanstående tablå, å vilken därjämte angivits medeltalsbeloppen för varje utgiftsgrupp vid de olika truppslagen enligt beräkningarna för budgetåret 1929/1930 och för de olika truppslagens anslag enligt den för innevarande budgetår gällande staten.

	Infanteri	Kavalleri	Artilleri	Ingenjör- kårer	Träng- kårer	Intenden- turtrup- per
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Telefonabonnemang	1,588	1,632	1,672	1,691	968	392
Interurbana samtal och telegram...	748	619	663	735	426	153
Papper, bläck och skrivmaterialier	2,452	2,178	1,814	2,619	1,161	633
Böcker, prenumeration, inbindning	510	486	413	509	315	138
Annonser	65	25	29	13	25	—
Expeditionsinventarier	383	121	144	402	226	98
Övriga kostnader	243	146	486	579	191	134
Summa	5,989	5,207	5,221	6,548	3,312	1,548
Anslag för innevarande budgetår i medeltal	5,054	4,225	4,392	3,725	2,500	1,400

Den i allmänhet väsentliga skillnaden mellan de olika truppslagens beräknade medelsbehov och deras anslagsbelopp enligt staten för innevarande budgetår kunde till någon del förklaras därav, att, då nämnda stat av Kungl. Maj:t fastställts, truppförbandens anslag blivit i viss mån minskade, under det att den till civila departementets disposition ställda anslagsandelen i samma mån ökats. Oavsett denna omständighet vore emellertid differenserna synnerligen betydande och syntes snarast tyda på en förväntad ökning av expensutgifterna under kommande år i jämförelse med förutvarande normala förhållanden. Detta vore då särskilt fallet med de för ingenjörkårerna angivna beloppen, om vilka arméförvaltningen skulle här nedan uttala sig närmare.

Vid en ingående granskning och jämförelse truppförbandsvis av de lämnade medelsberäkningarna hade emellertid en del av de olika utgiftsgruppernas belopp befunnits kunna mer eller mindre jämkas.

Beträffande kostnaderna för telefonabonnemang hade en särskild undersökning företagits, vilken lett till det resultat, att vid vissa truppförband någon minskning av antalet telefoner torde utan större olägenhet kunna företagas. Vid infanteritruppförbanden funnes enligt de lämnade uppgifterna tillhopa 187 huvudledningar och 71 anknytningar, eller i medeltal 9 huvudledningar och 3 anknytningar per truppförband. I allmänhet vore dessa ledningar och anknytningar anbragta dels hos regementschefen och regementsexpeditionen, kvartermästaren, intendenten och kassaförvaltningen, förrådsförvaltaren, köksföreståndaren, kasernvakten, sjukhusavdelningen och inskrivningsexpeditionen och dels hos kasernofficeren, daglöjtnanten, vapenofficeren m. fl. funktionärer vid truppförbandet. Mot den förstnämnda gruppen av telefonanordningar hade arméförvaltningen icke något att erinra, den sistnämnda torde däremot kunna begränsas, för så vitt icke särskilda lokala förhållanden lade hinder däremot. En telefонтillgång av exempelvis 7 à 8 huvudledningar och 2 anknytningar syntes under normala förhållanden vara tillfyllest för varje infanteritruppförband. Vid kavalleritruppförbanden vore motsvarande antal 29 huvudledningar och 8 anknytningar, eller i medeltal 7 av den förra och 2 av den senare arten. Dessa tal syntes kunna nedbringas till 6 à 7 huvudledningar och 1 à 2 anknytningar. Likaledes torde av de vid artilleritruppförbanden för närvarande befintliga telefonanordningar, varav 72 huvudledningar och 20 anknytningar, eller i medeltal respektive 8 och 2, några kunna anses mindre nödvändiga. I fråga om ingenjörtrupperna skulle arméförvaltningen uttala sig närmare härneda, och vad anginge telefonanordningarna vid trängkårerna och intendenturkompanierna, hade det

genom utredningen kända antalet icke föranlett någon erinran. Enär Kungl. Maj:t genom brev den 6 december 1918 (S. F. nr 1082) överlätit åt arméförvaltningen att själv avgöra i frågor rörande telefonanordningar vid underlydande myndigheter, torde omsorgen om erforderlig gallring av telefonantalet i enlighet med ovan antydda riktlinjer böra ankomma på arméförvaltningens civila departement. I nu förevarande sammanhang föresloge arméförvaltningen således i det följande endast en lämplig minskning av de för denna utgiftsgrupp beräknade belopp.

Utgiftsgrupperna interurbana samtal och telegram samt papper, bläck och skrivmaterialier hade även uppvisat för höga kostnadsberäkningar, vilka borde kunna avsevärt nedbringas. Beträffande övriga utgiftsgrupper torde endast i särskilda fall ändrade beräkningar vara erforderliga.

Med utgående från ovananförda synpunkter föresloge arméförvaltningen beträffande infanteri- och kavalleritruppförbanden följande beräkningsplan för nämnda truppslag:

	Infanteri	Kavalleri
	Kronor	Kronor
Telefonabonnemang	1,500	1,300
Interurbana samtal och telegram	600	400
Papper, bläck och skrivmaterialier	2,000	1,800
Böcker, prenumeration, inbindning	500	400
Annonser	50	50
Expeditionsinventarier	400	200
Övriga kostnader	300	200
Summa	5,350	4,350

Att arméförvaltningen i dessa beräkningar kommit så nära siffrorna å den för innevarande budgetår gällande, för truppförbandens vidkommande starkt beskurna staten vore grundat på den förhoppningen, att de ökade utgifter för utredningar, nya planer samt övriga expeditionshandlingar m. m., vilka såsom en följd av 1925 års härordning och därav följande omorganisation gjorde sig gällande under innevarande budgetår, torde alldeles utebliva eller åtminstone avsevärt minskas under budgetåret 1929/1930.

För Kronobergs regementes i Växjö förlagda del syntes medelsbehovet kunna beräknas till 4,350 kronor samt för dess till Karlskrona förlagda detachement till 2,500 kronor. Då därjämte Göta ingenjörkårs kustingenjörkompani i förvaltningshänseende vore underställt ifrågavarande truppförband, syntes dess medelsbehov böra ökas med ytterligare 900 kronor och således tillhopa utgöra $(4,350 + 2,500 + 900 =)$ 7,750 kronor.

För Gotlands infanterikår torde böra beräknas 4,350 kronor, för Norrbottens regemente, till vilket truppförband förlades stora kontingenter från andra trakter av landet i och för vinterövningar, ett belopp av 6,350 kronor samt för Norrlands dragonregemente, som hade ett detachement förlagt till Boden, ett belopp av 5,350 kronor.

Beträffande artilleritruppförbanden, vilka på grund av olika antal batterier, förlägningsförhållanden o. d. redan å förutvarande stater liksom å den nu gällande fått sig tilldelade anslagsposter å växlande belopp, hade arméförvaltningen icke kunnat finna någon generell plan för medelsbehovets beräkning, utan hade med tillämpning av de ovan anförda riktlinjerna för vissa utgiftsposters begränsning framkommit till följande siffror:

för Svea artilleriregemente	kronor	5,500: —
Göta »	»	5,900: —
Vendes »	»	6,200: —
Norrlands »	»	5,000: —
Norrbottens artillerikår	»	3,200: —
Smålands arméartilleriregemente	»	5,900: —
Gotlands artillerikår	»	3,200: —
Bodens artilleriregemente	»	4,500: —
Karlsborgs »	»	4,400: —
eller tillhopa kronor		43,800: —

Ovan framhållna svårighet att finna en generell plan för medelsbehovets beräkning gällde även i fråga om ingenjörkärerna. Beträffande två av dessa, nämligen Svea ingenjörkår och Fälttelegrafkåren, vore emellertid särskilda omständigheter för handen, vilka torde böra utförligt anföras.

Vad då anginge Svea ingenjörkår, vore av detta truppförband ett kustingenjörkompani förlagt till Vaxholm, varjämte kåren tidvis hade ett detachement för övningar förlagt till Laxön. Det förutvarande detachementet i Östersund vore visserligen numera indraget, men telefonförbindelse måste alltså uppehållas med tillsyningsmannen därstädes. Dessa omständigheter förorsakade behovet av utrustning med expensartiklar för två — tidvis tre — expeditioner samt en särskilt stor tillgång till telefonförbindelser å platser, där dessa betingade en högre kostnad än den för andra truppförbands förhållanden normala. Vidare vore till kåren förlagda fortifikationens officersaspirantskola och studentkompani, vilken omständighet medförde ökat behov av vissa expensartiklar. Kårchefen hade på grund av dessa förhållanden beräknat sitt medelsbehov till icke mindre än 10,000 kronor.

Fälttelegrafkåren hade ävenledes på grund av kårens dubbelförläggning å Marieberg och Frösunda behov av ökad tilldelning av medel för bestridande av telefonabonnemang, inköp av papper och skrivmaterialier m. m., varför kårchefen beräknat sitt medelsbehov till 7,600 kronor.

Ovan relaterade förhållanden, vilka icke hittills vunnit beaktande vid uppgörandet av stater för förevarande anslag, torde givetvis böra uppmärksammas i detta sammanhang. Arméförvaltningens civila departement hade länge haft erfarenhet av berörda anslagsandelars otillräcklighet och måst för vart och ett av åtminstone de senaste fyra åren anvisa avsevärda belopp för understödjande av de två kärernas anslag. Så stora förhöjningar, som av kårcheferna begärts, kunde emellertid icke arméförvaltningen tillstyrka, utan föreslog ämbetsverket en anslagstilldelning enligt nedanstående sammanställning:

	Svea ingenjörkår kr.	Fälttelegraf- kåren kr.
Telefonabonnemang	2,000 —	2,000 —
Interurbana samtal och telegram	800 —	500 —
Papper, bläck och skrivmaterialier	2,500 —	2,000 —
Böcker, prenumeration, inbindning	700 —	500 —
Annonser	50 —	50 —
Expeditionsinventarier	350 —	350 —
Övriga kostnader	500 —	300 —
Summa	6.900 —	5.700 —

Fjärde huvudtiteln.

De utav cheferna för de två övriga ingenjörkårerna beräknade beloppen, i avrundade tal utgörande respektive 3,500 och 3,800 kronor, hade icke för-
anlett någon erinran.

För beräkningen av de fyra trängkårernas medelsbehov syntes kunna läggas till grund det av chefen för Göta trängkår begärda beloppet, 2,900 kronor.

Slutligen syntes, vad de tre intendenturkompanierna beträffade, kunna med en obetydlig jämkning godtagas de av vederbörande chefer beräknade beloppen, respektive 2,000, 1,300 och 1,300 kronor.

I enlighet med ovan framlagda beräkningar skulle således medelsbehovet å förevarande anslagstitel böra upptagas med följande belopp:

för 19 infanteritruppförband ($19 \times 5,350$)	kronor	101,650: —	
» Kronobergs regemente	»	7,750: —	
» Gotlands infanterikår	»	4,350: —	
» Norrbottens regemente	»	6,350: —	120,100: —
» 3 kavalleriregementen ($3 \times 4,350$)	kronor	13,050: —	
» Norrlands dragonregemente	»	5,350: —	18,400: —
» Svea artilleriregemente	kronor	5,500: —	
» Göta »	»	5,900: —	
» Vendes »	»	6,200: —	
» Norrlands »	»	5,000: —	
» Norrbottens artillerikår	»	3,200: —	
» Smålands arméartilleriregemente	»	5,900: —	
» Gotlands artillerikår	»	3,200: —	
» Bodens artilleriregemente	»	4,500: —	
» Karlsborgs »	»	4,400: —	43,800: —
» Svea ingenjörkår	kronor	6,900: —	
» Göta »	»	3,500: —	
» Fälttelegrafkåren	»	5,700: —	
» Bodens ingenjörkår	»	3,800: —	19,900: —
» 4 trängkårer ($4 \times 2,900$)	kronor	11,600: —	
» intendenturkompaniet i Stockholm	kronor	2,000: —	
» » å Karlsborg	»	1,300: —	
» » i Boden	»	1,300: —	4,600: —
		Summa kronor	218,400: —

Titel IV. Oförutsedda expensbehov. Å det förutvarande expensanslaget samt skrivmaterielanslaget, vilka från och med innevarande budgetår sammanslagits till det nuvarande anslaget »skrivmaterialier och expenser», hade för budgetåret 1927/1928 förefunnits behållningar å tillhoppa 18,000 kronor, vilka komme förevarande anslagstitel till godo. Med hänsyn därtill och då det under titel I beräknade medelsbehovet på grund av nya medelskrav och behovet av omräkning av tidigare anslagsandelar kommit att ej obetydligt ökas, ansåge arméförvaltningen lämpligt att för den av civila departementet disponerade delen av anslaget söka åtnöja sig med endast så stor medelstildelning, att slutsumman för expensanslaget i dess helhet komme att stanna vid det för innevarande budgetår tillgängliga beloppet, utgörande med statsanslag och i anspråk tagna reservationer tillhoppa 600,000 kronor.

Till *sammanfattning* av det anförda föresloge arméförvaltningen, att anslaget till skrivmaterialier och expenser måtte beräknas sålunda:

Titel	I.	Expenser vid verk, staber m. fl.	kronor	261,030: —
»	II.	» m. m. vid rullföringsexpeditionerna	»	84,500: —
»	III.	» vid truppförbanden m. fl.	»	218,400: —
»	IV.	Oförutsedda expensbehov	»	36,070: —
Summa kronor				600,000: —

På grund härav hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 uppföra ordinarie reservationsanslaget till skrivmaterialier och expenser med 600,000 kronor.

Under titel I har arméförvaltningen gjort framställning om höjning av den nuvarande posten för generalstaben med 4,000 kronor, varav 3,000 kronor beräknats för vissa med arméns krigskarteutrustning sammanhängande behov och 1,000 kronor avsetts för bestridande av laboratoriekostnader och för inköp av litteratur m. m. för ett fotografiskt centrallaboratorium vid generalstaben. Gentemot den begärda höjningen för det förra ändamålet har jag intet att invända; vad åter angår de till bestridande från detta anslag föreslagna kostnaderna av expensnatur för det fotografiska centrallaboratoriet, synas mig dessa kostnader liksom övriga med laboratoriet förbundna utgifter böra även under nästkommande budgetår, på sätt för innevarande budgetår äger rum, bestridas av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel. Vidkommande härefter arméförvaltningens förslag om uppförande under denna titel av en ny anslagspost för anskaffande av militär litteratur för vissa staber m. m. har jag häremot allenast den erinran att framställa, att det av arméförvaltningen föreslagna beloppet, 2,650 kronor — i anslutning till av Kungl. Maj:t den 12 oktober 1928 meddelat beslut rörande vissa medelsanvisningar för hithörande ändamål för det nu löpande budgetåret — torde kunna reduceras med 450 kronor. I övrigt biträder jag arméförvaltningens förslag till beräkning av medelsbehovet under förevarande anslagstitel. Jag förordar alltså, att anslagstiteln upptages med (261,030 — 1,000 — 450 =) 259,580 kronor.

I avseende å titel II torde jag få nämna, att den utredning, som i anledning av nästlidet års riksdags anhållan i ämnet igångsatts beträffande frågan om rullföringsexpeditionernas inrymmande i kasernetablissemangen eller eljest i kronan tillhöriga fastigheter, ännu icke avslutats. Enligt vad jag under hand inhämtat, lär det icke vara uteslutet, att utredningen kan leda till resultat, som skulle medföra utgiftsminskning under anslagstiteln, men saknas för närvarande några säkra utgångspunkter för bedömandet av det belopp, varom minskningen må komma att röra sig. I avvaktan på utredningens slutförande synes emellertid någon höjning av anslagstiteln icke böra vidtagas, utan torde densamma böra uppföras med oförändrat belopp, 81,200 kronor. I den mån behov uppstår av anslagstitelns förstärkning på grund av ökade hyreskostnader för vissa rullföringsexpeditioner, torde även under nästkommande budgetår, liksom för närvarande är fallet, de härför erforderliga medlen böra bestridas från anslagstiteln för oförutsedda expensbehov.

Fjärde huvudtiteln.

Anslagsberäkningen under titel III grundar sig, såsom av den lämnade redogörelsen framgått, på en av arméförvaltningen verkställd omräkning och detaljgranskning av de från truppförbanden anmälda behoven av expensmedel. Då jag funnit mig i allt väsentligt kunna godtaga arméförvaltningens förevarande förslag till uppskattning av medelsbehovet, beräknar jag, i likhet med ämbetsverket, under denna titel en summa av 218,400 kronor.

Vad slutligen angår titel IV, har det utav arméförvaltningen under denna titel upptagna beloppet, 36,070 kronor, syntts mig kunna, för slutsummans avjämnande, minskas till 35,820 kronor.

I enlighet med vad jag nu anför, skulle medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till skrivmaterialier och expenser för budgetåret 1929/1930 beräknas sålunda:

Titel I		kronor 259,580: —
Titel II		» 81,200: —
Titel III		» 218,400: —
Titel IV		» 35,820: —
		Summa kronor 595,000: —

Med hänsyn till å anslaget förefintliga reservationer torde emellertid icke hela detta belopp behöva upptagas å riksstaten, utan synes det vara tillräckligt, att för ifrågavarande ändamål anvisas en summa av 570,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till skrivmaterialier och expenser,

nu		kronor 500,000: —
med		» 70,000: —
till		
		kronor 570,000: —

7. **Tryckningskostnader, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 235,000: —.

8. **Vissa arbeten å mobiliseringsverket, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 30,000: —

9. Generalstabens översiktskarta över Sverige.

[25.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionerna till 1927 och 1928 års riksdagar gjorda framställningar har riksdagen för underhåll av generalstabens översiktskarta över Sverige i skalan 1:400,000 för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 anvisat ett extra reservationsanslag av 7,400 kronor. Dessa medelsanvisningar hava grundat sig på en utav chefen för generalstaben uti skrivelse den 29 juli 1926 framlagd beräkning av kostnaderna för underhållet av kartverket i fråga.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 juni 1928 har nu *befälhavaren för generalstaben* — med förmälan att de skäl, som motiverat de senare årens medelsanvisningar för underhåll av generalstabens översiktskarta över Sverige, fortfarande vore för handen, ävensom att de förhållanden, varpå beräkningen av kostnaderna för underhållet av kartarbetet grundats, vore i huvudsak oförändrade — hemställt, att jämväl för budgetåret 1929/1930 måtte för ifrågavarande ändamål anvisas ett anslag av 7,400 kronor.

Arméförvaltningen har tillstyrkt befälhavarens för generalstaben förslag.

Även jag finner mig böra tillstyrka förevarande framställning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för underhåll av *generalstabens översiktskarta över Sverige* i skalan 1 : 400,000 för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 7,400 kronor.

10. Konservering av vissa samlingar i krigsarkivet.

[26.] I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 juli 1927 hemställde chefen för generalstaben på anförda skäl, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för konservering av krigsarkivets kart- och aktsamlingar bevilja ett belopp av 102,000 kronor att utgå under sex år med 17,000 kronor årligen.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1928 anförde föredragande departementschefen, att av chefens för generalstaben framställning syntes honom framgå, att fara föreläge för att de i krigsarkivet befintliga äldre kart- och aktsamlingarna skulle lida obotlig skada, om icke åtgärder vidtoges för deras konservering. Med hänsyn till det historiska värde, som dessa samlingar otvivelaktigt ägde, ansåge sig departementschefen därför böra tillstyrka, att medel ställdes till förfogande för utförande av erforderliga konserveringsarbeten. Emellertid syntes dessa arbeten utan allt för stora olägenheter kunna bedrivas i en något långsammare takt än generalstabschefens förslag förutsatte, och kunde på grund härav medelsanvisningen för budgetåret 1928/1929 begränsas till 12,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlätna förslag anvisade riksdagen för ifrågavarande ändamål å riksstaten för nämnda budgetår ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 juli 1928 har *chefen för generalstaben* hemställt om avlåtande av förslag till riksdagen, att för fortsatt konservering av krigsarkivets kart- och aktsamlingar måtte för budgetåret 1929/1930 anvisas ett belopp av 12,000 kronor.

Arméförvaltningen har biträtt chefens för generalstaben hemställan.

Med tillstyrkan av förevarande framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *konservering av vissa samlingar i krigsarkivet* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor.

11. Verket »Sveriges krig åren 1611—1648».

[27.] I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 september 1921 meddelade chefen för generalstabens krigshistoriska avdelning vissa förberedande arbeten utförts rörande konung Gustaf II Adolfs krig, vilka, sedan verket om Sveriges krig åren 1808—1809 bragts till fullbordan, avsåges att bliva föremål för generalstabens krigshistoriska verksamhet. Till de härför erforderliga arbetena hörde forskningar i såväl inländska som utländska arkiv, och beräknades de för detta ändamål till och med utgången av år 1922 behöfliga medlen till 8,000 kronor. Chefen för generalstabens anhöll, att beloppet i fråga måtte få utgå av medel, vilka av Kungl. Maj:t anvisats för omförmälda verk om Sveriges krig åren 1808—1809 men icke behövt tagas i anspråk för detta verks utgivande. Genom brev den 23 september 1921 biföll Kungl. Maj:t generalstabschefens framställning.

Sedan en huvudplan för det nya verket i början av år 1922 utarbetats, upprättades en kostnadsplan, slutande på ett belopp av 160,000 kronor för verket i dess helhet. I anledning av vissa utav chefen för generalstabens sedermera gjorda framställningar i ämnet anvisade Kungl. Maj:t genom särskilda brev under åren 1922, 1923 och 1924 från lantförsvarets anslag till extra utgifter sammanlagt 69,000 kronor till utförande av fortsatta forskningar i svenska och utländska arkiv samt i sammanhang därmed stående arbeten för utgivande av verket »Sveriges krig åren 1611—1648».

Enligt huvudplanen för verket beräknades detta föreligga i fullbordat skick under loppet av år 1934.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 juli 1927 hemställde chefen för generalstabens, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för fortsatta arbeten å omförmälda verk för budgetåret 1928/1929 anvisa 30,000 kronor. Chefen för generalstabens redogjorde i nämnda skrivelse till en början för verkets avsedda omfattning samt det å detsamma dittills utförda arbetet m. m. samt övergick därefter till att uttala sig om sättet för säkerställandet av sambandet mellan forskningarna på det krigshistoriska och det allmänt-historiska området. Härutinnan anfördes, att generalstabschefen redan från början ansett det fördelaktigt, därest åtminstone under förra delen av verkets utarbetande en civil historiker med särskilda förutsättningar för forskningen på det allmänt-historiska området under Gustaf Adolfs-epoken fästades vid krigshistoriska avdelningen. Emellertid hade en i detta syfte den 31 juli 1922 hos Kungl. Maj:t gjord framställning enligt beslut den 31 december 1923 icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Den prövning, generalstabschefen sedermera underkastat sagda spörsmål, hade alltmera stadfäst uppfattningen icke endast om nyttan utan även om nödvändigheten av att nämnda samarbete mellan den militära och civila historieforskningen komme till stånd. Därest så icke bleve fallet, måste resultatet bliva en viss ensidighet till förfång för den helhetsverkan, arbetet borde lämna. Huruvida en särskild civil

historiker skulle fästas vid krigshistoriska avdelningens pågående arbete, bleve beroende av, huruvida chefens för generalstaben i annat sammanhang gjorda framtällning om tillsättandet av ett krigsarkivråd vid krigsarkivet vunne bifall. Därest denna beställning tillkomme, syntes det nämligen generalstabschefen, att en särskild civil historiker icke vore erforderlig.

I ärendet avgåvos yttranden dels av arméförvaltningen, dels ock av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 4 januari 1928 anförde föredragande departementschefen — efter att hava erinrat om att för arbetena å ifrågavarande krigshistoriska verk under loppet av åren 1921—1924 av statsmedel utbetalats tillhopa 77,000 kronor — att den för arbetets slutförande ytterligare erforderliga summan enligt den ursprungligen uppgjorda kostnadsplanen skulle utgöra 91,000 kronor. Då det givetvis vore av stor betydelse, att detta verk, på vilket redan så avsevärda kostnader nedlagts, fullbordades, syntes härför behövliga medel böra ställas till förfogande. För budgetåret 1928/1929 hade generalstabschefen beräknat medelsbehovet till 30,000 kronor. Arméförvaltningen, som ansett sig böra avstyrka ett av generalstabschefen i annat sammanhang framlagt förslag om inrättande av en krigsarkivrådsbefattning, hade till denna summa lagt ett belopp av 10,000 kronor för avlönande av en vid krigshistoriska avdelningen tillfälligtvis anställd civil historiker. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien hade däremot ifrågasatt, att sistnämnda belopp borde ställas till generalstabschefens förfogande för att med större frihet i mån av behov användas till arvoden åt en eller flera civila vetenskapsmän, som kunde behöva tagas i anspråk för vissa forskningsuppgifter. För egen del ansåge departementschefen det av akademien angivna förfaringssättet vara att föredraga. Emellertid förklarade sig departementschefen icke kunna för budgetåret 1928/1929 tillstyrka större sammanlagd medelsanvisning för här ifrågavarande ändamål än 30,000 kronor. I vilken utsträckning möjlighet kunde komma att förefinnas att inom ramen av detta anslagsbelopp disponera medel för anlitande av civila forskare, kunde icke för det dåvarande bedömas, utan syntes denna fråga böra lämnas öppen.

I enlighet med vad departementschefen sålunda anført föreslog Kungl. Maj:t nästlidet års riksdag att för fortsatta arbeten å ifrågavarande krigshistoriska verk för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

I sin skrivelse nr 4 A (punkten 17) anmälde riksdagen, att det äskade anslaget anvisats, samt anförde tillika, att riksdagen i likhet med vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt föredragande departementschefen funne det lämpligt, att civila vetenskapsmän anlidades vid författandet av vissa delar av ifrågavarande arbete och att detta skedde efter särskilda uppgörelser med härför lämpliga personer mot ersättning, bestämd med hänsyn till det utförda arbetet. Riksdagen uttalade vidare, att riksdagen vid bedömandet av förevarande anslagskrav utgått från att den för arbetet i dess helhet uppgjorda planen och kostnadsberäkningen — erforderlig ersättning

Fjärde huvudtiteln.

åt civila vetenskapsmän däri ej inbegripen — skulle komma att visa sig hållbar.

Kungl. Maj:t har sedermera fastställt följande plan för anslagets disposition:

till bestridande av ersättning för förskotterade medel för under budgetåret 1927/1928 bedrivna forskningar i svenska och utländska arkiv m. m.	kronor 4,071: 83
till bestridande av kostnader för forskningar i svenska ar- kiv och i sammanhang därmed stående arbeten ävensom kartarbeten	» 13,200: —
till bestridande av kostnader för forskningar i utländska arkiv samt slagfäldsundersökningar	» 10,000: —
i reserv	» 2,728: 17
Summa kronor 30,000: —	

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 juli 1928 har *chefen för generalstaben* anfört, att de för verket hittills anvisade medel motsvarade det belopp, som enligt den ursprungliga kostnadsplanen beräknats bli erforderligt för tiden till och med budgetåret 1926/1927. För det ordinarie forsknings- och kartarbetet syntes de enligt nämnda kostnadsplan för budgetåret 1927/1928 avsedda medlen, eller 10,500 kronor, vara tillfyllest för budgetåret 1929/1930, medan för bestridande av utgifter för samarbete med representanter för den allmänt-historiska forskningen för sistnämnda budgetår erfordrades ett belopp av högst 8,500 kronor. Chefen för generalstaben hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 anvisa dels för ordinarie forsknings- och kartarbeten 10,500 kronor, dels för arvoden åt en eller flera civila vetenskapsmän högst 8,500 kronor.

Arméförvaltningen har förklarat sig icke hava något att erinra mot chefens för generalstaben förslag.

På de skäl, som föranledde framställning till 1928 års riksdag om beviljande av medel för fortsättande av arbetena å verket »Sveriges krig åren 1611—1648», finner jag mig böra tillstyrka, att, i enlighet med chefens för generalstaben framställning, för nästkommande budgetår måtte för samma ändamål anvisas tillhoppa 19,000 kronor. Beträffande den närmare dispositionen av anslagsbeloppet torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av chefen för generalstaben, meddela beslut.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsatta arbeten å verket »Sveriges krig åren 1611—1648» för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 19,000 kronor.

12. Krigskollegii historia.

[28.] I skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 oktober 1926 anförde arméförvaltningen, att sedan för flera år tillbaka fråga uppkommit om utarbetande av ett verk rörande krigskollegii historia, hade på enskild väg forskningar igångsatts på detta område av krigsarkivarien B. Steckzén och notarien i arméförvaltningen H. J. S. Kleberg. Verket avsåges att utkomma till 300-årsjubileet av krigskollegii tillkomst. Arméförvaltningen, som haft tillfälle att följa detta arbete, ansåge det vara av största intresse både ur förvaltningshistorisk och allmänhistorisk synpunkt, att verket komme till stånd och att möjligheter bereddes för fullföljande av de redan gjorda forskningarna. I avseende å arbetets omfattning och innehåll hänvisade ämbetsverket till en vid skrivelsen fogad promemoria. Enligt uppgjord kostnadsberäkning skulle för de tre arbetsår, som avsåges för verkets utarbetande, kostnaderna uppgå till omkring 25,000 kronor.

Arméförvaltningen anmälde sedermera i sin skrivelse den 31 augusti 1927 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929, att det för ifrågavarande verks utarbetande beräknade beloppet av 25,000 kronor vore avsett att fördelas med 10,000 kronor på vardera av budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 samt med 5,000 kronor på budgetåret 1930/1931, ävensom att de därutöver erforderliga tryckningskostnaderna kunde beräknas uppgå till 12,000 kronor; och hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ändamålet bevilja ett anslag av 25,000 kronor samt därav för budgetåret 1928/1929 anvisa ett belopp av 10,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1928 års riksdag upptogs arméförvaltningens anslagsäskande så till vida, att Kungl. Maj:t föreslog riksdagen att för utarbetande av krigskollegii historia för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen bifallet.

Arméförvaltningen har nu, med hänvisning till förenämnda kostnadsplan, hemställt om anvisande för budgetåret 1929/1930 av ett anslag å 10,000 kronor för här ifrågavarande ändamål.

Jag tillstyrker arméförvaltningens förevarande framställning och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för utarbetande av *krigskollegii historia* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor.

D. Förplägnad, intendenturmateriel, remontering, övningar m. m.

1. Mathållning.

[29.] För budgetåren 1923/1924—1925/1926 beräknades medelsbehovet under ordinarie förslagsanslaget till mathållning efter en dagskostnad av 80 öre för varje man samt för budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 efter en dagskostnad av respektive 90 öre och 102 öre.

Till grund för beräkningen av anslaget för budgetåret 1928/1929 lades en av arméförvaltningens intendentsdepartement verkställd statistisk undersökning rörande de verkliga kostnaderna å anslaget under budgetåret 1926/1927. Av utredningen framgick bland annat, att kostnaderna för proviant å förläggningsorten under sistnämnda budgetår uppgått till 80,65 öre samt för övriga mathållningskostnader till 22,56 öre, allt i medeltal per man och dag. Arméförvaltningen höll före, att normalportionspriset för budgetåret 1928/1929 icke borde upptagas till lägre belopp än omkring 80 öre. Vid beräkningen av anslaget till arméns mathållning skulle enligt statistiken till dessa 80 öre läggas ett belopp av 22,56 öre för bestridande av vissa årligen återkommande övriga mathållningskostnader, nämligen för proviant utom förläggningsorten, under transporter och vissa övningar, för sjukföda, för de centrala magasinens drift m. m. ävensom för av intendentsdepartementet direkt bestridda utgifter. Emellertid ansåg ämbetsverket, att kostnaderna under flera av nyssnämnda utgiftsposter på grund av vissa utav intendentsdepartementet vidtagna eller planerade åtgärder skulle kunna avsevärt begränsas. I anledning härav syntes »övriga kostnader» under mathållningsanslaget kunna i beräkningen nedbringas till 15 öre för man och tjänstgöringsdag, varför kostnaderna för arméns mathållning enligt arméförvaltningens mening borde för budgetåret 1928/1929 upptagas till $(80 + 15 =) 95$ öre för man och tjänstgöringsdag.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t anförde chefen för försvarsdepartementet beträffande anslagets beräkning, att dagskostnadsbeloppet — bland annat med hänsyn till den utgiftsminskning, som beräknades bli en följd av tillämpningen av den nya normalportionsstat, vilken genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 november 1927 fastställts att tillsvidare från ingången av år 1928 försöksvis lända till efterrättelse — syntes kunna nedsättas till 93 öre.

Denna beräkningsgrund blev sedermera av riksdagen godkänd. I överensstämmelse härmed upptogs mathållningsanslaget i riksstaten för innevarande budgetår med 7,196,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu i fråga om medelsbehovet under detta anslag ävensom beträffande vissa därmed sammanhängande spörsmål anfört följande.

För beräkning av anslaget till mathållning för budgetåret 1929/1930 hade intendentsdepartementet ytterligare kompletterat den ovan omförmälda sta-

tistiska utredningen med en liknande undersökning rörande förhållandena under budgetåret 1927/1928. Denna undersökning hade givit vid handen, att under sistnämnda budgetår kostnaderna för proviant å förlägningsorten i medeltal per man och dag uppgått till under budgetårets första hälft, då den år 1900 fastställda normalportionsstaten ännu tillämpats, 80,45 öre och under budgetårets senare hälft, när ovanberörda nya normalportionsstat försöksvis tillämpats, 80,35 öre, eller till i medeltal för hela året 80,40 öre, samt att »övriga kostnader» uppgått till i medeltal 14,20 öre för man och dag.

Då arméförvaltningen vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 räknat med ett normalportionspris av 80,65 öre, eller i runt tal 80 öre, hade detta grundat sig på de verkliga normalportionspriserna under 1927. Sedan dess hade arméns livsmedelspriser icke undergått någon sänkning, utan i vissa fall under senaste tiden visat tendenser att stiga. I stort sett syntes dock läget på livsmedelsmarknaden tillsvidare vara stabiliserat.

I sin skrivelse den 10 oktober 1927, vari förslag till den nya normalportionsstaten framlagts, hade ämbetsverkets intendentsdepartement och sjukvårdsstyrelse meddelat, att verkställda undersökningar, som omfattat förhållandena vid ett flertal inom olika delar av landet förlagda truppförband under åren 1924—1927, utvisat, att värdet av den föreslagna normalportionsstaten låge omkring 1,5 öre under värdet av den då tillämpade staten. Såsom av den ovan berörda utredningen framginge, hade emellertid normalportionspriset enligt den nya staten under det första halvåret, den tillämpats, i medeltal endast med 0,10 öre understigit normalportionspriset under det därförinnan närmast förflytna halvåret, när 1900 års normalportionsstat gällt. Detta förhållande vore beroende bland annat av den omständigheten, att priset å vissa av arméns livsmedel, särskilt sådana av vegetabiliskt ursprung, under budgetåret i fråga något stigit. Hade 1900 års normalportionsstat gällt under den del av budgetåret, under vilken den nya normalportionsstaten tillämpats, så hade även, enligt vad verkställd utredning givit vid handen, normalportionspriset vid truppförband och anstalter kommit att överstiga det pris, som den nya normalstaten betingade, med ett belopp, som vid olika truppförband varierat mellan 1 och 5 öre, vadan också medelpriset per underhållsdag i så fall i motsvarande grad skulle hava ökats. Ovannämnda skillnad i normalportionspriset under de olika halvåren kunde därför icke i och för sig tillmätas särskild betydelse vid ett bedömande, huruvida resultatet av de inom intendentsdepartementet verkställda undersökningarna framdeles kunde komma att visa sig hållbart. Då emellertid den nya normalportionsstaten prövats så kort tid, att dess inflytande på anslaget ännu icke kunde helt överblickas, och då inga omständigheter nu talade för en nedgång i livsmedelspriserna, syntes försiktigheten bjuda att icke räkna med ett lägre normalportionspris för budgetåret 1929/1930 än det nu gällande, enligt nya normalportionsstaten beräknade portionspriset av 80 öre.

Vad därefter beträffade det belopp, till vilket »övriga kostnader» under mathållningsanslaget borde beräknas, hade dessa kostnader, såsom förut nämnts, enligt av intendentsdepartementet verkställd utredning under budgetåret 1926/1927 uppgått till i medeltal 22,56 öre per man och dag. Under budgetåren 1923/1924—1925/1926 hade motsvarande kostnader belöpt sig till i medeltal 20,5 öre. Vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår hade dock arméförvaltningen på anförda skäl ansett sig kunna räkna med ett belopp av endast 15 öre. Den nu verkställda utredningen beträffande kostnaderna å anslaget under budgetåret 1927/1928 utvisade, såsom ovan nämnts, att kostnaderna i fråga detta år uppgått till 14,20 öre. De av intendentsdeparte-

mentet vidtagna åtgärderna för kostnadernas reducerande hade sålunda redan under sistnämnda budgetår i viss utsträckning visat sig verksamma. Det torde vara att förvänta, att under innevarande budgetår ytterligare besparingar å denna utgiftspost komme att vinnas och att ifrågavarande kostnader skulle kunna nedbringas med ytterligare ett par öre per dag, även under förutsättning att ämbetsverkets härnadan upptagna förslag rörande portionsförstärkning till eleverna vid arméns underofficersskola vunne Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall. Arméförvaltningen ansåge sig på grund härav för budgetåret 1929/1930 böra räkna med, att »övriga kostnader» under mathållningsanslaget kunde begränsas till 12 öre per man och tjänstgöringsdag.

Kostnaderna för arméns mathållning borde alltså för nästa budgetår beräknas till $(80 + 12 =) 92$ öre för man och tjänstgöringsdag.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 februari 1928 hade chefen för arméns underofficersskola hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att — alldenstund elevernas vid skolan arbete nödvändiggjorde en kraftigare förplägnad än som kunde åstadkommas med de medel, som anvisades i enlighet med gällande normalportionspris — portionsförstärkning, uppgående till ett belopp av 33 procent av gällande normalportionspris, finge utgå till samtliga portionstagare vid skolan. I yttrande den 28 februari 1928 över sagda framställning hade arméförvaltningens intendentsdepartement och sjukvårdsstyrelse tillstyrkt en dylik portionsförstärkning, motsvarande 33 procent av de i normalportionsstaten ingående proviantartiklarnas värde. Jämlikt beslut den 16 mars 1928 hade emellertid Kungl. Maj:t funnit framställningen då icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Intendentsdepartementet och sjukvårdsstyrelsen vore av den uppfattningen, att arbetet för eleverna vid arméns underofficersskola vore av så krävande art, att man icke längre kunde uppskjuta med vidtagande av åtgärder, för att eleverna skulle beredas en fullt tillräcklig förplägnad.

Enligt undervisningsstadgan för skolan uppginge den dagliga övnings-tiden till 9 à 9½ timmar, vartill komme, att eleverna till läsläsning å lärorummet måste ägna 1 à 2 timmar dagligen. De flesta elever måste dessutom anslå en stor del av fritiden till studier. Härigenom bleve eleverna — enligt meddelande från skolchefen — upptagna av arbete så gott som hela dagen från kl. 8 till kl. 23. Helt naturligt kunde det under sådana förhållanden ej vara tillräckligt att, såsom i regel skedde vid trupperförbanden, tillhandahålla endast tre måltider per dag. Vid krigsskolan, där arbetsordningen vore ungefär densamma som vid underofficersskolan, komme ock eleverna i åtnjutande av minst fyra måltider per dag, tack vare att för mathållningen jämlikt fastställd stat anvisats ett belopp av en krona för man och dag samt dessutom till portionsförstärkning under året ett belopp av 6,300 kronor. För att fullt tillräcklig förplägnad skulle kunna tillhandahållas eleverna vid underofficersskolan, vore vid nuvarande prisläge å livsmedelsmarknaden ett belopp av ungefär en krona för man och dag erforderligt. Då det emellertid syntes lämpligt, att det för mathållningen vid underofficersskolan avsedda anslaget liksom normalportionspriset följde växlingarna i prisen å livsmedel, borde anslaget ej fixeras till ett visst belopp per dag eller år utan fastställas att utgå efter gällande normalportionspris med viss procents förhöjning. Den ifrågavarande portionsförstärkningen torde böra avses endast för eleverna vid underofficersskolan och sålunda ej för till handräckningstjänst vid densamma beordrat manskap m. fl.

På grund av det nu anförda ansåge arméförvaltningen, att till portionsförstärkning för eleverna vid arméns underofficersskola borde utgå ett för man och dag beräknat kontant belopp, motsvarande 33 procent av de i normalportionsstaten ingående proviantartiklarnas värde.

Den sålunda föreslagna ökningen av medelsanvisningen för skolans mathållning kunde beräknas medföra en årlig merkostnad av cirka 23,000 kronor, vilken kostnad emellertid, enligt vad ovan anförts, torde kunna inrymmas i ovanberörda, för hela armén beräknade belopp för »övriga kostnader».

I riksdagens skrivelse den 17 mars 1928 (nr 4 A) i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1928/1929 under riksstatens fjärde huvudtitel, punkt 19, hade riksdagen uttalat sin förväntan, att de försök fortsattes, som påginge vid vissa arméns truppförband, med utbyte utav militär handräckningspersonal mot civil personal i matinrättningarna och i samband därmed prövning av s. k. individuell utspising. Då frågan om reglerandet av utgifterna under huvudtiteln för innevarande budgetår underställts Kungl. Maj:ts prövning, hade chefen för försvarsdepartementet anfört, bland annat, *dels* att dylika försök förutom vid Upplands regemente jämväl enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 oktober 1927 igångsatts vid Skånska kavalleriregementet och Norrlands artilleriregemente, för vilka försök kostnaderna — för så vitt desamma icke utgjordes av med vissa naturaförmåner förenade utgifter, vilka gäldades av vederbörliga underhållsanslag — bestredes av lantförsvarets anslag till extra utgifter, *dels* ock att, därest ifrågavarande system befunnas böra under innevarande budgetår tillämpas vid ett större antal truppförband, anslaget till extra utgifter icke torde lämna tillgång till bestridande av därmed förenade särskilda kostnader, samt att dessa utgifter syntes böra få bestridas av mathållningsanslaget, dock med iakttagande av att kostnaderna per utspisad portion därigenom icke finge överskrida det för vederbörande truppförband fastställda normalportionspriset.

Arméförvaltningen ville erinra därom, att dylika försök sedermera fortsatts och utökats. Sålunda hade försöken vid Upplands regemente jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 24 maj 1928 utsträckts att pågå till och med juni månad 1929, varjämte försök av ifrågavarande slag dels vore i gång vid Skånska kavalleriregementet och Norrlands artilleriregemente jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 oktober 1927 samt vid Smålands arméartilleriregemente jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 24 februari 1928, dels även enligt kungl. brev den 27 juli 1928 vore beslutade att äga rum vid såväl Norrlands dragonregemente och Göta ingenjörkår som framdeles vid Karlsborgs artilleriregemente.

Vid samtliga av ämbetsverket nu angivna truppförband utom Skånska kavalleriregementet och Norrlands artilleriregemente bestredes av försöken föranledda kostnader av mathållningsanslaget, på sätt chefen för försvarsdepartementet enligt vad ovan nämnts anfört, utom dock vad beträffade förekommande bostadsersättningar till personalen samt en del mindre engångskostnader, vilka utgifter — på grund av svårigheterna att ännu med säkerhet kunna bedöma det ekonomiska resultatet av systemet — fortfarande bestredes även vid ifrågavarande truppförband av lantförsvarets anslag till extra utgifter.

Arméförvaltningen ville i samband härmed anmäla, att ämbetsverket hade för avsikt att till Kungl. Maj:t ingå med framställning om försökens utökande under innevarande och nästa budgetår till ännu några truppförband i syfte att fullständigare utröna, huru resultatet av berörda system kunde utfalla vid truppförband av olika storlek, förlagda till skilda delar av landet.

Det syntes arméförvaltningen ännu vara för tidigt att göra ett bestämt uttalande om utfallet av de hittills gjorda försöken, bland annat på grund av svårigheterna att bedöma, huru den nya normalportionsstaten kunde

komma att inverka på möjligheterna att medelst truppförbanden tillkommande del av mathållningsanslaget bestrida de omkostnader för den civila personalens avlöning m. m., som systemet medförde. Av hittills framkomna resultat av försöken hade emellertid framgått, att dessa, utom vid ett truppförband, utfallit i alla avseenden gynnsamt, icke blott vad beträffade systemets lämplighet utan även i fråga om dess ekonomiska resultat.

Vad slutligen beträffade den nya normalportionsstat, som av Kungl. Maj:t den 18 november 1927 fastställts att försöksvis tillämpas från och med ingången av år 1928, så kunde arméförvaltningen givetvis icke ännu göra något definitivt uttalande, huru densamma kunde komma att verka på arméns mathållning. Dess penningvärde i förhållande till värdet av 1900 års normalportionsstat syntes emellertid ställa sig avsevärt olika vid truppförband, förlagda till skilda delar av landet, dock alltid understigande den sistnämnda statens värde med något mindre belopp. Först under nästkommande år ansåge sig arméförvaltningen kunna inför Kungl. Maj:t framlägga resultat av försöken med den nya normalportionsstatens tillämpande. Då staten av ämbetsverket förutsattes komma att tillämpas under budgetåret 1929/1930, hade ämbetsverket vid beräkning av normalportionspriset sagda budgetår, enligt vad ovan anförts, tagit hänsyn till den nya normalportionsstatens beräknade värde.

Arméförvaltningens förslag om beredande av portionsförstärkning åt eleverna vid arméns underofficersskola finner jag mig böra tillstyrka.

Vidkommande härefter beräkningen av medelsbehovet under ordinarie mathållningsanslaget för nästkommande budgetår, torde till grund härfür i enlighet med arméförvaltningens hemställan böra läggas en dagskostnad av 92 öre för varje man. Då, såsom förut nämnts, antalet manskapstjänstgöringsdagar för budgetåret 1929/1930 uppskattats till 7,452,000, skulle alltså medelsbehovet utgöra ($7,452,000 \times 0,92 =$) 6,855,840 kronor eller, i avrundat tal, 6,856,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att minska ordinarie förslagsanslaget till mathållning,	
nu		kronor 7,196,000: —
med		» 340,000: —
till		kronor 6,856,000: —

2. Munderingsutrustning.

[30.] I sin skrivelse den 31 augusti 1927 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 anförde arméförvaltningen, att dittillsvarande anslag till munderingsutrustning — som beräknats efter ett belopp av 55 öre om dagen för varje man och 15 öre om dagen för varje häst — icke medgivit, att försliten materiel kunnat i full utsträckning ersättas, vilket haft till följd, att tillgången å flera i munderingsutrustningen ingående persedelslag år ifrån år minskats. Ehuru de förändrade tjänstgöringstidernas inverkan på munderingshushållningen ännu ej kunde tillräckligt bedömas, syntes man dock kunna utgå ifrån, att vid tillämpningen av 1925 års armé-

organisation nyssberörda förhållanden skulle komma att bli ytterligare förvärrade. Beklädnadshushållningen bleve nämligen alltid dyrare, per dag räknat, under en härordning med kortare tjänstgöringsperioder än vid en härordning med längre dylika perioder.

Arméförvaltningen framlade vidare i nyssnämnda skrivelse förslag till ändrade grunder för omsättningen av marschskodon vid armén samt anmälde, att munderingsanslaget vid en tillämpning av dessa grunder komme att drabbas av en årlig merutgift av omkring 100,000 kronor.

Emellertid framhöll arméförvaltningen, att i samband med indragningen av de på grund av härordningsbeslutet övertaliga truppförbanden en överflyttning av munderingsutrustning skulle verkställas från nämnda truppförband till de kvarvarande truppförbanden. Härigenom komme vid de sistnämnda truppförbanden dels mobiliseringsbehoven av flertalet viktigare persedelslag att i stort sett bli täckta, dels ock de för fredstjänsten avsedda persedelförråden att erhålla, åtminstone beträffande beklädnadsutrustningen, en betydande mängd användbara, fastän icke krigsdugliga persedlar. Detta torde under den närmaste tiden hava till följd, att truppförbandens behov av att ersätta försliten materiel genom nyanskaffad dylik i avsevärd grad komme att minskas; och munderingsanslaget komme sålunda att under budgetåret 1928/1929 endast i mindre omfattning belastas med några egentliga utgifter för ersättning av försliten materiel. Ämbetsverket ansåge sig på grund härav icke böra för budgetåret 1928/1929 ifrågasätta någon ändring i beräkningsgrunderna för munderingsanslaget.

I enlighet med arméförvaltningens förslag upptogs anslaget till munderingsutrustning i riksstaten för innevarande budgetår efter en beräkningsgrund av 55 öre för man och dag samt 15 öre för häst och dag med ett belopp av 4,440,000 kronor.

Rörande ändrade grunder för omsättningen av marschskodon vid armén har Kungl. Maj:t — sedan det i ämnet framlagda förslaget av riksdagen lämnats utan erinran — meddelat föreskrifter genom brev den 18 maj 1928.

Beträffande munderingsanslagets beräkning för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen framhållit, att vissa skäl — den ovanberörda knappheten av det hittillsvarande anslaget ävensom den merutgift, som komme att uppstå genom de förändrade grunderna för marschskodonens omsättning m. m. — talade för en höjning och förändring av beräkningsgrunderna för anslaget. Emellertid syntes överflyttningen av munderingsutrustning från indragna truppförband och därigenom uppkommet överskott vid kvarvarande truppförband å användbara, fastän icke fullt krigsdugliga persedlar hava till följd, att den kostnadsökning, per dag räknat, för materielens *underhåll*, vilken följde med den nya härordningen, kunde beräknas även under nästkommande budgetår bliva uppvägd av minskade utgifter för *nyanskaffning*. Härtill komme, att munderingsanslaget under innevarande budgetår tillförts en extra inkomst av i runt tal 70,000 kronor för vid indragna truppförband försäld, obrukbar materiel. Ämbetsverket ansåge sig på grund härav icke

för närvarande böra föreslå någon ändring i beräkningsgrunderna för här ifrågavarande anslag.

Av vad arméförvaltningen i ämnet anfört synes framgå, att en förändring av beräkningsgrunderna för munderingsanslaget, avseende en höjning av detsamma, i framtiden icke torde kunna frångommas. För närvarande har emellertid någon ökning av anslaget icke blivit ifrågasatt av det skälet, att ej obetydliga överskott av användbar, fastän icke krigsduglig munderingsutrustning förefinnas vid armén till följd av den nyligen verkställda överflyttningen av persedlar från indragna till kvarvarande truppförband. Uppenbart är, att, så länge dessa överskott kunna disponeras för beklädnad och utrustning av de värnpliktiga under vapenövningarna, nyanskaffning av materiel för persedelstockens behöriga upprätthållande icke behöver ske i samma utsträckning som under normala förhållanden. Munderingsanslaget kan därför nu tillfälligt hållas lägre än framdeles kan bli fallet. Med hänsyn härtill och då andra enligt min mening för försvaret ännu viktigare krav böra i första hand tillgodoses, torde även en reducering av det utav arméförvaltningen beräknade anslagsbehovet kunna ifrågasättas. Visserligen kommer arméns krigsberedskap på intendenturutrustningens område att härav röna ofördelaktig inverkan, i det att munderingspersedlar, som under en längre tid varit i bruk, under sådana förhållanden måste avses att tagas i anspråk för vissa mobiliseringsbehovs tillgodoseende. Men detta i och för sig beklagliga förhållande — vilket givetvis endast kan tillåtas fortvara under en kortare övergående tid — torde ändock icke nu kunna helt undgås.

På grund av vad sålunda anförts finner jag mig kunna föreslå, att munderingsanslagets belopp, som enligt verkställd beräkning (se Bil. nr 5) med tillämpning av de utav arméförvaltningen förordade beräkningsgrunderna skulle för nästkommande budgetår utgöra, i avrundat tal, 4,284,000 kronor, nedsattes till 3,800,000 kronor.

I detta sammanhang får jag anföra följande.

I det betänkande av försvarsväsendets lönenämnd, som till viss del låg till grund för Kungl. Maj:ts till 1922 års riksdag avlätna proposition (nr 248) angående vissa lönefrågor vid armén och marinen m. m., upptog lönenämnden till behandling frågan om tillhandahållande på statens bekostnad av, bland annat, vissa för tjänstebruk avsedda utrednings- och remtygspersedlar. Under framhållande, att för underofficerare med vederlikar behovet av att kostnadsfritt erhålla dylik utrustning redan i erforderlig utsträckning tillgodosetts genom gällande bestämmelser, föreslog lönenämnden, att utrednings- och remtygspersedlar till ett beräknat pris av omkring 200 kronor (därav en kikare med fodral, en officersränsel, ett par skidor med stavar jämte några smärre artiklar) skulle kostnadsfritt tillhandahållas arméns officerare på aktiv stat med vederlikar, dock att förmånen, med undantag beträffande skidor och stavar, syntes lönenämnden böra tillkomma allenast dem, som framdeles

efter viss tidpunkt tillträdde beställning såsom officer eller vederlike vid armén. I fråga om skidor och stavar gick förslaget ut på, att dylika borde, där sådant befunnas påkallat av tjänstens behov, tillhandahållas även dem, som i egenskap av officerare eller vederlikar redan tillhörde armén.

Vid frågans anmälan inför Kungl. Maj:t för avlåtande av proposition till riksdagen tillstyrkte föredragande departementschefen lönenämndens förevarande förslag på det sätt, att utrednings- och remtygspersedlar, i den utsträckning förslaget avsåge, finge kostnadsfritt tillhandahållas officerare med vederlikar, vilka efter den 1 juli 1922 vid armén vunne anställning på aktiv stat eller såsom surnumerära fänrikar eller underlöjtnanter, ävensom att skidor jämte stavar finge, där sådant för tjänstens behov påkallades, kostnadsfritt tillhandahållas arméns övriga officerare med vederlikar.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlätna förslag blev av riksdagen bifallet (skrivelse nr 262).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 februari 1928 har *arméförvaltningens intendentsdepartement* framhållit, att persedlarna motorkavaj, motortröja, motorhandskar, motorbyxor samt överdragskläder måste anses oundgängliga under alla årstider vid motor- och liknande tjänst samt vid tjänstgöring i ballong. Ifrågavarande persedlar, vilka icke kunde ersätta närmast motsvarande beklädnadspersedlar (klädeskappa, vapenrock, ytterhandskar och klädesbyxor), hade till huvudsakligt ändamål att skydda av vederbörande därunder burna beklädnadspersedlar mot den hårdare slitning och nedsmutsning, som följde med tjänst av nyss angivna slag. Med anledning härav borde persedlarna hänföras till kategorien personliga utrednings- och remtygspersedlar. Härav bleve enligt departementets mening följden, att persedlarna i fråga skulle kostnadsfritt tillhandahållas dels — jämlikt kungl. brev den 9 juni 1922 angående riksdagens skrivelse rörande vissa lönefrågor vid armén och marinen — officerare med vederlikar, vilka efter den 1 juli 1922 vid armén vunnit eller komme att vinna anställning på aktiv stat eller såsom surnumerära fänrikar eller underlöjtnanter, dels ock — enligt gällande intendenturmaterielreglemente — underofficerare med vederlikar. Med hänsyn till ändamålet med persedlarna i fråga syntes det intendentsdepartementet icke vara med rättvisa överensstämmande, om rätten att kostnadsfritt erhålla samma persedlar begränsades allenast till nyss nämnda personalkategorier. Intendentsdepartementet funne sig därför böra föreslå, att de uppräknade persedlarna, som borde hänföras till gruppen personliga utrednings- och remtygspersedlar, måtte i mån av tillgång och i den utsträckning, vederbörande truppförbandschef kunde finna oundgängligen erforderlig, under ballong- och motortjänst samt vid annan därmed jämförlig tjänstgöring kostnadsfritt få tillhandahållas jämväl officerare med vederlikar, vilka före den 1 juli 1922 vid armén vunnit anställning på aktiv stat.

I infortrat utlåtande har *försvarsväsendets lönenämnd* förklarat sig icke hava något att erinra mot att medgivande utverkades därtill, att i intendents-

departementets framställning omförmälda persedlar kostnadsfritt finge tillhandahållas officerare och underofficerare vid armén i den omfattning, som i framställningen avsåges.

Enligt intendentsdepartementets här framlagda förslag skulle en grupp utredningspersedlar, varom icke varit tal i samband med den vid 1922 års riksdag avhandlade frågan om kostnadsfritt tillhandahållande av vissa för tjänstebruk avsedda utrednings- och remtygspersedlar, komma att — oberoende av den tidpunkt, vid vilken anställning vunnits — kostnadsfritt utlämnas till bruk av officerare och underofficerare med vederlikar vid armén. I betraktande av vad intendentsdepartementet anfört till stöd för förslaget finner jag mig i princip böra tillstyrka detsamma. Det torde böra nämnas, att, enligt vad av en inom intendentsdepartementet verkställd utredning framgår, den årliga utgiften å munderingsanslaget för tillhandahållande av de avsedda persedlarna åt ifrågavarande personal vid armén kan beräknas till omkring 1,000 kronor.

Under åberopande av vad förut anförts, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie reservationsanslaget till munderings-	
utrustning,	
nu	kronor 4,440,000: —
med	» 640,000: —
till	kronor 3,800,000: —

3. Kasernutredning, intendenturfordon m. m.

(Intendenturanslaget.)

[31.] I 1928 års statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, bil. nr 6) beräknades medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till kasernutredning, intendenturfordon m. m. i enlighet med arméförvaltningens förslag sålunda:

Titel I. Kasernutredning	kronor 541,660: —
Titel II. Förplägnadsutredning	» 407,930: —
Titel III. Intendenturfordon	» 235,000: —
Titel IV. Skidmateriel	» 70,000: —
Titel V. Pionjärmateriel	» 42,000: —
Titel VI. Signalmateriel	» 50,000: —
Summa kronor 1,346,590: —	

Enär på grund av överflyttning från indragna till kvarvarande truppförband utav inventarier och materiel, som bekostas av detta anslag, behovet av nyanskaffning under den närmaste tiden förutsattes komma att avsevärt minskas, begränsades emellertid medelsanvisningen å anslaget för innevarande budgetår till 1,200,000 kronor.

Anslagsposten till *kasernutredning* har beräknats efter 7 öre för man och dag.

Arméförvaltningen har beträffande denna anslagspost anført, att det under de senare åren icke kunnat undvikas, att underhållet av kaserninventarierna vid truppförbanden i allmänhet försämrats, på grund av att otillräckliga medel härför stått till förfogande i och med det minskade antalet tjänstgöringsdagar. Den från indragna till kvarvarande truppförband överflyttade materielen hade därför i stor utsträckning måst undergå renovering, vadan relativt stora krav på ökade anslag för här ifrågavarande ändamål vid upprepade tillfällen framställts från truppförbanden. Ehuru en höjning och ändring av beräkningsgrunderna för anslaget sålunda framdeles knappast syntes kunna undvikas, ansåge sig arméförvaltningen likväl icke nu kunna framlägga något förslag härutinnan, ity att tillräcklig erfarenhet ännu icke vunnits rörande verkningarna utav vissa från och med innevarande budgetår tillämpade ändrade grunder för anslagets disponerande m. m. Ämbetsverket funne därför, att någon ändring rörande anslagspostens beräkning och disposition icke borde för budgetåret 1929/1930 ifrågakomma.

Den för *förplägnadsutredning* avsedda anslagsposten har i förut omfördälda anslagsberäkning för innevarande budgetår upptagits med 5 öre för man och dag samt 1 öre för häst och dag. Arméförvaltningen anser, att samma beräkningsgrund bör tillämpas även för nästkommande budgetår.

Såsom förut nämnts, har anslagsposten till *intendenturfordon* i förenämnda beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 upptagits med ett belopp av 235,000 kronor.

I fråga om denna anslagspost har arméförvaltningen framhållit, att den ökade användning, som velocipeder numera fått vid armén, och de dryga kostnader, som underhållet av velocipedmateriel betingade, kunde komma att nödvändiggöra, att anslagsposten framdeles upptoges med något högre belopp. Innan erfarenhet vunnits rörande anslagets tillräcklighet, funne ämbetsverket sig dock icke böra härutinnan ifrågasätta någon ändring. Under förevarande titel borde alltså upptagas ett belopp av 235,000 kronor.

För *skidmateriel*, *pionjärmateriel* och *signalmateriel* har arméförvaltningen i sina anslagsberäkningar för nästkommande budgetår upptagit samma belopp som för det nu löpande budgetåret eller således respektive 70,000, 42,000 och 50,000 kronor.

Mot arméförvaltningens förslag rörande grunderna för uppskattandet av medelsbehovet under anslaget till kasernutredning, intendenturfordon m. m. för budgetåret 1929/1930 har jag icke något att erinra. I enlighet med nämnda förslag har beräkning av anslaget verkställt (se Bil. nr 6); och slutar denna beräkning å, i avrundat tal, 1,312,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till kasernutredning,
intendenturfordon m. m.,

nu	kronor 1,200,000: —
med	» 112,000: —
till	kronor 1,312,000: —

4. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt.

(Bränsleanslaget.)

[32.] I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning upptogs utgifterna under ordinarie bränsleanslaget efter genomförd organisation sålunda:

för bränsle och lyse	kronor 1,430,000: —
» vatten	» 266,000: —
» renhållning och diverse	» 230,000: —
» tvätt (6,689,000 tjänstgöringsdagar à 6 öre)	» 401,340: —
Summa kronor 2,327,340: —	

eller, i avrundat tal, 2,327,000 kronor.

Uti nämnda summa hade icke inberäknats kostnaderna för bränsle och lyse m. m. vid vissa verk, staber och anstalter, vilka kostnader numera bestridas från ordinarie bränsleanslaget men tidigare gäldats från undervisnings- och expensanslagen.

För budgetåret 1927/1928 var ordinarie bränsleanslaget i riksstaten upptaget såsom reservationsanslag med ett belopp av 3,750,000 kronor.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 anförde arméförvaltningen i avseende å bränsleanslagets beräkning, bland annat, att medelsbehovet under anslaget i 1925 års riksdags första särskilda utskotts utlåtande nr 1 upptagits med i runt tal 2,327,000 kronor. Till denna summa hade utskottet kommit efter att hava minskat det i 1925 års statsverksproposition för anslagsposten bränsle och lyse uppförda beloppet, 2,920,000 kronor, dels med 30 procent för indragna truppförband, dels ock därefter med 30 procent för minskat antal enheter inom truppförbanden, eller till 1,430,000 kronor. Arméförvaltningen hölle emellertid före, att denna beräkningsgrund icke skulle komma att motsvaras av de verkliga förhållandena. Vad de indragna truppförbanden beträffade, komme nämligen — bland annat genom bibehållande av Göta livgarde med dess förläggning å tvenne skilda platser — knappast 25 procent av truppförbandsetablissemangen att utrymmas. Härtill komme, att några av de övertaliga etablissemangen allt fortfarande skulle underhållas av armén, varav följde, att den minskning, som företagits med 30 procent, rätteligen borde ske med högst 25 procent. Vad beträffade det för minskningen av antalet kompanier, batterier o.s.v. inom truppförbanden gjorda avdraget med 30 procent, vore detta avdrag alltför högt. Även om en tredjedel av ett etablissemang skulle utrymmas — vilket dock endast undantagsvis bleve fallet — kunde denna del med hänsyn till byggnadens bestånd icke lämnas oeldad, utan måste, så snart yttertemperaturen närmade sig 0°, försvarseldas, vilket innebure, att den måste uppvärmas till en temperatur av + 4° à 5°. Det vore vidare ett känt förhållande, att kostnaderna för en byggnads uppvärmning icke stode i direkt proportion till det önskade gradantalet, utan vore avsevärt högre, när det

gällde att uppvärma en byggnad från 0° till + 5° än från + 5° till + 10° och vidare uppåt. Härjämte vore att märka, att en stor del av bränslet inom kasernetablissemangen förbrukades för andra ändamål än lokalers uppvärmning, såsom för matlagning och tvätt m. m., vadan minskningen med 30 procent icke bort läggas å hela bränsle- och lysekostnaden. Med hänsyn till att erfarenheter saknades för att rätt kunna bedöma minskningens storlek, vore man emellertid tvungen att tillsvidare inskränka sig till en uppskattning av densamma, varvid försiktigheten bjöde att tillsvidare icke beräkna ifrågavarande kostnadsminskning till mera än 10 procent.

Det i 1925 års statsverksproposition för bränsle och lyse beräknade beloppet, 2,920,000 kronor, borde på grund härav — därest utskottets metod för anslagets beräkning skulle följas — enligt arméförvaltningens mening minskas först med 25 procent till 2,190,000 kronor och därefter med 10 procent till i runt tal 1,970,000 kronor.

Mot de övriga av utskottet beräknade posterna hade ämbetsverket i stort sett intet att erinra.

Det för *truppförbanden* erforderliga anslaget borde sålunda beräknas på följande sätt:

för bränsle och lyse	kronor 1,970,000: —
» vatten	» 266,000: —
» renhållning och diverse	» 230,000: —
» tvätt ($0,06 \times 7,738,000 =$)	» 464,280: —
Summa kronor 2,930,280: —	

eller, i runt tal, 2,930,000 kronor.

Arméförvaltningen hade emellertid även ansett sig böra, på sätt tidigare skett vid anmälan av ifrågavarande anslagsbehov, anställa en undersökning beträffande den väntade verkliga förbrukningen av bränsle- och lysematerialier samt vatten m. m. under budgetåret 1928/1929 och därpå grunda en överslagsberäkning av kostnaderna. Denna utredning hade givit vid handen, att medelsbehovet komme att uppgå till ett belopp av i runt tal 2,940,000 kronor, vilket sålunda endast med 10,000 kronor överstege det förut uppskattade. På grund härav ansåge arméförvaltningen, att det för *truppförbanden* avsedda anslaget borde bestämmas till medeltalet av de sålunda beräknade beloppen, eller till 2,935,000 kronor.

Under bränsleanslaget hade emellertid från och med budgetåret 1927/1928, utöver kostnaderna vid *truppförbanden*, även upptagits samtliga kostnader för bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid vissa *ämbetsverk*, *staber* och *anstalter*. Eburu en del myndigheter till intendentsdepartementet anmält, att de i staten för nyssnämnda budgetår anvisade anslag vore för lågt beräknade, och intendentsdepartementet funnit denna myndigheternas uppfattning i viss mån grundad, hade arméförvaltningen dock icke för budgetåret 1928/1929 ansett sig böra begära någon ökning av anslagsposten, utan beräknades densamma till enahanda belopp som föregående budgetår eller, i avrundat tal, 300,000 kronor.

I sin helhet skulle medelsbehovet under anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt för budgetåret 1928/1929 således utgöra (2,935,000 + + 300,000 =) 3,235,000 kronor.

I samband härmed hemställde ämbetsverket på anförda skäl, att bränsle-anslaget måtte erhålla förslagsanslags natur.

Den vid utgången av budgetåret 1927/1928 å anslaget förefintliga behållningen, vilken av arméförvaltningen beräknades komma att uppgå till omkring 500,000 kronor, syntes ämbetsverket böra få under budgetåret 1928/1929 disponeras för det med anslaget avsedda ändamålet. Därest så finge ske, borde anslaget enligt arméförvaltningens mening i riksstaten för sistnämnda budgetår upptagas med (3,235,000 — 500,000 =) 2,735,000 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t anslöt sig föredragande departementschefen till arméförvaltningens förslag om förändring av anslaget till förslagsanslag. Vidkommande det för budgetåret 1928/1929 erforderliga anslagsbeloppet, som enligt vad nyss nämnts av arméförvaltningen beräknats till 2,735,000 kronor, uttalade departementschefen, att därest hänsyn toges, förutom till förefintliga reservationer å anslaget, jämväl till värdet av inneiggande bränslekvantiteter, anslagssumman syntes kunna nedbringas till 2,535,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlåtna framställning upptog riksdagen i riksstaten för innevarande budgetår anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt såsom förslagsanslag samt anvisade under detta anslag ett belopp av 2,535,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet under ordinarie bränsleanslaget för nästkommande budgetår har arméförvaltningen anfört följande.

Intendentsdepartementet hade verkställt undersökning beträffande kostnaderna för den väntade förbrukningen av bränsle- och lysematerialier, vatten m. m. vid *truppförbanden* under budgetåret 1929/1930. Vid denna undersökning hade departementet i första hand betjänat sig av inom departementet utarbetad statistik för budgetåret 1926/1927 över förbrukningen av bränslematerialier m. m. vid de kasernetablissemang, som beräknades vara i användning för arméns förläggning under budgetåret 1929/1930, varvid nämnda förbrukning minskats med ovanberörda 10 procent på grund av förläggningsförhållandena inom truppförbanden sistnämnda budgetår. Statistiken för budgetåret 1926/1927 finge härvid anses såsom lämpligt underlag, enär sagda budgetår enligt av socialstyrelsen avgiven redogörelse över styrelsens kontroll över bränsleförbrukningen kunde betraktas såsom ett normalår, vad uppvärmningsbehovet beträffade.

Vid ifrågavarande undersökning hade intendentsdepartementet dessutom betjänat sig av *dels* vissa från arméns olika myndigheter till intendentsdepartementet insända, detaljerade beräkningar av anslagsbehovet i fråga, *dels* och slutligen av de medelpriser, som för närvarande gällde.

Dessa medelpriser hade, beträffande de viktiga posterna kolbränsle, ved, elektrisk ström och vatten, beräknats sålunda:

Kolbränsle.

	Antracit kr.		Koks kr.		Ångkol kr.	
Inköpspris, cif importhamn..... per ton	54	—	27	—	20	—
Kostnad för lossning från fartyg till järn- vägsvagn..... " "	—	80	1	20	—	80
Järnvägsfrakt från importhamn till trupp- förbands station, genomsnittligt..... " "	3	20	3	20	3	20
Transport från järnvägsstation till truppför- bands upplag..... " "	2	—	2	60	2	—
Summa per ton	60	—	34	—	26	—

Ved.

För prima björkved beräknades 11 kronor och för prima barrved 9 kronor eller genomsnittligt 10 kronor per kbm., fritt upplagd vid truppförband.

Elektrisk ström.

Följande kontraktspris för elektrisk ström förekomme vid arméns truppförband: 11, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 35 och 50 öre per kwh. Vid uträkning av kostnaderna för beräknad förbrukning av elektrisk ström hade erhållits ett medelpris för till armén levererad ström av

för motordrift..... 18 öre per kwh.,
» belysning..... 22 » » » .

Vatten.

Följande kontraktspris för vatten förekomme vid arméns truppförband: 5, 10, 11, 12, 15, 16, 19, 20, 21, 25, 27, 30 och 35 öre per kbm. Vid uträkning av kostnaderna för beräknad förbrukning av vatten hade erhållits för till armén levererat vatten ett medelpris av 20 öre per kbm.

De erfarenheter, som intendentsdepartementet senaste åren vunnit såväl genom bearbetning av de olika truppförbandens eldningsrapporter som ock genom direkta undersökningar vid truppförbanden, hade ådagalagt, att av fortifikations- och intendentsdepartementen utfärdade föreskrifter rörande bränslehushållningen medfört avsevärda förbättringar med avseende på sagda hushållning. Departementen hade ock alltjämt särskild uppmärksamhet riktad på att söka nedbringa kostnaderna under denna anslagstitel, så långt möjligt vore. Vid ovanberörda undersökning angående kostnaderna hade intendentsdepartementet även tagit denna synpunkt i beräkning och bland annat vid sina kalkyler avsevärt nedskrivit de av truppmyndigheterna äskade anslagsbeloppen.

Det sålunda av intendentsdepartementet för truppförbanden beräknade medelsbehovet för ifrågavarande ändamål hade befunnits bliva:

Bränsle.

930 ton antracit à 60 kronor	kronor	55,800:—
19,250 » koks » 34 »	»	654,500:—
15,000 » ångkol » 26 »	»	390,000:—
36,000 kbm. ved » 10 »	»	360,000:—
65 ton brännolja » 175 »	»	11,375:—
410,000 kwh. elektrisk ström à 18 öre	»	73,800:—
Kokgas (enligt statistik)	»	59,000:—

Lyse.

2,020,000 kwh. elektrisk ström à 22 öre	kronor	444,400: —
34,000 st. glödlampor à 1 kr.	»	34,000: —
7,000 lit. fotogen à 27 öre	»	1,890: —
10,000 pkt. ljus à 90 öre.....	»	9,000: —
Lysgas (enligt statistik)	»	12,000: —

Tillhoppa för bränsle och lyse kronor 2,105,765: —

Vatten.

1,900,000 kbm. à 20 öre	»	380,000: —
-------------------------------	---	------------

Renhållning och diverse (enligt statistik)

Summa kronor 2,740,765: —

Om man jämförde å ena sidan den här anförda beräkningen av kostnaderna vid truppförbanden och å andra sidan motsvarande, av arméförvaltningen vid anmälan av innevarande budgetårs anslagsbehov verkställda utredning, grundad på det beräkningssätt, som använts vid härordningsbeslutet år 1925, så funne man, såsom av det följande torde framgå, att resultaten av dessa båda kostnadsundersökningar stämde tämligen väl överens. Då nämligen ämbetsverket föregående år räknat med att cirka 75 procent av arméns hela kasernutrymme skulle behöva eldas och lysas m. m. genom arméns försorg, under det att numera, sedan dispositionen av indragna truppförbands kaserner blivit fastställd, det av armén i anspråk tagna utrymmet i själva verket utgjorde cirka 85 procent av hela kasernutrymmet, så borde givetvis de föregående år av departementet beräknade beloppen för bränsle, lyse, vatten och renhållning, $(1,970,000 + 266,000 + 230,000 =)$ 2,466,000 kronor, ökas med 10 procent. Härigenom steg de enligt föregående års grunder beräknade behoven å ifrågavarande poster till 2,712,600 kronor, under det att intendentsdepartementet för motsvarande ändamål nu beräknat sammanlagt 2,740,765 kronor.

Kostnaderna för tvätt hade i 1925 års härordningsbeslut beräknats till 6 öre per tjänstgöringsdag. Då hittills tillgänglig statistik icke givit anledning till ändring av detta beräkningssätt, torde kostnaderna för tvätt under budgetåret 1929/1930 böra upptagas till $(0,06 \times 7,579,000 =)$ 454,740 kronor.

På grund av det sålunda anförda ansåge sig ämbetsverket böra beräkna kostnaderna för bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden till $(2,740,765 + 454,740 =)$ 3,195,505 kronor.

I sitt förslag till stat för innevarande budgetår hade intendentsdepartementet till Kungl. Maj:t anmält, att den från undervisnings- och expensanslagen överförda anslagsposten till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid vissa *ämbetsverk, staber* och *anstalter* visat sig vara alltför lågt beräknad. I sina äskanden för medelsanvisning å anslaget för innevarande budgetår hade departementet även berört denna fråga. En inom intendentsdepartementet verkställd utredning, vilken legat till grund vid uppgörande av den av Kungl. Maj:t fastställda staten för anslaget under innevarande budgetår, gäve vid handen, att anslagsposten i fråga borde beräknas till sammanlagt 393,000 kronor, vilket belopp — enär kostnaderna för arméns underofficersskola vore inräknade i förut angivna kostnader för truppförbanden — dock borde minskas med 45,000 kronor till 348,000 kronor. Ämbetsverket ansåge sig böra, på grund av de gjorda utredningarna, upptaga anslaget till sist berörda summa.

Enligt vad i annat sammanhang under anslaget till remontering närmare anfördes, borde till bränsleanslaget från remonteringsanslaget överföras ett

belopp för bränsle, lyse, vatten och renhållning m. m. samt tvätt vid remontdepåerna å Herrevadskloster och Gudhem, beräknat till sammanlagt 8,100 kronor.

Samtliga kostnader för bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt beräknades sålunda uppgå till $(3,195,505 + 348,000 + 8,100 =)$ 3,551,605 kronor eller, i runt tal, 3,550,000 kronor.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 upptaga ordinarie förslagsanslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt med 3,550,000 kronor.

Från förevarande anslag bestridas utgifterna för bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid arméns truppförband ävensom vid till lantförsvaret hörande ämbetsverk, staber och anstalter, dock med undantag av remontdepåerna, vilkas bränsle- och lysekostnader m. m. utgå av remonteringsanslaget. Arméförvaltningen har nu framhållit, att det ur förvaltningssynpunkt vore lämpligt, att även sistnämnda kostnader gäldades av ordinarie bränsleanslaget, och på grund därav hemställt om överflyttning från remonteringsanslaget till bränsleanslaget av en mot dessa kostnader svarande anslagspost å 8,100 kronor. Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit finner jag mig böra biträda.

Medelsbehovet under ordinarie bränsleanslaget uppskattades vid uppgörandet av anslagsberäkningarna för budgetåret 1928/1929 till 3,235,000 kronor. Med hänsyn till storleken av dels förefintliga besparingar å det för ifrågasvarande ändamål tidigare anvisade reservationsanslaget, dels ock ineliggande lager av bränsleartiklar upptogs dock anslagssumman i riksstaten för nyssnämnda budgetår med allenast 2,535,000 kronor.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, har arméförvaltningen i sina anslagsäskanden för nästkommande budgetår upptagit medelsbehovet under förevarande anslag till 3,550,000 kronor. Enligt vad jag från arméförvaltningen inhämtat, hava emellertid, efter det berörda anslagsberäkning uppgjordes, från truppförbanden inkommit eldningsrapporter, som giva vid handen, att vissa av de bränslekvantiteter, med vilka ämbetsverket ansett sig böra räkna, kunna icke oväsentligt reduceras. I anledning härav och med hänsyn jämväl dels till att priserna å antracit och ångkol torde kunna antagas bliva något lägre än som av arméförvaltningen förutsatts, dels ock därtill, att det antal manskapstjänstgöringsdagar, som bör läggas till grund för uppskattandet av kostnaderna för tvätt, icke torde böra upptagas fullt så högt, som av ämbetsverket beräknats, har jag funnit mig kunna föreslå, att anslagsbeloppet i fråga begränsas till 3,320,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt,	
nu	kronor 2,535,000: —
med	» 785,000: —
till	kronor 3,320,000: —

5. Remontering.

[33.] Medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till remontering har för innevarande budgetår beräknats sålunda:

Utgifter.

Inköp av 410 remonter à 1,100 kronor	kronor 451,000: —	
Transport-, rese- och diverse kostnader	» 76,875: —	
Omkostnader vid depåerna	» 15,600: —	
Å depå störtade remonter	» 12,875: —	kronor 556,350: —

Inkomster.

Ersättning för utrangerade stambästar	kronor 36,000: —	
Ersättning för till tjänstehästar uttagna stambästar	» 16,000: —	» 52,000: —
	Återstod	kronor 504,350: —

Med hänsyn till å anslaget förefintliga besparingar har emellertid anslagsbeloppet å riksstaten för innevarande budgetår begränsats till 475,000 kronor.

Inköp av remonter. Vid beräkandet av det för stambäststyrkans vidmakt-hållande erforderliga *antalet remonter* har man, enligt av riksdagen godkända grunder, att taga i betraktande *dels* den årliga utrangeringen av stambästar vid de beridna truppslagen, beräknad till 10 % vid kavalleriet och till 9 % vid artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, *dels* den årliga avgången av stambästar vid högre staber m. fl. och infanteriets stabsgrupp, beräknad till 10 %, *dels ock* den minskning av stambästantalet, som föranledes därav, att officerare begagna sig av rätten att, mot föreskriven ersättning, uttaga stambästar till egna tjänstehästar.

Arméförvaltningen har i fråga om inköp av remonter under budgetåret 1929/1930 anfört följande.

Antalet stambästar skulle enligt av 1928 års riksdag fattat beslut utgöra:

vid högre staber m. fl.	131 hästar	
» infanteriet:		
i stabsgruppen	145	
i kompanigruppen	319	464 »
» kavalleriet	2,210	»
» artilleriet ...	1,300	»
» ingenjörtrupperna	190	»
» trängen	184	»
» intendenturtrupperna	3	»

eller tillhopa 4,482 hästar.

Härtill komme tillsvidare under ett antal år dels 470 hästar för ännu icke motoriserade artilleritruppförband, dels 276 hästar, avsedda för personal å övergångsstat.

I detta sammanhang torde — ehuru anslagets beräkning icke vore beroende därav — böra omnämnas, att då jämlikt generalorder den 7 november 1927, nr 2204, vid Kronobergs regemente skulle organiseras ett kulsprutekompani vid vardera första bataljonen och detachementet i Karlskrona, tredje bataljonen, det syntes bliva nödvändigt att utöka stamhästantalet vid detachementet med 5 stamhästar, tillhörande kompanigruppen.

Vad anginge det antal remonter, som under nästkommande budgetår borde inköpas, hade chefen för remonteringsväsendet för sin del i skrivelse till arméförvaltningens intendentsdepartement föreslagit, att 410 remonter måtte få inköpas för remontering av de stamhästar, som skulle förefinnas efter genomförd härordning. Nämda antal grundade sig på följande beräkning:

för kavalleriet 10 procent å 2,210 hästar.....	221 remonter
» övriga beridna truppslag 9 procent å (1,300 + 190 + 184 =)	
1,674 hästar	151 »
» högre staber och infanteriets stabsgrupp 10 procent å	
(131 + 145 =) 276 hästar	28 »
» ersättning för till egna tjänstehästar uttagna stamhästar	10 »
Summa 410 remonter.	

Enligt av generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet lämnade uppgifter erfordrades icke under nästkommande budgetår någon remontering av de vid ännu icke motoriserade artilleritruppförbanden förefintliga 470 stamhästarna.

Vad beträffade de 276 stamhästar, som vore avsedda för övergångspersonalens beridenhet, hade vederbörande inspektörer och chefen för fortifikationen anmält, att nedanstående antal dylika hästar beräknades avgå och böra under nästkommande budgetår ersättas, nämligen:

vid infanteriet	18 hästar
» kavalleriet	5 »
» artilleriet	7 »
» fortifikationen	—
» trängen	5 »

eller tillhopa 35 hästar.

Det behov av hästar för övergångspersonalens beridenhet, som kunde komma att uppstå genom nyssberörda eventuella avgång, syntes emellertid tillsvidare kunna tillgodoses genom att, med Kungl. Maj:ts medgivande, ett mindre antal av de vid armén under några år framåt förefintliga s. k. reservstamhästarna toges i bruk för ändamålet.

Därest det längre fram skulle visa sig oundgängligen erforderligt att ersätta avgång inom dessa båda grupper (470 + 276) hästar, kunde detta icke ske, genom att ett ökat antal remonter nu inköptes, utan måste nog i så fall inköp verkställas av i marknaden förefintliga äldre och för ridbruk redan utbildade hästar. Det vore nämligen att bemärka, att vid remontdepåerna icke kunde mottagas ett ökat antal remonter, samt att stora svårigheter skulle komma att uppstå för truppförbanden att bibringa dressyr åt ett eventuellt ökat remontantal.

Några medel för remontering av sistberörda båda grupper av hästar (470 + 276) syntes alltså icke böra upptagas för budgetåret 1929/1930.

Arméförvaltningen föresloge sålunda, att det antal remonter, som skulle inköpas under budgetåret 1929/1930, beräknades i enlighet med vad chefen för remonteringsväsendet föreslagit, avseende full remontering av alla de stamhästar, som enligt 1928 års riksdags beslut skulle förefinnas efter genomförd härordning. Antalet borde sålunda fastställas till 410.

Såsom av arméförvaltningen omnämnts, skall, enligt av 1928 års riksdag godkända grunder för stamhästorganisationen vid armén, antalet stamhästar vid infanteriet i kompanigruppen utgöra 319. Då emellertid i detta antal icke ingå några hästar, avsedda för det vid Kronobergs regementes detachement i Karlskrona organiserade kulsprutekompaniet, torde, på sätt arméförvaltningen föreslagit, stamhästantalet i kompanigruppen böra utökas med 5 hästar.

Vad härefter angår frågan om remontbehovet, tillstyrker jag i enlighet med arméförvaltningens förslag, att för budgetåret 1929/1930 beräknas medel för inköp av 410 remonter.

Medelinköpspriset för remonter har under de senaste åren upptagits till 1,100 kronor.

Arméförvaltningen har, i överensstämmelse med chefens för remonteringsväsendet hemställan, föreslagit, att ifrågavarande medelinköpspris måtte jämväl för nästkommande budgetår beräknas till 1,100 kronor.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra biträda. För inköp av 410 remonter skulle alltså erfordras ett belopp av $(410 \times 1,100 =) 451,000$ kronor.

Transport-, rese- och diverse kostnader. För bestridande av kostnaderna för transport av remonterna från uppköpsplatserna till vederbörande depåer och från depåerna till truppförbanden ävensom till utgifter för resor m. m. i samband med remontuppköpen har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 187 kronor 50 öre för varje remont.

Jämväl i anslagsberäkningen för nästkommande budgetår torde samma beräkningsgrund böra tillämpas. Därest antalet remonter beräknas till 410, skulle i enlighet härmed anslagsposten till transport-, rese- och diverse kostnader upptagas med $(187:50 \times 410 =) 76,875$ kronor.

Omkostnader vid depåerna. Denna anslagspost, som är avsedd för bestridande av kostnaderna för underhåll av materiel samt inköp av eldnings- och belysningsämnen ävensom för expenser samt oförutsedda utgifter vid remontdepåerna och dressyranstalten vid Herrevadskloster, har i anslagsberäkningen för innevarande budgetår upptagits med 15,600 kronor.

Chefen för remonteringsväsendet har för nästkommande budgetår beräknat denna anslagspost med

för Herrevadsklosters remontdepå och dressyranstalten.....	kronor	8,600: —
» Gudhems remontdepå.....	»	7,000: —
tillhopa kronor		15,600: —

Arméförvaltningen har beträffande denna anslagspost anfört följande.

Ur förvaltningssynpunkt vore det lämpligare, om kostnaderna för eldnings- och belysningsämnen — i likhet med vad förhållandet vore vid armén — gäldades av anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt, och att sålunda för ändamålet erforderliga medel beräknades under sistnämnda anslag. Jämlikt verkställd utredning och förd statistik kunde kostnaderna i fråga uppskattas till:

för Herrevadsklosters remontdepå	kronor 4,600: —
» Gudhems remontdepå	» 3,500: —
	tillhopa kronor 8,100: —,

vilket belopp sålunda icke borde upptagas under här ifrågavarande anslagspost, utan i stället anvisas under anslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt.

För återstående utgifter, vilka såsom hittills borde bekostas av anslagsposten i fråga, skulle sålunda erfordras ($15,600 - 8,100 =$) 7,500 kronor, fördelade sålunda:

för Herrevadsklosters remontdepå	kronor 4,000: —
» Gudhems remontdepå	» 3,500: —
	tillhopa kronor 7,500: —

Arméförvaltningen föresloge alltså, att ifrågavarande anslagspost för budgetåret 1929/1930 upptoges med 7,500 kronor.

Såsom redan i annat sammanhang omnämnts, biträder jag arméförvaltningens förslag om överflyttning till ordinarie bränsleanslaget av utgifterna för eldnings- och belysningsämnen vid remontdepåerna.

Den under remonteringsanslaget uppförda posten till omkostnader vid depåerna torde, på sätt arméförvaltningen hemställt, för budgetåret 1929/1930 böra beräknas till 7,500 kronor.

Å depå störtade remonter. Ifrågavarande anslagspost är avsedd att bereda ersättning för de remonter, som störta under vistelsen å depåerna. Antalet dylika remonter har för budgetåret 1928/1929 beräknats till 10.

För nästkommande budgetår torde samma antal böra beräknas.

Ersättningen för varje störtad remont har uppskattats till ett belopp, motsvarande dels inköpspriset, dels ock de å remonten belöpande transport-, rese- och diverse kostnader. Med tillämpning av de för nyssnämnda posters beräkning följda grunderna skulle ersättningen för varje störtad remont utgöra:

medelinköpspris	kronor 1,100: —
transport-, rese- och diverse kostnader	» 187: 50
	eller tillhopa kronor 1,287: 50.

Förevarande anslagspost bör sålunda för budgetåret 1929/1930 upptagas med ($1,287: 50 \times 10 =$) 12,875 kronor.

Utrangerade stamhästar. Denna inkomstpost har för innevarande budgetår upptagits med ett belopp av 36,000 kronor.

Chefen för remonteringsväsendet anser, att ifrågavarande inkomstpost även under nästkommande budgetår bör kunna upptagas med samma belopp.

Arméförvaltningen, som icke haft anledning att ifrågasätta någon ändring härutinnan, har föreslagit, att inkomstposten måtte upptagas till 36,000 kronor för budgetåret 1929/1930.

Mot vad ämbetsverket sålunda föreslagit har jag icke något att erinra.

Ersättning för uttagna stamhästar. Jämlikt gällande bestämmelser är officer berättigad att i allmänhet högst vart femte år uttaga stamhäst till egen tjänstehäst. Ersättningen härför till statsverket har beräknats med det belopp, hästen vid inköp såsom remont betingat, dock minst det vid uttagningen gällande medelinköpspriset för remonter, samt därutöver 500 kronor för hästens dressyr.

Denna inköpsrätt har under de senaste budgetåren beräknats årligen tagas i anspråk beträffande 10 hästar. Jämväl för budgetåret 1929/1930 torde, i enlighet med vad myndigheterna föreslagit, böra beräknas en uttagning av samma antal hästar. Med ett medelinköpspris för remonter av 1,100 kronor bör ersättningen för uttagen stamhäst upptagas till 1,600 kronor. Här ifrågavarande inkomstpost torde alltså böra beräknas till $(1,600 \times 10 =)$ 16,000 kronor.

Sammanfattning. I enlighet med vad jag nu anfört har beräkning uppgjorts av medelsbehovet under anslaget till remontering för budgetåret 1929/1930 (se Bil. nr 7). Av denna beräkning framgår, att utgifterna å anslaget skulle för nämnda budgetår överstiga inkomsterna med, i avrundat tal, 496,000 kronor. Med hänsyn till å anslaget förefintliga besparingar torde emellertid anslagsbeloppet kunna begränsas till 320,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att minska ordinarie reservationsanslaget till remontering,	
nu		kronor 475,000: —
med	 »	155,000: —
till		kronor 320,000: —

6. Furagering.

[34.] För budgetåren 1923/1924—1925/1926 beräknades medelsbehovet under ordinarie förslagsanslaget till furagering efter en kostnad av 1 krona 25 öre samt för budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 efter respektive 1 krona 39 öre och 1 krona 50 öre för häst och dag, utom beträffande de vid remontdepåerna befintliga remonterna, för vilka beräknats en årlig utfodringskostnad för varje remont av 309 kronor till och med budgetåret 1926/1927 och 327 kronor för budgetåret 1927/1928.

Till grund för sina beräkningar av anslagsbehovet för innevarande budgetår lade arméförvaltningen en av ämbetsverkets intendentsdepartement

verkställd statistisk undersökning rörande de verkliga kostnaderna å anslaget under budgetåret 1926/1927. Av denna utredning framgick, bland annat, att dagskostnaden under sistnämnda budgetår varit för furage å förläggningssorten 1 krona 23 öre och för övriga furageringskostnader 16 öre.

Då ämbetsverket ansåg sig böra beräkna kostnaden för furage å förläggningssorten, eller med andra ord normalrationspriset, för budgetåret 1928/1929 till 1 krona 23 öre samt övriga furageringskostnader, med hänsyn till vissa av intendentsdepartementet i besparingssyfte vidtagna åtgärder, förutsattes kunna under samma budgetår begränsas till 15 öre, borde den totala kostnaden för furagering av truppförbandens hästar beräknas till $(1,23 + 0,15 =) 1$ krona 38 öre för häst och tjänstgöringsdag.

Vad utfodringskostnaderna för de vid remontdepåerna befintliga remonterna beträffar, erinrade arméförvaltningen därom, att Kungl. Maj:t genom brev den 10 december 1926 medgivit, att den år 1901 fastställda normalrationsstaten finge lända till efterrättelse jämväl vid utfodring av å remontdepå uppställda remonter under tid, då betesgång icke vore för dem anordnad. Ämbetsverket höll i anledning härav före, att furagekostnaderna under den tid, stallfodringen för remonterna påginge — vilken tid uppskattades till 275 dagar per år — borde beräknas efter 1 krona 38 öre per remont och dag, varjämte för betesgången borde beräknas en dagskostnad av 65 öre per remont.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t anförde chefen för försvarsdepartementet, att han endast i så måtto funnit anledning till erinran mot vad arméförvaltningen i ämnet föreslagit, att de av ämbetsverket omförmälda åtgärder, som vidtagits i syfte att nedbringa s. k. »övriga kostnader», syntes kunna förväntas medföra en så stor utgiftsreducering, att det av ämbetsverket föreslagna dagskostnadsbeloppet 1 krona 38 öre kunde minskas till 1 krona 34 öre. Med iakttagande härav borde anslaget enligt verkställd beräkning utgöra i avrundat tal 3,013,000 kronor.

I överensstämmelse härmed upptogs anslaget i riksstaten för budgetåret 1928/1929 med 3,013,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu i skrivelse den 31 augusti 1928 beträffande detta anslag anfört följande.

För beräkning av anslaget till furagering för budgetåret 1929/1930 hade intendentsdepartementet ytterligare kompletterat den förut omförmälda statistiska utredningen med en liknande undersökning rörande förhållandena under budgetåret 1927/1928. Denna undersökning hade givit vid handen, att under sagda budgetår kostnaderna för furage å förläggningssorten per häst och dag uppgått till i medeltal 126 öre samt »övriga kostnader» till 14,66 öre.

Såsom förut nämnts, hade arméförvaltningen vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 ansett sig böra räkna med ett normalrationspris av i medeltal 123 öre. Sedan dess hade emellertid priset å havre, på grund av de mindre goda skördeförhållandena år 1927, undergått en avsevärd höjning, vilket medfört, att rationspriset för budgetåret 1927/1928 uppgått till ovan nämnda 126 öre. Det mot beräkning höga havrepriset medförde även, att rationspriset under innevarande budgetår komme att

bliva högre än det beräknade. Senast offentliggjorda årsväxtrapporter syntes ej heller inge förhoppning om, att priserna å fodermedel under det instundande konsumtionsåret skulle bli väsentligt lägre än under det snart tilländalupna. Priset å havre såväl innevarande som nästföljande konsumtionsår komme på grund av de förhållanden, som vore förknippade med omsättningen av vid armén lagrad havre, att göra sig gällande å normalrationspriset under en väsentlig del av budgetåret 1929/1930. Likaså komme hö- och halmprisen instundande konsumtionsår att inverka på rationspriset under en del av nämnda budgetår, halmpriset under ungefär en tredjedel av året, höpriset endast under en eller annan månad. Huru priset å furageartiklarna komme att ställa sig under återstående delen av budgetåret, bleve beroende på utfallet av 1929 års skörd, och något bedömande därav kunde följaktligen ej för närvarande åstadkommas. Under förutsättning av medelgod skörd under hösten 1929 torde emellertid genomsnittligt för armén under budgetåret 1929/1930 böra räknas med ett pris för havre av 17 öre samt för hö och halm av respektive 7 och 3,5 öre, allt per kg., på grund varav normalrationspriset skulle komma att uppgå till 126,40 öre.

Med anledning av det nu anförda ansåge sig arméförvaltningen vid beräkning av anslaget till furagering för budgetåret 1929/1930 endast med tvekan kunna räkna med samma normalrationspris som det nu gällande medelpriset eller 126 öre; i varje fall kunde priset icke sättas lägre.

Vad därefter beträffade det belopp, till vilket »övriga kostnader» under furageanslaget borde uppskattas, hade intendentsdepartementet beräknat detta för innevarande budgetår till 15 öre per underhållsdag, mot 24,5 öre för budgetåret 1927/1928. Genom att beräkningsgrunden för anslaget till furagering av stabers och truppförbands hästar av riksdagen minskats från det av arméförvaltningen äskade beloppet av 1 krona 38 öre till 1 krona 34 öre per underhållsdag, kunde det för »övriga kostnader» avsedda beloppet i själva verket anses vara minskat från 15 till 11 öre.

Enligt vad förut nämnts, hade under budgetåret 1927/1928 dessa »övriga kostnader» belöpt sig till 14,66 öre per underhållsdag. Flera av de åtgärder, som intendentsdepartementet redan vidtagit för minskande av kostnaderna å anslaget, kunde emellertid beräknas medföra ytterligare besparingar, så att medelkostnaderna per underhållsdag sannolikt skulle bli nedbringade till omkring 10 öre. Arméförvaltningen ansåge sig på grund härav för budgetåret 1929/1930 böra räkna med att »övriga kostnader» under furageringsanslaget begränsades till 10 öre per underhållsdag.

Kostnaderna för furagering av arméns hästar under budgetåret 1929/1930 torde följaktligen böra beräknas till $(126 + 10 =) 136$ öre per hästunderhållsdag.

Vad vidare utfodringskostnaderna för de vid remontdepåerna befintliga remonterna beträffade, syntes, med hänsyn till bestämmelserna i förutberörda kungl. brev den 10 december 1926, i stort sett samma beräkning böra läggas till grund för budgetåret 1929/1930 som vid anslagets beräkning för innevarande budgetår. För budgetåret 1928/1929 vore dessa kostnader upptagna till 195,000 kronor, varvid kostnaderna för remonternas betesgång beräknats till 65 öre per remont och dag. Sedermera hade emellertid utgifterna för betesgången visat sig vara högre än 65 öre. Sålunda hade dessa kostnader, för vilka ersättningen tillgodofördes ordinarie reservationsanslaget till byggnader, övningsfält m. m., titel VI, jordbruks- och skogsfastigheter, belöpt sig till 75 öre per remont och dag vid Herrevadskloster, under det desamma vid Gudhems remontdepå uppgått till 65 öre. På grund härav torde en medelkostnad av 70 öre per remont och dag böra beräknas. Ehuru en mindre ökning av det för furagering vid remontdepåerna avsedda anslaget

rätteligen kunde härför synas erforderlig, hölle ämbetsverket före, att för budgetåret 1929/1930 anslaget likväl borde kunna upptagas med samma belopp, 195,000 kronor, som för innevarande budgetår.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit beträffande uppskattandet av medelsbehovet under ordinarie furageringsanslaget för nästkommande budgetår giver mig icke anledning till någon erinran. I överensstämmelse härmed har beräkning av anslaget verkställt (se Bil. nr 8 och 9); och utvisar denna beräkning en slutsumma av, i avrundat tal, 3,063,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att öka ordinarie förslagsanslaget till furagering,	
nu		kronor 3,013,000: —
med	 »	50,000: —
till		kronor 3,063,000: —

7. Engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängen.

[35.] Enligt 1925 års härordningsbeslut skola trängtrupperna bestå av fyra trängkårer. I varje trängkår skall ingå ett bilkompani.

Sedan inspektören för trängen hos arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement gjort framställning rörande anskaffning av den motormateriel, som erfordrades för uppsättandet av ifrågavarande kompanier, hemställde arméförvaltningen i sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1927/1928, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å riksstaten för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 907,200 kronor till bestridande av engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängens bilkompanier.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1927 anförde dåvarande chefen för försvarsdepartementet, bland annat, att han redan av statsfinansiella skäl icke kunde tillstyrka upptagandet i nästkommande budgetårs riksstat för här ifrågavarande ändamål av ens tillnärmelsevis så stort belopp som det av arméförvaltningen begärda anslaget. För övrigt syntes det icke vara nödvändigt att på en gång anskaffa motormateriel för samtliga trängkårer, utan torde motoriseringen av ifrågavarande formationer — i likhet med vad som avsåges att äga rum beträffande motoriseringen av vissa artilleritruppförband — böra genomföras successivt under loppet av flera år. Medelsanvisningen för budgetåret 1927/1928 syntes sålunda böra begränsas till att avse anskaffning av motormateriel för endast en trängkår, och syntes därvid böra ifrågakomma den till Linköping förlagda Svea trängkår, vid vilken utbildningen av värnpliktiga studenter och officersaspiranter vore avsedd att äga rum. På grundval av inspektörens för trängen förslag, och med beaktande av att ett mindre antal redan anskaffade bilar och motorcyklar kunde för ändamålet tagas i anspråk, beräknade departementschefen medelsbehovet för anskaffning av motormateriel för ett bilkompani —

vid vilket utbildning av värnpliktiga studenter och officersaspiranter jämväl avsåges att äga rum — till 251,200 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avgivna förslag anvisade riksdagen till bestridande av engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängen för budgetåret 1927/1928 ett extra reservationsanslag av 251,200 kronor.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen äska ett anslag å 726,000 kronor till bestridande av engångskostnader för anskaffning av motormateriel för de tre återstående bilkompanierna vid trängen. Arméförvaltningens framställning var grundad på av inspektören för trängen verkställd utredning och nedanstående av bemälde inspektör uppgjorda kostnadsberäkning för *ett* bilkompani:

2 personbilar à kronor 8,000: —	kronor	16,000: —
3 lätta lastbilar à kronor 3,500: —	»	10,500: —
12 medeltunga lastbilar à kronor 13,500: —	»	162,000: —
5 motorcyklar med sidvagn à kronor 2,400: —	»	12,000: —
4 » utan » à kronor 1,600: —	»	6,400: —
Maskin- och verktygsutrustning för bilreparationsverkstad	»	30,000: —
Utrustning för en verkstadsbil	»	3,000: —
Snöplog	»	1,800: —
5 par motorskidor à kronor 60: —	»	300: —
Summa kronor		242,000: —

eller för *tre* bilkompanier ($3 \times 242,000: — =$) 726,000 kronor.

I anledning av denna framställning yttrade föredragande departementschefen i statsrådet den 4 januari 1928, bland annat, att han fasthölle vid sin tidigare intagna ståndpunkt, att anskaffningen av motormateriel för trängen borde ske successivt under loppet av flera år. För budgetåret 1928/1929 syntes medelsbehovet för här ifrågavarande ändamål böra begränsas till det belopp, 242,000 kronor, som beräknats bliva behöfligt för bilkompaniet vid en av trängkårerna, nämligen Norrlands trängkår. I vilken omfattning motorfordon kunde förhyras för utbildning av personal vid Göta trängkår och Skånska trängkåren under tiden intill dess även dessa truppförband framdeles bleve utrustade med egen motormateriel, finge bero av tillgången på härför disponibla besparingar å övningsanslaget.

Uti 1928 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t i enlighet härmed riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängen för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 242,000 kronor. Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

I skrivelser till arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement den 5 maj och den 23 augusti 1928 har nu *inspektören för trängen*

gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för här ifrågavarande ändamål samt i sådant hänseende anført huvudsakligen följande.

Sedan ett bilkompani uppsatts vid Svea trängkår år 1927 och 1928 års riksdag anvisat medel för anskaffning av motormateriel vid Norrlands trängkår, återstode anskaffande av motormateriel för uppsättande av ett bilkompani vid var och en av de två övriga trängkåren, nämligen Göta trängkår och Skånska trängkåren.

Behovet av motormateriel vid vart och ett av sistnämnda bilkompanier utgjorde:

- 2 personbilar,
- 3 lastbilar, lätta,
- 12 » medeltunga,
- 3 » tunga,
- 5 motoreyklar utan sidvagn,
- 5 » med » ,
- maskin- och verktygsutrustning för bilreparationsverkstad,
- utrustning för verkstadsbil,
- 1 snöplog samt
- 5 par skidor för motoreyklar.

Vid beräkningen av kostnaderna för anskaffande av nämnda motormateriel kunde man utgå från, att vid varje bilkompani tre tunga lastbilar samt en motoreykel utan sidvagn kunde tagas i anspråk av redan anskaffade bilar och motoreyklar. Anskaffningskostnaderna syntes kunna uppskattas efter i huvudsak samma beräkningsgrunder som föregående år. Vad de lätta lastbilarna beträffade, tillverkades emellertid numera dylika bilar i Sverige, varför även sådana av svenskt fabrikat syntes böra ingå i bilkompaniernas bilpark. Då emellertid priset å en svensk dylik bil med omkring 2,000 kronor överstege det förut beräknade medelpriset eller 3,500 kronor, syntes nödvändigt, att medelpriset höjdes så mycket, att vid varje bilkompani en lätt lastbil av svenskt fabrikat kunde inköpas. Med hänsyn till allsidig förarutbildning borde de övriga två lätta lastbilarna vid kompaniet vara av de vanligaste utländska märkena, då det kunde förväntas, att dessa märken, åtminstone för närvarande, i största utsträckning måste användas för uppsättning av trängens lätta bilförband i fält.

I enlighet med ovanstående borde engångskostnaden för uppsättande av ett bilkompani beräknas sålunda:

2 personbilar à kronor 8,000: —	kronor	16,000: —
3 lätta lastbilar à kronor 4,200: —	»	12,600: —
12 medeltunga lastbilar à kronor 13,500: —	»	162,000: —
5 motoreyklar med sidvagn à kronor 2,400: —	»	12,000: —
4 » utan » » » 1,600: —	»	6,400: —
Maskin- och verktygsutrustning för bilreparationsverkstad	»	30,000: —
Utrustning för en verkstadsbil	»	3,000: —
1 snöplog	»	1,800: —
5 par motorskidor à kronor 60: —	»	300: —
Summa kronor 244,100: —		

Ur såväl mobiliserings- som fredsutbildningssynpunkt vore det av behovet starkt påkallat, att de två återstående bilkompanierna färdigorganiserades under budgetåret 1929/1930.

Inspektören för trängen hemställde därför, att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängen under budgetåret 1929/1930 måtte anvisas ett extra reservationsanslag å $(2 \times 244,100 =) 488,200$ kronor. För den händelse av statsfinansiella skäl detta ej skulle kunna låta sig göra, borde bilkompanierna uppsättas i följande ordning; först vid Göta trängkår och sedan vid Skånska trängkåren.

I häröver avgivet yttrande har *arméförvaltningen* anfört följande.

Mot inspektörens för trängen ovannämnda förslag och framställning hade intendentsdepartementet icke haft något att erinra. Kostnadsberäkningarna hade granskats och icke föranlett någon anmärkning. Arméförvaltningen tillstyrkte alltså detta förslag. Den motormateriel, som vore beräknad att i fred ingå i trängens bilkompanier, vore huvudsakligen avsedd för att möjliggöra utbildningen av personal för de motordrivna trängformationer, vilka enligt gällande planer skulle uppsättas och organiseras vid mobilisering. Det vore därför av största betydelse, att de enligt 1925 års härordning beslutade bilkompanierna snarast uppsattes, då i annat fall samtliga till motortjänst vid trängen uttagna värnpliktiga icke utan avsevärda kostnader kunde erhålla en tillräcklig och rationell utbildning. Därest materielen ej nu anskaffades, måste nämligen erforderlig motormateriel förhyras för trängens övningar. Om man därvid endast räknade med en mindre nödortftig utbildning, skulle dock — enligt av inspektören för trängen gjorda beräkningar — kostnaderna härför belöpa sig till omkring 23,000 kronor för en trängkår. Enär några besparingar å övningsanslaget icke beräknades uppstå, skulle särskilda medel för ändamålet behöva anvisas. Arméförvaltningen hölle före, att detta skulle ställa sig för staten mindre fördelaktigt. Ämbetsverket ansåge sålunda, att, såvida icke oöverkomliga statsfinansiella hinder föreläge, hela anslagsbeloppet eller, i runt tal, 488,000 kronor borde äskas av riksdagen för nästkommande budgetår.

Arméförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 till bestridande av engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängen anvisa ett extra reservationsanslag av 488,000 kronor.

Ehuru det givetvis vore önskvärt, att hela det av myndigheterna för här ifrågavarande ändamål äskade beloppet kunde ställas till förfogande redan under nästa budgetår, har jag likväl funnit mig nödsakad att räkna med en uppdelning av den föreslagna materielanskaffningen på de två närmaste budgetåren. Å riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra upptagas ett anslag å 244,000 kronor för anskaffning av motormateriel för *ett* bilkompani, nämligen det vid Göta trängkår.

Under tiden intill dess jämväl Skånska trängkåren kan bli utrustad med egen motormateriel, torde motorfordon få förhyras i den utsträckning, som oundgängligen erfordras för utbildningens bedrivande vid sistnämnda kår. Till denna fråga återkommer jag under nästföljande punkt.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av motormateriel för trängen* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 244,000 kronor.

8. Anskaffning, underhåll och drift av motorfordon.

[36.] I riksstaten har för innevarande budgetår uppförts ett ordinarie reservationsanslag å 325,000 kronor till anskaffning, underhåll och drift av motorfordon. Anslaget har beräknats sålunda:

för nyanskaffning av lastbilar för ekonomikörslor samt av personbilar och motorcyklar, avsedda för staber och truppförband m. fl.	kronor	98,000: —
» underhåll och drift av personbilar, tilldelade staber och truppförband m. fl.	»	50,000: —
» underhåll och drift av i trängens bilkompanier ingående motorfordon m. m.	»	176,700: —
Summa kronor		324,700: —

eller, i avrundat tal, 325,000 kronor.

Beträffande medelsbehovet under detta anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

Nyanskaffning av motormateriel. I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning hade särskilda medel upptagits till årlig anskaffning för förnyelse av vissa vid armén befintliga person- och lastbilar samt motorcyklar, vilka icke vore avsedda för trängens övningar. Härvid hade slitningstiden för en bil upptagits till 9 år samt för en motorcykel till 5 år. Med hänsyn tagen till uppskattat antal bilar och motorcyklar samt medelpriset för materielen i fråga hade därefter uträknats kostnaderna för förnyelse av ovan nämnda motormateriel. De erforderliga medlen hade beräknats uppgå till i medeltal 105,000 kronor per år.

Arméförvaltningen hade i sin skrivelse den 31 augusti 1927 rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 framhållit, att nyssnämnda, genomsnittligt kalkylerade summa icke kunde stämma överens med de belopp, som för varje särskilt budgetår kunde visa sig erforderliga för då behöfelig nyanskaffning av motorfordon till ersättande av försliten dylik materiel. Kostnaderna för de olika budgetåren vore beroende av det antal bilar och motorcyklar, som på grund av ålder och förbrukning måste tid efter annan kasseras. Beräkningen av dessa kostnader torde emellertid böra grundas på de i härordningsbeslutet angivna slitningstiderna. Genom att den första uppsättningen av arméns motorfordonspark hittills icke skett och i fortsättningen icke heller lämpligen kunde ske med ett, efter slitningstiden beräknat, lika antal motorfordon för varje år, bleve följden, att kassationen av ifrågavarande materiel — och sålunda även de för materielens förnyelse erforderliga medlen — måste komma att ställa sig olika under olika budgetår.

I enlighet med dessa av riksdagen godkända grunder syntes nu medelsbehovet för budgetåret 1929/1930 böra beräknas för anskaffning av motorfordon av olika slag, avsedda att ersätta sådan materiel, vilken måste kasseras såsom obrukbar eller oekonomisk att fortfarande använda.

Enligt härordningsbeslutet upptoges antalet för ekonomikörslor avsedda lastbilar vid armén till 54. Behovet fördelade sig sålunda:

vid infanteritruppförbanden.....	24
» kavalleritruppförbanden.....	4
» ingenjörtruppförbanden.....	4
» artilleritruppförbanden (vid vardera av Svea och Göta artilleriregementen erfordrades 2 bilar).....	11
» intendenturtruppförbanden.....	3
» intendenturförråden.....	6
» infanteriskjutskolan.....	1
» ridskolan.....	1
eller sammanlagt 54.	

Vid trängtruppförbanden hade samtliga ekonomikörslor beräknats kunna utföras genom deras bilkompaniers försorg.

Bland de 54 vid armén nu befintliga, för ekonomikörslor avsedda lastbilarna vore 6 så slitna och gamla (anskaffade under åren 1918—1920), att det icke kunde vara förenligt med god hushållning att bibehålla dem efter innevarande budgetårs utgång på grund av de mycket dryga underhållskostnader, desamma förorsakade.

De för ekonomikörslor avsedda bilarna vore $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ tons lastbilar av Scania Vabis' eller Tidaholms fabrikat. Dessa betingade enligt av arméförvaltningen inhämtade upplysningar numera ett pris av för Scania Vabis' fabrikat 14,500 kronor samt för Tidaholms 11,750 kronor, eller i medeltal omkring 13,000 kronor. Numera finnes i marknaden även en $1\frac{1}{2}$ tons lastbil av svenskt fabrikat, vilken betingade ett pris av 5,600 kronor. Sistnämnda lastbil syntes hava för liten lastningskapacitet, för att med densamma skulle kunna utföras de vid beridna truppslag förekommande ekonomikörslorna av furage m. m. Däremot torde det icke vara uteslutet, att denna mindre lastbil skulle vara tillfyllest för merberörda körslor vid ett infanteritruppförband. För kostnadernas nedbringande syntes det därför vara lämpligt, att beräknad avgång av lastbilar vid sistnämnda truppförband försöksvis ersattes med lastbilar av denna mindre lastbilstyp. Utav ovanberörda 6 lastbilar, vilka nästkommande budgetår måste ersättas, vore 3 tilldelade infanteritruppförband samt övriga 3 bilar artilleri- och kavalleritruppförband.

Då försäljning av en kasserad lastbil icke torde inbringa mer än omkring 300 kronor, skulle alltså för nyanskaffning av lastbilar, tilldelade truppförband m. fl. för ekonomikörslor, erfordras ($3 \times 13,000 + 3 \times 5,600 - 6 \times 300 =$) 54,000 kronor.

Personbilar borde i enlighet med av riksdagen godkända principer tillhandahållas följande staber m. fl., nämligen:

generalstaben.....	1
arméfördelningsstaberna.....	4
militärbefälet för övre Norrland.....	1
kommendantskapet i Bodens fästning.....	1
militärbefälet på Gotland.....	1
arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse (för närvarande skänkt bil).....	1

Härtill komme personbilar, avsedda för fälttelegraftruppernas tekniska arbetsuppgifter, beträffande vilka bilar behovet numera beräknades utgöra 8. Sammanlagt skulle alltså erfordras 17 personbilar.

Utav de vid armén nu befintliga 17 bilarna av ifrågavarande slag (9 vid staberna och 8 vid fälttelegraftrupperna) kunde vid nästa budgetårs ingång endast 14 beräknas vara brukbara. 3 av bilarna vore nämligen numera så slitna (anskaffade under åren 1914—1921), att ytterligare reparationer å de-

samma icke vore förenliga med god ekonomi, vadan de måste kasseras före eller under budgetåret 1929/1930.

För fyllande av det ovannämnda behovet av personbilar erfordrades alltså, att medel anvisades under nästa budgetår till anskaffning av 3 dylika bilar.

Kostnaden för en personbil syntes, i likhet med vad som skett uti beräkningen för innevarande budgetår, böra upptagas till 10,000 kronor. Försäljningen av en kasserad dylik bil torde icke inbringa mer än omkring 300 kronor. För nyanskaffning av personbilar, tilldelade vissa staber och truppförband m. fl., skulle sålunda erfordras ($3 \times 10,000 - 3 \times 300 =$) 29,100 kronor.

Bland *motorcyklar*, tilldelade staber och truppförband m. fl., vore numera 15 så slitna och så gamla (anskaffade under åren 1923 och 1924), att det icke kunde vara förenligt med god hushållning att bibehålla dem efter innevarande budgetårs utgång. Beträffande detta slag av motorfordon ansåge sig arméförvaltningen böra här framhålla, att den vidsträckta användning och betydelse, motorcyklar numera erhållit vid armén, framdeles torde föranleda till en väsentlig ökning av antalet vid armén nu befintliga dylika. För närvarande påginge emellertid försök med s. k. lätta motorcyklar. Dessa försök syntes böra slutföras, innan någon ökning av antalet motorcyklar vid armén ifrågasattes, varför för budgetåret 1929/1930 medel endast torde böra beräknas för ersättande av de ovanberörda 15 förslitna motorcyklarna.

Priset å en motorcykel med sidvagn kunde beräknas till 2,400 kronor. Försäljning av en kasserad dylik motorcykel torde icke inbringa mer än omkring 50 kronor. För nyanskaffning av motorcyklar, tilldelade staber, truppförband m. fl., skulle sålunda erfordras ($15 \times 2,400 - 15 \times 50 =$) 35,250 kronor.

För nyanskaffning av lastbilar, avsedda för ekonomikörslor, samt personbilar och motorcyklar, tilldelade vissa staber och truppförband m. fl., skulle således erfordras ($54,000 + 29,100 + 35,250 =$) 118,350 kronor eller, i avrundat tal, 118,000 kronor.

Beträffande erforderlig förnyelse av de i trängens bilkompanier ingående motorfordonen finge arméförvaltningen framhålla, att i annat sammanhang ett extra anslag för anskaffning av sammanlagt 34 bilar och 18 motorcyklar begärdes för nyuppsättning av motorfordonsparken för två av trängens bilkompanier. Då övrig vid trängens bilkompanier befintlig motormateriel till väsentlig del anskaffats dels under budgetåret 1927/1928, dels under nu löpande budgetår, torde någon kassation av motormateriel vid trängens bilkompanier under budgetåret 1929/1930 icke behöva förutsättas. Några särskilda medel i nästa riksstat för här ifrågavarande ändamål syntes sålunda icke erforderliga.

Underhåll och drift av motormateriel. För underhåll och drift av *lastbilar*, tilldelade truppförband m. fl. för ekonomikörslor, hade hittills icke några särskilda medel varit uppförda i riksstaten, utan hade dessa kostnader bestritts från de underhållsanslag, för vilkas räkning ekonomikörslor utförts. Vid flera tillfällen hade emellertid arméförvaltningen framhållit, att stora olägenheter såväl i förvaltnings- som i redovisningshänseende vidlådde detta system. På grund av alla övriga äskanden om medel till motormateriel hade ämbetsverket dock icke ansett sig böra för innevarande budgetår föreslå någon ändring beträffande underhåll och drift av ifrågavarande lastbilar.

Ut i sin berättelse om verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för budgetåret 1926/1927 hade riksdagens revisorer framhållit, att det borde undersökas, huruvida det kunde anses lämpligt, att för framtiden drift och underhållskostnader

för bilar proportionsvis fördelades å de anslag, för vilkas räkning körsorna utfördes. Med anledning härav hade 1928 års riksdag uttalat, att det syntes riksdagen lämpligt, att nya bestämmelser utfärdades för drift av lastbilar. Arméförvaltningen ansåge sig därför nu böra upptaga frågan rörande ändrade grunder för bestridande av underhålls- och driftkostnader för här ifrågavarande bilar.

Enligt hittillsvarande system fördelades underhålls- och driftkostnaderna så vitt möjligt i proportion till utfört arbete på de olika anslagstitlar av reservations- och förslagsanslags natur, för vilkas räkning transporterna verkställdes. Ehuruval härvid omfattande och detaljerade bokförings- och kontroll-åtgärder tillämpades, hade det i praktiken visat sig hart när omöjligt för trupperbanden att på ett fullt tillfredsställande och riktigt sätt verkställa ovanberörda omkostnadsfördelning, särskilt då det gällt att på de olika förslags- och reservationsanslagen uppdelat kostnaderna för större bilreparationer o. d. Övervakandet av att de olika anslagen härvid toges i anspråk efter fullt rättvisa och ändamålsenliga grunder hade ävenledes mött de största svårigheter.

Om ändrade bestämmelser nu skulle utfärdas rörande bestridandet av ifrågavarande underhålls- och driftkostnader, syntes lämpligast, att härvid tillämpades i huvudsak samma principer, som av riksdagen godkänts för arméns personbilar och bilkompaniernas bilpark, vadan alltså särskilda medel borde för ändamålet ställas till förfogande.

Enligt inom intendentsdepartementet förd statistik belöpte sig de årliga underhålls- och driftkostnaderna för en lastbil, avsedd för ekonomikörslor, till omkring 2,100 kronor. Dessa kostnader hade enligt de hittills tillämpade grunderna gäldats med omkring 1,500 kronor av anslagen för mathållning, furagering samt bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt samt med omkring 500 kronor av övningsanslagen och med återstoden eller omkring 100 kronor av övriga anslag.

Givetvis skulle det ur kontroll- och förvaltningssynpunkt vara önskvärt, att särskilda medel anvisades för samtliga ovanberörda kostnader, eller efter en beräkning av 2,100 kronor per bil. Emellertid torde det knappast kunna betraktas såsom ekonomikörslor, när bilarna toges i anspråk för övningsändamål. Kostnaderna för bilarnas disponerande härtill torde också därför lämpligen böra — i likhet med vad som nu gällde beträffande underhålls- och driftkostnader för motorcyklar — bestridas av övningsanslagen liksom hittills. Någon större olägenhet ur redovisningssynpunkt kunde icke uppstå genom ett sådant förfarande i fråga om ett enda ensartat förvaltningsområde. Kostnaderna för alla återstående körslor, vilka måste betraktas såsom uteslutande ekonomikörslor, borde däremot bestridas från särskilt för ändamålet anvisade medel. Enär sistnämnda kostnader hittills till huvudsaklig del gäldats av ovanberörda förslagsanslag till mathållning, furagering och bränsle m. m., vilka anslag genom anordningen i fråga framdeles komme att vidkännas motsvarande minskning i utgifter, bleve följden, att i själva verket några nämnda ökade utgifter för statsverket icke komme att uppstå, genom att särskilda medel anvisades för ändamålet. Givetvis borde i sammanhang härmed föreskrivas, att bilarna i första hand skulle användas för utförande av körslor för merberörda förslagsanslag. Kostnaderna för ifrågavarande körslor — övningskörslor undantagna — syntes försöksvis böra i anslagsberäkningen upptagas till 1,500 kronor per bil.

Enär enligt ovan 54 ekonomibilar skulle förefinnas vid armén, skulle med tillämpning av nyssberörda beräkningsgrund för budgetåret 1929/1930 erfordras ($54 \times 1,500 =$) 81,000 kronor för underhåll och drift av bilar, avsedda för ekonomikörslor.

Till bestridande av kostnader för drift och underhåll av *personbilar*, tilldelade staber och truppförband m. fl., hade från och med år 1920 i riksstaten under fjärde huvudtiteln varit uppfört ett extra reservationsanslag. Anslaget hade under de senare åren upptagits med 50,000 kronor samt vore enligt av 1928 års riksdag godkända grunder även avsett att användas för förhyrning av militära eller enskilda personbilar för andra arméns myndigheter, än som enligt ovan hade personbilar sig tilldelade. Arméförvaltningen ansåge sig böra föreslå, att denna anslagspost upptoges oförändrad för budgetåret 1929/1930 med 50,000 kronor.

För drift och underhåll av *motorcyklar*, tilldelade staber och truppförband m. fl., hade innevarande budgetår icke några särskilda medel upptagits under nu ifrågakvarande anslagspost, utan hade för ändamålet beräknats medel under ordinarie anslaget till truppförbandens övningar. Arméförvaltningen ifrågasatte icke härutinnan någon ändring.

För drift och underhåll av *de i trängens bilkompanier ingående motorfordon m. m.* skulle enligt av inspektören för trängen gjord utredning för budgetåret 1929/1930 erfordras 334,550 kronor. Beräkningen, som avsåge den sammanlagda kostnaden för trängens fyra bilkompanier, vore uppgjord sålunda:

1. För underhåll.

86 bilar à kr. 1,000: —	kronor	86,000: —
40 motorcyklar à kr. 350: —	»	14,000: —
		kronor 100,000: —

2. För driv- och smörjmedel.

per bil:	
för bensin.....	kr. 1,450: —
» olja m. m.	» 500: —
	<u>kr. 1,950: —</u>
för 86 bilar à kr. 1,950: —	kronor 167,700: —
per motorcykel:	
för bensin.....	kr. 750: —
» olja m. m.	» 250: —
	<u>kr. 1,000: —</u>
för 40 motorcyklar à kr. 1,000: —	» 40,000: —
	» 207,700: —

3. Övriga omkostnader.

Kostnader för bils katt, beräknade till	kronor	20,000: —
Kostnader för besiktning av bilar och motorcyklar, beräknade till.....	»	850: —
Kostnader för körkort för omkring 50 procent av personalen, beräknade till	»	6,000: —
		<u>26,850: —</u>
	Summa kronor	334,550: —

eller, i avrundat tal, 335,000 kronor.

Arméförvaltningen hade icke haft anledning att göra erinran emot den enligt ovan gjorda beräkningen av kostnader för underhåll och drift av den i trängens bilkompanier ingående motormaterielen.

Sammanfattning. I enlighet med vad sålunda anförts, borde medelsbehovet för anskaffning, underhåll och drift av motorfordon beräknas sålunda:

för nyanskaffning av lastbilar, avsedda för ekonomikörslor, samt personbilar och motorcyklar, tilldelade staber och truppförband m. fl.	kronor 118,000: —
för underhåll och drift av lastbilar, avsedda för ekonomikörslor	» 81,000: —
för underhåll och drift av personbilar, tilldelade staber och truppförband m. fl.	» 50,000: —
för underhåll och drift av i trängens bilkompanier ingående motorfordon m. m.	» 335,000: —
Summa kronor 584,000: —	

Arméförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 upptaga ordinarie reservationsanslaget till anskaffning, underhåll och drift av motorfordon med 584,000 kronor.

Vad först angår anslagsposten till nyanskaffning av lastbilar för ekonomikörslor samt av personbilar och motorcyklar, avsedda för staber och truppförband m. fl., har jag icke funnit anledning till någon erinran mot den av arméförvaltningen verkställda beräkningen av medelsbehovet för ifrågasättande ändamål. Anslagsposten torde således böra upptagas med 118,000 kronor.

På sätt arméförvaltningen föreslagit, torde under förevarande anslag böra uppföras en ny post å 81,000 kronor för bestridande av kostnader för underhåll och drift av lastbilar, avsedda för ekonomikörslor.

För underhåll och drift av personbilar, tilldelade staber och truppförband m. fl., synes i enlighet med arméförvaltningens förslag böra för nästkommande budgetår beräknas samma belopp, 50,000 kronor, som för ändamålet anvisats å staten för innevarande budgetår.

Vidkommande slutligen den av myndigheterna till 335,000 kronor beräknade anslagsposten för underhåll och drift av i trängens bilkompanier ingående motorfordon m. m., har medelsbehovet å denna anslagspost uppskattats under den förutsättningen, att den beslutade motoriseringen av trängen skulle vara fullt genomförd redan under nästa budgetår. Därest, såsom under nästföregående punkt av mig föreslagits, med anskaffningen av motormateriel för Skånska trängkåren får anstå ytterligare ett år — under vilken tid i så fall behovet av motorfordon för utbildningens bedrivande vid nämnda kår skulle nödtorftigt tillgodoses genom förhyrning av bilar — synes nu förevarande anslagspost för nästkommande budgetår kunna nedsättas avsevärt under den av myndigheterna för fyra bilkompanier beräknade summan, 335,000 kronor. Jag finner mig i sådant avseende böra förorda, att anslagsposten, från vilken jämväl torde få bestridas kostnaderna för förhyrning av bilar, upptages med ett belopp något överstigande tre fjärdedelar av nyssnämnda summa, eller med 265,000 kronor.

I enlighet med vad jag nu anfört skulle anslaget till anskaffning, underhåll och drift av motorfordon för budgetåret 1929/1930 uppgå till (118,000 + 81,000 + 50,000 + 265,000 =) 514,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till anskaffning, underhåll och drift av motorfordon,

nu	kronor 325,000: —
med	» 189,000: —
till	kronor 514,000: —

9. Engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel.

[37.] I kostnadsberäkningarna för den nya härordningen hava upptagits vissa engångskostnader för materielanskaffning. Ifrågavarande kostnader avses att fördelas på en period av tio år. Bland den till anskaffning avsedda materielen ingår intendenturmateriel (pionjärmateriel för infanteriet, signalmateriel m. m.) till en beräknad kostnad av 340,000 kronor.

För vartdera av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 har anvisats en tiondedel av nyssnämnda summa eller således 34,000 kronor. Jämväl för budgetåret 1929/1930 torde, i enlighet med arméförvaltningens förslag, ett anslag å samma belopp böra anvisas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 34,000 kronor.

10. Truppförbandens övningar.

[38.] Medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar beräknades i 1928 års statsverksproposition till 1,738,500 kronor. Med hänsyn till å anslaget förefintliga reservationer begränsades emellertid anslagsäskandet för budgetåret 1928/1929 till 1,400,000 kronor, vilket belopp av riksdagen anvisades.

För budgetåret 1929/1930 har medelsbehovet å ifrågavarande anslag av arméförvaltningen beräknats under följande titlar:

- Titel I. Hästlega.
- Titel II. Befälsövningar.
- Titel III. Vinterövningar.
- Titel IV. Truppförbandens övriga övningar.
- Titel V. Frivilliga övningar med landstormen.

Titel I. Hästlega. Behovet av hästlejningsdagar uppskattades av arméförvaltningen för budgetåret 1928/1929 till sammanlagt 186,000 dagar, varav 130,100 lejningsdagar beräknades kunna fullgöras medelst ackordhästar. Antalet verkliga hästlejningsdagar upptogs alltså till (186,000 — 130,100 =) 55,900. Medelsbehovet under förevarande anslagstitel beräknades av ämbetsverket sålunda:

Utgifter.

Hästlejning för truppförbandens övningar, 55,900 dagar à 5 kronor	kronor 279,500: —	
Inköp av ackordhästar, 365 hästar à 600 kronor	» 219,000: —	
Utackordering av ackordhästar, 3,500 hästar à 15 kronor	» 52,500: —	
För transport av hästar från kavalleriet till trängen	» 4,000: —	
Gottgörelse för hästlega enligt särskild föreskrift	» 10,000: —	kronor 565,000: —

Inkomster.

Försäljning av 182½ ackordhästar à 100 kronor	kronor 18,250: —	
Ackordavgifter för 3,500 hästar à 20 kronor	» 70,000: —	» 88,250: —

Erforderlig medelsanvisning kronor 476,750: —

Gentemot arméförvaltningens förslag till beräkning av här ifrågavarande anslagstitel framställdes av föredragande departementschefen vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den erinran, att ett betydligt större antal lejningsdagar än det av arméförvaltningen angivna syntes kunna fullgöras av ackordhästarna, samt att den av ämbetsverket beräknade anslagsposten för hästlejning till följd härav torde kunna reduceras med omkring 100,000 kronor.

I enlighet härmed upptogs i anslagsberäkningen för budgetåret 1928/1929 under förevarande titel ett belopp av, i avrundat tal, 377,000 kronor.

Arméförvaltningen har i fråga om medelsbehovet under titel I av anslaget till truppförbandens övningar för budgetåret 1929/1930 anfört följande.

För innevarande budgetår hade antalet hästlejningsdagar beräknats sålunda:

vid infanteriet	26,100 lejningsdagar	
» kavalleriet	800 »	
» artilleriet	107,100 »	
» ingenjörtrupperna	34,800 »	
» trängtrupperna	15,200 »	
» intendenturtrupperna	2,000 »	
		tillhopa 186,000 lejningsdagar.

Denna beräkning vore i överensstämmelse med vad som upptagits i härordningsbeslutet, dock att för infanteriet tillkommit 1,100 dagar, avsedda för Göta livgarde, samt att för ännu icke motoriserade artilleritruppförband behovet av hästlejning uppskattats till 25,100 dagar. Samma beräkning syntes i stort sett kunna tillämpas under budgetåret 1929/1930. Enligt av

generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet till arméförvaltningens intendentsdepartement lämnad uppgift borde antalet hästlejningsdagar för ännu icke motoriserade artilleritruppförband även för nästkommande budgetår beräknas till 25,100. Beträffande behovet av hästlejning vid infanteriet hade inspektören för detta truppslag framhållit, att antalet hästlejningsdagar för vapenslaget vore mycket snävt tillmätt samt endast möjliggjorde anspänning av kulspruteförbanden. Jämlikt fastställda organisationsplaner komme emellertid att i gevärskompani ingå två ammunitionskärnor, avsedda att medföra ammunition för kulsprutegevären, handgranater m. m. Ur utbildningssynpunkt vore det högeligen önskvärt att under soldatskolans senare skede kunna anspänna åtminstone en ammunitionskärna per gevärskompani. För att fylla detta efter härordningsbeslutet nytillkomna behov syntes det inspektören för infanteriet nödvändigt, att — utöver för innevarande budgetår upptaget antal hästlejningsdagar — ytterligare 1,800 dagar ställdes till förfogande. Detta antal syntes kunna fullgöras genom inkallande av ackordhästar.

Enär enligt gjorda beräkningar den sålunda föreslagna ökningen av antalet hästlejningsdagar kunde, på grund av tidpunkten för dagarnas utnyttjande, tillgodoses genom inkallande av förefintliga ackordhästar, och då sålunda några kostnader icke komme att uppstå för lejning, ansåge sig arméförvaltningen böra tillstyrka framställningen.

Behovet av lejningsdagar för budgetåret 1929/1930 skulle sålunda utgöra:		
vid infanteriet	27,900	lejningsdagar
» kavalleriet	800	»
» artilleriet	107,100	»
» ingenjörtrupperna	34,800	»
» trängtrupperna	15,200	»
» intendenturtrupperna	2,000	»

tillhoppa 187,800 lejningsdagar.

Största delen av detta antal dagar kunde fullgöras av truppförbandens ackordhästar. Enligt lämnade uppgifter kunde icke mindre än 151,800 dagar beräknas fullgöras av ackordhästar, medan lejning måste företagas för återstoden, $(187,800 - 151,800 =)$ 36,000 dagar, fördelade sålunda:

vid infanteriet	120	dagar
» kavalleriet	236	»
» artilleriet	22,745	»
» ingenjörtrupperna	12,699	»
» trängtrupperna		
» intendenturtrupperna	200	»

tillhoppa 36,000 dagar.

I hästlega hade för de senaste budgetåren beräknats ett belopp av 5 kronor per häst och dag. Samma lejningspris syntes böra fastställas även för budgetåret 1929/1930.

Efter en beräkningsgrund av 5 kronor per hästlejningsdag borde alltså anslagsposten till hästlejning upptagas till $(5 \times 36,000 =)$ 180,000 kronor.

Av 1928 års riksdag hade anvisats medel för inköp av 365 hästar, d. v. s. 10 % av den styrka, som enligt gjorda beräkningar borde förefinnas vid armén, intill dess motoriseringen av vissa artilleritruppförband hunnit genomföras. Enligt från truppförbanden lämnade uppgifter kunde antalet ackordhästar vid början av budgetåret 1929/1930 uppskattas till omkring 3,650, fördelade sålunda:

vid infanteriet	859 hästar
» kavalleriet	34 »
» artilleriet	2,004 »
» ingenjörtrupperna	290 »
» trängtrupperna	430 »
» intendenturtrupperna	33 »

tillhopa 3,650 hästar.

För att ackordhästsystemet skulle kunna vidmakthållas, syntes inköpet även under budgetåret 1929/1930 böra beräknas efter 10 % å det antal ackordhästar, som enligt ovan förefunnos vid armén. Samtliga ackordhästar vid ännu ej motoriserade artilleritruppförband borde härvid medräknas, enär motoriseringen icke ännu på åtskilliga år kunde bli genomförd. Antalet ackordhästar, som borde inköpas, skulle alltså bli 10 % å 3,650 = 365.

Medelpriset för ackordhästar hade under de senare åren beräknats till 600 kronor, vilket belopp torde böra fastställas även för budgetåret 1929/1930. I enlighet härmed borde anslagsposten till inköp av ackordhästar upptagas till $(600 \times 365 =)$ 219,000 kronor.

För bestridande av kostnader för ackordhästars utackordering hade för de senaste budgetåren beräknats en medelkostnad av 15 kronor för häst och år. Samma beräkningsgrund borde nu gälla. Kostnaderna för utackordering under budgetåret 1929/1930 av det antal av 3,650 ackordhästar, som beräknats komma att finnas vid budgetårets början, skulle således komma att uppgå till ett belopp av $(15 \times 3,650 =)$ 54,750 kronor.

Uti kostnadsberäkningarna till 1925 års härordning hade för transport av hästar från kavalleriet till artilleriet och trängen beräknats 8,000 kronor. För innevarande budgetår hade utgiftsposten upptagits med 4,000 kronor, enär några transporter av hästar från kavalleriet till artilleriet i stort sett icke vore erforderliga, så länge tillräckligt antal hästar förefunnos vid ännu icke motoriserade artilleritruppförband. Av samma skäl torde för här ifrågasvarande transporter under budgetåret 1929/1930 endast böra anvisas 4,000 kronor.

Därest officer genom generalorder kommenderades beriden å kronan till hörig häst, men sådan häst icke kunde ställas till hans förfogande, ägde han enligt gällande föreskrifter åtnjuta gottgörelse för hästlega med 6 kronor om dagen och för furage, därest icke dylikt kostnadsfritt tillhandahölles honom, med 1 krona om dagen. För bestridande av härav föranledda kostnader hade såväl hittills årligen som i 1925 års härordning beräknats ett belopp av 10,000 kronor. För budgetåret 1929/1930 borde enahanda belopp beräknas.

Inkomstposten för försäljning av uttrangerade eller störtade hästar hade för budgetåret 1928/1929 beräknats efter $365/2$ försålda dylika hästar (motsvarande hälften av det antal hästar, som antagits komma att under budgetåret uttrangeras eller störta), och ett medelpris av 100 kronor för häst. Samma beräkningsgrunder borde nu tillämpas och inkomstposten följaktligen upptagas

till $\left(\frac{365}{2} \times 100 =\right)$ 18,250 kronor.

Under inkomstposten för ackordavgifter upptoges de medel, som beräknades komma att inflyta såsom ersättning av fodervärdar för mottagna ackordhästar till utfodring. För budgetåret 1928/1929 hade dessa medel beräknats efter ett belopp av 20 kronor per häst och år. Samma beräkningsgrund syntes böra gälla för budgetåret 1929/1930. Ackordavgifter för det antal av 3,650 hästar, som beräknades komma att finnas vid budgetårets början,

torde sålunda komma att inflyta med ett belopp av $(3,650 \times 20 =)$ 73,000 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts borde medelsbehovet under titel I, hästlega, för budgetåret 1929/1930 beräknas på följande sätt:

Utgifter.

Hästlejning för truppförbandens övningar 36,000 dagar à 5 kr.....	kronor 180,000: —	
Inköp av ackordhästar, 365 hästar à 600 kr.	» 219,000: —	
Utackordering av ackordhästar, 3,650 hästar à 15 kr.	» 54,750: —	
För transport av hästar från kavalleriet till trängen	» 4,000: —	
Gottgörelse för hästlega enligt särskild föreskrift	» 10,000: —	kronor 467,750: —

Inkomster.

Försäljning av ackordhästar	kronor 18,250: —	
Ackordavgifter för 3,650 ackordhästar à 20 kr.	» 73,000: —	» 91,250: —

Erforderlig medelsanvisning kronor 376,500: —

Den av arméförvaltningen framlagda beräkningen av medelsbehovet under titel I, hästlega, giver mig icke anledning till någon erinran. Under nämnda titel torde alltså böra upptagas ett belopp av 376,500 kronor.

Titel II. Befälsövningar. De under denna titel uppförda medel avses för övningar för arméns befäl av infanteriet, kavalleriet, trängen och intendenturtrupperna.

För innevarande budgetår har under anslagstiteln till befälsövningar beräknats en summa av 96,500 kronor eller det belopp, 80,000 kronor, som upptagits i den för 1925 års riksdag framlagda kostnadsberäkningen för den nya härordningen, ökat med 16,500 kronor. Ifrågavarande ökning har föranletts dels av det nya resereglementets tillkomst, dels ock av den omständigheten, att man vid uppgörandet av nyssnämnda kostnadsberäkning utgått från en lägre taxa för järnvägstransporter än den nu gällande.

Ifrågavarande anslagspost har jämlikt av Kungl. Maj:t fastställd stat för anslaget till truppförbandens övningar fördelats å de särskilda truppslagen sålunda:

infanteriet	kronor 79,300: —
kavalleriet	» 9,700: —
trängen	» 6,000: —
intendenturtrupperna	» 1,500: —

Summa kronor 96,500: —

Arméförvaltningen har nu beträffande denna anslagstitel anfört följande.

Flertalet av arméns i ärendet hörda myndigheter ansåge, att nu utgående anslag borde ökas.

Inspektören för infanteriet hölle före, att starka skäl talade för en ökning av anslaget. De få tillfällen till verkliga truppövningar, som 1925 års härordning lämnade, vore icke tillräckliga för bibehållande av befälets rutin. Befälsövningar kunde visserligen aldrig ersätta truppövningar, men deras betydelse växte, i den mån truppövningarna inskränktes. Innan ännu ett mera allmänt behov av ökade anslag inträtt vid infanteriets truppförband, ansåge sig emellertid nämnde inspektör icke böra direkt påyrka en anslagshöjning, varför befälsövningsanslaget syntes honom för budgetåret 1929/1930 kunna utgå efter hittillsvarande grunder.

Arméförvaltningen anslöte sig till den av inspektören för infanteriet uttalade åsikten beträffande befälsövningsanslagets beräknande för infanteritruppförbanden till samma belopp som under innevarande budgetår.

Inspektören för kavalleriet ansåge, att befälsövningsanslaget beträffande ordinarie officers- och underofficersövningar m. m. borde utgå efter samma grunder som under innevarande budgetår. På grund av kavalleriets utökande med pansarbilförband och den framtida motoriseringen av vissa kavalleriet tillhörande delar vore emellertid ett särskilt anslag av 2,000 kronor erforderligt för befälsutbildning i biltjänst.

Arméförvaltningen vore av den uppfattningen, att, därest det av ämbetsverket här nedan åskade beloppet om 15,000 kronor för utbildning av vissa grupper av arméns befäl i biltjänst bleve anvisat, någon särskild anslagsökning för kavalleriets del uti ifrågavarande avseende knappast kunde vara erforderlig, varför anslaget beträffande kavalleritruppförbanden syntes böra beräknas efter samma grunder som för innevarande budgetår.

Inspektören för trängen framhölle, att de vidgade uppgifter, som genom den nya trängorganisationen pålagts trängen, krävde ökade möjligheter för befälsövningar inom stora och år för år växlande områden. Härtill komme, dels att officers- och underofficerskadrarna vid varje trängkår genom 1925 års härordning något ökats, dels ock att sagda kadrar sannolikt icke komme att förete några vakanser under budgetåret 1929/1930, varför en ökning av befälsövningsanslaget från 1,500 kronor till 2,000 kronor per trängkår vore ofrånkomlig. Inspektören för trängen framförde vidare, under samma motivering som föregående år, krav å särskilda medel, 15,000 kronor, till befälsutbildning i biltjänst vid trängen m. m.

Beträffande det förstnämnda yrkandet angående de ordinarie befälsövningsarna vid trängkårerna ansåge arméförvaltningen, att nu utgående belopp vore väl avvägda i förhållande till motsvarande anslag vid övriga truppslag, varför en ökning av anslaget härutinnan icke syntes ämbetsverket nu böra ifrågasättas.

I fråga om det särskilda anslagskravet å 15,000 kronor till befälsutbildning i biltjänst hade arméförvaltningen uti åskandena för budgetåret 1928/1929 anført, att detta krav såsom varande av mera tillfällig art borde kunna tillgodoses genom befintliga reservationer å övningsanslaget, varför något särskilt belopp icke då ansetts behöva beräknas för ändamålet. Den ifrågasatta befälsutbildningen avsåge att bibringa icke blott officerare och underofficerare vid trängen sådana kunskaper och färdigheter, som erfordrades för tjänstgöring såsom befäl vid trängens bilkompanier, utan även officerare och underofficerare vid infanteriet, kavalleriet och intendenturtrupperna sådana kunskaper och färdigheter, att de vid eget truppförband kunde tjänstgöra såsom bilofficerare respektive bilunderofficerare.

Arméförvaltningen ansåge det vara av behovet påkallat, att särskilda befälskurser i biltjänst anordnades vid trängen såväl för trängkårernas befäl

inom de närmaste åren, till dess bilorganisationen nått erforderlig stadga, som ock för officerare och underofficerare ur infanteriet, kavalleriet och intendenturtrupperna så ofta, att vid samtliga truppförband ständigt finnes för handhavande av bilofficers-(underofficers-)tjänsten fullt kompetent personal. Icke minst för att den dyrbara bilmaterielen skulle kunna handhavas på för staten ekonomiskt fördelaktigast sätt, vore detta av stor betydelse. Då för budgetåret 1929/1930 några besparingar å anslaget icke kunde beräknas stå till förfogande för ändamålet, ansåge arméförvaltningen, att härför erforderliga medel borde anvisas under anslagstiteln till befälsövningar.

Vad slutligen beträffade befälsövningar vid intendenturtruppförbanden, syntes anslaget härför böra beräknas enligt enahanda grunder som för innevarande budgetår.

På grund av vad sålunda anförts, föreslog arméförvaltningen, att anslagstiteln till befälsövningar för budgetåret 1929/1930 måtte — med hänsyn till behovet av särskild befälsutbildning i biltjänst — upptagas till (96,500 + 15,000 =) 111,500 kronor.

Jag ansluter mig till arméförvaltningens förslag beträffande uppskattandet av medelsbehovet under förevarande anslagstitel och förordar alltså, att för ändamålet i fråga beräknas ett belopp av 111,500 kronor.

Titel III. Vinterövningar. Under den för vinterövningar avsedda anslagstiteln upptogs för budgetåret 1927/1928 det i kostnadsberäkningarna för den nya härordningen för ändamålet uppförda beloppet, 225,000 kronor, med tillägg av 36,000 kronor — motsvarande vissa merkostnader för traktamenten och järnvägstransporter, till vilka merkostnader hänsyn icke tagits vid uppgörandet av nyssnämnda beräkningar — eller således tillhoppa 261,000 kronor.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 anförde arméförvaltningen beträffande anslagstiteln till vinterövningar, bland annat, att nyssnämnda belopp, 261,000 kronor, visserligen med omkring 74,000 kronor understeg summan av de utav truppslagscheferna och inspektörerna framförda kraven, men att ämbetsverket hölle före, att anslagsbehovet efter någon jämkning i posterna för de olika truppslagen skulle kunna, med hänsyn till möjligheten att anlita å anslagstiteln befintliga reservationer, begränsas till förenämnda belopp.

I enlighet härmed upptogs posten till vinterövningar jämväl i anslagsberäkningen för budgetåret 1928/1929 med 261,000 kronor.

I fråga om medelsbehovet under förevarande anslagstitel för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

Inspektören för infanteriet framhölle liksom föregående år, att med den förläggning av tjänstgöringstiderna för infanteriets värnpliktiga, som 1925 års försvarsordning medfört, föreläge möjligheter att avhålla vinterövningar med trupp i huvudsak endast vid officersaspirantskolan och underbefäls-skolorna. För officersaspirantskolan ansåges anslaget böra utgå med motsvarande belopp som under budgetåret 1927/1928, eller med 12,300 kronor. Uti sagda års anslagstilldelning för infanteriets underbefälsskolor, 52,200 kronor, funne sig inspektören icke böra ifrågasätta någon ökning, ehuru den tid, som detta anslag medgäve vinterutbildning för eleverna från de syd-

ligare arméfördelningarnas underbefälsskolor inom norra arméfördelningsområdet eller övre Norrlands militärområde, endast uppginge till omkring tre veckor, vilket måste anses väl knappt.

I fråga om behov av medel för kurser i vinterutbildning för officerare och underofficerare ur infanteriet hölle inspektören före, att anslaget härför icke borde beräknas till lägre belopp än 31,000 kronor. Erfarenheterna från innevarande och nästföregående år hade nämligen givit vid handen, dels att anslaget till vinterkurs för officerare icke kunde beräknas lägre än under sist förflutna vinter, eller till 20,500 kronor, dels ock att anslaget till vinterkurs för underofficerare icke borde sättas lägre än till 10,500 kronor. Med det anslag, som för vintern 1927/1928 tilldelats sistnämnda kurs, 9,700 kronor, hade nämligen deltagarna i kursen för att få tillfälle till några dagars övning i fjällterräng frivilligt avstått från en del dem rätteligen tillkommande traktamenten.

Vidare framförde inspektören, på förslag av militärbefälhavaren för övre Norrland, krav på att anslaget till vinterfälttjänstövningar inom militärområdet, som senast utgått med 14,700 kronor, måtte höjas till 20,000 kronor, bland annat emedan förstnämnda anslag icke medgäve, att skidlöparbataljonen vid Norrbottens regemente bereddes tillfälle att deltaga i fältmässiga övningar av längre varaktighet, vilket vore av betydelse såsom en förberedelse för dess blivande användning i fält. På framställning av militärbefälhavaren på Gotland hemställde vidare inspektören, att för vinterutbildning av fast anställd personal vid Gotlands infanterikår måtte för budgetåret 1929/1930 ställas till förfogande ett belopp av 4,000 kronor. För vissa skidtävlingar med truppförband tillhörande Bodens fästnings garnison äskades samma belopp, som senast härför utgått, nämligen 1,200 kronor.

För fortsatta försök vintertiden med stridsvagnar ansåge inspektören, att det senast utgående anslaget, 5,800 kronor, borde höjas under budgetåret 1929/1930 till 13,000 kronor. Erfarenheten från 1928 års vinterförsök hade nämligen ådagalagt, att — särskilt på grund av de stora kostnaderna för erforderliga järnvägstransporter även i de fall, att försöken förlades till nedre i stället för övre Norrland — det förstnämnda beloppet icke medgäve behörigt tillgodoseende av det med försöken avsedda ändamålet.

Slutligen framförde inspektören, med tillstyrkan, chefens för norra arméfördelningen krav på att anslaget till övningar i lätt fjällterräng, vilket innevarande år utgått med 6,500 kronor, måtte ökas för budgetåret 1929/1930 till 14,500 kronor. Övningarna, som senaste år på grund av medelstillgången måst avsevärt inskränkas, borde nämligen ifrågavarande budgetår givas en sådan omfattning, att desamma påginge under 5 à 6 dagar, varjämte den deltagande styrkan icke borde understiga en enligt för infanteriet gällande exercisreglemente sammansatt bataljon. Övningar i fjällterräng måste nämligen anses vara av stort värde för att giva befäl och trupp påtagliga erfarenheter i avseende på krigföring vintertid för övervinnande av därmed förenade svårigheter, särskilt i vad det gällde åtgärder för bibehållande av truppens stridsduglighet.

Av inspektören sålunda framlagda anslagskrav uppginge till ett belopp av sammanlagt 148,200 kronor.

Inspektören för kavalleriet anmälde, att för särskild vinterutbildning vid kavalleriet ett belopp av 18,500 kronor ansåges vara erforderligt.

Inspektören för artilleriet anförde, att för budgetåret 1929/1930 erfordrades för vinterövningar vid artilleriet 62,400 kronor eller samma belopp, som nästföregående budgetår anvisats för ändamålet.

Chefen för fortifikation framhölle, att det för vinterövningar under sist-

lidna vinter anvisade beloppet, 29,200 kronor, icke medgivit, att Göta ingenjörkår beretts tillfälle till särskild vinterutbildning, samt beräknade behovet för budgetåret 1929/1930 till omkring 39,000 kronor.

Inspektören för trängen beräknade medelsbehovet för vinterutbildning vid trängkårerna till sammanlagt 16,000 kronor. Därjämte borde, enligt samme inspektörs mening, ett särskilt belopp av 14,000 kronor anvisas för övningar i bilförbands uppträdande vintertid.

Chefen för intendenturkåren ansåge ett belopp av minst 4,800 kronor vara erforderligt.

Slutligen hade *chefen för norra arméfördelningen* i skrivelse den 2 juli 1928 — under förmälan att ett belopp av 2,500 kronor årligen under en följd av år och senast genom brev den 4 november 1927 ställts till hans förfogande från anslaget till extra utgifter för anordnande av skidtävlingar för officerare, underofficerare och manskap inom sjätte (norra) arméfördelningen — anhallit, att från och med budgetåret 1929/1930 måtte för ifrågavarande ändamål i stat anvisas ett belopp av 6,500 kronor. De hittills anvisade medlen hade icke fått tagas i anspråk till utgifter för dagtraktamenten, vilket vållat såväl respektive officers- och underofficerskårer som enskilda deltagare stora kostnader och för framtiden komme att äventyra åtminstone officers- och underofficerstävlingarnas avhållande. Under åren 1912—1927 hade sålunda av andra medel än statsmedel för tävlingarna i fråga bestritts kostnader till omkring 38,000 kronor. Denna oförmåga kunde för framtiden icke påräknas bland annat på den grund, att de starkt minskade officerskårerna icke vidare förmådde bära så avsevärda utgifter, vilket förhållande redan givit sig tillkänna, genom att den ena officerskåren efter den andra under de senare åren måst avsäga sig deltagande i tävlingarna. Betydelsen av dessa tävlingar torde emellertid komma att för framtiden stegras. Sedan vinterutbildning för huvuddelen av de värnpliktiga numera icke förekomme, bleve möjligheterna till operationer vintertid uteslutande beroende av befällets utbildning, erfarenhet och kännedom om vinterförhållanden. Som ett led i officers- och underofficerskårernas fältmässiga utbildning vore därför dessa tävlingar av mycket stort värde, vartill komme, att tävlingarna vore ett medel för sammanförande av representanter för de olika kårerna, vilket vore av stor betydelse inom norra arméfördelningsområdet, där dylikt sammanförande eljest vore mycket svårt att åstadkomma. Skulle dessa tävlingar i framtiden alltjämt kunna äga rum för officerare och underofficerare, vore emellertid oundgängligen nödvändigt, att sådana åtgärder vidtoges, att icke vederbörliga kårer eller enskilda finge göra ekonomiska uppoffringar för deltagande i tävlingarna. Då dessa helt hade karaktären av för samtliga truppförband gemensamma fältmässiga övningar, syntes alla skäl tala för att för tävlingarna avsedda medel även finge tagas i anspråk för utbetalande av dagtraktamenten till officerare och underofficerare vid tävlingarnas förläggande till annan ort än egen förläggningssort samt att anslagets storlek tillmättes därefter. En beräkning av kostnaderna efter dessa grunder gäve vid handen, att anslaget borde bestämmas till ovannämnda belopp, 6,500 kronor, därest tävlingarna anordnades endast såsom så kallade budkavletävlingar, i vilka ett begränsat antal medlemmar av respektive kårer deltog.

Framställningen, varöver intendentsdepartementet infordrat yttranden från inspektörerna för infanteriet, kavalleriet och artilleriet, hade av sagda inspektörer tillstyrkts.

I till intendentsdepartementet ställd skrivelse den 28 juli 1928 hade därjämte militärbefälhavaren för övre Norrland hemställt, att departementet måtte vidtaga åtgärder för att ett anslag av 4,000 kronor måtte för mot-

svarande ändamål och under samma villkor, som chefen för norra arméfördelningen, enligt vad anförts. föreslagit, ställas till militärbefälhavarens förfogande under budgetåret 1929/1930, vilken framställning jämväl tillstyrkts av inspektören för infanteriet.

I beräkningen rörande behov av anslag till vinterövningar för innevarande budgetår hade på sin tid inspektören för infanteriet även upptagit ett visst belopp för vinterövningar vid arméns underofficersskola. Arméförvaltningen hade i sina äskanden under anslaget i fråga beträffande sagda budgetår ej heller gjort någon erinran emot att sagda underofficersskolas vinterövningar bestredes av medel under anslaget till vinterövningar, på sätt som skett för budgetåret 1927/1928. Emellertid hade ämbetsverket sedermera kommit till den uppfattningen, att anslag för vinterövningarna vid skolan i fråga, vilken vore att hänföra till de fasta undervisningsverken, icke borde inrymmas under anslaget till vinterövningar, utan borde, analogt med vad fallet vore beträffande exempelvis krigsskolan, upptagas i det för skolan avsedda anslaget till praktiska övningar under ordinarie undervisningsanslaget, titel II, de fasta undervisningsverken m. m. Så hade även nu förfarits i arméförvaltningens föreliggande förslag. Alldenstund i 1925 års kostnadsberäkningar för anslaget till vinterövningar några medel icke beräknats för arméns underofficersskola, ansåge ämbetsverket, att den föreslagna åtgärden icke borde föranleda någon minskning av anslaget till vinterövningar för armén i övrigt.

Nedanstående sammanfattning utvisade de av truppslagschefer och inspektörer framförda krav å anslag till särskild vinterutbildning liksom även de motsvarande belopp, till vilka de olika anslagskraven för budgetåret 1929/1930 enligt arméförvaltningens åsikt borde begränsas, om de skulle kunna inrymmas inom 1925 års kostnadsberäkning, vederbörligen utökad på grund av vissa merkostnader till det för innevarande budgetår beräknade beloppet, 261,000 kronor.

M y n d i g h e t.	Av myndig- heten ifrågasatt belopp.	Belopp av- vägda med hän- syn till att kunna inrymmas inom 1925 års kost- nadsram.
	Kronor	Kronor
Inspektören för infanteriet	148,200	130,000
» » kavalleriet	18,500	15,000
» » artilleriet	62,400	54,000
Chefen för fortifikationen	39,000	33,000
Inspektören för trängen	30,000	25,000
Chefen för intendenturkåren	4,800	4,000
Summa	302,900	261,000

Ehuru arméförvaltningen väl insåge det berättigade uti flera av de av truppslagschefer och inspektörer framförda kraven på ökad medelsanvisning till vinterövningar, ansåge dock ämbetsverket, att ännu knappast tillräckliga erfarenheter vunnits beträffande nästflutna och innevarande budgetårs anslags (261,000 kronor) otillräcklighet under de nya utbildningsförhållandena. Ämbetsverket funne sig för den skull — oaktat några besparingar icke kunde väntas uppstå å det för innevarande budgetår anvisade anslaget till vinterövningar — icke böra för närvarande ifrågasätta någon annan ökning av an-

slaget än för tillgodoseende i viss mån av ovan berörda krav på särskild medelsanvisning för skidtävlingar. Detta behov torde icke hava förutsetts vid kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning, och arméförvaltningen funne sig därför böra biträda förslagen på så sätt, att ett belopp av 6,000 kronor torde beräknas för anordnande av skidtävlingar inom norra arméfördelningen samt att, utöver det av inspektören för infanteriet enligt ovan begärda anslaget, 1,200 kronor, för vissa skidtävlingar med truppförband tillhörande Bodens garnison, ett belopp av 800 kronor torde beräknas för skidtävlingar med de militärbefälhavaren för övre Norrland underställda truppförband.

Arméförvaltningen föresloge alltså, att anslagstiteln till vinterövningar för budgetåret 1929/1930 måtte upptagas med $(261,000 + 6,000 + 800 =)$ 267,800 kronor.

Vad arméförvaltningen anfört och föreslagit rörande beräkningen av ifrågasvarande anslagspost föranleder från min sida icke någon erinran. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att för vinterövningar under nästkommande budgetår avses ett belopp av 267,800 kronor.

Titel IV. Truppförbandens övriga övningar. Förevarande titel i den av arméförvaltningen nu framlagda beräkningen av medelsbehovet för nästkommande budgetår motsvarades i anslagsberäkningen för innevarande budgetår av dels titel IV, truppförbandens övriga övningar, dels ock titel V, övningar med infanteri i Karlskrona och Vaxholms fästningar.

Vid uppskattandet av medelsbehovet under titel IV för budgetåret 1928/1929 utgick man från det belopp, 755,000 kronor, som under samma titel upptagits i kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning. Med hänsyn till ökade traktaments- och transportkostnader höjdes denna summa med 100,000 kronor till 855,000 kronor, varav beräknades

för övningar vid artilleriet	kronor 185,000: —
» » » ingenjörtrupperna	» 168,000: —
» » » infanteri-, kavalleri-, träng- och intendenturtrupperna ävensom för s. k. oförutsedda övningskostnader	» 502,000: —
Summa kronor 855,000: —	

Till detta belopp lades vidare 49,000 kronor, motsvarande kostnaderna för *dels* drift och underhåll av motorcyklar, *dels* transporter mellan Ystad och Revingehed i anledning av Södra skånska infanteriregementets förläggning tidvis till sistnämnda plats, *dels ock* tjänstgöringstraktamenten till officerare och underofficerare under tjänstgöring å Revingehed.

För övningar med infanteri i Karlskrona och Vaxholms fästningar uppfördes under titel V ett belopp av 50,000 kronor.

Sammanlagt upptogs sålunda medelsbehovet under titlarna IV och V i anslagsberäkningen för budgetåret 1928/1929 till $(855,000 + 49,000 + 50,000 =)$ 954,000 kronor.

Beträffande här ifrågavarande medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört i huvudsak följande.

Vad först den för *artilleriet* avsedda anslagsposten anginge, hade general-fälttygmästaren och inspektören för artilleriet i skrivelse till ämbetsverkets intendentsdepartement den 7 maj 1928 meddelat, att — innan ytterligare erfarenhet vunnits beträffande tillräckligheten av det för budgetåret 1928/1929 beräknade anslaget till artilleritruppförbandens vanliga övningar, 81,000 kronor — han icke ansåge sig böra föreslå någon ökning i motsvarande, för budgetåret 1929/1930 avsedda anslagspost.

Beträffande anslaget för övningar med motoriserat artilleri, vilket vid beräkningen av kostnaderna för 1925 års härordning upptagits till 175 000 kronor, men för innevarande budgetår allenast till 104,000 kronor (på grund av att motoriseringen av artilleritruppförbanden ännu endast i begränsad utsträckning genomförts), anförde inspektören, att hela det i 1925 års härordning beräknade anslaget, 175,000 kronor, med nödvändighet krävdes för nästkommande budgetår.

Det vore inspektörens avsikt att under nästkommande år föreslå anordnande av artilleristridsövningar i högre förband, för vilka övningar särskilda medel borde beräknas under artilleriets övningsanslag. Kostnaderna för dessa övningar beräknades uppgå till 14,000 kronor. För anordnande av dylika övningar under innevarande år hade Kungl. Maj:t genom brev den 18 maj 1928 medgivit, att härför beräknade kostnader, likaledes 14,000 kronor, finge bestridas med 7,000 kronor av förefintliga reservationer av till inspektörens förfogande stående medel under anslaget till truppförbandens övningar och med 7,000 kronor av förefintliga reservationer å för artilleriets skjutskola avsedda medel under titel II av undervisningsanslaget. För budgetåret 1929/1930 kunde emellertid icke några dylika reservationer beräknas tillgängliga för ändamålet.

Inspektören för artilleriet anmälde slutligen, att chefen för generalstaben i utlåtande den 12 april 1928 hemställt om särskild luftvärnsutbildning vid Svea artilleriregemente under ordinarie repetitionsövningarna vartannat år. Dylik utbildning borde äga rum under år 1929 och de härmed förenade kostnaderna gäldas av anslaget till artilleriets vanliga övningar, vilket anslag inspektören på grund härav ansåge böra höjas med 1,000 kronor per år.

Arméförvaltningen ansåge sig böra i huvudsak biträda inspektörens sålunda avgivna förslag. Emellertid hölle arméförvaltningen före, att, innan tillräcklig erfarenhet vunnits beträffande möjligheterna att från andra för truppförbandens övriga övningar beräknade anslagsmedel även bestrida de med ovanberörda luftvärnsutbildning förenade kostnaderna, några särskilda medel för denna utbildning icke borde beräknas för budgetåret 1929/1930.

Med hänsyn härtill föresloge ämbetsverket, att anslagsposten till artilleriets övningar upptoges med $(81,000 + 175,000 + 14,000 =)$ 270,000 kronor.

För övningar vid *ingenjörstruppförbanden* efter fullt genomförd härordning hade kostnaderna av arméförvaltningen vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1927/1928 upptagits till 180,000 kronor. I anmälan av medelsbehovet för innevarande budgetår hade av ämbetsverket för motsvarande ändamål upptagits ett belopp av 168,000 kronor, som framkommit genom sammanslagning av ditills utgående årsanslag, 156,000 kronor, med ett i 1925 års härordning för den s. k. fältingenjörskolan beräknat belopp å 12,000 kronor. Arméförvaltningen hade nämligen ansett, att någon ökning icke borde ske i denna summa, förrän erfarenheter vunnits beträffande densammas

eventuella otillräcklighet under de nya utbildningsförhållandena, varjämte vissa medelsbehov ansetts kunna tillgodoses genom besparingar å övningsanslaget, varför något särskilt belopp icke för ändamålen i fråga upptagits å anslagstiteln. Dessa senare medelsbehov, vilka icke kunnat förutses vid beräkningen av härordningskostnaderna, avsåge medel för radioövningar och för vissa transporter av Göta ingenjörkår till och från Laxön och hade av chefen för fortifikationen beräknats till sammanlagt 20,000 kronor.

Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1929/1930 hade nu chefen för fortifikationen i skrivelse till ämbetsverkets intendentsdepartement den 4 maj 1928 anmält, att den för innevarande budgetår i stat anvisade summan — förenämnda belopp av 168,000 kronor ökat med 1,300 kronor för underhåll och drift av motorcyklar eller tillhoppa 169,300 kronor — vore otillräcklig. Några förhållanden, som skulle kunna motivera en minskning av det anslag om 180,000 kronor, vilket tidigare beräknats vara erforderligt för ingenjörtruppernas övningar efter fullt genomförd härorganisation, hade icke inträffat. Däremot hade medelsbehov, som icke kunnat förutses vid beräkningen av kostnaderna för den nya härordningen, uppkommit.

I enlighet med vad bemålde chef redan föregående år framhållit, vore det sålunda nödvändigt, att för radioformationens övningar tillgängliga medel bringades till överensstämmelse med utvecklingens krav, varjämte medel även måste anvisas för vissa kostnader för transporter m. m., som nödvändiggjordes av förläggandet av Göta ingenjörkårs övningar till Laxön viss tid av året.

Utvecklingen på radioteknikens område hade gått avsevärt snabbare, än vad tidigare kunnat förutses. Behovet av ett väl utvecklat och säkert fungerande radiosignálnät för de militära operationernas ledande kunde icke bestridas. I den mån tillgången på radiomateriel nu tillåte övningar vid enligt fältmässiga grunder upprättat radiosignálnät av större omfattning, måste sådana övningar bedrivas och förläggas till olika delar av landet samt omspinna avsevärda terrängområden av olika slag, såvida icke användningen av radiostationerna i fält skulle äventyras. På grund av rörmaterielens dyrbarhet och de med övningarna förenade transporterna komme dessa övningar att draga avsevärda kostnader.

Chefen för fortifikationen framhölle vidare, att de senare årens erfarenheter givit vid handen, att disponerandet av civiltekniska experter för deltagande i försök o. d. vore synnerligen önskvärt. Då andra anslag icke stode till förfogande för ersättning åt dylik arbetskraft, borde sådana kostnader inrymmas inom nu ifrågavarande anslag.

På grund av det anförda borde enligt chefens för fortifikationen mening anslagsposten för övningar med ingenjörtruppförbanden m. m. upptagas med ett belopp av 200,000 kronor.

Arméförvaltningen ansåge sig i huvudsak böra tillstyrka vad chefen för fortifikationen sålunda åskat. Under de senaste budgetåren hade genom olika kungl. brev särskilda medel från befintliga besparingar å anslaget till truppförbandens övningar ställts till chefens för fortifikationen förfogande för olika övningar vid ingenjörtrupperna. Sålunda hade för dylika ändamål anvisats genom kungl. brev den 30 oktober 1925 25,000 kronor, den 17 december 1926 25,000 kronor och den 23 september 1927 40,000 kronor. Härigenom hade de i stat anvisade medlen kommit att uppgå:

för budgetåret	1925/1926	till	172,700	kronor,	
»	»	1926 1927	»	181,600	» och
»	»	1927/1928	»	196,600	» .

Såsom ovan anförts, vore uti stat för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 169,300 kronor, men vore häruti icke inberäknade de till 20,000 kronor uppskattade kostnaderna för erforderliga radioövningar och för transporter för övningsändamål av Göta ingenjörkår till och från Laxön, enär arméförvaltningen ansett, att dessa medelsbehov tillsvidare borde tillgodoses genom förefintliga besparingar å anslaget.

För budgetåret 1929/1930 kunde emellertid icke några besparingar å anslaget beräknas stå till förfogande. På grund härav ansåge arméförvaltningen bärande skäl nu föreligga för en höjning av anslagsposten för ingenjörtruppförbandens övningar. Emellertid hölle ämbetsverket före, att anslaget i fråga dock tillsvidare borde kunna nedsättas från av chefen för fortifikationen åskade 200,000 kronor till 190,000 kronor, ett belopp i stort sett motsvarande det för innevarande budgetår anvisade beloppet, 169,300 kronor, utökat med det för radioövningar och transporter för övningsändamål av Göta ingenjörkår beräknade beloppet av 20,000 kronor.

Vad härefter beträffade de för *övriga truppslag* för budgetåret 1929/1930 erforderliga beloppen, så uppställde inspektören för infanteriet krav å tillsammans 459,600 kronor, inspektören för kavalleriet å 54,400 kronor, inspektören för trängen å 37,000 kronor och chefen för intendenturkåren å 34,300 kronor, allt i enlighet med i nedanstående tablå angivna specifikationer.

Inspektören för infanteriet hade vid anmälan av medelsbehovet i skrivelse till ämbetsverkets intendentsdepartement den 22 maj 1928 framhållit, bland annat, följande.

Med hänsyn till det stora antalet skolor och den specialutbildning, som under budgetåret 1929/1930 komme att pågå vid stridsvagnsbataljonen, vore nu beräknade övningsmedel för knappt tillmätta. Till dessa skäl för anslagets ökning borde även läggas, att vid stridsvagnsbataljonen under nyssnämnda budgetår komme att pågå av Kungl. Maj:t redan beslutad utbildning av officerare för vinnande av kompetens för transport till bataljonen samt sannolikt även — i likhet med vad för innevarande år varit bestämt — utbildning av studenter, uttagna till stridsvagnstjänst. Dessa senare behov syntes icke vara förutsedda i kostnadsberäkningarna för nuvarande försvarsordning. En ökning av anslaget från däruti inrymt belopp, 25,000 kronor, till 30,000 kronor vore på grund av det anförda ett oundgängligt krav.

För att icke beskära regementenas andel i det för utbildningens rätta bedrivande så viktiga truppövningsanslaget borde särskilda medel anslås till de regementen, vid vilka studentkompanier komme att förläggas. Härför beräknades av inspektören sammanlagt 8,500 kronor erforderliga.

För officersaspirantkompaniet avsett anslag borde ökas från nu beräknade 20,000 kronor till omkring 34,000 kronor, enär tilloppet på officers- och reservofficersaspiranter visat sig bliva större, än som kunnat förmodas, på grund varav antalet till traktamenten berättigade officerare och underofficerare även blivit större, än som beräknats.

Inspektören för infanteriet framförde vidare krav på medel för särskild utbildning vid infanteriet i signaltjänst. Det hade nämligen visat sig svårt att med nuvarande utbildningsformer erhålla tillräckligt kunniga instruktörer bland det fast anställda underbefälet för utbildning av det värnpliktiga signalmanskapet, varjämte det — på grund av den i anledning av 1925 års härordning minskade fast anställda manskapskadern — vore av stor betydelse, att värnpliktiga studenter kunde i fält användas såsom signalunderbefäl vid signalavdelning eller bataljonsstabs signalgrupp. Med anledning härav ansåge inspektören det vara av största betydelse, att under

budgetåret 1929/1930 dels anordnades en gemensam infanteriets signalunderbefälsskola — analogt med den för utbildning av underbefäl i kulsprutetjänst hittills anordnade kulspruteunderbefälsskolan — dels även vid en särskild studentavdelning utbildades värnpliktiga studenter för ovanberört ändamål. Kostnaderna för dessa utbildningar uppginge enligt en till inspektörens skrivelse fogad kostnadsberäkning till respektive 5,800 och 3,700 kronor.

Inspektören för infanteriet framhölle härutöver, att för samövningar mellan infanteri och artilleri borde avses särskilda medel utöver dem, vilka beräknades för truppförbandens egna övningar. Dylika samövningar hade icke med nuvarande övningsanslag kunnat anordnas i tillräcklig utsträckning. Da övningarna med fördel kunde givas formen av s. k. kaderövningar och förläggas till tider, då några egentliga truppövningar icke påginge, behövde icke någon inskränkning ske i den tid, som eljest skulle disponeras för truppövningar. Däremot skulle en synnerligen önskvärd möjlighet beredas att under den tid, då värnpliktig trupp ej stode till förfogande, giva den fast anställda kadern vid såväl artilleriet som infanteriet en för nutida stridsförfarande oundgänglig fredsförberedelse. Inspektören ansåge därför ett belopp av 20,000 kronor vara för ändamålet erforderligt under budgetåret 1929/1930.

Inspektören för kavalleriet anmälde till intendentsdepartementet, bland annat, att — utöver för kavalleriregementenas vanliga övningar avsedda medel — ett belopp av 1,200 kronor erfordrades för övningar vid kavalleriets officersaspirantskola. Därjämte framhölle inspektören nödvändigheten av att särskilda försök med skyttetrupp komme till utförande under budgetåret 1929/1930. Kostnaderna för sagda försök beräknade inspektören komma att uppgå till 7,700 kronor.

Inspektören för trängen hade jämväl framfört krav på att för övningar vid trängtruppernas officersaspirantskola ävensom studentkompanier medel beräknades utöver det för trängkårernas övningar avsedda anslaget, för innevarande budgetår upptaget till 20,000 kronor, enär detta belopp i och för sig måste under nuvarande utbildningsförhållanden anses otillräckligt. Inspektören ansåge, att för övningar vid officersaspirantskolan och studentkompanierna erfordrades ett belopp av 4,000 kronor.

Beträffande slutligen anslagsposten till »övriga övningskostnader» finge intendentsdepartementet anföra följande. Ifrågavarande anslagspost, som förut i arméförvaltningens medelsäskanden angivits såsom »oförutsedda övningskostnader», hade vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 upptagits till 137,000 kronor, under det att motsvarande post under de därförinnan närmaste budgetåren beräknats till omkring 200,000 kronor. Till sagda belopp å 137,000 kronor hade innevarande budgetår under »oförutsedda övningskostnader» lagts det tidigare omnämnda beloppet av 49,000 kronor, avsett för drift och underhåll av motoreyklar, för transporter mellan Ystad och Revingehed i anledning av Södra skånska infanteriregementets tidvisa förläggning till sistnämnda plats och för på grund av sådan förläggning till officerare och underofficerare utgående tjänstgöringstraktamenten. Anslagsposten till »övriga övningskostnader» innevarande budgetår utgjorde alltså $(137,000 + 49,000 =)$ 186,000 kronor.

Flera av de utgifter, som skulle inrymmas under detta anslag, vore förutsedda och kunde, åtminstone approximativt, beräknas. Så vore exempelvis förhållandet beträffande utgifter för resekostnads- och traktamentsersättning samt tjänstgöringstraktamenten till officerare och underofficerare, vilka kommanderats till befäl för värnpliktiga studenter och likställda eller för värnpliktiga, som särskilt uttagits för utbildning vid Norrbottens regemente

såsom skidlöpare, eller vilka under placering i viss befattning eller under kommandering såsom lärare eller elever vid viss skola eller utbildningskurs fullgjorde dem åliggande tjänstgöring vid eget regemente; detsamma gällde beträffande utgifter för bataljonsläkares vid fältläkarkåren, extra läkares och extra veterinärers samt fältläkarstipendiater ävensom sjuksköterskors resor till och från tjänstgöring samt beträffande indelt manskap tillkommande ersättning för inställelse till eller avgång från tjänstgöring.

Med stöd av erfarenheterna från budgetåret 1927/1928 beräknade intendentsdepartementet, att dessa förutsedda övriga kostnader under budgetåret 1929/1930 komme att uppgå till omkring 155,000 kronor. Då under budgetåret i fråga några reservationer icke kunde beräknas stå till förfogande för att möta oförutsedda övningskostnader, ansåge intendentsdepartementet försiktigheten bjuda, att för sådant ändamål titeln ökades med 45,000 kronor.

Härtill borde — i likhet med vad som skett innevarande budgetår — läggas ovannämnda belopp å 49,000 kronor, avsett för underhåll och drift av motorcyklar samt för av Södra skånska infanteriregementets förläggning till Revingehed betingade utgifter.

Slutligen borde titeln ökas med det belopp, 20,000 kronor, som, enligt vad under anslaget till rese- och traktamentspenningar anförts, borde överflyttas från nämnda anslag till anslaget till truppförbandens övningar.

På grund av det ovan anförda borde »övriga övningskostnader» upptagas med ett belopp av $(155,000 + 45,000 + 49,000 + 20,000 =)$ 269,000 kronor.

Arméförvaltningen hölle före, att här ovan berörda ökade behov av övningsanslag för artilleriet och fortifikationen under budgetåret 1929/1930 icke borde inverka på anslagen för övriga truppslag på så sätt, att på grund av sagda ökning en motsvarande minskning skulle vidtagas i de belopp, som inrymdes i ämbetsverkets äskanden för innevarande budgetår eller som ansetts böra då tillgodoses genom befintliga reservationer.

Ämbetsverket ansåge därjämte, att de ovan angivna, av inspektörerna för infanteriet, kavalleriet och trängen framställda särskilda anslagskraven borde — enär dessa krav näppeligen kunnat vid uppgörande av 1925 års kostnadsberäkningar fullt bedömas — i huvudsak tillgodoses, på sätt av den nedanstående specificerade tablan närmare framginge.

Beträffande det av inspektören för infanteriet äskade särskilda anslaget till samövningar mellan infanteri och artilleri funne dock arméförvaltningen, att skäl för närvarande ej föreläge att härutinnan frånga ämbetsverkets i samband med anmälan av medelsbehovet för innevarande budgetår angivna uppfattning.

Då Kungl. Maj:t enligt beslut den 27 april 1928 funnit en framställning från inspektören för kavalleriet angående anordnande av försök med skytte-truppsövningar icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, hade ämbetsverket icke ansett sig för budgetåret 1929/1930 böra upptaga något anslag för dylika övningar.

Efterföljande tablå utvisade ämbetsverkets förslag angående tillgodoseende av de olika anslagskraven.

Myndigheter och övningsändamål.	Av myndigheterna ifrågasatta belopp.		Belopp, som inrymdes i ämbetsverkets äskanden för budgetåret 1928/1929 eller som ansetts böra då tillgodoses genom befintliga reservationer.		Belopp, som av arméförvaltningen ansåges böra anvisas för budgetåret 1929/1930.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Inspektören för infanteriet.						
Vanliga övningar	215,600		200,000		200,000	
Stridsvagnsbataljonens övningar	30,000		25,000		30,000	
Studentkompaniernas övningar	8,500		—		8,500	
Officersaspirantkompani	34,000		20,000		30,000	
Samövning mellan infanteri och artilleri	20,000		—		¹⁾ —	
Signalstudentavdelning och signalunderbefälsskola	9,500		—		9,500	
Kulsprutennderbefälsskola	12,000		10,000		10,000	
Röckfacklor m. m.	12,000		—		²⁾ —	
Pionjärkurs	34,000		34,000		34,000	
Granatkastarkurs	24,000		24,000		24,000	
Övningar med infanteri i Karlskrona och Vaxholms fästningar	60,000	459,600	³⁾ 50,000	363,000	50,000	396,000
Inspektören för kavalleriet.						
Vanliga övningar	22,000		22,000		22,000	
Officersaspirantskola	1,200		—		1,200	
Pansarbilkurs	13,500		13,000		13,000	
Skyttettruppsövningar	7,700		—		—	
Radiokurs	10,000	54,400	⁴⁾ 10,000	45,000	10,000	46,200
Inspektören för trängen.						
Vanliga övningar	24,000		20,000		20,000	
Specialutbildning	5,000		4,000		4,000	
Studentkompanier och officersaspirantskola	4,000		—		4,000	
Oförutsedda behov	4,000	37,000	—	24,000	—	28,000
Chefen för intendenturkåren.						
Vanliga övningar	34,300	34,300	30,000	30,000	30,000	30,000
Intendentsdepartementet.						
Övriga övningskostnader	269,000	269,000	186,000	186,000	269,000	269,000
Summa		854,300		648,000		769,200

¹⁾ Medelsbehovet torde, i enlighet med vad vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 av ämbetsverket anförts, böra tillgodoses av anslagen till vederbörande truppförbands vanliga övningar.

²⁾ Medelsbehovet torde, i enlighet med vad vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 av ämbetsverket anförts, böra tillgodoses av ordinarie vapenanslaget.

³⁾ Medelsbehovet hade i ämbetsverkets äskanden för innevarande budgetår upptagits under särskild titel V.

⁴⁾ Behovet, utan visst angivet belopp, hade av ämbetsverket vid anmälan av medelsbehovet för budgetåret 1928/1929 avsetts böra tillgodoses genom anvisande av medel från reservationer å anslaget.

Enligt vad här ovan tidigare omnämnts, hade under förevarande anslagstitel för innevarande budgetår upptagits ett belopp av 954,000 kronor. På grund av vad nu anförts ansåge arméförvaltningen emellertid, att för budgetåret 1929/1930 titelbeloppet borde utökas och fördelas på olika poster sålunda:

för artilleriet	kronor	270,000: —
» fortifikationen	»	190,000: —
» infanteri-, kavalleri-, träng- och intendenturtrupper samt för övriga övningskostnader.....	»	769,200: —
Summa kronor 1,229,200: —		

Arméförvaltningen hemställde med stöd av det anförda, att anslagstiteln för truppförbandens övriga övningar måtte upptagas med ett belopp av 1,229,200 kronor.

I anslagsberäkningen för budgetåret 1928/1929 angavs medelsbehovet under de mot nu förevarande anslagstitel svarande titlarna IV och V till sammanlagt 954,000 kronor. Arméförvaltningen hemställer nu, att under anslagstiteln för truppförbandens övriga övningar måtte för nästkommande budgetår beräknas 1,229,200 kronor. I avseende å den betydande anslagsökning, som arméförvaltningens förslag innebär, synes böra framhållas, att man vid uppskattandet av anslagsbehovet för det nu löpande budgetåret ansåg sig kunna räkna med möjligheten att i avsevärd omfattning anlita å anslaget förefintliga odisponerade reservationer — en omständighet som då av arméförvaltningen uttryckligen åberopades såsom motivering för medelsbehovets begränsande till nyssnämnda belopp av 954,000 kronor — under det att för nästkommande budgetår några dylika besparingar icke kunna förväntas stå till förfogande. Därjämte är att märka, att, såsom av vad förut anförts framgår, anslagstiteln från och med nästa budgetår avses att belastas med en del utgifter, som för närvarande bestridas av anslaget till rese- och traktamentspenningar.

Vid den granskning, jag underkastat föreliggande förslag till beräkning av medelsbehovet under anslagstiteln för budgetåret 1929/1930, har jag kommit till den uppfattningen, att det visserligen vore synnerligen önskvärt, att hela det av ämbetsverket såsom erforderligt beräknade beloppet kunde ställas till förfogande för ändamålet i fråga, men att, då det är angeläget att i största möjliga grad begränsa statsutgifterna, en reducering av den äskade medelsanvisningen torde kunna vidtagas med, i runt tal, 150,000 kronor till 1,079,200 kronor. Rörande dispositionen av ifrågakvarande anslagsmedel torde beslut framdeles böra av Kungl. Maj:t meddelas.

Titel V. Frivilliga övningar med landstormen. Förevarande anslagspost, beträffande vilken icke någon ändring ifrågasatts, torde i anslagsberäkningen för nästkommande budgetår böra upptagas med oförändrat belopp, 50,000 kronor.

Sammanfattning. I enlighet med vad jag nu anført skulle medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar för budgetåret 1929/1930 beräknas sålunda:

Titel	I.	Hästlega	kronor	376,500: —
»	II.	Befälsövningar	»	111,500: —
»	III.	Vinterövningar	»	267,800: —
»	IV.	Truppförbandens övriga övningar	»	1,079,200: —
»	V.	Frivilliga övningar med landstormen	»	50,000: —
Summa kronor				1,885,000: —

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar,

nu

kronor 1,400,000: —

med

» 485,000: —

till

kronor 1,885,000: —

11. Fält- och fälttjänstövningar.

[39.] Ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar är i riksdagen för innevarande budgetår upptaget med 700,000 kronor.

I skrivelse till arméförvaltningens intendentsdepartement den 9 maj 1928 har *chefen för generalstaben* beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1929/1930 anfört följande.

Vid upprepade tillfällen hade *chefen för generalstaben* påvisat otillräckligheten av det enligt 1925 års härordning beräknade beloppet, 700,000 kronor, ävensom erinrat om, att arméförvaltningen hemställt om anslagets höjande till 1,148,000, respektive 1,005,000 och 725,000 kronor för budgetåret 1926/1927, respektive 1927/1928 och 1928/1929. Emellertid hade anslaget under sagda år utgått med allenast 700,000 kronor per budgetår, varigenom avsevärda inskränkningar av fält- och fälttjänstövningar nödvändiggjorts.

Möjligheterna att med ett ordinarie reservationsanslag till fält- och fälttjänstövningar å 700,000 kronor kunna anordna fälttjänstövningar med högre förband bleve från och med regementsövningarna 1929 än mera begränsade än förut. Nämda år komme nämligen att tillämpas för första gången 1925 års värnpliktslag beträffande antalet under repetitionsövningarna i tjänstgöring vid infanteriet varande årsklasser värnpliktiga, vilket antal från och med repetitionsövningarna 1929 utgjorde två mot förutvarande tre. Härigenom framträdde — särskilt med hänsyn till kravet på ökade transportkostnader för de högre förbandens organiserande — än mera det förut framhållna önskemålet om en höjning av anslaget i fråga. Då under de närmast föregående åren gjorda äskanden i syfte att öka möjligheterna för anordnande av övningar med högre truppförband icke vunnit bifall, ansåge sig emellertid *chefen för generalstaben* icke nu böra göra förnyad hemställan därom annat än såtillvida, att anslaget — i enlighet med vad arméförvaltningen framhållit vid avgivande av föregående års förslag beträffande anslaget i fråga — borde förstärkas med 25,000 kronor, motsvarande den av det nya resereglementet föranledda höjningen av traktamentsbeloppen, till vilken höjning hänsyn icke kunnat tagas vid uppgörandet av kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning.

Chefen för generalstaben hemställde fördenskuU, att det ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar måtte för budgetåret 1929/1930 upptagas med 725,000 kronor.

Arméförvaltningen har i ärendet anför't följande.

Vid avgivande av föregående års förslag beträffande anslaget till fält- och fälttjänstövningar hade arméförvaltningen anmält, att den förhöjning i traktamentsbeloppen, som föranleddes av det nya resereglementet och vartill hänsyn icke kunnat tagas vid uppgörande av 1925 års kostnadsberäkning, uppginge till i genomsnitt 18 %. Då omkring 70 % av den del av anslaget, som åtginge till rese- och traktamentskostnader, 210,000 kronor, i allmänhet utgjordes av traktamenten, skulle anslaget sålunda erfordra en ökning av $(0,18 \times 0,70 \times 210,000 =)$, i avrundat tal, 25,000 kronor och alltså böra beräknas till 725,000 kronor. I betraktande därav, att vid 1925 års kostnadsberäkning den provisoriska förhöjningen å militärtaxan antagits uppgå till allenast 75 % av grundavgifterna, ansåge arméförvaltningen emellertid nämnda belopp vara tillräckligt allenast under förutsättning, att en liknande ned-sättning av avgifterna för person- och godstransporter, som under de föregående åren medgivits, nämligen med 25 %, fortfarande komme armén till godo vid fälttjänstövningar.

Arméförvaltningen funne nu samma skäl och villkor föreligga för anslagets höjande från nuvarande 700,000 kronor till föreslagna 725,000 kronor för budgetåret 1929/1930.

Med stöd av vad ovan framhållits hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att upptaga ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar för budgetåret 1929/1930 med 725,000 kronor.

Det till fält- och fälttjänstövningar nu utgående anslagsbeloppet, 700,000 kronor, måste otvivelaktigt anses vara väl knappt tillmätt, och, såsom av chefen för generalstaben framhållits, torde man kunna förutse, att det för framtiden kommer att bliva förenat med ännu större svårigheter än hittills varit fallet att inom ramen av nyssnämnda kostnadssumma i nöjaktig omfattning anordna övningar av de olika slag, varom här är fråga. Då emellertid tillräckliga erfarenheter hittills icke kunnat vinnas för bedömande av medelsbehovet under förevarande anslag efter den nya arméorganisationens genomförande, finner jag mig icke för närvarande böra ifrågasätta någon ökning av anslagets belopp. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde således böra uppföras:

Fält- och fälttjänstövningar, oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 700,000: —

12. Luftförsvarsövningar.

[40.] Från och med budgetåret 1924/1925 hava i riksstaten anvisats särskilda medel för anordnande av luftförsvarsövningar. För innevarande budgetår har för sådant ändamål anvisats ett anslag av 36,000 kronor.

Chefen för generalstaben har i skrivelse till arméförvaltningens intendentsdepartement den 9 maj 1928, under förnulan att några besparingar av be-

tydelse å innevarande budgetårs anslag icke torde komma att uppstå, framhållit, att luftförsvarsövningar borde komma till stånd jämväl under budgetåret 1929/1930. På grund av de vidtagna förändringarna i rikets militärterritoriella indelning samt för att ytterligare pröva och utveckla luftförsvarets organisation och försvarsanstaltarnas effektivitet vore dylika övningar under samverkan med marinens kustsignalväsende och flygvapnet av minst samma omfattning som innevarande år av största betydelse.

På grund härav har chefen för generalstaben, efter att i ärendet hava samrått med cheferna för marininstaben och flygvapnet, hemställt, att till luftförsvarsövningar måtte för budgetåret 1929/1930 äskas ett anslag av 36,000 kronor.

Arméförvaltningen har instämt i denna hemställan.

Vad myndigheterna sålunda föreslagit finner jag mig böra tillstyrka. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anordnande av *luftförsvarsövningar* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 36,000 kronor.

E. Sjukvård m. m.

1. Sjuk- och veterinärvård m. m.

(Sjukvårdsanslaget.)

[41.] Medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. har för innevarande budgetår beräknats sålunda:

Titel I.	Sjukvård i allmänhet	kronor 270,830: —
Titel II.	Sanatorievård åt personal vid armén	» 60,000: —
Titel III.	Tandvård	» 30,000: —
Titel IV.	Ögonsjukvård och annan specialsjukvård	» 35,000: —
Titel V.	Läkarvård m. m. enligt § 23 i officersavlöningsreglementet	» 40,000: —
Titel VI.	Underhåll och sjukvårdsmateriel m. m. vid garnisonssjukhusen	» 50,000: —
Titel VII.	Veterinärvård	» 109,793: 76
Summa kronor 595,623: 76		

Med hänsyn till storleken av å anslaget förefintliga besparingar har emellertid medelsanvisningen å anslaget begränsats till 555,000 kronor.

Anslagsposterna under titlarna I och VII hava beräknats efter 3,5 öre för man och dag respektive 4,8 öre för häst och dag. Dessa beräkningsgrunder torde, i enlighet med arméförvaltningens förslag, böra tillämpas jämväl vid uppskattandet av medelsbehovet för nästkommande budgetår.

Beträffande anslagsposterna under titlarna II—VI, vilka äro uppförda med samma belopp, som upptagits i kostnadsberäkningarna för den nya här-

ordningen, har arméförvaltningen icke ifrågasatt någon ändring. Icke heller jag har funnit några förändringar påkallade i avseende å beräkningen av dessa anslagsposter.

I enlighet med vad nu anförts har beräkning uppgjorts av medelsbehovet under ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. för budgetåret 1929/1930 (se Bil. nr 10); och slutar denna beräkning å, i avrundat tal, 587,000 kronor. Med hänsyn till å anslaget förefintlig odisponerad reservation torde emellertid medelsanvisningen å riksstaten för nästkommande budgetår kunna begränsas till 540,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att <i>minska</i> ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m.,	
nu	kronor 555,000: —
med	» 15,000: —
till	kronor 540,000: —

2. Arméns bakteriologiska laboratorium.

[42.] Alltsedan år 1920 har å riksstaten varit upptaget ett extra förslagsanslag till bestridande av kostnaderna för arméns bakteriologiska laboratorium. Anslaget uppgår för innevarande budgetår till 2,000 kronor.

Arméförvaltningen har hemställt, att jämväl för nästkommande budgetår måtte anvisas ett anslag av 2,000 kronor för nu ifrågavarande ändamål.

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för *arméns bakteriologiska laboratorium* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 2,000 kronor.

3. Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.

[43.] Alltsedan år 1906 har riksdagen årligen anvisat ett extra anslag till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig. Anslaget har för innevarande budgetår upptagits med 20,000 kronor.

I skrivelse den 16 juni 1928 har *överstyrelsen för Svenska röda korset* anhållit, att statsbidraget till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig måtte jämväl för nästkommande budgetår få utgå med ett belopp av 20,000 kronor.

Arméförvaltningen och *marinförvaltningen* hava tillstyrkt bifall till den föreliggande framställningen.

Under åberopande av vad sålunda förekommit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till befrämjande av det *frivilliga sjukvårdsväsendet i krig* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

4. Engångskostnader för anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel.

[44.] I kostnadsberäkningarna för den nya härordningen hava, såsom förut nämnts, upptagits vissa engångskostnader för materielanskaffning, vilka avsetts att fördelas på en period av tio år. För anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel har beräknats ett belopp av 600,000 kronor. För vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 har anvisats en tiondedel av nämnda belopp, eller således 60,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att för samma ändamål måtte för budgetåret 1929/1930 anvisas ett extra reservationsanslag av 60,000 kronor.

Vad arméförvaltningen sålunda föreslagit finner jag mig böra tillstyrka. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 60,000 kronor.

F. Vapen och ammunition.

1. Vapen och ammunition m. m.

(Vapenanslaget.)

[45.] Ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m. har i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med 4,621,800 kronor. Anslagsbehovet har beräknats sålunda:

Titel I.	Artillerimateriel	kronor	552,800: —
Titel II.	Artilleriammunition	»	1,160,000: —
Titel III.	Materiel för målskjutningsövningar med artilleripjäser	»	62,500: —
Titel IV.	Handvapen och kulsprutemateriel m. m.	»	403,000: —
Titel V.	Handvapen- och kulspruteammunition m. m.	»	2,155,500: —
Titel VI.	Materiel för målskjutningsövningar med handvapen och kulsprutor m. m.	»	138,000: —
Titel VII.	Till artilleridepartementets förfogande för den industriella krigsberedskapen, för experiment och försök samt till oförutsedda utgifter	»	150,000: —
Summa kronor			4,621,800: —

I bilaga (ur 1:18) till 1925 års försvarsutskotts utlåtande nr 1 har ordinarie vapenanslaget efter genomförd omorganisation av lantförsvaret beräknats på följande sätt:

Titel I.	Artillerimateriel	kronor	485,000: —
Titel II.	Artilleriammunition	»	1,160,000: —
Titel III.	Materiel för målskjutningsövningar med artilleripjäser	»	62,500: —
Titel IV.	Handvapen och kulsprutemateriel m. m.	»	328,000: —
Titel V.	Handvapen- och kulspruteammunition	»	2,251,500: —
Titel VI.	Materiel för målskjutningsövningar med handvapen och kulsprutor m. m.	»	138,000: —
Titel VII.	Till artilleridepartementets förfogande för den industriella krigsberedskapen, för experiment och försök samt till oförutsedda utgifter	»	150,000: —
			Summa kronor 4,585,000: —

Arméförvaltningen har beträffande medelsbehovet å förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 anfört följande.

Tit. I. Artillerimateriel. Då några förändringar i artilleritruppförbandens organisation icke beräknades inträffa under budgetåret 1929/1930, hade de sammanlagda underhållskostnaderna för artillerimaterielen även för sagda budgetår oförändrade upptagits till 302,800 kronor.

Ordinarie förräds- och transportkostnader hade ävenledes beräknats oförändrade till 250,000 kronor.

Tit. II. Artilleriammunition. I sitt förslag till anslagsäskande till 1928 års riksdag hade arméförvaltningen beräknat de sammanlagda kostnaderna för den skarpa ammunitionen för årets övningar till 975,000 kronor. I statsverkspropositionen hade emellertid detta belopp nedsatts med 75,000 kronor till 900,000 kronor.

Med hänsyn till att skarpskjutning med artilleripjäser vore artilleriets viktigaste utbildningsgren, vore det för vidmakthållande av vapenslagets fälduglighet av synnerlig vikt, att denna utbildning kunde systematiskt bedrivas såväl i batteri- som högre förband, samt att största möjliga antal eldledare kunde utbildas. På grund härav hade ämbetsverket även för nästkommande budgetår beräknat 975,000 kronor erforderliga för bestridande av kostnaderna för den skarpa ammunitionen för årets övningar, då minskningen av det för innevarande budgetår beräknade anslaget medfört motsvarande inskränkning av dessa viktiga övningar.

Kostnaderna för den lösa ammunitionen beräknades oförändrade till 60,000 kronor.

Någon ändring i anskaffningskostnaderna för de särskilda ammunitions-effekterna kunde icke förutses komma att inträffa under nästkommande budgetår.

Ordinarie allmänna omkostnader beräknades oförändrade till 200,000 kronor.

Tit. III. Materiel för målskjutningsövningar med artilleripjäser. Kostnaderna för denna materiel hade upptagits oförändrade till 62,500 kronor.

Tit. IV. Handvapen och kulsprutemateriel m. m. Underhållskostnaderna för till övningar utlämnade handvapen hade under föregående år varit be-

räknade till 0,02 krona per tjänstgöringsdag. Denna beräkningsgrund förutsatte emellertid ett relativt stort antal tjänstgöringsdagar, för att sålunda beräknade medel skulle vara tillräckliga för vapnens hallande i fullt krigsdugligt skick. Då tillräckliga erfarenheter härom efter genomförande av 1925 års härordning ännu icke föreläge, hade arméförvaltningen vid beräkning av dessa underhållskostnader under nästkommande budgetår ansett sig böra räkna endast med samma belopp, som upptagits i härordningsbeslutet, eller $(0,02 \times 6,400,000 =) 128,000$ kronor.

Anslaget till vård av till övningar utlämnade kulsprutor, kulsprutegevär och granatkastare hade i härordningsbeslutet upptagits till 50,000 kronor. Detta anslag torde att döma av erfarenheterna under föregående budgetår vara otillräckligt för att hålla ifrågavarande vapen med fordon och utredning i krigsdugligt skick. Då emellertid även beträffande detta anslag icke tillräcklig erfarenhet efter härordningens genomförande vunnits, hade arméförvaltningen för nästkommande budgetår beräknat endast 50,000 kronor erforderliga för ifrågavarande ändamål.

För underhåll och vård av till övningar utlämnade gasmasker hade samma belopp 75,000 kronor, som under innevarande budgetår anvisats för detta ändamål, beräknats.

Förräds- och transportkostnader hade beräknats oförändrade till 150,000 kronor.

Tit. V. Handvapen- och kulspruteammunitio. På grund av utförda och planerade moderniseringsarbeten vid ammunitionsfabriken hade tillverkningskostnaderna för 6,5 mm. skarpa och lösa patroner m/94 beräknats att från och med nästkommande budgetår komma att nedgå med 0,005 krona per patron, vilket med en beräknad åtgång av 13,400,000 st. 6,5 mm. skarpa patroner m/94 och 8,000,000 st. 6,5 mm. lösa patroner m/94 medförde en minskning av ifrågavarande anslag med $(0,005 \times 13,400,000 + 0,005 \times 8,000,000 =) 107,000$ kronor.

För bestridande av kostnaderna för anskaffning av övriga ammunitions-effekter ävensom för kavalleriets sprängmedel, transporter, ammunitionsvård m. m. hade i härordningsbeslutet upptagna belopp beräknats erforderliga.

Tit. VI. Materiel för målskjutningsövningar med handvapen och kulsprutor m. m. Kostnaderna för denna materiel m. m. hade upptagits till 138,000 kronor eller det i 1925 års härordningsbeslut beräknade beloppet.

Tit. VII. Till artilleridepartementets förfogande. Enligt 1925 års härordningsbeslut hade inom arméförvaltningens artilleridepartement inrättats en särskild avdelning för ärenden angående industriens krigsorganisation. Denna avdelnings uppgift vore att i fredstid vidtaga erforderliga åtgärder för industriens övergång från freds- till krigstillverkning. För här avsedda arbeten ävensom för försök, experiment samt till oförutsedda utgifter vore i härordningsbeslutet upptaget ett belopp av 150,000 kronor.

De arbeten, som sammanhörde med industriens krigsorganisation, innebure dels planläggnings- och organisationsuppgifter samt anskaffning av sådan teknisk specialutrustning, som vore nödvändig för tillverkning av krigsmateriel av olika slag, dels prov och försök med ersättningsämnen på en mångfald områden, där erforderliga tillgångar till råvaror och nyttigheter saknades inom landet. Dessa senare försök m. m. krävde ett omsorgsfullt utrednings- och förberedelsearbete, för vilket samarbete med den tekniskvetenskapliga världen och industrien vore nödvändigt. Ett sådant samarbete hade numera även ordnats och vore planmässigt organiserat i samråd med ingenjörsvetenskapsakademien.

Verksamheten inom industriavdelningen hade på grund av samtliga dessa förhållanden och uppgifter organiserats till den omfattning, som tillgängliga

medel medgivit. För arbetets planmässiga genomförande vore det nödvändigt, att medel alltjämt stode till förfogande i samma omfattning som hitintills. Ett anslag av 150,000 kronor för industriens krigsorganisation samt för därmed sammanhörande experiment och försök ävensom till oförutsedda utgifter hade därför beräknats erforderligt för nästkommande budgetår.

I enlighet med vad ovan anförts hade arméförvaltningen beräknat ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m. för budgetåret 1929/1930 sålunda:

Tit. I. Artillerimateriel.

Underhållskostnader för till övningar

utlämnad materiel	kronor 302,800: —	
Förrådiskostnader, transporter m. m.	» 250,000: —	kronor 552,800: —

Tit. II. Artilleriammunition.

Skarp ammunition för årets övningar kronor 975,000: —

Lös » » » » » 60,000: —

Revidering av äldre ammunition, transporter, provskjutningar m. m.	» 200,000: —	» 1,235,000: —
--	--------------	----------------

Tit. III. Materiel för målskjutningsövningar med artilleripjäser

» 62,500: —

Tit. IV. Handvapen och kulsprutemateriel m. m.

Underhållskostnader, 6,400,000 tjänstgöringsdagar à kr. 0,02 kronor 128,000: —

Vård av till övningar utlämnade kulsprutor, kulsprutegevär och granatkastare » 50,000: —

Underhåll och vård av till övningar utlämnade gasmasker » 75,000: —

Förrådiskostnader, transporter m. m.	» 150,000: —	» 403,000: —
---	--------------	--------------

Tit. V. Handvapen- och kulspruteammunition m. m.

13,400,000 st. 6,5 mm. skarpa patroner m/94 à kr. 0,095 kronor 1,273,000: —

2,000,000 st. 6,5 mm. kammarpatroner m/12 à kr. 0,03 » 60,000: —

8,000,000 st. 6,5 mm. lösa patroner m/94 à kr. 0,035 » 280,000: —

2,000,000 st. 6,5 mm. lösa patroner m/14 à kr. 0,06 » 120,000: —

600,000 st. 9 mm. skarpa pistolpatroner m/07 à kr. 0,08 » 48,000: —

Gevärs- och handgranatmateriel » 30,000: —

Lyspistolammunition m. m. » 50,000: —

Ammunition för granatkastare m. m. » 125,000: —

Kavalleriets sprängmedel, transporter, ammunitionsvård m. m.	» 62,500: —	» 2,048,500: —
---	-------------	----------------

Tit. VI. Materiel för målskjutningsövningar med handvapen och kulsprutor m. m.

Målskjutningskostnader 15,400,000			
skott med skarpa och kammarpatroner à kr. 0,007	kronor	107,800: —	
Särskild materiel för de nya vapnen	»	10,000: —	
Transporter m. m.	»	20,200: —	kronor 138,000: —

Tit. VII. Till artilleridepartementets förfogande.

För den industriella krigsberedskapen, för experiment, försök samt till oförutsedda utgifter	»	150,000: —	
	Summa kronor	4,589,800: —	

Arméförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 upptaga ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m. med 4,589,800 kronor.

I överensstämmelse med arméförvaltningens förslag torde titlarna I, III, IV, VI och VII under förevarande anslag böra för nästkommande budgetår upptagas med samma belopp, som för det nu löpande budgetåret beräknats, samt titeln V minskas med 107,000 kronor på grund av nedgång i kostnaderna för tillverkning av ammunition.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att de arbeten, som avse industriens krigsorganisation och för vilka medel beräknas dels å vapenanslaget under titeln VII, dels ock, såsom jag får tillfälle att i det följande närmare omförmäla, å särskilda extra anslag, givetvis böra planläggas i samråd med den nyinrättade rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap.

Vidkommande härefter titeln II, har arméförvaltningen föreslagit en höjning av den under nämnda titel uppförda anslagsposten till skarp artilleriammunition med 75,000 kronor, i syfte att skarpskjutningarna med artilleripjäser måtte kunna bedrivas i större omfattning än för närvarande är fallet. Ehuru en dylik utökning av skjutningsprogrammet utan tvivel skulle vara i hög grad önskvärd, anser jag dock detta anslagskrav vara att hänföra till dem, vilka för närvarande böra stå tillbaka för vissa ännu mera angelägna medelsbehov. Anslagstiteln i fråga synes mig därför böra upptagas med oförändrat belopp.

Den av arméförvaltningen äskade anslagssumman, 4,589,800 kronor, torde, i enlighet med vad jag nu anfört, böra reduceras med 75,000 kronor till 4,514,800 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m.,		
nu	kronor	4,621,800: —
med	»	107,000: —
till	kronor	4,514,800: —

2. Engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel.

[46.] I kostnadsberäkningarna för den nya härordningen hava, såsom förut nämnts, upptagits vissa engångskostnader för materielanskaffning. Ifrågavarande kostnader hava avsetts att fördelas på en period av tio år. För anskaffning av materiel, stående under artilleridepartementets förvaltning, hava beräknats följande belopp, nämligen:

för luftvärnsmateriel	kronor	1,900,000: —
» kulsprutor och kulsprutegevär	»	7,050,000: —
(därav enligt försvarspropositionen 2,400,000 kronor för kulsprutor och 4,400,000 kronor för kulsprute- gevär samt enligt försvarsutskottets beräkningar ytterligare 250,000 kronor för båda materielslagen)		
» gasskydd	»	620,000: —
» motorisering av visst artilleri	»	3,000,000: —
» mät- och observationsmateriel för artilleriet	»	248,000: —
» diverse artillerimateriel	»	400,000: —
» infanteriartilleri	»	150,000: —
» mobiliseringsammunition	»	2,500,000: —
» industriens krigsorganisation	»	2,000,000: —
» meteorologiska instrument för arméns väderlektjänst	»	120,000: —
» strålkastare för luftvärnsartilleriet	»	500,000: —
» ballongmateriel	»	300,000: —
» stridsvagnar	»	400,000: —
Summa kronor		19,188,000: —

Å riksstaten för budgetåret 1926/1927 anvisade 1926 års riksdag till bestridande av engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel ett extra reservationsanslag av 985,000 kronor, varjämte riksdagen medgav, att för samma ändamål finge tagas i anspråk 933,460 kronor 97 öre av det utav 1914 års senare riksdag beviljade anslaget till övning vid armén av årsklassen 1914 yngre. Tillhoppa ställdes alltså för ifrågavarande materielanskaffning till förfogande ett belopp av 1,918,460 kronor 97 öre, d. v. s. ungefär en tiondedel av den totala kostnadssumman, 19,188,000 kronor.

Av 1927 års riksdag ställdes ytterligare en tiondedel av nyssnämnda summa till förfogande, i det att riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, medgav, att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel finge tagas i anspråk 1,918,800 kronor av förefintliga besparingar å de under rubriken engångskostnader för lantförsvaret, att utgå av värnsskattefonden, utav riksdagen anvisade anslag till artillerimateriel.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hemställde arméförvaltningen om anvisande för ändamålet av 3,248,800 kronor. Härav beräknades för anskaffning av luftvärnsmateriel, utöver årskvoten 190,000 kronor, ytterligare 1,330,000 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t yttrade föredragande departementschefen, att ehuru det kunde vara önskvärt, att den av arméförvaltningen föreslagna anskaffningen av luftvärnsmateriel ägde rum inom den närmaste tiden och i ett sammanhang, han likväl, med hänsyn till nödvändigheten att begränsa statsutgifterna, funne sig icke kunna tillstyrka större medelsanvisning än 1,918,800 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlåtna framställning anvisade riksdagen till bestridande av här ifrågavarande engångskostnader för budgetåret 1928/1929 ett extra reservationsanslag av 1,918,800 kronor.

Arméförvaltningen har nu på skäl, som ämbetsverket anført i särskild skrivelse den 31 augusti 1928, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel för budgetåret 1929/1930 anvisa tillhopa 3,058,800 kronor, d. v. s., utöver en tiondedel av den på hela tioårsperioden belöpande kostnadssumman eller 1,918,800 kronor, ytterligare 1,140,000 kronor. Sistnämnda belopp har avsetts nteslutande för anskaffning av luftvärnsmateriel.

Jag anser det vara av synnerlig vikt, att den materiel, som avses i arméförvaltningens förevarande framställning, snarast möjligt anskaffas. Vad luftvärnsmaterielen angår, innebär arméförvaltningens förslag, att leveransavtal skall på en gång träffas i avseende å hela den beräknade uppsättningen av dylik materiel. I betraktande av, bland annat, de för kronan gynnsamma ekonomiska villkor, som härigenom stå att vinna, förordar jag, att ifrågavarande materielbeställning ordnas på nyssberörda sätt. Med hänsyn till den tid, som leveransens slutförande kräver, kommer emellertid, enligt vad jag inhämtat, endast en del av de för materielens likviderande erforderliga medlen att behöva tagas i anspråk redan under nästa budgetår. Med anledning härav kan den av arméförvaltningen för nämnda budgetår äskade anslagssumman, 3,058,800 kronor, reduceras till 2,393,800 kronor, och med anvisandet av det återstående för anskaffning av luftvärnsmateriel avsedda beloppet, 665,000 kronor, kan anstå till budgetåret 1930/1931.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet närmare redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla upplysningar genom de handlingar, som komma att tillhandahållas utskottet.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,393,800 kronor.

3. Underhåll av och försök med stridsvagnar.

[47.] För underhåll av och försök med stridsvagnar har för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 anvisats ett extra reservationsanslag av

50,000 kronor eller samma belopp, som för ändamålet upptagits i kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning.

Arméförvaltningen har gjort framställning om anvisande av anslag för samma ändamål jämväl å riksstaten för nästkommande budgetår samt i sådant hänseende anført följande.

Av förevarande anslag komme alltid en avsevärd del att åtgå för underhåll av befintliga stridsvagnar.

För utförande av de försök, för vilka ifrågavarande anslag även vore avsett, hade arméförvaltningen skäl antaga, att en försöksvagn skulle kunna förvärvas, vilken vagn syntes vara den enda moderna, som för rimlig kostnad för tillfället stode att få, och vilken med hänsyn till pansarskydd och hastighet i stort sett motsvarade de fordringar, som hade uppställts på en stridsvagn för svenska förhållanden.

På grund härav beräknade arméförvaltningen det för underhåll av och försök med stridsvagnar avsedda anslaget å 50,000 kronor erforderligt jämväl under nästkommande budgetår.

Arméförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för underhåll av och försök med stridsvagnar för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Under återopande av vad arméförvaltningen sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *underhåll av och försök med stridsvagnar* för budgetåret 1929 1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

4. Försök med infanterikanoner.

[48.] I skrivelse till arméförvaltningens artilleridepartement den 28 augusti 1928 har *inspektören för infanteriet* gjort framställning om att medel måtte äskas för anställande av försök med infanterikanoner samt därvid anført följande.

Den utformning, som stridssättet erhållit under och efter världskriget, förutsatte en infanteribeväpning med avsevärt ökade och mera mångsidiga möjligheter till eldverkan än vad tidigare kunnat förutses. Nya typer av mål, bl. a. pansrade sådana, hade tillkommit, vilka krävde sina speciella motvapen. Erfarenheten hade vidare givit vid handen, att även ett väl utrustat och mot dylika mål i övrigt användbart fältartilleri med dess relativt tunga och lätt synliga pjäser icke kunde hastigt nog komma till rätta i de växlande och oförmodade stridslägen, som det nutida oregelbundet och på stort djup grupperade infanteriet ofta framtvingade.

Ett stort behov av ett särskilt infanteriartilleri gjorde sig därför gällande icke minst inom vår armé, där terrängförhållandena och ett fåtaligt fältartilleri ofta torde föranleda, att infanteriet själft måste sörja för det för stridens genomförande erforderliga eldskyddet och eldunderstödet.

I av Kungl. Maj:t senast fastställda reglementen och instruktioner, vilka avhandlade verksamheten under strid, förutsattes, att infanteriets tunga vapen — kulsprutor och infanteriartilleri — skulle kunna lämna detta eld-

skydd och eldunderstöd. I avseende på den materielanskaffning, som här för erfordrades, hade de ökade kraven satillvida beaktats, att varje infanteriregemente tilldelats en granatkastarpluton, bestående av två granatkastare. Denna beväpning vore emellertid såväl i kvalitativt som kvantitativt avseende alldeles otillräcklig för att kunna lösa förekommande beskjutningsuppgifter.

Infanteriartilleriet måste nämligen i likhet med fältartilleriet, ehuru på kortare avstånd än detta, kunna bekämpa mål med såväl flackeld som kasteld. För beskjutning av stillastående mål bakom skydd hade granatkastarna med sina krökta banor och efter senaste försöksvis prövade förbättringar visat sig ändamålsenliga. Däremot vore de oanvändbara gentemot mål, vilka borde beskjutas med flackeld, d. v. s. mot rörliga mål eller där in- och genomträngning av pansar eller annat skydd förutsattes (stridsvagnar, pansarbilar o. dyl.).

För bekämpande av dylika mål, då avstånd och skydd vore sådana, att de gevärskalibriga vapnen icke kunde påräkna verkan, krävdes infanterikanoner. Infanteriet måste äga möjlighet att nedkämpa sådana mål för att kunna fylla sina uppgifter i striden.

På grund av det anförda anhölle inspektören för infanteriet, att artilleridepartementet måtte gå i författning om utprövandet av lämplig infanterikanonmateriel, förslagsvis med utgångspunkt från de inom landet (aktiebolaget Bofors) konstruerade 47 mm. infanterikanon L/33 samt 75 mm. infanterikanon L/15 m/28 (vikterna å pjäserna i eldställning resp. 310 och 375 kg.), samt att redan vid uppgörandet av departementets anslagsäskanden för kommande budgetåret medel måtte begäras för inköp av åtminstone en dylik försökspjäs med erforderlig ammunition och utredning.

Arméförvaltningen har i häröver avgivet yttrande anfört följande.

I kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning hade upptagits vissa engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel, varav för anskaffning av infanteriartilleri ett belopp av 150,000 kronor. Dessa medel vore avsedda för verkställande av erforderlig komplettering av infanteriets granatkastarmateriel, och hade även försök igångsatts för utprövande av lämplig granatkastartyp, för vilket ändamål särskilda medel anvisats av 1928 års riksdag.

Såsom av inspektörens för infanteriet skrivelse framginge, vore emellertid ytterligare en pjäs, en infanterikanon, erforderlig för vissa stridsuppgifter, vid vilkas lösande fältartilleriet icke alltid vore påräkneligt. För sådana ändamål torde en kulspruta även av mycket grov kaliber icke vara tillräckligt effektiv. För utförande av de i inspektörens för infanteriet skrivelse omförmälda försöken erfordrades därför anskaffande av en lämplig försökspjäs jämte erforderlig ammunition. För denna materielanskaffning samt för bestridande av övriga med försöken förenade kostnader beräknade arméförvaltningen ett belopp av 80,000 kronor erforderligt.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för försök med infanterikanoner för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 80,000 kronor.

Jag finner mig böra tillstyrka arméförvaltningens förevarande förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *försök med infanterikanoner* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 80,000 kronor.

5. Förberedelser för modernisering och nyanskaffning av fältartillerimateriel.

[49.] Arméförvaltningen har framlagt förslag om vidtagande av vissa förberedande åtgärder för modernisering och nyanskaffning av fältartillerimateriel samt i sådant avseende anfört följande.

Den fullt moderna fältartillerimaterielens överlägsenhet gentemot vår nuvarande materiel framträdde främst uti större skottvidder och ökad elduthållighet.

Betydelsen av stor skottvidd vid artilleriets pjäser hade först i och med kriget 1914—1918 kommit klart till synes. Före detta krig hade möjligheterna att leda artilleriets eld mot mål på avstånd över 5,000 meter varit ganska begränsade. En artilleripjäs, som besuttit t. ex. en största skottvidd av 7,000 meter samt en konstruktion, som intill omkring 5,000 meter tillät uttagandet av största eldhastighet, hade därför ansetts fullt godtagbar. Under kriget hade emellertid skapats medel att i utsträckt grad möjliggöra artillerieldens ledning på mycket stora avstånd, nämligen införande av flygplan och ballonger i förut icke annat antal, geodetisk bestämning av fiendens och egna uppställningsplatser, meteorologiska och ballistiska mätningar och beräkningar, ävensom flera hjälpmetoder för eldreglering.

Olägenheten av att egen artillerimateriel beträffande skottvidd besatte mindre verkningsmöjligheter än fiendens komme till synes först däruti, att eget artilleri måste framföras delvis inom det fientliga artilleriets verkningsområde utan möjlighet att upptaga eldstrid mot detsamma. De risker, som förefunnes för ett dylikt framförande, vore tydligen väsentligt ökade genom de ovan anförda förbättrade eldledningsmöjligheterna på stora avstånd. Dessa olägenheter framträdde såväl vid anfall som vid försvar.

Vid anfall måste artilleriet vara i stånd att verksamt understödja infanteriet under dess framträngande genom fiendens linjer. Då eldvapnens före världskriget åtminstone delvis okända förintelseförmåga medfört väsentliga ändringar i truppernas taktiska uppträdande, vilka ändringar utmynnat i användandet av glesa formeringar ordnade bakom varandra, varigenom en stor utsträckning i djupled erhöles, kunde artilleri av hos oss nu förefintliga typer för att kunna fylla sin uppgift bliva nödsakat att under anfall göra upprepade ombyten av stridsställningar, alla förenade med stora risker och krävande en under ett slag ytterst dyrbar tid av flera timmar. Artilleriet, som just på grund av infanterieldvapnens stora defensivkraft vuxit i betydelse, borde, då dess antal vore så inskränkt som hos oss, helst utan ändring av uppställningsplats kunna genomföra sin eldstrid, till dess fiendens djupgruppering genomträngts. På grund av vår långsträckta kust, vilken omöjliggjorde en effektiv bevakning av hela dess utsträckning, torde det bliva vår första och förnämsta uppgift att söka driva tillbaka den fiende, som lyckats fatta fast fot inom ett kustområde, förmedelst anfall ansett mot honom, innan han hunnit landsätta så stora styrkor, att den ringa svenska armén bleve helt hänvisad till defensivt uppträdande. Vårt artilleri måste därför vara rustat för anfallsstrid.

Vid försvar tvingade ett långskjutande artilleri, som från samma ställning kunde ingripa på vitt skilda delar av stridsfältet, fienden till tidigare utveckling av sina krafter och nödsakade honom således till en tidsödande framryckning. Ett artilleri, utrustat med hos oss nu förefintliga pjästyper, löpte även risk att gentemot en med modernt artilleri beväpnad motståndare bliva

fullständigt tillintetgjort utan att självt kunna tillfoga fienden några förluster. Även vid försvarsstrid vore ett artilleri, utrustat med pjäser av kortare skottvidd än fiendens, i mycket hög grad tillbakasatt.

Betydelsen av ökad elduthållighet hade ävenledes blivit aktuell genom de förbättrade eldledningsmetoderna, i vad dessa anslöte sig till möjligheten att på kort tid verkställa eldsamling från ett flertal artilleritruppförband (batterier, divisioner) mot ett inom stridsfältet förefintligt terrängområde, vilket som helst. Med tillräckliga eldledningsmedel och med erforderlig elduthållighet besatte sålunda artilleriregementet en i befälhavarens hand samlad eldkraft, som av denne kunde utlösas till största intensitet på skilda delar inom stridsfältet. Antalet och styrkan av utlösningarna av artillerielden vore givetvis i hög grad beroende av pjäsernas elduthållighet. Fordran på elduthållighet måste i våra dagar därför ställas högre än tillförne.

Granskades vår fältartillerimateriel av 1902—1910 med hänsyn till ovan anförda synpunkter, funne man, att den icke längre hölle måttet, även om den, använd på kortare avstånd och med efter dess hållbarhet avpassad intensitet, kunde anses såsom tämligen god.

Fältkanonmaterielen m/02 vore försedd med en lavettkonstruktion, som icke utan tidsödande grävningsarbeten å pjäsplatserna medgäve uttagande av mera än omkring 5,000 meters skottvidd, samt riktmedel, som tillåte tagandet av riktelemt intill 5,500 meter. Vid skjutning på större avstånd än 5,000 meter nedgrävdes lavettsvansen i marken, och på avstånd över 5,500 meter användes särskilda riktmedel av provisorisk natur, vilket allt medförde, att fältkanonen vid skjutning på avstånd över omkring 5,000 meter besatte en eldkraft, vilken endast kunde sättas till $\frac{1}{4}$ å $\frac{1}{3}$ av en modern fältkanons.

Fälthaubitsen m/10 hade en största skottvidd av omkring 6,000 meter. positionshaubitsen m/06 av omkring 6,500 meter.

I jämförelse med forna tidsperioders materiel hade vår nuvarande fältartillerimateriel även blivit synnerligen hårt sliten, varför pjäsernas hållbarhet under ett fälttag kunde starkt ifrågasättas.

Vår nuvarande fältartillerimateriels underlägsenhet i jämförelse med de flesta andra länders vore därför uppenbar och innebure en sådan svaghet i försvarseffektivitet, att arméförvaltningen ansåge det nödvändigt, att åtgärder för detta missförhållandes avhjälpande vidtoges. Då en ombeväpning av ett artilleri vare sig med alldeles ny materiel eller med i avsevärda delar moderniserad äldre dylik i regeln krävde en tid av omkring 10 år, måste åtgärderna ofördröjligen påbörjas. Härfor talade ock den omständigheten, att vid genomförandet av planläggningen i detalj för nytillverkning under krig av det antal pjäser, som beräknades erforderligt för ersättande av de genom förtslutning eller av annan orsak avgångna pjäserna, nuvarande pjäskonstruktioner på grund av ovan anförda skäl icke kunde ifrågakomma, men å andra sidan att denna planläggning icke finge eller kunde längre uppskjutas.

Kostnaderna för en fullständig ombeväpning av fältartilleriet enligt nu fastställd organisation med fullt modern materiel hade av arméförvaltningen beräknats till c:a 60,000,000 kronor. Då detta belopp vore högst avsevärt, ansåge arméförvaltningen, att en ombeväpning av fältartilleriet i full utsträckning icke borde ifrågasättas, förrän alla åtgärder, avseende de mest framträdande bristernas avhjälpande å den befintliga materielen, blivit undersökta.

Med hänsyn till vad ovan blivit anført, syntes de åtgärder, som ofördröjligen borde vidtagas, arse utförande av försök *dels* för undersökning av möjligheten för modernisering av den befintliga fältartillerimaterielen, *dels* för utprövande av lämpliga pjästyper för fältartilleriet för planläggning av ersättningen under krig.

Dessa åtgärder borde i första hand avse både 7 cm. kanonen m/02, emedan denna pjäs vore den, som vore dels äldst, dels den till största antalet förekommande, och 15 cm. positionshaubitsen m/06, vilken i egenskap av vår förnämsta artilleribekämpningspjäs vore den av haubitserna, som i främsta rummet borde erhålla ökad skottvidd.

Vad först anginge 7 cm. materielen, syntes man, i den mån förhållandena nu kunde överblickas, hava goda skäl att antaga, att en modernisering av lavettkonstruktionen borde kunna avhjälpa de väsentligaste av de brister, som numera vidlådde denna materiel, varför åtgärderna beträffande densamma syntes tillsvidare böra inriktas på dels att förbättra lavettkonstruktionen vid nu befintliga fältkanoner, dels att utpröva en ny-konstruktion, som bleve lämplig för tillverkningen under krig.

Dessa båda konstruktioner borde med avseende på lavettkonstruktionen göras så lika varandra, som lämplighetshänsyn i övrigt det tillåte, samt med avseende på konstruktionen i övrigt vid den pjästyp, som avsåges att utprövas, göras sådan, att den uppfyllde övriga moderna krav, varvid likheten i konstruktionshänseende med den nuvarande materielen bibehölles, så långt dessa krav det medgäve.

En modernisering av fältkanonmaterielen enligt denna princip — för övrigt just den väg t. ex. Holland och Schweiz redan beträtt — medförde relativt låga kostnader i jämförelse med en ombeväpning av fältkanonartilleriet, enär dels en omändring av pjäsen ställde sig billigare än anskaffning av helt ny materiel, dels något nytt lager av mobiliseringsammunition icke behövde uppläggas.

Huruvida denna princip vore tillämplig vid vår fältkanonmateriel, berodde på uthålligheten av pjäsernas eldrör m. fl. konstruktionsdelar, med hänsyn till de påfrestningar ett modernt krig medförde. En noggrann undersökning av dessa förhållanden borde således äga rum, innan ett definitivt beslut angående fältkanonartilleriets blivande beväpning fattades. Denna undersökning borde baseras på omfattande försöksskjutningar, utförda så, att de i möjligaste mån motsvarade förhållandena under ett kommande krig. Medelst dylika skjutningar införskaffades därjämte värdefulla erfarenheter beträffande fordringarna på den nya lavettkonstruktionen samt erhöles erfarenheter beträffande vissa materialfrågor och ballistiska förhållanden m. m., som för närvarande vore under studium inom artilleridepartementet.

Rörande 7 cm. materielen ansåge sig därför arméförvaltningen böra inskränka sig till att, vad beträffade budgetåret 1929/1930, föreslå äskande av medel dels för utförande av nämnda skjutningar, dels för anskaffning av två provlavetter.

Skjutningarna kunde utföras med en eller högst två kanoner. För att erforderliga erfarenheter skulle vinnas, måste skottantalet däremot vara relativt stort och kunde icke sättas lägre än till 10,000. Genom användning av äldre krutpartier, vilka eljest måste oskadliggöras, samt i den utsträckning, så vore möjligt, av provskjutningscylinrar och restpartier av provammunition i stället för stridsammunition kunde kostnaderna per skott i genomsnitt beräknas så lågt som till 12 kronor. De sammanlagda kostnaderna för ifrågakommande försöksskjutningar och anskaffning av två provlavetter beräknades sålunda uppgå till:

Ammunition	kronor 120,000: —
Två provlavetter à 50,000 kr.	» 100,000: —
Transporter, diverse arbeten m. m.	» 30,000: —
Summa kronor 250,000: —	

En modernisering av 15 cm. *positionshaubitsen* m/06 genom utförande av förändringar å eldrör eller lavett vore av flera skäl icke utförbar. Man vore sålunda nödsakad att, vad 15 cm. materielen anginge, gå in för en helt ny pjästyp.

Konstruktionsprinciperna beträffande denna nya pjäs föreläge, åtminstone i stort sett, fullt klara, ehuru givetvis den för våra förhållanden lämpligaste typen med avseende på alla dess detaljer av olika slag måste utprövas. För utförande av sådana försök torde det bliva nödvändigt att anskaffa försöks-pjäser jämte erforderlig ammunition.

Kostnaderna för försöken hade av arméförvaltningen beräknats sålunda:

Två försökspjäser à 120,000 kr.....	kronor 240,000: —
Ammunition.....	100,000: —
Transporter m. fl. försökskostnader	30,000: —
	Summa kronor 370,000: —

10,5 cm. *materielen* vore den i ålder yngsta, nämligen av modell år 1910. Riktlinjerna för dennas utveckling föreläge icke så klara som vid övrig fältartillerimateriel.

För diskussion av möjligheterna för dess modernisering vore emellertid kunskap om dess uthållighet gentemot ett modernt krigs påfrestningar oundgänglig. Det vore därför lämpligt och för staten minst kostsamt att redan i samband med för 7 cm. materielen föreslagna skjutningar utföra motsvarande provskjutningar även med ifrågavarande pjäs.

Under förutsättning att dessa provskjutningar utfördes i samband med motsvarande skjutningar med 7 cm. kanon, beräknade arméförvaltningen kostnaderna till nedanstående:

Ammunition	kronor 120,000: —
Diverse omkostnader	» 10,000: —
	Summa kronor 130,000: —

Kostnaderna för ovan föreslagna åtgärder kunde fördelas på en tid av två år, varvid de för 7 och 10,5 cm. materielen beräknade kostnaderna (250,000 + 130,000 =) 380,000 kronor borde ställas till förfogande under första året och de för 15 cm. materielen beräknade 370,000 kronor under andra året.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för förberedelser för modernisering och nyanskaffning av fältartillerimateriel bevilja ett anslag av (250,000 + 370,000 + 130,000 =) 750,000 kronor samt härav för budgetåret 1929/1930 anvisa 380,000 kronor.

Av vad arméförvaltningen i ämnet anført framgår, att vissa förberedelser för modernisering och nyanskaffning av fältartillerimateriel med det snaraste böra vidtagas. De av ämbetsverket i sådant avseende föreslagna åtgärderna synas mig ändamålsenliga. Jag finner mig alltså böra tillstyrka den föreliggande framställningen; dock torde beslut nu allenast böra fattas om det belopp, 380,000 kronor, som avses att anvisas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förberedelser för modernisering och nyanskaffning av fältartillerimateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 380,000 kronor.

6. Signalmateriel.

[50.] I skrivelse den 30 augusti 1924 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1925/1926 framlade arméförvaltningen förslag rörande anskaffning av signalmateriel för artilleriet. Kostnaderna för denna materielanskaffning beräknades till sammanlagt 840,000 kronor, av vilken summa ämbetsverket för budgetåret 1925/1926 äskade en tredjedel eller således 280,000 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 2 januari 1925 yttrade dåvarande chefen för försvarsdepartementet, att det givetvis måste anses vara av stor vikt, att artilleriet utrustades med signalmateriel av fullgod beskaffenhet. Dock syntes det departementschefen icke vara välbetänkt att, innan frågan om försvarsväsendets ordnande vunnit sin lösning, bestämma sig för en anskaffning av den omfattning, som av arméförvaltningen föreslagits. För en mera begränsad anskaffning av ifrågavarande materiel, i främsta rummet signalkärror och signallampor, borde däremot medel av riksdagen äskas redan för budgetåret 1925/1926, och hade departementschefen funnit sig i sådant avseende böra förorda anvisande av ett anslag å 100,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlåtna framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1925/1926 ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor för anskaffning av signalmateriel för artilleriet.

I sina skrivelser rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 hemställde arméförvaltningen om anvisande av ytterligare medel för här ifrågavarande ändamål. Dessa framställningar föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Arméförvaltningen har nu ånyo avgivit förslag i fråga om anskaffning av signalmateriel för artilleriet och därvid anfört följande.

Då de signalorganisationer, för vilkas utrustande ifrågavarande materiel vore avsedd, funnes upptagna i gällande mobiliseringsplaner, ansåge sig arméförvaltningen böra förnya sin framställning om anskaffning av erforderlig signalmateriel för artilleriet för en beräknad kostnad av 600,000 kronor.

Enär den nya organisationen av artilleriets signalorgan innebure en övergång från ridande till åkande formationer, erhöles de värnpliktiga, som uttoges för signalutbildning, icke längre utbildning i ridning, vilket ytterligare framhävde behovet av att materielen bleve lämpad efter organisationen.

Anskaffning av ifrågavarande materiel kunde verkställas under loppet av två år, varvid för ernående av gynnsamma ekonomiska villkor likartad materiel borde samtidigt beställas.

Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffning av signalmateriel å extra stat bevilja ett reservationsanslag av 600,000 kronor samt härav för budgetåret 1929/1930 anvisa 300,000 kronor.

Frågan om artilleriets utrustande med signalmateriel synes mig vara av den betydelse, att ett ytterligare uppskov med fullföljandet av den år 1925 påbörjade anskaffningen av dylik materiel icke är tillrådligt. Jag finner mig emellertid icke nu kunna tillstyrka en medelsanvisning för ändamålet till så stort belopp, som av arméförvaltningen ifrågasatts. I första hand torde den för fredsutbildningen behövligen materielen böra anskaffas, och kräves härför, enligt vad jag inhämtat, en summa av 200,000 kronor, vilken synes mig lämpligen böra fördelas med hälften å vartdera av de bägge närmaste budgetåren.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anskaffning av *signalmateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

7. Försök med viss artillerimateriel.

[51.] På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har riksdagen för budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 anvisat anslag å respektive 130,000 kronor och 100,000 kronor för anställande av försök med viss artillerimateriel.

Genom särskilda brev den 27 juni 1927 och den 4 maj 1928 har Kungl. Maj:t fastställt följande av arméförvaltningens artilleridepartement avgivna förslag till användning av ifrågavarande anslag, nämligen:

av det för budgetåret 1927/1928 anvisade anslaget:

för försök med luftvärnsartilleri	kronor	40,000: —
» » » luftvärnskulsprutor	»	30,000: —
» » » gasskydd	»	10,000: —
» » för motorisering av visst artilleri	»	15,000: —
» » med mätmateriel m. m.	»	15,000: —
» » » pansarbilar	»	10,000: —
» oförutsedda utgifter	»	10,000: —
tillhopa kronor		130,000: —

av det för budgetåret 1928/1929 anvisade anslaget:

för försök med gasskydd	kronor	15,000: —
» » för motorisering av visst artilleri	»	15,000: —
» » med infanteriartilleri	»	30,000: —
» » » handgevärsgranater	»	10,000: —
» » » högeffektlampor i äldre strålkastare	»	20,000: —
» oförutsedda utgifter	»	10,000: —
tillhopa kronor		100,000: —

Därjämte har Kungl. Maj:t bemyndigat artilleridepartementet att vidtaga de mindre jämkningar i fråga om dispositionen av anslagen, vilka under försökens fortgång kunde befinnas lämpliga.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för försök med artillerimateriel samt därvid anfört följande.

Försök med olika slag av artillerimateriel vore alltjämt erforderliga, och borde för budgetåret 1929/1930 dessa försök avse nedanstående materiel, varvid dock under innevarande budgetår vunna erfarenheter eventuellt kunde komma att öva inflytande på försökens omfattning.

1. *Försök med viss luftvärnsmateriel.* De medel, som av 1927 års riksdag anvisats för försök med luftvärnsartilleri, hade av arméförvaltningen disponerats för utförande av försöksskjutningar i och för utprövning av för luftvärnsartilleriet lämpliga typer av tändrör för projektiler. Dessa försök hade måst givas en relativt stor omfattning och vore ännu icke helt avslutade.

I motiveringen till sin hemställan om anvisande av medel för de nämnda försöken med luftvärnsartilleri hade arméförvaltningen anfört, bl. a., att innan anskaffning i större skala av för rörliga luftvärnsbatterier erforderliga eldledningsinstrument kunde ske, erfordrades ytterligare försök med dylika instrument ävensom försök avseende utprövning av orderöverförings- och lyssnarapparater för sådana batterier. Anskaffande av härför behöfvlig försöksmateriel syntes emellertid kunna bestridas av de medel, som anvisats för engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel enligt 1925 års härordningsbeslut, enär denna materiel efter eventuellt erforderliga ändringsarbeten under alla förhållanden borde kunna ingå i luftvärnsartilleriets utrustning.

Vad emellertid lyssnarapparater beträffade, hade det hittills icke visat sig möjligt att till rimlig kostnad från utlandet anskaffa någon typ, som kunde anses motsvara de fordringar, man borde uppställa på ett dylikt instrument. Av allt att döma hemlighölles även de konstruktioner på detta område, som innebure något mera värdefullt uppslag. Det syntes därför nödvändigt, att försök snarast igångsattes för att inom landet söka utexperimentera en lämplig lyssnarapparat för luftvärnsartilleriet. Det hade även såsom en möjlighet framhållits att i stället för en akustisk apparat av ifrågasvarande slag konstruera ett instrument, grundat på vissa icke-akustiska principer, vilket instrument skulle tjäna samma ändamål som en lyssnarapparat. Precisionen vid ett dylikt instrument kunde — om försöken ledde till resultat — förväntas bli lik god eller bättre än vid en lyssnarapparat av förstnämnda slag. För försök av nu antydd art erfordrades emellertid dels förberedande vetenskapliga utredningar, för vilka ersättning måste utgå, dels anskaffning av diverse försöksmateriel, som icke med säkerhet kunde förväntas få framtida användning. Kostnaderna för dessa försök hade preliminärt beräknats till 10,000 kronor.

Under hittills utförda försök och övningar med luftvärnsartilleri hade inställningen av projektilernas tändrör (temperingen) måst utföras för hand. Temperering för hand ginge emellertid — därest icke noggrannheten i inställningen av röret skulle eftersättas — relativt långsamt, varigenom eldhastigheten nedsattes. För luftvärnsartilleriet vore det emellertid av den allra största betydelse, att största möjliga eldhastighet kunde uttagas under den korta tid, då ett mål kunde beskjas, och att därvid spridningen mellan krevaderna kunde hållas så liten som möjligt. Det syntes därför nödvändigt, att luftvärnsbatterierna i viss utsträckning försåges med temperingsmaskiner, medelst vilka en snabb och noggrann inställning av projektilernas

tändrör kunde erhållas. Nagon temperingsmaskin, som utan vidare kunde användas för det svenska luftvärnsartilleriets ammunition, finnes emellertid veterligt icke utexperimenterad, varför försök för utprövning av en lämplig sådan borde komma till stand. Kostnaderna för dessa försök beräknades till 8,000 kronor.

Under världskriget hade det i många fall visat sig ytterst svårt att släcka från luftfarkoster nedkastade brandbomber och av dylika förorsakade eldsvador. Efter världskriget torde med all säkerhet nya slag av brandbomber hava utexperimenterats, vilkas verkan sannolikt vore ännu mera förödande än den, som erhållits med de under detta krig använda. Några praktiska erfarenheter, huru olika slag av brandbomber skulle oskadliggöras eller huru åtminstone deras verkan skulle begränsas, föreläge icke i vårt land. Det syntes därför vara av den största betydelse, att försök för berörda ändamål snarast komme till utförande i samråd med brandskyddsväsendet. För dessa försök måste — förutom eventuell speciell eldsläckningsmateriel — anskaffas olika slag av brandbomber m. m. Då det emellertid icke vore möjligt att på förhand bedöma, vilken omfattning dessa försök kunde och borde givas, hade ämbetsverket icke ansett sig böra för budgetåret 1929/1930 beräkna större belopp än 5,000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för försök med viss luftvärnsmateriel under budgetåret 1929/1930 beräknades således till 23,000 kronor.

2. *Försök med gasskydd.* För medel, som av 1927 och 1928 års riksdagar beviljats för försök med gasskydd, hade arméförvaltningen låtit från utlandet införskaffa ett antal olika moderna gasmasktyper, vilka därefter underkastats omfattande vetenskapliga undersökningar och prov. Med stöd av resultaten från denna utredning hade nu två för svenska förhållanden lämpade försöksmodeller utarbetats, den ena avseende en modernisering av gasmask m/23, den andra avsedd att tillämpas vid nytillverkning av gasmasker. Ett mindre antal av dessa båda gasmasktyper hade utlämnats till olika truppförband för praktisk prövning, och komme proven att fortsättas under instundande vinter. För att emellertid svenskt material i största möjliga utsträckning skulle kunna komma till användning vid en kommande gasmaskfabrikation, måste en del förberedande undersökningar och provtillverkningar av olika materialkvaliteter utföras, innan tillverkningen av själva gasmasken igångsattes. Kostnaderna för dessa försök beräknades till 12,000 kronor.

Sedan således det viktigaste individuella gasskyddet blivit utprövat, syntes försök böra igångsättas för att utröna lämpliga slag av kollektiva gasskydd, i första hand sådana för civilbefolkningen i större städer, industricentra etc., ävensom gasskydd för fästen, stridsvagnar m. m. samt lämplig utrustning för sanerings- och räddningsavdelningar. För dessa försök, som vore avsedda att utföras under samarbete med bl. a. vissa civila myndigheter, beräknades kostnaderna till 20,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för försök med gasskydd under budgetåret 1929/1930 beräknades således till 32,000 kronor.

3. *Försök med mät- och observationsmateriel samt meteorologiska instrument.* De försök med mät- och observationsmateriel, för vilka 1927 års riksdag beviljat medel, hade numera framskridit så långt, att anskaffning av viss observations- och ljudmätmateriel hade kunnat taga sin början.

En materiellfråga, som emellertid ännu icke kunnat givas en slutgiltig lösning, vore utprövning av en lämplig fältmässig kronograf typ för artilleriet. På grund av de stegrade fordringarna på noggrannheten i artilleriets skjutning måste utgångshastigheten vid pjäserna kunna även i fält med vissa tidsmellanrum uppmätas. Det torde därför bliva nödvändigt, att ett antal

kronografer av för fältförhållanden lämplig typ tilldelades artilleritruppförbanden. Ett par olika dylika kronografer, varav den ena av inhemsk tillverkning, hade redan underkastats förberedande prov, men dessa hade icke kunnat givas tillräcklig omfattning för att bliva utslagsgivande. Försöken med kronografer borde därför fortsättas, och beräknades kostnaderna för desamma till 5,000 kronor.

Vad meteorologisk materiel beträffade, föreläge ännu icke tillräcklig erfarenhet rörande lämpligaste sättet för utförande av mätning av de atmosfäriska förhållandena i högre luftlager. Hittills hade dylika mätningar utförts genom att upphänga de erforderliga instrumenten i flygplan samt, vad vindmätning beträffade, genom pilotballongvisering. Möjlighet funnes emellertid även att utföra dessa mätningar med hjälp av meteorologisk ballong, och förhållanden kunde inträffa, då denna metod bleve den enda användbara. Erfarenhet rörande mätning från meteorologisk ballong föreläge emellertid ännu icke hos oss, varför försök i berörda hänseende borde komma till stånd. Härför erfordrades emellertid anskaffning av en lämplig, för ändamålet konstruerad ballong, och uppginge kostnaden för en dylik, enligt vad arméförvaltningen inhämtat, till 5,000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för försök med mät- och observationsmateriel samt meteorologiska instrument beräknades sålunda uppgå till 10,000 kronor.

4. *Försök med pansarbilar för kavalleriet.* För de medel, som av 1927 års riksdag beviljats för försök med pansarbilar, hade försök för utrönande av lämplig bestyckning i sådana bilar utförts samt försök för prövning av lämplig pansarplåt planlagts.

Vad emellertid anskaffningen av själva pansarbilarna beträffade, hade det visat sig mycket svårt att erhålla någon fullt modern försökstyp. Anbud hade begärts å ett provexemplar av en utländsk typ, som enligt inhämtade uppgifter borde väl lämpa sig för svenska förhållanden, men hade icke kunnat erhållas. Sannolikt måste därför lämplig pansarbiltyper utexperimenteras inom landet, vilket emellertid måste medföra avsevärda extra kostnader. Även om det vid frågans vidare utredning kunde komma att visa sig möjligt att från utlandet införskaffa ett provexemplar av en lämplig pansarbil, måste man vid inköp av ett enstaka exemplar beräkna ett avsevärt högre styckepreis, än då det gällde inköp av ett större antal vagnar på en gång, och vissa extra kostnader tillkomme även för erforderliga ändringsarbeten m. m. För anskaffningen av ett försöksexemplar av en modern pansarbil måste därför under alla förhållanden beräknas en avsevärd *merkostnad* i förhållande till det pris, för vilket pansarbilarna vid den fortsatta anskaffningen kunde erhållas. Denna merkostnad, som icke kunde beräknas till lägre belopp än 40,000 kronor, syntes böra bestridas genom särskilda medel.

Sammanlagda kostnaderna för försök med viss artillerimateriel under budgetåret 1929/1930 hade sålunda beräknats till följande belopp, nämligen:

för försök med viss luftvärnsmateriel	kronor	23,000:—
» » » gasskydd	»	32,000:—
» » » mät- och observationsmateriel samt meteorologiska instrument.....	»	10,000:—
» » » pansarbilar för kavalleriet	»	40,000:—
» oförutsedda utgifter	»	15,000:—
Summa kronor		120,000:—

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för försök med viss artillerimateriel

för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 120,000 kronor.

Jämväl för nästkommande budgetår torde särskilda medel böra ställas till förfogande för anordnande av försök med artillerimateriel, och anser jag, att för ändamålet bör avses samma belopp, som för innevarande budgetår anvisats för dylika försök, eller 100,000 kronor. Rörande anslagets användning för olika slag av försök med här ifrågavarande materiel torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *försök med viss artillerimateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

8. Eldledningsinstrument för fasta luftvärnsbatterier.

[52.] Arméförvaltningen hemställde i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1927/1928, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anskaffning av eldledningsinstrument för fasta luftvärnsbatterier bevilja ett anslag av 300,000 kronor samt därav för nämnda budgetår anvisa ett belopp av 150,000 kronor.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1927 uttalade föredragande departementschefen sin anslutning till arméförvaltningens uppfattning, att medel borde ställas till förfogande för här ifrågavarande ändamål. Han fann sig emellertid böra förorda, att den för hela anskaffningen erforderliga summan, 300,000 kronor, skulle fördelas med 100,000 kronor å vart och ett av de närmaste tre budgetåren.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t 1927 års riksdag att för anskaffning av eldledningsinstrument för fasta luftvärnsbatterier för budgetåret 1927/1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen.

För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats enahanda belopp, 100,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att det återstående för samma ändamål erforderliga beloppet, 100,000 kronor, måtte upptagas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Denna arméförvaltningens framställning finner jag mig böra biträda. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anskaffning av *eldledningsinstrument för fasta luftvärnsbatterier* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

G. Byggnader och ingenjörmateriel.

1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor.

(Byggnadsanslaget.)

[53.] Medelsbehovet under ordinarie byggnadsanslaget för budgetåret 1928/1929 beräknades i 1928 års statsverksproposition — efter avdrag av den till omkring 114,000 kronor uppskattade behållningen å anslagstiteln för arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen m. m. — till 2,603,000 kronor. För täckande av detta medelsbehov föreslog Kungl. Maj:t riksdagen *dels* medgiva, att av vissa för olika byggnadsföretag reserverade medel finge tagas i anspråk ett belopp av 883,000 kronor, *dels ock* å ordinarie byggnadsanslaget anvisa (2,603,000 — 883,000 =) 1,720,000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen.

I den av Kungl. Maj:t den 8 juni 1928 fastställda staten för anslaget har behållningen å anslagstiteln för arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen m. m. beräknats till 114,244 kronor. Sammanlagda medelstillgången har alltså i staten upptagits med $(1,720,000 + 883,000 + 114,244 =)$ 2,717,244 kronor.

Enligt de grunder, som framlades för 1915 års riksdag, hava de årliga kostnaderna för underhållet av lantförsvarets byggnader beräknats till $\frac{1}{2}$ procent av anläggningskostnaderna under 1—4 året, $\frac{3}{4}$ procent under 5—8 året och 1 procent från och med 9 året.

Rörande medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen anfört följande.

I enlighet med förenämnda för 1915 års riksdag framlagda beräkningsgrunder borde underhållskostnaderna beträffande kasernetablissemangen för Norra skånska infanteriregementet och Södermanlands regemente, vilka vid budgetårets ingång varit i bruk under en tid av över 8 år, ökas med $\frac{1}{4}$ procent av anläggningskostnaderna (tillhopa enligt den ursprungliga beräkningsgrunden omkring 4,400,000 kronor) eller med 11,000 kronor. Enär särskilt förstärkningsanslag numera bortfallit, borde — med hänsyn till såväl det sätt, på vilket nyssnämnda summa beräknats, som de grunder, enligt vilka byggnadsanslaget blivit efter förstärkningsanslagets bortfallande vid genomförandet av den nya härordningen beviljat — sagda summa ökas med 75 procent eller till 19,250 kronor.

För de byggnader, som enligt bilaga till 1920 års statsverksproposition, fjärde huvudtiteln (sid. 270), färdigstälts senast under samma år för en anläggningskostnad av 1,706,166 kronor, borde underhållskostnaderna jämväl ökas med $\frac{1}{4}$ procent jämte, på grund av vad i nästföregående stycke anförts, 75 procent å sålunda erhållet belopp eller med 7,460 kronor.

För de byggnader, som enligt bilaga till 1924 års statsverksproposition, fjärde huvudtiteln (sid. 124), färdigstälts senast under samma år för en anläggningskostnad av 1,006,167 kronor, borde underhållskostnaderna ökas med $\frac{1}{4}$ procent eller med 2,510 kronor.

Vidare beräknades genom fortifikationsdepartementets försorg komma att före den 1 juli 1929 uppföras nedan angivna byggnader m. m., för vilka underhållsmedel från sagda tid erfordrades. Anläggningskostnaderna för dessa beräknades uppgå till nedanstående belopp:

förbättringar å vissa skjutbanor	kronor	25,000: —
bilgarage för Norrlands trängkår m. m.	»	81,000: —
ökade förrådsutrymmen m. m. för Fälttelegrafkåren vid Frösunda	»	33,500: —
ängpanneanläggning m. m. vid Norrlands trängkårs kasern-etablissemang	»	80,000: —
centraluppvärmning i vissa bostadsbyggnader i Boden	»	40,000: —
anordnande av kök inom garnisonssjukhuset i Linköping	»	27,760: —
moderniseringsarbeten vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg	»	133,000: —
vissa byggnader m. m. för arméns intendenturförråd	»	105,500: —
remontdressyranstalt vid Herrevadskloster	»	15,000: —
diverse mindre byggnader m. m. vid olika etablissemang	»	298,600: —
diverse värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar m. m. vid olika etablissemang	»	172,800: —
Summa kronor		1,012,160: —

Enligt förutnämnda beräkningsgrunder erfordrades för underhåll av dessa byggnader m. m. under ifrågavarande budgetår $\frac{1}{2}$ procent av anläggningskostnaderna eller omkring 5,060 kronor.

Med hänsyn till vad i det föregående anförts borde byggnadsanslaget ökas med $(19,250 + 7,460 + 2,510 + 5,060 =)$ 34,280 kronor eller från 2,717,244 kronor till i runt tal 2,751,500 kronor.

Till följd av bestämmelserna angående inkallandet av till ersättningsreserven uttagna värnpliktiga samt ordnandet av handräckningstjänsten hade det under de senaste åren blivit allt svårare vid truppförbanden att för kasernvärden erhalla lämplig handräckningspersonal, varigenom utförandet av vanliga underhålls- och reparationsarbeten med truppförbandets egna arbetskrafter, såsom föreskrevs i kasernvårdsreglementet § 4 mom. 2, ej kunnat ske i erforderlig utsträckning. På grund härav hade hittills till truppförbanden utgående underhålls- och reparationsanslag nu i flera fall visat sig otillräckliga. Fortifikationsdepartementet ansåge detta förhållande nödvändig göra en ökning av byggnadsanslaget, men ville dock erhalla ytterligare erfarenhet om verkningarna av förevarande bestämmelser angående handräckningstjänsten samt kunna verkställa fullständigare utredning i ärendet före äskandet av härför erforderlig anslagsökning.

Avenledes torde den nya kommunalskattelagen medföra ökade utgifter för byggnadsanslagets del, varför fortifikationsdepartementet efter verkställd utredning ämnade göra framställning om häremot svarande ökning av anslaget.

Beträffande de fastigheter, vilka förut redovisats under arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen samt Järvafältets arrendemedel, hade den verkliga behållningen för budgetåret 1926/1927 med 98,041 kronor 58 öre överstigit den för samma budgetår beräknade behållningen, vadan sålunda här finnes ett disponibelt belopp av i runt tal 98,000 kronor, som nu kunde tagas i anspråk.

För budgetåret 1929/1930 hade inkomster och utgifter beträffande nyssnämnda fastigheter beräknats sålunda:

M y n d i g h e t e r m. m.	Beräknade inkomster kronor	Beräknade utgifter kronor
Södra arméfördelningen	135,021	116,983
Vastra "	129,842	134,957
Östra "	287,675	203,308
Norra "	61,155	52,206
Övre Norrland	1,425	1,060
Boden	47,354	47,350
Gotland	21,418	24,611
Vissa myndigheter m. m.	28,721	21,236
	712,611	601,711
Fortifikationsdepartementets hyres- och arrendemedel (oförut- sedda utgifter m. m.)	—	70,000
Summa kronor	712,611	671,711

Beräknade inkomster kronor 712,611: —
 » utgifter » 671,711: —

Beräknad behållning kronor 40,900: —

Det för byggnadsanslaget beräknade medelsbehovet, 2,751,500 kronor, kunde sålunda minskas dels med nyssnämnda överskott eller 98,000 kronor, dels med ovanstående beräknade behållning å 40,900 kronor eller till 2,612,600 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till byggnader, övningsfält och skjutbanor, nu 1,720,000 kronor, med 892,600 kronor till 2,612,600 kronor.

Vid uppskattandet av medelsbehovet under ordinarie byggnadsanslaget för nästkommande budgetår har arméförvaltningen utgått från den summa, 2,717,244 kronor, som jämlikt av Kungl. Maj:t fastställd stat för anslaget under nu löpande budgetår står till förfogande. Nämnda summa har av arméförvaltningen ansetts böra höjas dels med $(19,250 + 7,460 + 2,510 =)$ 29,220 kronor för bestridande av de ökade underhållskostnader för vissa byggnader och anläggningar, varmed man enligt förut angivna grunder har att räkna för tiden från och med femte respektive nionde året efter färdigställandet, dels ock med ett belopp av 5,060 kronor, avseende underhållet av vissa byggnader m. m., som förväntas bli färdigställda före den 1 juli 1929. Till grund för beräklandet av sistnämnda belopp har, liksom tidigare i motsvarande fall skett, lagts anläggningskostnaderna för icke blott nya byggnader utan även byggnadsföretag, innefattande reparationer, moderniseringsarbeten och dylikt å redan befintliga, av ordinarie byggnadsanslaget underhållna byggnader och anläggningar. Till byggnadsföretag av sistnämnda art, vilka icke medföra någon ökning av underhållskostnaderna, torde emellertid för framtiden hänsyn ej böra tagas vid beräklandet av medelsbehovet under nu förevarande anslag. Nyssnämnda belopp, 5,060 kronor, synes av denna anledning böra reduceras till 1,260 kronor.

Vad härefter angår den utav arméförvaltningen verkställda beräkningen av inkomster och utgifter under anslagstiteln för arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen m. m., utvisar nämnda beräkning en behållning å denna titel av 40,900 kronor. Såsom framgår av den upprättade sammanställningen över dessa inkomster och utgifter, har därvid ett belopp av 70,000 kronor avsetts att stå till fortifikationsdepartementets förfogande för oförutsedda utgifter. I anslagsberäkningen för innevarande budgetår har för berörda ändamål upptagits ett belopp av 50,000 kronor, och några särskilda skäl för en höjning av beloppet i fråga hava icke anförts av arméförvaltningen. Vid sådant förhållande synes mig även för nästkommande budgetår den för oförutsedda utgifter avsedda summan böra beräknas till 50,000 kronor. I följd härav torde behållningen å anslagstiteln böra upptagas med ett till 60,900 kronor förhöjt belopp.

Slutligen torde vid anslagsbehovets uppskattande böra tagas i beräkning det överskott å, i runt tal, 98,000 kronor, som utöver den beräknade behållningen uppstått å arrendemedelstiteln för budgetåret 1926/1927.

I enlighet med vad jag nu anført skulle ordinarie byggnadsanslaget för nästkommande budgetår upptagas med (2,717,244 + 29,220 + 1,260 — 60,900 — — 98,000 =) i avrundat tal 2,589,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till byggnader, övningsfält och skjutbanor,

nu	kronor 1,720,000: —
med	» 869,000: —
till	kronor 2,589,000: —

2. Förbättringar å vissa skjutbanor.

[54.] För vidtagande av förbättringar å vissa skjutbanor anvisade dels 1920 års riksdag å extra stat för år 1921 ett reservationsanslag av 46,000 kronor, dels ock 1924, 1925, 1926, 1927 och 1928 års riksdagar för vart och ett av budgetåren 1924/1925, 1925/1926, 1926/1927, 1927/1928 och 1928/1929 ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om anvisande av ytterligare medel till förbättringar å vissa skjutbanor samt därvid anført följande.

Vid vissa av de regementen m. m., för vilka medel under åren 1920—1928 anvisats, hade provisoriska kulspruteskjutbanor kunnat förbättras, under det att övriga fått sina gevärsskjutningsbanor förbättrade för utförande av skjutning med kulspruta och kulsprutegevär å desamma.

Där förbättringsanordningar ännu icke vidtagits, hade skjutbanorna tagit avsevärd skada, och krävdes vissa reparations- och nybyggnadsarbeten, för att banorna skulle ur såväl skjutteknisk synpunkt som ock i säkerhetskänseende kunna fylla de fordringar, som måste ställas på dylika anläggningar.

Enligt inom fortifikationsdepartementet verkställd utredning skulle för förbättringars utförande å nedanstående skjutbanor erfordras följande belopp:

Västerbottens regemente	kronor	3,000: —
Norrlands dragonregemente	»	8,300: —
Göta trängkår	»	20,300: —
Summa kronor		31,600: —

Denna summa borde med hänsyn till oförutsedda utgifter ökas till 34,000 kronor.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till förbättringar å vissa skjutbanor för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 34,000 kronor.

Jag biträder så till vida arméförvaltningens förevarande framställning, att jag tillstyrker anvisande å riksstaten för nästkommande budgetår av medel för utförande av erforderliga förbättringsarbeten å Västerbottens regementes och Norrlands dragonregementes skjutbanor. Det av arméförvaltningen härför beräknade beloppet ($3,000 + 8,300 =$) 11,300 kronor torde med hänsyn till oförutsedda utgifter böra avrundas till 12,000 kronor.

Vidkommande frågan om anvisande av medel i här avsett syfte för Göta trängkårs räkning, torde därmed, enligt vad jag inhämtat, kunna utan större olägenheter anstå till ett senare budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *förbättringar å vissa skjutbanor* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor.

3. Ombyggnad av Livregementets grenadjärers skolskjutningsbana.

[55.] Uti skrivelse till arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement den 21 december 1927 hemställde dåvarande chefen för fjärde arméfördelningen, i anledning av framställning i ämnet av sekundchefen för Livregementets grenadjärer, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att bereda ökat skydd mot olyckshändelser vid skjutning å nämnda regementes skolskjutningsbana. I ärendet upplystes, att det vid skjutning å ifrågavarande skjutbana vid upprepade tillfällen hänt, att rikoschetter slagit ned bland markörpersonalen, ävensom att risk för rikoschetter och splittrade kulor ständigt förefunnes i den till skjutbanan gränsande skogen och åkerfälten därinvid. Arméfördelningschefen uttalade, att han funne den ifrågasatta ombyggnaden av skjutbanan oundgängligen nödvändig.

I sin skrivelse den 31 augusti 1928 angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har arméförvaltningen beträffande denna fråga anfört följande.

Vid en genom ämbetsverkets fortifikationsdepartements försorg å platsen verkställd undersökning hade konstaterats, att jordmassan å skjutbanans kulfång sjunkit så, att i denna och i stödmuren befintliga stenar blottats,

samt att i följd härav risk förefunnes såväl för splitter bland markörpersonalen som för rikoschetter inom området norr om skjutbanan. Av det utav 1924 års riksdag beviljade extra reservationsanslaget till förbättringar å vissa skjutbanor hade ett belopp av 7,000 kronor tilldelats nämnda regemente för uppförande av en skyddsmur i kulfångets förlängning vid skolskjutningsbanan, och hade härigenom risken för rikoschetter *utanför* blinderings västra del förebyggts. Enär ett årligt påfyllande av jordmassan å kulfånget på grund av kulfångets konstruktion med stödmur skulle kräva avsevärda kostnader, utan att vid skjutövningarnas utförande erforderlig trygghet för rikoschetter *över* kulfånget ändock skulle vinnas, och då härigenom markörgravens bredd dessutom skulle minskas i allt för hög grad, vore enligt ämbetsverkets mening en ombyggnad av skjutbanan snarast möjligt såväl ur kostnads- som säkerhetssynpunkt erforderlig. Kostnaderna beräknades uppgå till 26,000 kronor.

På grund av det anförda hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ombyggnad av Livregementets grenadjärers skolskjutningsbana för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor.

Av den i ärendet förebragta utredningen synes mig framgå, att den föreslagna ombyggnaden av Livregementets grenadjärers skolskjutningsbana bör med det snaraste komma till utförande. Härför erforderliga medel, 26,000 kronor, torde således böra anvisas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *ombyggnad av Livregementets grenadjärers skolskjutningsbana* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor.

4. Iordningställande av skjutbanorna å Revinge.

[56.] Arméförvaltningen har gjort framställning om anvisande av medel för iordningställande av skjutbanorna å Revinge, till vilken ort Södra skånska infanteriregementet under viss del av året skall hava sina övningar förlagda. Ämbetsverket har därvid anfört följande.

Vid verkställd undersökning av skjutbanorna å Revinge hade konstaterats, att icke någon av de två nu befintliga, för tolv tavlor avsedda skolskjutningsbanorna vore av sådan typ och i sådant skick, att skjutövningar enligt gällande bestämmelser kunde utföras å desamma, samt att risk för terrängen omkring och bakom ifrågavarande banor förefunnes. Vid uppgörandet av förslag till banornas framtida användning hade man måst utgå ifrån, att den ena banan iordningställdes för gevärs- och kulsprutegevärsskjutning, under det att å den andra banan åtgärder för kulspruteskjutnings utförande vidtoges. Kostnaderna för de erforderliga arbetena hade beräknats uppgå till 23,000 kronor.

Arméförvaltningen hemställde således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till iordningställande av skjutbanorna å Revinge för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 23,000 kronor.

Jag finner mig böra tillstyrka arméförvaltningens förevarande förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *iordningställande av skjutbanorna å Revinge* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 23,000 kronor.

5. Bilgarage m. m. för Göta trängkår.

[57.] Vid avgivandet av förslag rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1927/1928 hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av bilgarage och bilförråd vid de fyra trängkåren för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 223,000 kronor. Enligt av arméförvaltningen verkställd utredning beräknades kostnaderna för ifrågavarande nybyggnadsarbeten sålunda:

för trängkåren i Skövde	kronor	70,000: —
» » » Sollefteå	»	75,000: —
» » » Hässleholm	»	50,000: —
» » » Linköping	»	50,000: —
Summa kronor		245,000: —

Då emellertid å ett utav 1924 års riksdag anvisat reservationsanslag för uppförande av bilgarage ett belopp av 22,000 kronor, avsett för den till Linköping förlagda trängkåren, för det dåvarande icke tagits i anspråk, nedattes härigenom det beräknade medelsbehovet till ovannämnda belopp, 223,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1927 års riksdag upptogs arméförvaltningens anslagsäskande allenast så till vida, att Kungl. Maj:t föreslog riksdagen att för uppförande av bilgarage m. m. för Svea trängkår i Linköping för budgetåret 1927/1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 28,000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av bilgarage och bilförråd samt bensinlagringsanläggningar vid trängkåren för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 207,000 kronor. Av detta belopp beräknades 195,000 kronor för uppförande av bilgarage och bilförråd för Göta, Norrlands och Skånska trängkåren, medan återstående 12,000 kronor avsågos för uppförande av bensinlagringsanläggningar vid samtliga fyra trängkårer.

Med anledning av denna arméförvaltningens framställning föreslog Kungl. Maj:t i 1928 års statsverksproposition riksdagen att för uppförande av bilgarage och bilförråd vid ytterligare en trängkår, nämligen Norrlands trängkår, samt för anordnande av bensinlagringsanläggningar vid Svea och Norr-

lands trängkårer anvisa ett belopp av $(75,000 + 6,000 =) 81,000$ kronor. Det sålunda äskade anslaget blev av riksdagen anvisat.

Arméförvaltningen har nu i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 anfört följande.

Ämbetsverket hade i annat sammanhang hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa medel till anskaffning av motormateriel för Göta trängkår och Skånska trängkåren. Enligt vad ämbetsverkets fortifikationsdepartement anmält, förefunnes icke bilgarageutrymmen och förrädslokaler för dessa bilar, och kunde icke heller dylika inredas i befintliga byggnader, varför nybyggnader måste komma till utförande. Kostnaderna för erforderliga nybyggnader hade, såsom tidigare av ämbetsverket angivits, beräknats sålunda:

för Göta trängkår	kronor	70,000: —
» Skånska trängkåren	»	50,000: —
Summa kronor		120,000: —

Därutöver erfordrades för vardera trängkåren en bensinlagringsanläggning rymmande 6,000 liter bensin, beräknad till en kostnad av 3,000 kronor för vardera anläggningen.

Med anledning härav hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för uppförande av bilgarage m. m. för Göta trängkår och Skånska trängkåren för budgetåret 1929/1930 bevilja ett extra reservationsanslag av 126,000 kronor.

Såsom i annat sammanhang närmare omförmäls, torde under nästkommande budgetår böra anskaffas motormateriel för allenast en trängkår, nämligen Göta trängkår. Med hänsyn härtill synes det nu föreliggande anslagskravet kunna begränsas till att avse uppförande av bilgarage och bilförråd jämte bensinlagringsanläggning för sistnämnda truppförband. Enligt den av arméförvaltningen verkställda kostnadsberäkningen, mot vilken jag icke har något att erinra, erfordras härför ett belopp av $(70,000 + 3,000 =) 73,000$ kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för uppförande av *bilgarage m. m. för Göta trängkår* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 73,000 kronor.

6. Ordnande av förläggningen vid krigsskolan.

[58.] I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* hemställt om anvisande av medel för ordnande av förläggningsförhållandena vid krigsskolan samt därvid anfört följande.

Till följd av den genom 1925 års härordningsbeslut föranledda omorganisationen av krigsskolan komme den för kadetternas förläggning dispo-

rade stora östra flygeln å Karlberg att behöva för sådant ändamål tagas i anspråk i avsevärt större utsträckning än hittills. Förläggning måste nämligen under årets fyra första månader härnäst kunna beredas för samtidigt två officerskurser och en reservofficerskurs, utgörande sammanlagt omkring 230 kadetter.

Enär den nuvarande förläggningen dessutom i sanitärt avseende vore mindre tillfredsställande, syntes det nödvändigt, att förläggningslokalerna bleve föremål för en genomgripande omdaning och modernisering.

De arbeten, som därvid avsåges komma till utförande, vore anordnande av korridorsystem med ökat antal logement av mindre storlek än de nuvarande, varvid inga logement behövde läggas mot norr; vidare avsåges anordnande av tvättrum, putsrum och torkrum. Samtidigt erfordrades nya vatten- och avloppsledningar samt elektriska ledningar, varjämte värmeledning borde anordnas i hela byggnaden. För erhållande av tillräckligt kubikutrymme i översta våningens förläggningslokaler vore det nödvändigt att höja vindbjälklaget över logementsavdelningen därstädes. Vidare behövde förläggningslokalerna förseas med nya golv och hela byggnaden i samband med omändringsarbetena underkastades en fullständig reparation. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten hade beräknats till 230,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ordnande av förläggningen vid krigsskolan för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 230,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen, som verkställt granskning av de till ärendet hörande, inom arméförvaltningen upprättade ritningar och detaljerade kostnadsberäkningar, har i infortrat yttrande av den 23 november 1928 anfört följande.

I likhet med arméförvaltningen funne byggnadsstyrelsen det nödvändigt, att de för kadetternas förläggning disponerade lokalerna i stora östra flygeln å Karlbergs slott underkastades en genomgripande omdaning och modernisering.

Vad beträffade det till ärendet hörande, av arkitekten Erik Josephson upprättade förslaget till dylika arbeten hade riksantikvarien förklarat sig icke hava något att erinra mot detsamma. För egen del anslöte sig byggnadsstyrelsen i huvudsak till sagda förslag, men ansåge sig styrelsen dock böra föreslå vissa modifikationer i detsamma, i första hand avseende vissa föranklingar, som vore ägnade att nedbringa kostnaderna. Styrelsen finge sålunda föreslå, att de ifrågasatta 25 glaspartierna mellan logementen och korridorerna ersattes med vanliga dörrar, då tillräcklig dager torde kunna erhållas i korridorerna genom att glas anbringades i och eventuellt över dörrarna på korridorernas norra sidor. Genom en dylik anordning skulle vinnas en besparing av 15,000 kronor. Vidare torde kakelbeklädningen över tvättställen kunna ersättas med oljemålning, varigenom skulle vinnas en besparing å 3,000 kronor. Slutligen kunde ifrågasättas, huruvida icke antalet tvättstall kunde reduceras, varigenom medfördes en besparing av omkring 1,000 kronor.

Vad övriga föreslagna arbeten beträffade, ville byggnadsstyrelsen endast framhålla, att det med hänsyn till de lokala förhållandena torde vara lämpligare att anordna nedgången till källaren i pumprummet i stället för att, såsom i förslaget avsetts, förlägga densamma på byggnadens baksida. Slutligen ville styrelsen framhålla, att ehuru i förslaget icke medtagits evakueringsanordningar, styrelsen förutsatte, att sådana komme till utförande, därest icke dylika redan förefunnes i erforderlig utsträckning.

Såsom ovan framhållits skulle, därest de av byggnadsstyrelsen föreslagna förenklingarna i förslaget genomfördes, vinnas en besparing i de beräknade kostnaderna å sammanlagt 19,000 kronor. Vad de beräknade kostnaderna i övrigt beträffade, torde desamma enligt styrelsens mening förslå, men ville styrelsen dock framhålla, att extra kostnader komme att uppstå, därest det under arbetenas gång skulle visa sig nödvändigt att verkställa sprängningsarbeten i samband med anordnande av de i förslaget avsedda utrymmena för pann- och kolrum.

Med hänsyn till de i flera avseenden otillfredsställande förhållanden, varunder förläggningen av eleverna vid krigsskolan för närvarande måste ägas rum, anser jag det vara av behovet påkallat, att medel ställas till förfogande i syfte att möjliggöra förläggningsens ordnande därstädes på ett mera nöjaktigt sätt. Mot arméförvaltningens förslag till omändrings- och reparationsarbeten har jag icke något annat att erinra, än att de utav byggnadsstyrelsen förordade förenklingarna i arbetsprogrammet — varigenom kostnaderna för arbetena beräknats kunna nedbringas med 19,000 kronor eller således till 211,000 kronor — synas mig böra iakttagas. Vad den erforderliga medelsanvisningen beträffar, torde, enligt vad jag inhämtat, densamma kunna fördelas på två budgetår, och torde för budgetåret 1929/1930 ett belopp av 105,000 kronor böra ställas till förfogande för ändamålet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *ordnande av förläggningen vid krigsskolan* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 105,000 kronor.

7. Motorverkstad vid Karlsborgs tygstation.

[59.] Arméförvaltningen har gjort framställning om beredande av medel för anordnande av en motorverkstad vid Karlsborgs tygstation samt därvid anført följande.

Enligt 1925 års härordningsbeslut skulle Karlsborgs artilleriregemente motoriseras och ett flygdetachement ur 3. flygkåren förläggas å Karlsborg. Då med anledning härav reparations- och monteringsarbeten beträffande motorer till såväl motorfordon som flygplan komme att behöva verkställas å Karlsborg, vore anordnande av motorreparationsverkstäder därstädes av behovet påkallat.

Verkställd utredning hade givit vid handen, att det ur ekonomisk synpunkt skulle vara lämpligt att utföra nämnda arbeten vid en för artilleriregementet och flygdetachementet gemensam motorreparationsverkstad, vilken i så fall syntes böra förläggas till Karlsborgs tygstation.

Lämplig lokal för motorverkstaden kunde erhållas genom inredande av en mindre del av en till tygstationen upplåten förrådsbyggnad, belägen i omedelbar närhet av tygstationens övriga verkstadslokaler. Kostnaderna för förrådslokalens inredande för sådant ändamål hade beräknats till 20,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inredande av motorverkstad vid Karls-

borgs tygstation för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

Med hänsyn till den beslutade motoriseringen av Karlsborgs artilleriregemente och då ett flygdetachment framdeles skall vara förlagt till Karlsborg, är det, såsom av arméförvaltningen framhållits, av behovet påkallat att anordna en motorreparationsverkstad därstädes. Vid det förhållandet, att motoriseringen av Karlsborgs artilleriregemente påbörjas redan under innevarande budgetår, är det av vikt, att arbetena med verkstadens iordningställande må kunna med det snaraste igångsättas. Det för ändamålet erforderliga beloppet, 20,000 kronor, torde därför böra anvisas å riksstaten för nästkommande budgetår.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anordnande av *motorverkstad vid Karlsborgs tygstation* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

8. Centraluppvärmning i vissa bostadsbyggnader i Boden.

[60.] I anslutning till en av kommandanten i Boden uti skrivelse den 26 maj 1926 hos arméförvaltningens fortifikationsdepartement gjord framställning i ämnet hemställde arméförvaltningen i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1927/1928, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anordnande av centraluppvärmning i vissa bostadsbyggnader i Boden bevilja ett anslag av 451,000 kronor, avsett att fördelas på en period av fyra år, samt därav å extra stat för nämnda budgetår anvisa 112,750 kronor.

Vid detta ärendes anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1927 yttrade föredragande departementschefen, att vad kommandanten i Boden anført rörande behovet av förbättrade uppvärmningsanordningar inom ifrågavarande bostadslägenheter syntes värt beaktande. Då departementschefen emellertid icke vore beredd att taga ståndpunkt till hela den av kommandanten uppgjorda planen för anordnande av centraluppvärmning av dessa lägenheter, fann han sig allenast böra tillstyrka, att medel å riksstaten för budgetåret 1927/1928 anvisades till bestridande av kostnaderna för införande av värmeledning i de bostadslägenheter, som i främsta rummet kunde anses vara i behov därav, och syntes det för sådant ändamål erforderliga anslaget kunna begränsas till 40,000 kronor.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t i 1927 års statsverksproposition riksdagen att för ifrågavarande ändamål anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

I sin skrivelse nr 4 A anmälde 1927 års riksdag, att för berörda ändamål för budgetåret 1927/1928 anvisats ett anslag å omförmälda belopp, samt anförde tillika, att riksdagen, som hyst viss tvekan rörande lämpligheten av de ifrågasatta anordningarna, dock icke velat motsätta sig beviljande av det äskade anslaget. Riksdagen förutsatte därvid emellertid, att avgifterna för

bostadslägenheternas uppvärmning bestämdes av fortifikationsdepartementet med hänsyn tagen till att kronans kostnader för värmeanläggningens drift bleve täckta.

I sin framställning rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 anförde arméförvaltningen, att ämbetsverket hölle före, att behovet av centralvärmeledning i de avsedda bostadslägenheterna i Boden, i den mån behovet icke kunde fyllas med det för budgetåret 1927/1928 tillgängliga anslaget, alltjämt kvarstode. Enligt en år 1927 uppgjord arbetsplan kunde kostnaderna, vilka för de återstående arbetena beräknades till 400,000 kronor, lämpligen fördelas på en period av fyra år. På grund härav hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål bevilja ett anslag av 400,000 kronor samt därav å extra stat för budgetåret 1928/1929 anvisa 100,000 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1928 uttalade föredragande departementschefen den uppfattningen, att här ifrågavarande arbeten, vilka med anlitande av det utav 1927 års riksdag beviljade anslaget redan igångsatts, borde i erforderlig omfattning fullföljas, vadan framställning borde göras hos 1928 års riksdag om anvisande av ytterligare medel för ändamålet. Emellertid hade — yttrade departementschefen vidare — kostnadsutredning ansetts böra infor dras i avseende å en sådan begränsning av den genom kommandantens försorg uppgjorda planen, att centraluppvärmning skulle under de närmaste åren anordnas allenast i de bostadshus, där ett verkligt behov därav ur hälsosynpunkt kunde anses föreligga. Denna utredning hade givit vid handen, att de sammanlagda kostnaderna under nämnda förutsättning kunde reduceras till omkring 220,000 kronor, häri dock icke inbegripet det belopp, som av 1927 års riksdag anvisats för ändamålet. För budgetåret 1928/1929 syntes det departementschefen, att medelsanvisningen borde begränsas till samma belopp, som för budgetåret 1927/1928 ställts till förfogande, eller således 40,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlätna förslag bifölls av riksdagen.

Arméförvaltningen har nu anført, att — sedan 1928 års riksdag för här ifrågavarande ändamål anvisat 40,000 kronor — för anordnande av centraluppvärmning i sådana bostadshus, för vilka dylik uppvärmning kunde anses vara ett ur hälsosynpunkt verkligt behov, krävdes ytterligare ett belopp av 182,500 kronor. Med hänsyn till vad föredragande departementschefen i ämnet anført uti 1928 års statsverksproposition, hade emellertid ämbetsverket nu ansett sig böra inskränka sig till att för nästkommande budgetår begära 40,000 kronor för ändamålet.

Under återopande av vad i ärendet sålunda förekommit och då jag finner mig böra biträda arméförvaltningens förevarande förslag, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anordnande av *centraluppvärmning i vissa bostadsbyggnader i Boden* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

9. Uppvärmningsanläggning inom Livregementets husarers kasernbyggnad.

[61.] I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hemställde arméförvaltningen, att för uppvärmningsanläggning inom Livregementets husarers kasernbyggnad måtte beviljas ett anslag av 75,000 kronor.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t anförde föredragande departementschefen, att han funne sig böra förorda, att åtgärder vidtoges, i syfte att tidsenlig och driftsekonomisk uppvärmningsanläggning installerades inom ifrågavarande kasernbyggnad. Då emellertid de härför erforderliga anslagsmedlen, beräknade till 75,000 kronor, enligt inhämtad uppgift kunde fördelas å tvenne budgetår, syntes allenast 35,000 kronor behöva anvisas för budgetåret 1928/1929.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlätna framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1928/1929 ett extra reservationsanslag av 35,000 kronor för installerande av ny uppvärmningsanläggning inom Livregementets husarers kasernbyggnad.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att för nästkommande budgetår måtte anvisas det för ifrågavarande ändamål ytterligare erforderliga beloppet, 40,000 kronor.

Jag tillstyrker arméförvaltningens förevarande framställning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för installerande av *uppvärmningsanläggning inom Livregementets husarers kasernbyggnad* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

10 Ångcentral med tvätt- och badinrättning m. m. vid Göta artilleriregemente.

[62.] Arméförvaltningen hemställde i sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anordnande av ångcentral med tvätt- och badinrättning m. m. vid Göta artilleriregemente för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 125,000 kronor.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t yttrade föredragande departementschefen, att då han med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört vore av den uppfattningen, att ifrågavarande arbeten borde komma till utförande, han funne sig böra tillstyrka, att framställning avlättes till riksdagen om anvisande av för ändamålet erforderliga medel. Under hand hade emellertid inhämtats, att kostnaderna utan olägenhet kunde fördelas på två budgetår, samt att å staten för budgetåret 1928/1929 icke behövde upptagas större belopp än 75,000 kronor.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t 1928 års riksdag att för budgetåret 1928/1929 för ändamålet anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor. Det sålunda äskade anslaget blev av riksdagen anvisat.

Arméförvaltningen har nu hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för nästkommande budgetår anvisa det för ifrågavarande ändamål erforderliga återstående anslagsbeloppet, 50,000 kronor.

Under hänvisning till vad sålunda förekommit får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anordnande av *ångcentral med tvätt- och badinrättning m. m. vid Göta artilleriregemente* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

11. Fortifikatoriska anordningar i Boden.

[63.] I sin framställning rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för utförande av fortifikatoriska anordningar i Boden bevilja ett extra reservationsanslag av 327,500 kronor och därav för nämnda budgetår anvisa ett belopp av 193,000 kronor.

I kostnadsberäkningarna för den nya härordningen hava upptagits vissa engångskostnader, avsedda att fördelas på en period av tio år. För fortifikatoriska anordningar i Boden har i nämnda beräkningar uppförts ett belopp av 300,000 kronor. Någon medelsanvisning för sistnämnda ändamål har hittills icke ägt rum.

Arméförvaltningen har angivit kostnaderna för utförandet av de ifrågavarande anordningarna i Boden till 327,500 kronor, varav enligt ämbetsverkets förslag ett belopp av 193,000 kronor skulle anvisas å riksstaten för budgetåret 1929/1930. Jag hyser den uppfattningen, att med påbörjandet av de arbeten, som här avses, icke längre bör anstå. För det närmaste budgetåret torde emellertid medelsanvisningen för berörda ändamål kunna begränsas till 45,000 kronor.

Det synes mig icke lämpligt att i vidare mån än nu skett till statsrådsprotokollet redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla närmare kännedom genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för utförande av vissa *fortifikatoriska anordningar i Boden* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 45,000 kronor.

12. Ingenjörmateriel.

[64.] Ordinarie reservationsanslaget till ingenjörmateriel är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 170,000 kronor eller samma belopp, varmed anslaget upptagits i kostnadsberäkningarna till 1925 års härordning.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har arméförvaltningen — under hänvisning till vad ämbetsverkets fortifikationsdepartement uti särskild skrivelse den 25 augusti 1928 anfört i ämnet — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1929/1930 öka ordinarie reservationsanslaget till ingenjörmateriel med 11,400 kronor. Av detta belopp erfordrades 2,000 kronor för underhåll av viss enligt kungl. brev den 25 november 1927 anskaffad radiomateriel, vartill medel anvisats å anslaget till extra utgifter, samt återstoden för underhåll av materiel, som anskaffats med anlitande av de särskilda engångskostnadsanslagen för ingenjörmaterielanskaffning.

För budgetåret 1929/1930 torde någon höjning av förevarande anslag icke böra äga rum i vidare mån, än som betingas av behovet utav underhållsmedel för den jämlikt nyssnämnda brev den 25 november 1927 anskaffade radiomaterielen. Härför torde i enlighet med arméförvaltningens förslag böra beräknas ett belopp av 2,000 kronor. Anslaget synes alltså för nästkommande budgetår böra upptagas med 172,000 kronor.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att öka ordinarie reservationsanslaget till ingenjörmateriel,	
nu		kronor 170,000: —
med	 »	2,000: —
till		kronor 172,000: —

13. Försök med ny ingenjörmateriel.

[65.] För försök med ny ingenjörmateriel anvisade riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1925/1926 94,000 kronor, för budgetåret 1926/1927 200,000 kronor och för budgetåret 1927/1928 200,000 kronor.

I sin framställning rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hemställde arméförvaltningen om anvisande för nämnda budgetår av ett extra reservationsanslag av 285,000 kronor till försök med ny ingenjörmateriel. Ifrågavarande anslagsmedel avsågos av ämbetsverket att disponeras på följande sätt:

för signalmateriel utom radiomateriel		kronor 174,000: —
» radiomateriel	 »	20,000: —
» anspanssfordon	 »	10,000: —
» motorfordon	 »	31,000: —
» motorpontoner och utombordsmotorer	 »	20,000: —
» diverse mindre försök	 »	30,000: —

Summa kronor 285,000: —

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1928 yttrade föredragande departementschefen, att de försök med ny ingenjörsmateriel, som alltsedan år 1925 pågått, syntes jämväl under budgetåret 1928/1929 böra i viss omfattning fullföljas. Emellertid ansåg sig departementschefen icke kunna för ändamålet tillstyrka större medelsanvisning än 100,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlätna förslag anvisade riksdagen för ifrågavarande ändamål ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor. Genom kungl. brev den 24 maj 1928 har anslaget fördelats å olika slag av försök sålunda:

för försök med signalmateriel utom radiomateriel	kronor	30,000: —
radiomateriel		20,000: —
motorpontoner och utombordsmotorer		20,000: —
diverse mindre försök		30,000: —
Summa kronor		100,000: —

Arméförvaltningen har nu rörande behovet av ytterligare medel för anställande av försök med ny ingenjörsmateriel anfört följande.

För de försök efter den 1 augusti 1928, som icke beräknades helt kunna bekostas med redan beviljade medel, hade arméförvaltningens fortifikationsdepartement uppgjort följande plan, vari, på grund av vissa oberäknat gynnsamma erfarenheter från redan utförda försök, åtskilliga i tidigare planer upptagna anskaffningar kunnat uteslutas.

Signalmateriel utom radiomateriel. För genomförandet av försöken med ny organisation för de från Fälttelegrafkåren mobiliserade trådformationerna beräknades materiel bliva erforderlig utöver den, som kunde erhållas ur förråd, till följande anskaffningskostnader, nämligen: för en trådstationssektion 7,500 kronor, för en linjesektion 15,600 kronor, för en tygsektion 15,000 kronor, för diverse materiel 33,900 kronor. För fortsatta försök med signalformation vid ingenjörbataljonsstab beräknades ett belopp av 8,000 kronor bliva erforderligt. Dessa kostnader uppginge tillhopa till 80,000 kronor. Härav beräknades av anslaget för budgetåret 1928/1929 jämte en reservation från det närmast föregående budgetåret kunna bestridas ett belopp å omkring 38,000 kronor, vadan behovet av nytt anslag nedginge till 42,000 kronor.

Radiomateriel. Såsom närmare framginge av ämbetsverkets fortifikationsdepartements särskilda skrivelse den 25 augusti 1928, beräknades kostnaderna för försök med radiomateriel under budgetåret 1929/1930 till 56,000 kronor.

Anspannsfordon. I arméförvaltningens skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov under budgetåret 1928/1929 hade anslag begärts till fortsatta försök med anspannsfordon. Då genom ovannämnda brev den 24 maj 1928 några medel härför icke kunnat disponeras, kvarstode detta behov, men torde nu motsvarande anslag kunna minskas från 10,000 kronor till 6,000 kronor.

Motorfordon. I arméförvaltningens skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov under budgetåret 1928/1929 hade begärts anslag till fortsatta försök med motorfordon. Då genom ovannämnda brev den 24 maj 1928 några medel härför icke kunnat disponeras, kvarstode detta behov. Då emellertid numera motorecyklar med lastsidvagn för försök vid fältingenjörkompanier syntes kunna erhållas utan anlitande av detta anslag, hade fortifikations-

departementet ansett, att anslaget kunde minskas från 31,000 kronor till 24,000 kronor.

Diverse försök. Förutom de försök, som angivits här ovan, syntes även annan materiel behöva provas. För detta ändamål hade fortifikationsdepartementet föreslagit, att 30,000 kronor beräknades för budgetåret 1929/1930.

Enligt den uppgjorda beräkningen uppginge alltså det sammanlagda anslagsbehovet för de försök, för vilkas utförande medel borde anvisas för budgetåret 1929/1930, till:

för signalmateriel utom radiomateriel	kronor	42,000: —
» radiomateriel	»	56,000: —
» anspanssfordon	»	6,000: —
» motorfordon	»	24,000: —
» diverse försök	»	30,000: —
Summa kronor		158,000: —

På grund av vad sålunda anförts hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till försök med ny ingenjörmateriel för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 158,000 kronor.

Även för budgetåret 1929/1930 synas medel böra ställas till förfogande för att möjliggöra fullföljandet i viss utsträckning av försök med ny ingenjörmateriel. Jag finner mig emellertid icke kunna tillstyrka större medelsanvisning för ändamålet, än som för nu löpande budgetår utgått, eller 100,000 kronor. Rörande anslagets användning för olika slag av försök med här ifrågavarande materiel torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *försök med ny ingenjörmateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

14. Engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel.

[66.] I kostnadsberäkningarna för den nya härordningen hava upptagits vissa engångskostnader för materielanskaffning. Ifrågavarande kostnader avses att fördelas på en period av 10 år. Bland den till anskaffning avsedda materielen ingår följande ingenjörmateriel till nedan angivna kostnadsbelopp:

radiomateriel	kronor	700,000: —
tung pontonmateriel	»	250,000: —
diverse fortifikationsmateriel	»	270,000: —
Summa kronor		1,220,000: —

För vart och ett av budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 anvisade riksdagen till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel ett extra reservationsanslag av 122,000 kronor. Av de sålunda anvisade medlen, tillhoppa 244,000 kronor, disponerades 90,000 kronor för radiomateriel och 154,000 kronor för tung pontonmateriel.

I sin skrivelse den 31 augusti 1927 rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1928/1929 hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 456,000 kronor. Av detta belopp beräknades för radiomateriel 410,000 kronor och för de övriga i engångsanskaffningsplanen ingående materielslagen 46,000 kronor. Till grund för anslagsäskandet i vad det avsåg radiomateriel låg en av ämbetsverkets fortifikationsdepartement med särskild skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 juli 1927 ingiven anskaffningsplan av vida större omfattning än den för 1925 års riksdag framlagda planen för anskaffning av dylik materiel. Beträffande de övriga materielslagen grundade sig ämbetsverkets anslagsäskande på en utav fortifikationsdepartementet utarbetad anskaffningsplan av följande utseende:

Budgetår	Tunga pontoner kronor	Diverse fortifikations- materiel kronor	S u m m a kronor
1926/1927	122,000	—	122,000
1927/1928	32,000	—	32,000
1928/1929	6,000	40,000	46,000
1929/1930	—	46,000	46,000
1930/1931	—	46,000	46,000
1931/1932	—	46,000	46,000
1932/1933	—	46,000	46,000
1933/1934	—	46,000	46,000
1934/1935	45,000	—	45,000
1935/1936	45,000	—	45,000
Summa	250,000	270,000	520,000

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1928 anförde föredragande departementschefen, att han av statsfinansiella skäl funne sig förhindrad att för budgetåret 1928/1929 tillstyrka större medelsanvisning till bestridande av här ifrågavarande engångskostnader än det belopp, 122,000 kronor, som utgjorde en tiondedel av den utav 1925 års riksdag beräknade totalkostnaden för ändamålet, samt att han vid sådant förhållande saknade anledning att taga ståndpunkt till den framlagda nya planen för anskaffning av radiomateriel. I enlighet med departementschefens i anslutning härtill gjorda hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 122,000 kronor. Det av Kungl. Maj:t äskade anslaget blev av riksdagen anvisat.

Enligt kungl. brev den 24 maj 1928 har berörda anslag disponerats med 80,000 kronor för anskaffning av radiomateriel, med 6,000 kronor för anskaffning av tung pontonmateriel och med 36,000 kronor för anskaffning av diverse fortifikationsmateriel.

Arméförvaltningen har nu — under överopande av vad ämbetsverkets fortifikationsdepartement uti särskild skrivelse den 25 augusti 1928 i ämnet

anfört — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 503,200 kronor. Av denna summa har ett belopp av 457,200 kronor beräknats för anskaffning av radiomateriel enligt den förut omförmälda nya anskaffningsplanen för dylik materiel, medan återstående 46,000 kronor avsetts för anskaffning av diverse fortifikationsmateriel.

Den av arméförvaltningens fortifikationsdepartement framlagda nya planen för anskaffning av radiomateriel har av mig underkastats en ingående granskning. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att i åtskilliga hänseenden ännu saknas tillräckligt fasta hållpunkter för ett mera definitivt ställningstagande till frågan om arméns behov av radiomateriel. Uppenbart synes mig dock vara, att den summa av 700,000 kronor, som i beräkningen av engångskostnaderna för 1925 års härordning avsetts för anskaffning av dylik materiel, icke ens tillnärmelsevis täcker medelsbehovet för ifrågavarande ändamål.

Innan ytterligare utredning verkställes rörande totalbehovet av radiomateriel, anser jag mig icke kunna tillstyrka en så betydande anslagsökning för ändamålet som den av arméförvaltningen nu ifrågasatta. Emellertid är en mindre höjning av anslagsbeloppet påkallad dels med hänsyn till angelägenheten av att i större utsträckning än hittills kunnat ske tillgodose behovet av materiel för fredsutbildningen, dels ock till förhindrande av att materielbeställningarna på grund av sin ringa omfattning bliva alltför oekonomiska. Jag har sålunda funnit mig böra för nästkommande budgetår räkna med ett belopp av 120,000 kronor för anskaffning av radiomateriel. Härtill bör läggas den för diverse fortifikationsmateriel planenligt avsedda summan, 46,000 kronor. Sammanlagda anslagsbeloppet för bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel skulle således utgöra 166,000 kronor.

Jag förutsätter, att, liksom tidigare varit fallet, det får ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut beträffande anslagets disponerande för olika slag av här avsedd ingenjörmateriel.

Rörande den närmare innebörden av detta ärende torde riksdagens vederbörande utskott erhålla kännedom genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 166,000 kronor.

15. Arméns brevdueväsande.

[67.] Under de senaste åren har riksdagen på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar beviljat särskilda medel till arméns brevdueväsande. För budgetåret 1928/1929 har sålunda anvisats ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor för berörda ändamål.

Arméförvaltningen har nu anfört, att ämbetsverkets fortifikationsdepartement med stöd av de erfarenheter, som vunnits av brevdueväsandet vid

förutvarande fjärde arméfördelningen såväl under år 1927 som under tidigare år, låtit verkställa vissa utredningar angående brevduveväsendet vid armén i dess helhet. Då emellertid dessa utredningar lett till ett resultat, som icke ansetts kunna utan ytterligare bearbetning läggas till grund för en framställning till riksdagen, funne sig ämbetsverket böra för budgetåret 1929/1930 begära medel i huvudsak allenast till vidmakthållande av brevduveväsendet i befintligt skick, och hade kostnaderna härför av fortifikationsdepartementet beräknats till 7,000 kronor. På grund härav hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till arméns brevduveväsende för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 7,000 kronor.

Med tillstyrkan av arméförvaltningens förevarande framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *arméns brevduveväsende* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 7,000 kronor.

16. Fortifikationsdepartementets åtgärder för industriens krigsorganisation.

[68.] På därom av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionerna till 1926, 1927 och 1928 års riksdagar gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av budgetåren 1926/1927, 1927/1928 och 1928/1929 anvisat ett extra reservationsanslag av 21,000 kronor till fortifikationsdepartementets åtgärder för industriens krigsorganisation.

I sin framställning rörande lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har arméförvaltningen — under hänvisning till vad ämbetsverkets fortifikationsdepartement uti särskild skrivelse den 25 augusti 1928 i ämnet anfört — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till fortifikationsdepartementets åtgärder för industriens krigsorganisation för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 320,000 kronor.

Största delen av det utav arméförvaltningen äskade anslaget har avsetts till bestridande av kostnader i samband med igångsättande av inhemsk statlig tillverkning av viss radiomateriel. Frågan om hur tillverkningen av denna materiel lämpligen bör ordnas synes mig emellertid icke föreligga i så utrett skick, att man redan nu kan intaga ståndpunkt till densamma. Jag anser mig vid sådant förhållande allenast så till vida böra tillstyrka arméförvaltningens framställning om anslag till fortifikationsdepartementets åtgärder för industriens krigsorganisation, att jag förordar anvisande av enahanda belopp, som för ändamålet ställts till förfogande för innevarande budgetår, eller 21,000 kronor.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet närmare redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla upplysningar genom de handlingar, som komma att tillhandahållas utskottet.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *fortifikationsdepartementets åtgärder för industriens krigsorganisation* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 21,000 kronor.

17. Utvidgning av Skillingaryds skjutfält.

[69.] Under punkten 74 i det vid 1928 års statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden anmälde dåvarande chefen för försvarsdepartementet vissa av vederbörande myndigheter framställda förslag om utvidgning av Skillingaryds och Remmene skjutfält.

Vad angår Skillingaryds skjutfält, anförde därvid departementschefen — efter att hava redogjort för myndigheternas framställningar samt för resultatet av en verkställd undersökning till bedömande av behovet ur säkerhetssynpunkt av skjutfältets utvidgning — bland annat, att den i ärendet förebragta utredningen syntes giva vid handen, att det nuvarande skjutfältet vid Skillingaryd vore för sitt ändamål otillräckligt. För skarpskjutningarnas rationella bedrivande såväl vid artilleriets skjutskola som vid Smålands arméartilleriregemente syntes det vara nödvändigt att vidtaga åtgärder, i syfte att större markareal bleve disponibel. Vidkommande sättet för frågans lösning, syntes kronan böra med äganderätt förvärva för ändamålet erforderlig mark att tilläggas det nuvarande skjutfältet. Departementschefen hölle nämligen före, att, även om antagliga överenskommelser skulle kunna träffas med de enskilda markägarna angående markupplåtelser för skjutningarna, ett dylikt förfarande dock i längden måste bliva ur ekonomisk synpunkt otillfredsställande. Departementschefen erinrade härefter, att omfånget av den mark, som de militära myndigheterna föreslagit att av kronan förvärfvas för att ingå i skjutfältet, skulle i stort sett sammanfalla med vad som betingades ur säkerhetssynpunkt, samt förklarade sig vid sådant förhållande anse, att förslaget borde i huvudsak läggas till grund för utvidgningen av skjutfältet. Åtkomsten av vissa utanför det sålunda avsedda sammanhängande skjutfältet belägna mindre områden (väster om Lagan) skulle däremot vara erforderlig enbart ur övningsynpunkt. Då fördelen av att dessa områden befunno sig i kronans ägo torde uppväga den relativt ringa kostnad, som förvärvet skulle medföra, funne departementschefen sig böra förorda, att militärmyndigheternas förslag jämväl i denna del förverkligades. Beträffande de av vederbörande markägare avgivna försäljningsanbudena uttalade departementschefen, att dessa, såsom arméförvaltningens fortifikationsdepartement anförde, i allmänhet finge anses oskäligen, varför, under förutsättning att icke överenskommelser om fastigheternas överlåtande kunde träffas på antagbara villkor, dessa borde förvärfvas genom expropriationsförfarande.

Med avseende å Remmene skjutfält yttrade departementschefen — sedan en redogörelse lämnats för föreliggande utredningar och förslag — bland annat, att han blivit övertygad därom, att det för skarpskjutningarnas nöjaktiga bedrivande vore nödvändigt att utvidga skjutfältsområdet vid Remmene, samt att av skäl, som anförts beträffande utvidgningen av skjutfältet vid Skillingaryd, kronan borde med äganderätt förvärva för ändamålet erforderlig mark. I fråga om vilka områden, som borde införlivas med detta skjutfält, hade departementschefen funnit ett av chefen för Göta artilleri-

regemente framlagt förslag härutinnan vara ur olika synpunkter att förorda, vadan detsamma borde i huvudsak läggas till grund för utvidgningen. Efter att hava erinrat om att arméförvaltningens fortifikationsdepartement ansett, att de ifrågavarande områdena borde förvärvas genom expropriation, uttalade departementschefen, att så borde ske under förutsättning, att icke med vederbörande markägare kunde träffas överenskommelser om fastigheternas överlåtande till kronan på antagbara villkor.

Beträffande sättet för utvidgningarnas genomförande samt frågan om beredandet av medel för ändamålet anförde slutligen departementschefen, att utvidgningarna av de båda skjutfälten borde äga rum successivt under loppet av de närmaste åren, varigenom kostnaderna kunde fördelas å flera budgetperioder. För budgetåret 1928/1929 syntes medelsanvisningen för ändamålet kunna begränsas till 50,000 kronor. Rörande den lämpligaste dispositionen av detta belopp borde det få ankomma på Kungl. Maj:t eller — jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande — på vederbörande myndigheter att framdeles meddela beslut.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för utvidgning av vissa skjutfält för budgetåret 1928/1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

I sin skrivelse nr 4 A (punkten 62) anförde 1928 års riksdag, att riksdagen, vars vederbörande utskott funnit sig böra underkasta den förevarande frågan en närmare undersökning, hade kommit till den uppfattningen, att det för artilleriskjutningarnas ändamålsenliga bedrivande och med hänsyn till risken för olyckshändelser under skjutningarna vore nödvändigt att vidtaga utvidgningar av ifrågavarande båda skjutfält. Riksdagen hade därför, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, för berörda ändamål å riksstaten för budgetåret 1928/1929 anvisat ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Genom brev den 31 mars 1928 bemyndigade Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att omhänderhava och förvalta det av riksdagen anvisade anslaget. Samtidigt anbefalldes fortifikationsdepartementet att vidtaga erforderliga åtgärder för ett successivt genomförande av de avsedda utvidgningarna av Skillingaryds och Remmene skjutfält samt att i sinom tid till Kungl. Maj:t inkomma med de framställningar och förslag i ämnet, som härav betingades.

Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 november 1928 har arméförvaltningens fortifikationsdepartement överlämnat dels utav cheferna för Smålands arméartilleriregemente och Göta artilleriregemente verkställda utredningar innefattande planer för genomförandet av utvidgningarna av Skillingaryds respektive Remmene skjutfält, dels ock generalfälttygmästarens och inspektörens för artilleriet yttrande och förslag i anledning härav.

Chefen för Smålands arméartilleriregemente har i avseende å utvidgningen av *Skillingaryds skjutfält* anført, bland annat, följande.

Den föreslagna utvidgningen av Skillingaryds skjutfält hade till ändamål: att, med en minimibredd av 1,600 meter, söder om det nuvarande skjutfältet erhålla batteriplatser, vilka erfordrades för skjutning å batterifront på

större avstånd och vore belägna inom ett för detta ändamål nu delvis arrenderat område mellan nuvarande skjutfältets södra gräns och gränsen mellan Tofteryds och Hagshults socknar; att giva den del av nämnda område, som vore belägen norr om öster-västerlinjen genom Norra Linneryd samt det nuvarande skjutfältets ordinarie batteriplatsterräng en sådan bredd, att sex batterier där kunde samtidigt insättas i brisadeld; att öka bredden av målterrängen i motsvarande grad; samt att tillförsäkra observationsavdelning och ljudmätbatteri vissa punkter för postställen utanför skjutfältet.

Det först angivna ändamålet syntes först böra tillgodoses, enär ett fortsatt utförande av långskjutningar å skjutfältet nu vore beroende av uppgörelse med ett 20-tal markägare, med vilka förut träffade överenskommelser i detta avseende utlöpte den 30 december 1928. Dessa markägare, vilka hittills åtnjutit en ersättning av fem kronor för ägolott och skjutdag, fordrade nu för kontraktsförnyelse tio kronor för ägolott och skjutdag, oberoende av ägolotternas storlek. Härtill komme den risk, som måste anses föreligga vid avgivande av brisadeld inom ett område, som icke effektivt kunde avstängas.

Markförvärvet borde taga sin början med de intill skjutfältet gränsande ägolotterna och därefter fullföljas undan för undan längs Lagaån i sydlig riktning. Härigenom komme det stora antalet mindre ägolotter att först inlösas, varigenom avtal med de övriga större jordägarna om upplåtelse vid skjutning lättare torde kunna avslutas. Förvärv av ifrågavarande mark utan expropriationsförfarande syntes emellertid omöjligt, enär de begärda priserna uppginge till 4 å 5 gånger respektive fastigheters taxeringsvärden.

Ovan nämnda postställen för observationsavdelning och ljudmätbatteri utgjordes av mindre områden, i regeln belägna å goda utsiktspunkter. För dessas förvärvande under hand syntes försök böra göras. Att döma av det arrende, som nu utginge för dessa platser, borde en var av dem betinga ett pris av omkring 1,000 kronor, därest nuvarande ägare tillförsäkrades avgiftsfri bruksrätt till jorden under de tider, då områdena ej toges i anspråk för militära ändamål.

Breddningen av skjutfältet, huru nödvändig den än vore, borde komma till utförande i sista hand. Huruvida härför erforderlig mark skulle kunna förvärfvas utan begagnande av expropriationsförfarande, kunde för närvarande icke bedömas. Åtminstone vissa skjutfältet angränsande områden skulle möjligen med fördel kunna förvärfvas under hand, därest medel stode till förfogande för omedelbar likvid vid köpets avslutande.

I anslutning till det anförda finge regementschefen föreslå, att markförvärvet för utvidgningen av Skillingaryds skjutfält måtte planläggas och utföras i nedan angiven ordning.

Med anlitande av det utav 1928 års riksdag anvisade anslaget borde genom expropriation förvärfvas följande ägolotter, vilka å en skrivelsen bifogad karta vore belägna i närheten av en å kartan utmärkt punkt B. 6 och omedelbart norr om en punkt B. 5, nämligen:

Beteckning å kartan	Ä g a r e	Ungefärligt värde enligt taxering år 1928 kronor	Av värderingsmän åsatt värde år 1926 kronor
1	2	3	4
I 1	Emil Jonsson	1,500	3,300
I 2	Anton Lindgren	1,300	1,300 (del)
I 3	J. Lönn	2,000	2,000 (del)
I 4	A. Sundbergs sterbhus	1,600	5,200
I 5	Frans Ek.	4,200	4,200
I 6	G. Tehlander	1,000	6,300
	Summa	11,600	22,300

För förvärv av markområdena mellan punkterna B. 5 och B. 19 samt av skyddsområde bakom punkten B. 6 å samma karta erfordrades expropriation av följande ägolotter:

1	2	3	4
II 1	J. och G. Ekström	7,100	26,000
II 2	Hultsgärde soldattorp	6,400	6,400
II 3	Peter Johan Andersson	9,800	31,300
II 4	J. G. Danielsson	12,100	30,300
II 5	Fritz Pettersson	5,900	9,900
II 6	G. R. Johansson	5,600	14,600
II 7	Alvar Karlsson	8,100	23,700
II 8	Nils Gustafsson	8,500	31,000
II 9	Viktor Ivarsson	10,900	35,000
II 10	Friding Lorensen	16,200	26,500
Summa		90,600	234,700

Kostnaderna för förvärvet av dessa fastigheter beräknades belöpa sig till omkring 200,000 kronor. För minskande av de med expropriationsförfarandet förenade värderings- m. fl. kostnaderna borde expropriation av de i ovanstående båda tabeller angivna fastigheterna om möjligt företagas samtidigt, vilket kunde ske, under förutsättning att 1929 års riksdag beviljade medel härtill. Av stort värde vore, att expropriation av ifrågavarande mark kunde ske före den 1 juni 1929, enär, såsom tidigare omförmäls, markägarna fordrade oskäligt höga ersättningsbelopp för kronans förfoganderätt över marken vid skjutövningar, sedan nu gällande kontrakt därom utlupit.

För förvärvande av de söder om punkten B. 19 å förberörda karta belägna ägolotterna erfordrades jämförelsevis stora anslag, beroende på, att marken här vore bevuxen med värdefull skog. Å andra sidan komme en stor del av köpeskillingen att återgå såsom inkomst av skogsförsäljning. Detta område omfattade följande ägolotter:

1	2	3	4
III 1	A. Bergström	16,300	32,000
III 2	Efraim Johansson	14,300	22,000
III 3	Johan Glad	6,500	6,500 (del)
III 4	Elon Ståhl	2,600	2,600
III 5	J. Leander	36,400	54,000
III 6	Karolina Dahl	11,000	33,000 (² / ₃)
III 7	Johan Svensson	30,900	40,000
III 8	Gustaf och Karl Melin	59,200	134,000
Summa		177,200	324,100

Expropriation av dessa ägolotter beräknades draga en kostnad av 400,000 kronor. Önskvärt vore, att medel kunde ställas till förfogande så, att expropriationen av dessa markområden kunde genomföras i en omgång.

Kostnaderna för skjutfältets utvidgning i sidled hade vid en år 1926 verkställd värdering beräknats till omkring 225,000 kronor. Noggrannare beräkning av kostnaderna härför torde icke lämpligen böra ske, förrän genom expropriation av övriga områden erfarenhet vunnits beträffande priser m. m. Därest ej postställena dessförinnan under hand kunnat inköpas medelst överskott på tidigare anvisade medel, borde kostnaderna för förvärvandet av dessa ingå i sistnämnda medelsäskande.

På grund av det anförda föresloge regementschefen, att för budgetåret 1929/1930 måtte äskas ett anslag av 200,000 kronor, att tillika med redan

nu till förfogande stående medel användas för förvärvande av batteriplats-terräng söder om nuvarande skjutfältet; att för budgetåret 1930/1931 ett anslag av 400,000 kronor måtte begäras för utvidgningens fortsättande till sockengränsen mellan Tofteryds och Hagshults socknar; att eventuellt överskott å sålunda anvisade medel finge användas till inköp av mindre områden för postställen m. m.; samt att för budgetåret 1931/1932 anslag måtte äskas för utvidgningens fullbordande med belopp, vartill erfarenheten från förut gjorda förvärv gäve anledning.

Chefen för Göta artilleriregemente har i fråga om utvidgningen av *Remmene skjutfält* anført, bland annat, följande.

På föranstaltande av regementschefen hade underhandlingar förts med ägarna till de av utvidgningsplanen för Remmene skjutfält berörda markområdena. Dessa underhandlingar hade till följd av ägarnas obenägenhet att sälja dem tillhörig mark eller överdrivna anspråk från deras sida på ersättning för sådan givit vid handen, att samtliga markförvärv för skjutfältsutvidgningen syntes böra ske med anlitande av expropriationsförfarande. Den sålunda avsedda expropriationen borde, då det ej syntes ekonomiskt att verkställa expropriationen i för små partier eller i för många omgångar, enligt regementschefens åsikt utföras enligt någotdera av följande alternativ, nämligen antingen alternativ I i två omgångar eller alternativ II i en omgång.

Remmene nuvarande skjutfält delade för utvidgningen därav avsedda markområden i två delar, en östra och en västra del. Sedan, efter utvidgningsplanens slutliga genomförande, skjutriktningen kommit att omläggas till väster—öster, vore det östra området avsett för målterräng och säkerhetszon samt det västra till batteriplatser. Till följd av den ändrade skjutriktningen måste nu förefintliga säkerhets- och observationsanordningar omläggas och huvudsakligen förläggas till den egentliga målterrängen. Arbetsena härå syntes lämpligen kunna genomföras under loppet av ett år. I och för dessa arbetens utförande och till följd av skjutfältets otillfredsställande beskaffenhet i dess nuvarande skick borde den del av det östra området, som avsåges till målterräng, och som å ett skrivelsen bifogat, av sergeanten J. A. Björklund år 1917 upprättat kartutkast över trakten omkring Remmene skjutfält betecknats med bokstaven x, inköpas under budgetåret 1929/1930. Inköpet av återstoden av det östra området, som å nyssangivna karta funnes betecknad med bokstaven y, samt det västra området, å samma karta betecknat med bokstaven z, borde ske under budgetåret 1930/1931. Därest utvidgningen komme att verkställas på angivna sätt, kunde skjutfältet i dess nya skick tagas i bruk år 1931.

I området x inginge den minst värdefulla marken, varför priset per hektar för detta område skulle kunna sättas något lägre än för områdena y och z. Då emellertid regementschefen icke kunnat med tillgängliga medel verkställa en exakt värdering av de för skjutfältsutvidgningen föreslagna markområdena, hade de olika områdena värderats i proportion till arealen. Arealen av det med x betecknade området hade approximativt beräknats till 552,16 hektar och kostnaderna för inköp av detta område till 233,309 kronor 47 öre. För förvärvande av de med y och z betecknade områdena hade ett belopp av 366,690 kronor 53 öre beräknats bliva erforderligt.

På grund av att skjutriktningen å det utvidgade skjutfältet komme att med skjutriktningen å det nuvarande bilda omkring 90° vinkel, torde det enligt nyssberörda alternativ först förvärvade, med x betecknade området icke, förrän även övriga med y och z betecknade områden införlivats med skjutfältet, kunna utnyttjas på annat sätt, än att säkerhetsgraden i sidled

höjdes och att vid skjutningar utrymningen av kringliggande mark kunde inskränkas. Till följd härav och då skjutfältet i dess nuvarande skick måste anses så trångt, att skjutning med regementet tilldelade pjäser av grövre kaliber än 10 cm. praktiskt taget ej kunde anordnas med iakttagande av gällande säkerhetsföreskrifter, ansåge regementschefen starka skäl tala för utvidgningens genomförande enligt det av honom såsom alternativ II betecknade förslaget, då skjutfältet i dess nya skick skulle kunna tagas i bruk redan under år 1930.

Regementschefen förordade därför, att utvidgningen genomfördes enligt det senare, med II betecknade alternativet, samt hemställde dels om anvisande av 25,000 kronor av det för innevarande budgetår tillgängliga anslaget för förberedande av expropriationsförfarandet, dels ock att 600,000 kronor måtte äskas av 1929 års riksdag, att användas under budgetåret 1929/1930.

Generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet har anfört i huvudsak följande.

Av det för innevarande budgetår anvisade extra reservationsanslaget å 50,000 kronor för utvidgning av vissa skjutfält syntes 10,000 kronor böra ställas till chefens för Göta artilleriregemente förfogande i och för förberedande av första omgångens utvidgning av Remmene skjutfält samt återstoden 40,000 kronor ställas till chefens för Smålands arméartilleriregemente förfogande för att omedelbart användas för utvidgning av Skillingaryds skjutfält, varvid första omgångens utvidgning borde ansluta sig till den preliminära utvidgning, som sålunda kunde vinnas.

Rörande planen för ett successivt genomförande av de avsedda utvidgningarna av skjutfälten syntes följande böra framhållas.

För erhållande av en verklig vinst i säkerhetsgrad borde första omgångens utvidgning bestämmas så, att denna tillfredsställde i säkerhetshänseende användningen av dels å Skillingaryds skjutfält ett 21 cm. haubitsbatteri eller ett 10 cm. kanonbatteri, laddning 1, i brisadeld intill avstånd av omkring 6,500 m., dels ock å Remmene skjutfält ett 15 cm. haubitsbatteri i brisadeld intill avstånd av omkring 4,500 m.

Den fortsatta utvidgningen borde planläggas så, att utvidgningen tillfredsställde i säkerhetshänseende dels skjutning på större avstånd, än vad ovan nämnts, så att skjutfältets längd bleve tillfredsställande ur säkerhetssynpunkt, dels ock skjutning i högre förband med brisansprojektiler, så att skjutfältets bredd bleve tillfredsställande ur säkerhetssynpunkt.

Den av chefen för Smålands arméartilleriregemente i dennes förberörda skrivelse framlagda planen för utvidgning av *Skillingaryds skjutfält* syntes lämplig och för varje etapp medföra en bestämd vinst såväl i säkerhets- som även i övriga hänseenden.

I en och samma omgång, första omgången, borde förvärvas dels av anvisade medel området mellan Movadsbäcken och Lagaån, anslutande till skjutfältets nuvarande södra gränslinje, och mätande i norr och söder ett djup av omkring en km., dels ock den söder om detta område belägna marken intill tvärvägen Hultsgårde (södra) — p. 614,2 (å generalstabens litografiska karta i skalan 1: 100,000) till hela dess föreslagna bredd. Båda dessa områden borde förvärvas genom expropriation, och för genomförandet av första omgångens utvidgning borde utöver ovan nämnda förut anvisade medel för budgetåret 1929/1930 äskas ett anslag av 300,000 kronor.

Vad den fortsatta utvidgningen anginge, borde den andra omgången omfatta återstoden av området söderut och den tredje omgången skjutfältets utvidgning på bredden. För utvidgningens genomförande efter första om-

gången därav borde för de särskilda budgetåren äskas de belopp, vartill erfarenheterna från de förut gjorda förvärven gäve anledning.

Beträffande utvidgningen av *Remmene skjutfält* syntes chefens för Göta artilleriregemente förslag i dess andra alternativ icke kunna upptagas till prövning, enär det icke vore byggt på bestämmelsen, att utvidgningen borde äga rum successivt under loppet av de närmaste åren, samt hans förslag i dess första alternativ mindre lämpligt, enär det torde bli erforderligt att genomföra utvidgningen i flera än två omgångar, varvid första omgångens utvidgning borde genomföras så, att bestämd vinst i säkerhets- och även i övningshänseende kunde ernås.

Första omgångens utvidgning borde för den skull omfatta norra delarna av det östra området (norra delarna av de med x och y betecknade områdena) eller med andra ord ett område, som vid nordöstra gränsen av det föreslagna utvidgningsområdet hade en bredd av 1,500 m. och vars södra gräns anslöte sig till den föreslagna gränsen i trakten av Kämpelycke. För genomförande av denna utvidgning borde för budgetåret 1929/1930 äskas ett anslag av 300,000 kronor.

Den fortsatta utvidgningen borde äga rum i två omgångar så, att den ena omfattade återstoden av det östra området och den andra det västra området. Ordningsföljden dem emellan borde i viss mån bli beroende av utfallet av första omgångens utvidgning, och anslagsäskandena för de skilda budgetåren efter genomförandet av denna utvidgning borde bli beroende av de erfarenheter, vartill tidigare gjorda förvärv gäve anledning.

I förutnämnda skrivelse den 14 november 1928 har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* meddelat, att departementet anslöte sig till den av inspektören för artilleriet gjorda framställningen såväl i fråga om användningen och fördelningen av det utav 1928 års riksdag anvisade anslaget av 50,000 kronor för utvidgning av vissa skjutfält som beträffande av denne utarbetade planer för utvidgningarna av Skillingaryds och Remmene skjutfält.

På grund härav har fortifikationsdepartementet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte *dels* medgiva, att utav det av 1928 års riksdag anvisade reservationsanslaget finge tagas i anspråk ett belopp av 40,000 kronor för förvärvande av ett mellan Movadsbäcken och Lagaån beläget markområde, gränsande omedelbart intill Skillingaryds skjutfälts södra gränslinje och mätande i norr och söder ett djup av omkring en km., samt ett belopp av 10,000 kronor till förberedande åtgärder för genomförande av första omgångens utvidgning av Remmene skjutfält, *dels ock* föreslå 1929 års riksdag att, med godkännande av sålunda uppgjorda planer rörande utvidgningen av meromnämnda skjutfält, för genomförande av första omgångens utvidgningar å vartdera skjutfältet för budgetåret 1929/1930 anvisa högst 300,000 kronor eller tillhopa 600,000 kronor.

Frågan om sättet för disponerandet av det utav 1928 års riksdag anvisade anslaget för utvidgning av Skillingaryds och Remmene skjutfält avser jag att i annat sammanhang underställa Kungl. Maj:ts prövning.

För budgetåret 1929/1930 har arméförvaltningens fortifikationsdepartement, i överensstämmelse med vad generalfältygmästaren och inspektören för artilleriet för sin del förordnat, hemställt om anvisande av ett belopp av 600,000

kronor för utvidgning av Skillingaryds och Remmene skjutfält, att disponeras med 300,000 kronor för vardera skjutfältet. Emellertid torde ett så stort belopp som det utav fortifikationsdepartementet begärda icke kunna avses för här ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår, utan synes mig medelsanvisningen böra begränsas till 200,000 kronor. Detta belopp bör enligt min mening i sin helhet tagas i anspråk för förvärvande av mark för skjutfältet vid Skillingaryd i huvudsaklig överensstämmelse med den av chefen för Smålands arméartilleriregemente framlagda planen för utvidgning av nämnda skjutfält. Med anvisande av medel för utvidgning av Remmene skjutfält torde alltså böra anstå till ett kommande budgetår.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *utvidgning av Skillingaryds skjutfält* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor.

H. Diverse.

1. Ersättning för rustning och rotering.

[70.] Ordinarie förslagsanslaget till ersättning för rustning och rotering har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 360,000 kronor.

Med hänsyn till avgången av personal och hästar torde anslaget i riksstaten för budgetåret 1929/1930 kunna nedsättas till 340,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att *minska* ordinarie förslagsanslaget till ersättning för rustning och rotering,

nu	kronor 360,000: —
med	» 20,000: —
till	kronor 340,000: —

2. Extra utgifter.

[71.] Ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter har i kostnadsberäkningarna för 1925 års härordning upptagits med 400,000 kronor.

Såsom framgår av vid statsverkspropositionen till 1928 års riksdag fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, uttalade min företrädare i ämbetet vid framläggandet av förslag rörande anslagsbehovet å förevarande anslag för budgetåret 1928/1929, att, då någon del av den vid ingången av budgetåret 1927/1928 förefintliga reservationen kunde antagas komma att vid samma budgetårs slut kvarstå odisponerad, medelsanvisningen för budgetåret 1928/1929 syntes kunna begränsas till 300,000 kronor. Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlätna framställning upptog riksdagen anslaget i riksstaten för innevarande budgetår med 300,000 kronor.

Den vid ingången av budgetåret 1928/1929 å anslaget förefintliga odisponerade reservationen uppgick till i runt tal 150,000 kronor. För innevarande budgetår har alltså under anslaget funnits en sammanlagd medelstillgång av omkring 450,000 kronor. Enligt vad en undersökning av utgiftsbelastningen givit vid handen, torde det få anses uteslutet att räkna med någon mera avsevärd reservation å anslaget vid nu löpande budgetårs utgång. Liksom under de senaste åren varit fallet, ställas nämligen alltjämt synnerligen stora anspråk på detta anslag. I sådant hänseende tillåter jag mig erinra, hurusom till ökningen av utgiftsbelastningen under anslaget i ej oväsentlig grad bidraga de pågående försöken med utbyte av militär handräckningspersonal mot civil personal i matinrättningarna vid vissa truppförband, vilka försök delvis bekostas av förevarande anslag.

På grund av vad sålunda anförts anser jag det vara oundgängligen av behovet påkallat, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med 400,000 kronor eller samma belopp, som för ifrågavarande ändamål avsetts i kostnadsberäkningarna för den nya härordningen. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

	att öka ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter,	
nu	kronor 300,000: —	
med	» 100,000: —	
till	kronor 400,000: —	

3. Semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare.

[72.] Ordinarie förslagsanslaget till semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare har i riksstaten för vart och ett av budgetåren 1926/1927, 1927/1928 och 1928/1929 upptagits med 160,000 kronor.

Arméförvaltningen har anført, att å anslaget för budgetåret 1927/1928 uppstått en brist å 40,235 kronor, vilken siffra vid jämförelse med bristen för budgetåret 1926/1927 innebure en utgiftsminskning å anslaget med omkring 24,000 kronor. Något skäl till ändring av anslagets belopp ansåge ämbetsverket icke föreligga.

Under återopande av vad arméförvaltningen sålunda anført finner jag mig böra föreslå, att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 upptages:

Semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare, *oförändrat*
ordinarie förslagsanslag kronor 160,000: —

4. Kostnader i samband med uppgörelser med vissa städer.

[73.] För bestridande av kostnader i samband med av kasernkommittén föreslagna uppgörelser mellan kronan och vissa städer torde, i avvidan på framtida proposition i ämnet, böra i riksstatsförslaget för budgetåret 1929/1930

beräknas ett belopp av 245,750 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den särskilda proposition i ämnet, som kan komma att till riksdagen avlätas, tillsvidare för bestridande av *kostnader i samband med uppgörelser med vissa städer* för budgetåret 1929/1930 beräkna ett extra anslag av 245,750 kronor.

5. Gældande av vissa kronan ådömda brandskadeersättningar.

[74.] Genom dom den 27 juni 1928 i mål mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Skaraborgs läns brandförsäkringsförening, å andra sidan, angående utgivande till föreningen av ersättning för av föreningen gottgjord skada i anledning av en å den fröknarna Tabea, Lydia och Elisabeth von Braun tillhöriga egendomen Rydaholm i Ryda socken år 1925 timad eldsvåda, fastställde Kungl. Maj:t Göta hovrätts domslut i målet, innebärande åläggande för kronan att till föreningen återgälda ett belopp av 156,288 kronor, som föreningen utgivit i brandskadeersättning till egendomens ägare, ävensom att å nämnda belopp gälda ränta efter fem procent från stämningssdagen den 8 september 1926, tills betalning skedde.

Vidare fastställde Kungl. Maj:t genom dom likaledes den 27 juni 1928 i mål mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt fröknarna von Braun, å andra sidan, angående utgivande till dem av viss ersättning i anledning av samma eldsvåda, Göta hovrätts domslut i målet, innebärande åläggande för kronan att för skada, som av branden tillskyndats fröknarna von Braun och ej gottgjorts dem av vederbörande brandförsäkringsanstalt, till dem utgiva ett belopp av 43,462 kronor 1 öre jämte ränta därå efter fem procent från stämningssdagen den 8 september 1926, tills betalning skedde.

Med överlämnande av Kungl. Maj:ts domar i berörda mål har *arméförvaltningens civila departement* i särskilda skrivelser den 5 juli 1928 — under framhållande att det vore uteslutet, att ifrågavarande kostnader med hänsyn till beloppens storlek skulle kunna gäldas av lantförsvarets anslag till extra utgifter — hemställt, att kostnaderna måtte få gäldas från huvudtitel XII, förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

I sammanhang härmed har civila departementet meddelat, att departementet till undvikande av ökade räntekostnader för statsverket samma dag av omhänderhavda medel utbetalat de vederbörande tilldömda ersättningarna, nämligen Skaraborgs läns brandförsäkringsförening 156,288 kronor jämte därå belöpande ränta, 14,261 kronor 28 öre, samt fröknarna von Braun 43,462 kronor 1 öre jämte därå belöpande ränta, 3,965 kronor 90 öre.

Statskontoret har i den 3 augusti 1928 dagtecknade yttranden anført, att, enligt vad statskontoret inhämtat, vid utgången av budgetåret 1927/1928

förefunnits en behållning å lantförsvarets anslag till extra utgifter på omkring 320,000 kronor. Till Kungl Maj:ts disposition vid ingången av innevarande budgetår hade alltså stått ungefärligen 620,000 kronor. Ifrågavarande utgifter syntes därför icke vara av den storlek, att sagda anslag ej lämpligen kunde för ändamålet anlitas. I varje fall syntes ej frågan om ersättande av de förskotterade beloppen vara av så brådskande art, att den icke kunde anstå, tills den hunnit prövas av 1929 års riksdag. Då på grund av vad sålunda anförts anslaget till oförutsedda utgifter icke syntes kunna i förevarande fall komma till användning, hemställde statskontoret, att den begärda ersättningen måtte anvisas från ovannämnda anslag till extra utgifter eller särskilt anslag för ändamålet utverkas av 1929 års riksdag.

Den vid utgången av budgetåret 1927/1928 å lantförsvarets anslag till extra utgifter förefintliga reservationen, som enligt statskontorets uppgift utgjorde omkring 320,000 kronor, var vid nämnda tidpunkt till större delen redan disponerad. Den odisponerade reservationen uppgick allenast till i runt tal 150,000 kronor. Med hänsyn härtill och då, enligt vad som torde framgå av vad jag förut i annat sammanhang anført rörande utgiftsbelastningen å nämnda anslag, detsamma icke lämnar tillgång till gäldande av här ifrågavarande, förskottsvis utgivna belopp, tillhopa i jämnt krontal 217,978 kronor, torde framställning böra göras hos riksdagen om anvisande å riksstaten för nästkommande budgetår av ett särskilt anslag för ersättande av det utgivna förskottet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *gäldande av vissa kronan ådömda brandskadeersättningar* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 217,978 kronor.

6. Dyrtidstillägg åt befattningshavare vid lantförsvaret.

[75.] Under återopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag därom anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnaderna för *dyrtidstillägg åt befattningshavare vid lantförsvaret* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,250,000 kronor.

III. SJÖFÖRSVARET.

A. Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.

1. Marinförvaltningen.

[76.] Med hänvisning till vad jag inledningsvis anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att till riksdagen avlätas angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, tillsvidare beräkna ordinarie förslagsanslaget till marinförvaltningen till 260,370 kronor.

2. Avlöning till personal vid kårer och stater m. fl.

(Avlöningsanslaget.)

[77.] Med hänvisning till vad jag inledningsvis anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att till riksdagen avlätas angående omorganisation av försvarets centrala ledning och förvaltning, tillsvidare beräkna ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal vid kårer och stater m. fl. till 11,240,000 kronor.

3. Avlöning till personal å övergångsstat vid marinen.

[78.] Ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal å övergångsstat vid marinen har i riksstaten för såväl nästföregående som innevarande budgetår upptagits med 2,000,000 kronor.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har marinförvaltningen i fråga om detta anslag anført följande.

Det för innevarande budgetår anvisade beloppet vore beräknat enligt en vid statsverkspropositionen till 1928 års riksdag fogad tablå. Med ledning av uppgifter från stationsbefälhavarna vid flottans stationer och chefen för kustartilleriet hade marinförvaltningen låtit uppgöra en ny tablå, utvisande antalet beställningshavare å övergångsstaten under det kommande budgetåret. Denna tablå innefattade i jämförelse med förstnämnda beräkning en personalminskning, som antoges motsvara nedgång i kostnaderna för övergångsstaten med omkring 100,000 kronor. I följd härav ansåge ämbetsverket, att anslaget för budgetåret 1929/1930 borde upptagas med ett till (2,000,000—100,000 =) 1,900,000 kronor minskat belopp.

Utgiftsbelastningen å förevarande anslag har under budgetåret 1927/1928 uppgått till mer än 2,300,000 kronor. Härvid är emellertid att märka, att samtliga de beställningshavare, som tvångsvis överförts till övergångsstat, under nämnda budgetår åtnjutit avlöning enligt de närmast före överföringen gällande grunder. Från och med den 1 juli 1928 utgår avlöningen till dessa beställningshavare i regel med belopp, som inom vederbörlig löneklass fastställts för ortsgruppen B. Dels till följd härav och dels på grund av inträffande avgångar torde det vara att förvänta, att kostnaderna för övergångsstaten skola under innevarande och nästkommande budgetår väsentligt nedgå.

Under hänvisning till bifogade beräkning (se Bil. nr 11) finner jag mig böra tillstyrka marinförvaltningens förslag om anslagets minskning till 1,900,000 kronor. Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie förslagsanslaget till avlöning till personal å övergångsstat vid marinen,

nu	kronor 2,000,000: —
med	» 100,000: —
till	kronor 1,900,000: —

4. Avskedsersättning åt övertaliga månadslönare m. fl. vid marinen.

[79.] I riksstaten för budgetåret 1928/1929 har för avskedsersättning m. m. åt övertaliga månadslönare m. fl. vid marinen anvisats ett extra förslagsanslag å 200,000 kronor.

Rörande medelsbehovet för bestridande av kostnader för avskedsersättning under nästkommande budgetår har marinförvaltningen anfört följande.

Avskedsersättning hade till övertaliga civila löntagare utgått enligt bestämmelser, meddelade i kungl. kungörelse den 15 januari 1926 (nr 10). Enligt 2 § 5 mom. i kungörelsen undantoges från rätt till avskedsersättning löntagare, vilkens avgång ur tjänst icke ägt rum förrän efter den 30 juni 1929. Beviljad avskedsersättning skulle enligt 7 § utbetalas på en gång vid löntagarens avgång, i den mån ersättningen ej överstege $\frac{1}{3}$ av det fastställda maximibeloppet. Överskjutande ersättningsbelopp intill $\frac{1}{3}$ av maximibeloppet utbetalades ett år efter avgången och återstående belopp två år efter avgången; dock att uppskov med utbetalning av belopp, som understeg 100 kronor, icke skulle äga rum.

Härav framginge att, ehuru nya avskedsersättningar icke komme att beviljas under budgetåret 1929/1930, anslag likväl vore erforderligt för bestridande av kostnader för de då redan beviljade.

Marinförvaltningen hade från stationsbefälhavarna och varvscheferna vid flottans stationer och från chefen för kustartilleriet erhållit uppgift å de belopp, som för ifrågavarande tid beräknades utgå i avskedsersättning. Av de inkomna uppgifterna inhämtades, att intet belopp ansåges erforderligt för kustartilleriets del och att summan av de för flottan beräknade utgifterna steg till omkring 105,500 kronor. Marinförvaltningen ansåge, att medelsbehovet kunde beräknas till i avrundat tal 100,000 kronor.

Då jag icke har något att erinra mot den sålunda verkställda anslagsberäkningen, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för *avskedersättning åt övertaliga månadslönare m. fl. vid marinen* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra förslagsanslag av 100,000 kronor.

5. Rekryteringskostnader, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 70,000: —

6. Marinens reservstat.

[80.] Ordinarie förslagsanslaget till marinens reservstat har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 58,200 kronor.

Sedan 1925 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t beslutat viss provisorisk löne- och pensionsreglering för personal å reservstat, hava bestämmelser rörande omförmälda löne- och pensionsreglering, i vad angår marinens reservstatspersonal, genom kungörelse den 18 juni 1925 (nr 290) utfärdats, att gälla till och med den 30 juni 1926.

Genom kungörelser den 4 juni 1926 (nr 160), den 22 april 1927 (nr 134) och den 31 mars 1928 (nr 60) har Kungl. Maj:t vidare i överensstämmelse med riksdagens beslut förordnat, att nyssnämnda kungörelse den 18 juni 1925 skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1929.

Enligt den nya marinorganisationen skall reservstaten för flottans vidkommande indragas. Till densamma hörande personal skall emellertid kvarstå å staten intill avgången ur tjänst.

För kustartilleriet skall enligt nämnda organisation finnas en reservstat med följande sammansättning:

- 1 överste i lägre löneklassen,
- 1 major,
- 2 kaptener i högsta löneklassen,
- 2 » i mellersta » ,
- 2 » (löjtnanter) i lägsta löneklassen,
- 3 underofficerare i högre » ,
- 2 » i lägre » .

I jämförelse med den för innevarande budgetår fastställda staten, där antalet beställningar uppförts enligt tidigare gällande organisation, innebär nämnda sammansättning ökning med en överstebeställning och en kaptensbeställning samt minskning med en underofficersbeställning.

Bestämmelserna angående den provisoriska löne- och pensionsregleringen för marinens reservstatspersonal torde, i överensstämmelse med vad som förut föreslagits beträffande arméns reservstater, böra givas fortsatt giltighet även för budgetåret 1929/1930.

En av de å flottans reservstat för innevarande budgetår upptagna under officersbeställningarna torde, med hänsyn till innehavarens förestående avgång med pension, böra utgå ur staten.

Å kustartilleriets reservstat torde böra upptagas samma antal beställningar som för närvarande.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra förslag till stat för marinens reservstat (se Bil. nr 12).

Vidare har uppgjorts beräkning av anslagsbehovet enligt följande sammanställning:

löner	kronor 37,800: —
avlöningsstillägg	» 5,040: —
rese- och traktamentskostnader	» 2,000: —
pensioner	» 13,200: —
Summa kronor 58,040: —	

eller, i avrundat tal, 58,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna bifogade förslag till stat för marinens reservstat (se Bil. nr 12) att gälla för budgetåret 1929/1930,

dels medgiva, att personal, som med rätt till pension under budgetåret 1929/1930 avgår från reservstat, må under sin återstående livstid uppbära pension av statsmedel med i förenämnda kungörelse den 18 juni 1925 (nr 290) angivna belopp,

dels ock minska ordinarie förslagsanslaget till marinens reservstat,

nu	kronor 58,200: —
med	» 200: —
till	kronor 58,000: —

7. **Marinens reservpersonal, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 80,000: —

8. Rese- och traktamentspenningar.

[81.] Ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar har i riksstaten för såväl budgetåret 1927/1928 som innevarande budgetår uppförts med 70,000 kronor eller samma belopp, som för ifrågavarande ändamål upptagits i kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen.

Marinförvaltningen har icke ifrågasatt någon ändring av anslagsbeloppet för nästkommande budgetår.

Under budgetåret 1927/1928 har anslaget överskridits med icke mindre än omkring 56,700 kronor. Även om man kan utgå ifrån, att utgiftsbelast-

ningen å anslaget under innevarande och följande budgetår kommer att bli åtskilligt lägre än under budgetåret 1927/1928, torde det dock icke vara att förvänta, att ifrågavarande utgifter skola kunna nedbringas till det nu i riksstaten upptagna beloppet, 70,000 kronor. Anslaget torde därför böra höjas. I avvaktan på ytterligare erfarenhet angående utgiftsbelastningen synes anslagsökningen kunna begränsas till 30,000 kronor, varigenom anslagsbeloppet för nästkommande budgetår skulle komma att uppgå till 100,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar,

nu	kronor 70,000: —
med	» 30,000: —
till	kronor 100,000: —

9. Flyttningersättning.

[82.] För vartdera av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 har under ordinarie förslagsanslaget till flyttningersättning anvisats en summa av 30,000 kronor eller samma belopp, som för ifrågavarande ändamål upptagits i kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen.

I avseende å detta anslag har marinförvaltningen nu icke ifrågasatt någon ändring.

Utgiftsbelastningen å förevarande anslag har under budgetåret 1927/1928 uppgått till omkring 80,000 kronor. Med hänsyn härtill och då man icke torde hava anledning att för nästkommande budgetår räkna med en så betydande minskning av ifrågavarande utgifter, att det nuvarande anslagsbeloppet skulle bli för ändamålet tillräckligt, synes anslaget böra höjas. Tillsvidare och intill dess ytterligare erfarenhet vunnits angående storleken av utgifterna för flyttningersättning efter den nya marinorganisationens genomförande, torde anslagsökningen böra begränsas till 20,000 kronor och anslaget alltså upptagas med 50,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till flyttningersättning,

nu	kronor 30,000: —
med	» 20,000: —
till	kronor 50,000: —

10. Resestipendier.

[83.] Ordinarie reservationsanslaget till resestipendier är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 12,000 kronor.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har marinförvaltningen hemställt, att anslaget måtte för sistnämnda budgetår ökas till 23,000 kronor.

Jag finner mig icke kunna tillstyrka, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med högre belopp, än för innevarande budgetår anvisats. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra uppföras:

Resestipendier, *oförändrat ordinarie reservationsanslag*..... kronor 12,000: —

B. De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning.

1. De värnpliktigas avlöning.

[84.] Ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med ett belopp av 452,000 kronor.

Anslaget har beräknats sålunda:

Penningbidrag	kronor 450,150: —
Penningtillskott	» 1,486: 25
Avlöningstillägg åt reservkadetter vid kustartilleriet	» 585: —
Summa kronor 452,221: 25	

eller, i runt tal, 452,000 kronor.

I det föregående har vid behandlingen av lantförsvarets anslag till de värnpliktigas avlöning lämnats en redogörelse för gällande bestämmelser rörande de till värnpliktiga utgående kontanta förmåner.

I fråga om antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga vid *flottan* hava myndigheterna — om man bortser från det antal tjänstgöringsdagar, som beräknats avgå till följd av hemförlovning av värnpliktiga jämlikt § 27 mom. 3 E värnpliktslagen — för nästkommande budgetår i stort sett utgått från det dagantal, som legat till grund för motsvarande beräkningar för nu löpande budgetår. Antalet hemförlovningsdagar, som, i anslutning till de för den nya marinorganisationen uppgjorda beräkningarna, för sistnämnda budgetår förutsatts uppgå till 30,000, har däremot i dagantalsberäkningen för nästkommande budgetår sänkts till 1,000.

Såsom i föregående års statsverksproposition omförmälades, meddelade chefen för marinstaben redan vid framläggande av förslag till beräkning av antalet tjänstgöringsdagar för flottans värnpliktiga under budgetåret 1928/1929, att hemförlovning av värnpliktiga icke kunnat ske i den utsträckning, som tidigare beräknats. Föredragande departementschefen ansåg emellertid, att ännu någon tids erfarenhet borde avvaktas, innan ändring vidtoges i den beräkningsgrund, som i förevarande avseende tillämpats.

Enligt vad jag inhämtat, har antalet hemförlovningsdagar under utbildningsåret 1927/1928 allenast uppgått till 748. Vid sådant förhållande synes mig antalet hemförlovningsdagar böra, på sätt myndigheterna föreslagit, i beräkningarna för nästkommande budgetår minskas till, i runt tal, 1,000.

Vad *kustartilleriet* angår, har antalet tjänstgöringsdagar för nämnda vapen tilldelade värnpliktiga ur ersättningsreserven för innevarande budgetår be-

räknats till 62,000. För tillgodoseende av kustartilleriets härutöver förefintliga behov av manskap har emellertid genom generalorder den 11 juni 1928 föreskrivits, att förutom det antal värnpliktiga, som erfordrades för fullgörande av det sålunda angivna antalet tjänstgöringsdagar, ytterligare 90 värnpliktiga skulle inkallas för att vid kustartilleriet i och för handräckningstjänst fullgöra dem åliggande 90 dagars tjänstgöring. Till följd härav kommer antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ur ersättningsreserven vid kustartilleriet att för innevarande budgetår ökas till omkring 70,000 dagar.

I sin skrivelse till marinförvaltningen rörande kustartilleriets medelsbehov för nästkommande budgetår har chefen för kustartilleriet gjort framställning om ökning av ifrågavarande dagantal för tillgodoseende av kustartilleriets behov av manskap för handräckningstjänst och viss bevakningstjänst inom kustfästningarna. Det för sistnämnda ändamål erforderliga personalbehovet har angivits till 174 man med en beräknad tjänstgöringstid av 140 dagar.

Marinförvaltningen har i anslutning till chefens för kustartilleriet berörda framställning hemställt, att antalet tjänstgöringsdagar för kustartilleriet tilldelade värnpliktiga ur ersättningsreserven måtte för nästkommande budgetår beräknas till 118,000.

En så anseelig höjning av ifrågavarande dagantal, som marinförvaltningen sålunda föreslagit, finner jag mig icke kunna tillstyrka. För tillgodoseende av det av chefen för kustartilleriet angivna behovet av bevakningspersonal har jag emellertid ansett mig böra föreslå, att antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga ur ersättningsreserven vid kustartilleriet för nästkommande budgetår höjes till 94,000.

Den beräkning jag låtit verkställa av antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga m. fl. vid marinen under budgetåret 1929/1930 (se Bil. nr 13) utvisar, att tjänstgöringsdagarnas antal skulle utgöra 784,000. Därav böra 578,300 dagar upptagas med ett penningbidrag av 50 öre och 205,700 dagar med ett penningbidrag av 1 krona, vadan alltså för penningbidrag under nästkommande budgetår bör beräknas ett belopp av $(578,300 \times 0,50 + 205,700 \times 1,00 =)$ 494,850 kronor.

För avlöningstillägg åt reservkadetter vid kustartilleriet torde böra beräknas ett belopp av 600 kronor.

Anslaget i sin helhet bör således upptagas med $(494,850 + 600 =)$ 495,450 kronor eller, i avrundat tal, 495,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till de värnpliktigas avlöning,	
nu	kronor 452,000: —
med	» 43,000: —
till	kronor 495,000: —

2. Understöd åt vissa värnpliktigas familjer.

[85.] Ordinarie förslagsanslaget till understöd åt vissa värnpliktigas familjer har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 5,000 kronor.

I kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen är förevarande anslag upptaget med ett belopp av 3,000 kronor.

Marinförvaltningen har anfört, att enär en tillförlitlig beräkning av anslagsbehovet under ifrågavarande anslag icke kunde ske, innan erfarenhet vunnits om inverkan å anslagsbelastningen av den till avsevärd del ännu icke genomförda nya marinorganisationen, ämbetsverket icke ansett sig nu böra ifrågasätta någon ändring av anslagets belopp.

Under budgetåret 1927/1928 har utgiftsbelastningen å förevarande anslag uppgått till omkring 23,000 kronor. Med hänsyn till vad marinförvaltningen anfört, och då det torde vara att förvänta, att kostnaderna för ifrågavarande ändamål under nästkommande budgetår komma att bliva avsevärt mindre än under budgetåret 1927/1928, har jag emellertid icke nu ansett mig böra föreslå någon ändring i anslagsberäkningen utan hemställer, att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 måtte upptagas:

Understöd åt vissa värnpliktigas familjer, *oförändrat*
ordinarie förslagsanslag kronor 5,000: —

3. Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m.,
oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 120,000: —

C. Undervisning, understöd, expenser m. m.

1. Undervisningsmateriel samt undervisningsanstalter m. m.

(Undervisningsanslaget.)

[86.] Ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel samt undervisningsanstalter m. m. har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 45,000 kronor.

För beredande av kostnadsfria hemresor för skeppsgossar är för närvarande under anslaget beräknat ett sammanlagt belopp av 12,900 kronor, varav för skeppsgossehälsan i Karlskrona 7,900 kronor. Marinförvaltningen har meddelat, att stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona med hänsyn till de verkliga utgifterna för ifrågavarande ändamål under föregående budgetår beräknat, att sistnämnda belopp kunde sänkas till 7,000 kronor. Marinförvaltningen har i anledning härav hemställt om minskning av anslaget med 900 kronor.

Genom brev den 13 april 1928 har Kungl. Maj:t medgivit, att från sjöförsvarets anslag till extra utgifter finge utgå ett belopp av 1,500 kronor för anordnande av museibesök eller kortare utflykter vid skeppsgossefartygens besök i utländska hamnar, varjämte Kungl. Maj:t genom samma brev uppdragit åt marinförvaltningen att i sammanhang med angivande av sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 inkomma med förslag till anvisande av medel för ifrågavarande ändamål. Med anledning härav har ämbetsverket nu hemställt, att för anordnande av museibesök eller kortare utflykter vid skeppsgossefartygens besök i utländska hamnar måtte under förevarande anslag uppföras en anvisning av 1,500 kronor.

Slutligen har marinförvaltningen meddelat, att den till ämbetsverkets disposition ställda delen av anslaget, 7,600 kronor, för nästkommande budgetår syntes kunna minskas med 5,600 kronor till 2,000 kronor.

Vad marinförvaltningen sålunda föreslagit rörande beräkningen av undervisningsanslaget för nästkommande budgetår finner jag mig böra tillstyrka. Anslaget torde alltså böra upptagas med $(45,000 - 900 + 1,500 - 5,600 =)$ 40,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriel samt undervisningsanstalter m. m.,	
nu	kronor 45,000: —
med	» 5,000: —
till	kronor 40,000: —

2. Studiestipendier.

[87.] I kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen upptogs ett belopp av 12,000 kronor till stipendier åt underbefäl och underofficerare vid flottan och kustartilleriet för bedrivande av studier för vinnande av inträde i sjökrigsskolan. Årsbehovet beräknades till högst tolv stipendiebelopp à 1,000 kronor, därav tio för flottan och två för kustartilleriet. Berörda studier avsågos taga i anspråk en tid av 2 år vid flottan och 1 år vid kustartilleriet.

För ifrågavarande ändamål har från och med budgetåret 1926/1927 i riksstaten varit uppfört ett ordinarie reservationsanslag. För innevarande budgetår har å detsamma anvisats ett belopp av 8,000 kronor.

Marinförvaltningen har meddelat, att för innevarande budgetår inga ansökningar förväntades inkomma för erhållande av nämnda stipendier. För budgetåret 1929/1930 beräknades för kustartilleriet två stipendier à 1,000 kronor vardera bliva erforderliga, under det att för flottan högst fem, vardera å samma belopp, kunde förväntas tagas i anspråk. Med hänsyn där-

till att för närvarande funnes en reservation å anslaget av 15,000 kronor, hemställde marinförvaltningen, att detsamma i riksstaten för nästkommande budgetår måtte uppföras utan angivet belopp.

I likhet med marinförvaltningen anser även jag, att någon medelsanvisning under förevarande anslag icke erfordras för nästkommande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för budgetåret 1929/1930 upptaga ordinarie reservationsanslaget till studiestipendier utan angivet belopp.

3. Understöd åt föreningar.

[88.] Ordinarie reservationsanslaget till understöd åt föreningar har i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med ett belopp av 18,800 kronor.

Genom brev den 23 september 1927 har Kungl. Maj:t medgivit, att från sjöförsvarets anslag till extra utgifter finge såsom hyresbidrag till flottans maskinistförening i Karlskrona utgå ett belopp av 350 kronor, ävensom uppdragit åt marinförvaltningen att vid avgivande av förslag rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 beakta frågan om beräkning under anslaget till understöd åt föreningar av hyresbidrag till nämnda förening.

Genom brev den 8 juni 1928 har Kungl. Maj:t vidare medgivit, att från sjöförsvarets anslag till extra utgifter finge under innevarande budgetår utbetalas till försvarsväsendets underbefälsförbund för understödjande av dess platsförmedling 500 kronor samt till flottans korpralers förening, flottans eldarekorpralsförening (numera yrkeskorpralsföreningen) och flaggkorprals-sällskapet, samtliga i Karlskrona, såsom bidrag till förhyrande av samlingslokaler 600 kronor till den förstnämnda föreningen och 500 kronor till en var av de båda senare. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 17 augusti 1928 förordnat, att av ifrågavarande sammanslutningar gjorda framställningar om understöd för budgetåret 1929/1930 skulle överlämnas till marinförvaltningen för att av ämbetsverket tagas under övervägande vid avgivande av förslag rörande sjöförsvarets medelsbehov för nämnda budgetår.

Marinförvaltningen, som ansett skäligt, att förenämnda understödsbelopp finge utgå även för nästkommande budgetår, har nu hemställt, att desamma måtte beräknas under förevarande anslag, som av denna anledning borde ökas med 2,450 kronor.

Därjämte har marinförvaltningen gjort framställning om ökning till 10,000 kronor av den för närvarande med 6,220 kronor från anslaget utgående anvisningen för underhåll av statens sjökrigshistoriska samlingar samt till stöd härför anfört följande.

Den årliga anvisningen till underhåll av statens sjökrigshistoriska samlingar, vilken från och med budgetåret 1924/1925 nedsatts från 7,550 till 6,220 kronor, hade, såsom marinförvaltningen vid upprepade tillfällen framhållit, visat sig otillräcklig för sitt ändamål. För att i möjligaste mån åstadkomma enhetliga och ändamålsenliga bestämmelser för statens sjökrigshistoriska samlingar hade marinförvaltningen nyligen utfärdat föreskrifter för samlingarnas skötsel och vård jämte instruktioner för vid samlingarna anställd personal. De göromål, som enligt dessa föreskrifter ålåg föreståndaren och biträdande föreståndaren i Karlskrona, tillika uppbördsman för samlingarna därstädes, ansåge marinförvaltningen väl motivera en förhöjning av det månatliga arvudet till föreståndaren med 50 kronor till 150 kronor, med vilket belopp arvudet till nämnde föreståndare utgätt, intill dess det samma nedsatts på grund av ovan omförmäld minskning av anvisningen, samt ett månatligt arvode av 50 kronor till biträdande föreståndaren i Karlskrona. Nu föreslagna avlöningsförmåner medförde en ökning av anvisningen till samlingarna med sammanlagt 1,200 kronor. En del värdefulla inventarier ingående i samlingarna hade icke kunnat ägnas den vård, som för samlingarnas bestånd vore oundgängligen nödvändig. Ej heller hade medel stått till förfogande för utarbetande av kataloger och broschyrer rörande samlingarna, för inköp av kompletterande museiföremål eller för vikariatsersättning vid semester m. m. För att råda bot på här framhållna olägenheter ansåge marinförvaltningen synnerligen önskvärt, att anvisningen ytterligare ökades med 2,580 kronor, vilket sålunda medförde en sammanlagd ökning av anvisningen av $(1,200 + 2,580 =)$ 3,780 kronor, eller från nuvarande 6,220 kronor till 10,000 kronor.

Jag finner mig böra tillstyrka marinförvaltningens förslag om anslaget ökning med 2,450 kronor för beredande av understöd åt de i det föregående omförmälda personalsammanslutningarna. Vidare biträder jag så till vida ämbetsverkets hemställan om ökad medelsanvisning för underhåll av statens sjökrigshistoriska samlingar, att jag förordar höjning av den nuvarande anslagsposten för ifrågavarande ändamål med 2,000 kronor. Anslaget synes mig alltså för nästkommande budgetår böra upptagas med $(18,800 + 2,450 + 2,000 =)$ 23,250 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till understöd åt för-
eningar,

nu	kronor 18,800: —
med	» 4,450: —
till	kronor 23,250: —

4. Skrivmaterialier och expenser m. m.

(Expensanslaget.)

[89.] Ordinarie reservationsanslaget till skrivmaterialier och expenser m. m. var i riksstaten för budgetåret 1927/1928 upptaget med 340,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1928 års riksdag framhöll föredragande departementschefen, att, med hänsyn till å anslaget förefintlig reservation, för

budgetåret 1928/1929 icke syntes behöva äskas större medelsanvisning än 300,000 kronor; och har anslaget i riksstaten för nu löpande budgetår upptagits med sistnämnda belopp.

Marinförvaltningen har meddelat, att utgifterna å förevarande anslag under budgetåret 1927/1928 uppgått till över 400,000 kronor, ävensom att det icke funnes anledning antaga, att någon reservation å anslaget komme att stå till förfogande vid innevarande budgetårs slut. För budgetåret 1929/1930 borde detsamma därför åter uppföras med ett belopp av 340,000 kronor.

Å anslaget förefanns vid utgången av nästlidet budgetår en besparing av omkring 67,000 kronor. Med hänsyn till utgiftsbelastningen å anslaget under budgetåret 1927/1928 torde det emellertid vara att förutse, att detta belopp i sin helhet kommer att åtgå för täckande av det utöver anslagsbeloppet, 300,000 kronor, förefintliga medelsbehovet under innevarande budgetår. Vid sådant förhållande biträder jag marinförvaltningens förslag, att anslaget för nästa budgetår åter måtte höjas till samma belopp, som utgick för budgetåret 1927/1928, eller således 340,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till skrivmaterialier och expenser m. m.,	
nu	kronor 300,000: —
med	» 40,000: —
till	kronor 340,000: —

5. Tryckningskostnader.

[90.] Ordinarie förslagsanslaget till tryckningskostnader är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med ett belopp av 50,000 kronor.

Marinförvaltningen har icke för nästkommande budgetår ifrågasatt någon ändring i avseende å förevarande anslag.

Med hänsyn till att utgifterna för tryckningskostnader under de senare budgetåren väsentligt överstigit det i riksstaten upptagna anslagsbeloppet, finner jag mig emellertid böra förorda en höjning av anslaget för nästkommande budgetår till 75,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till tryckningskostnader,	
nu	kronor 50,000: —
med	» 25,000: —
till	kronor 75,000: —

6. Biblioteksverksamhet för underbefäl och man- skap vid marinen, oförändrat ordinarie reservations- anslag

kronor 5,500: —

D. Förplägnad, beklädnad m. m.**1. Förplägnad.**

[91.] Ordinarie förslagsanslaget till förplägnad har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 2,447,000 kronor.

Till grund för anslagets beräkning har lagts en portionskostnad för man och dag av 86 öre i land och 1 krona 46 öre ombord.

Marinförvaltningen har meddelat, att ämbetsverket med utgångspunkt från nuvarande portionspris funnit sig kunna föreslå en sänkning av portionskostnaden för man och dag ombord till 1 krona 42 öre. Landportionskostnaden borde däremot fortfarande beräknas till 86 öre för man och dag.

I enlighet härmed har jag beräknat kostnaderna för landportion till 86 öre och för sjöportion till 1 krona 42 öre för dag.

Det antal tjänstgöringsdagar, som bör läggas till grund för anslagsberäkningen, framgår av följande sammanställning:

	Antal tjänstgöringsdagar		
	I land	Ombord	Summa
Flottan.			
Underofficerare av 3:e graden	—	27,625	27,625
Stammanskap	386,000	694,940	1,080,940
Värnpliktiga	262,000	241,000	503,000
Skeppsgossar.....	101,715	41,880	143,595
Kadetter m. fl.	12,275	26,669	38,944
Kustartilleriet.			
Stammanskap	212,795	—	212,795
Värnpliktiga	247,200	—	247,200
Kadetter m. fl.	6,800	—	6,800
Summa dagar	1,228,785	1,032,114	2,260,899

Anslagsbehovet för budgetåret 1929/1930 bör sålunda beräknas till $(0,86 \times 1,228,785 + 1,42 \times 1,032,114 =) 2,522,356$ kronor 98 öre eller, i avrundat tal, 2,522,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie förslagsanslaget till förplägnad,
 nu kronor 2,447,000: —
 med » 75,000: —
 till kronor 2,522,000: —

2. Beklädnad.

[92.] Ordinarie reservationsanslaget till beklädnad har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 1,197,000 kronor. Anslaget har beräknats efter en kostnad av 55 öre för man och dag.

Även för nästkommande budgetår torde medelsbehovet under förevarande anslag böra beräknas efter 55 öre för man och dag. Då antalet tjänstgöringsdagar, som böra komma i betraktande vid anslagets beräkning, uppgår till 2,233,274, skulle medelsbehovet för budgetåret 1929/1930 alltså utgöra ($0,55 \times 2,233,274 =$) 1,228,300 kronor 70 öre eller, i avrundat tal, 1,228,000 kronor. Emellertid torde, med hänsyn till å anslaget förefintlig reservation, medelsanvisningen å riksstaten för sistnämnda budgetår kunna begränsas till 1,128,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska ordinarie reservationsanslaget till beklädnad,	
nu	kronor 1,197,000: —
med	» 69,000: —
till	kronor 1,128,000: —

3. Kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m.

(Kasernutredningsanslaget.)

[93.] Ordinarie reservationsanslaget till kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis m. m. har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 uppförts med 153,600 kronor.

Anslagsbehovet har beräknats efter en kostnad för man och dag av 12 öre, varjämte för musikinstrument vid flottan och kustartilleriet upptagits ett särskilt belopp av 6,000 kronor.

Marinförvaltningen har icke ifrågasatt någon ändring av grunderna för anslagets beräkning.

Antalet tjänstgöringsdagar, som skola läggas till grund för anslagsberäkningen för nästkommande budgetår, torde böra beräknas på följande sätt: Antalet tjänstgöringsdagar i land (se förplägnadsanslaget) 1,228,785 dagar Härifrån avgå för personal, som icke åtnjuter inkvartering

eller förplägnad in natura	53,147 »
Återstå 1,175,638 dagar.	

Då jag icke förutsätter någon ändring i dagskostnaden, 12 öre, skulle alltså medelsbehovet för kasern- och förplägnadsutredning samt sängservis utgöra ($1,175,638 \times 0,12 =$) 141,076 kronor 56 öre eller, i avrundat tal, 141,100 kronor. Läggas härtill den beräknade kostnaden för musikinstrument, 6,000 kronor, erhålles ett belopp av 147,100 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att *minska* ordinarie reservationsanslaget till kasern- och för-
plägnadsutredning samt sängservis m. m.,

nu kronor 153,600: —

med » 6,500: —

till kronor 147,100: —

4. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m.

(Bränsleanslaget.)

[94.] För budgetåret 1928/1929 har medelsbehovet under ordinarie förslagsanslaget till bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m. beräknats till 840,101 kronor. Med hänsyn till förefintliga besparingar å det för ändamålet tidigare anvisade reservationsanslaget har emellertid anslaget i riksstaten för nämnda budgetår upptagits med allenast 800,000 kronor.

Marinförvaltningen har nu meddelat, att ämbetsverket anbefallt underlydande lokalmyndigheter att vidtaga åtgärder för att i möjligaste mån nedbringa utgifterna å anslaget. Men hänsyn härtill hade ämbetsverket ansett sig kunna beräkna, att medelsbehovet för ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår komme att minskas till 800,000 kronor. I denna summa inginge tvättkostnader med cirka 150,000 kronor. Dessa kostnader hade beräknats efter samma grunder, som tillämpats i kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen, nämligen utgifterna för tvätt av beklädnads-persedlar efter ett belopp för man och dag av 15 öre för stammanskap under sjökommendering och 6 öre för skeppsgossar och värnpliktiga samt utgifterna för tvätt av sängservis efter en dagskostnad av 5 öre för all inkasernerad personal, varjämte för övrig tvätt (såsom för matinrättningar, sjukhus m. m.) upptagits ett belopp av 15,000 kronor. Marinförvaltningen hemställde alltså, att ordinarie bränsleanslaget måtte för nästkommande budgetår i riksstaten uppföras med 800,000 kronor.

Emot marinförvaltningens förslag beträffande beräklandet av ifrågavarande anslag har jag icke något att erinra. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra uppföras:

Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt m. m., *öför-*
ändrat ordinarie förslagsanslag kronor 800,000: —

5. Anordnande av s. k. fri skaffning vid kustartilleriets matinrättning i stadskasernen i Karlskrona.

[95.] I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har marinförvaltningen anfört, bland annat, följande.

Alltsedan systemet med s. k. fri skaffning börjat införas vid marinens och arméns förläggningar, hade detsamma visat sig synnerligen ändamålsenligt och i hög grad uppskattats av manskapet. Chefen för kustartilleriet hade i samband med beräkning av utgifterna för budgetåret 1929/1930 föreslagit införande av fri skaffning vid de kustartilleriets förläggningar, där av praktiska skäl detta vore genomförbart, d. v. s. i stadskasernens matinrättning vid Karlskrona kustartilleriregemente och i matinrättningen vid Oscar Fredriksborg. Då emellertid frågan om Vaxholms kustartilleriregementes framtida förläggning ännu icke vore definitivt avgjord, ansågo sig ämbetsverket nu böra föreslå införande av fri skaffning allenast i matinrättningen vid Karlskrona kustartilleriregementes förläggning i stadskasernen i Karlskrona. Engångskostnaden härfor hade beräknats till 16,000 kronor.

Systemet med individuell utspisning eller s. k. fri skaffning har alltsedan hösten 1922 tillämpats vid sjömanskårens matinrättning i Karlskrona och är numera även infört vid sjömanskårens matinrättning å Skeppsholmen. Härjämte pågå försök för utrönande av lämpligheten att införa berörda system även vid arméns truppförband. I sin skrivelse nr 4 A har 1928 års riksdag uttalat, att riksdagen, som med tillfredsställelse erfarit, att dylika försök påginge, förväntade, att de igångsatta försöken fortsattes.

Det av marinförvaltningen framlagda förslaget om införande av ifrågavarande utspisningssystem vid kustartilleriets matinrättning i stadskasernen i Karlskrona finner jag mig böra biträda och förordar alltså, att av riksdagen äskas ett anslag för bestridande av de härmed förenade engångskostnaderna, vilka beräknats till 16,000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *anordnande av s. k. fri skaffning vid kustartilleriets matinrättning i stadskasernen i Karlskrona* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 16,000 kronor.

E. Övningar.

1. **Flottans krigsberedskap och övningar, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 4,511,000: —

2. **Ökade förmåner under sjökommendering åt personal, tjänstgörande å undervattensbåt.**

[96.] För beredande av ökade förmåner under sjökommendering åt personal, tjänstgörande å undervattensbåt, anvisade riksdagen, på förslag av Kungl. Maj:t, för vart och ett av budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 ett extra reservationsanslag av 71,000 kronor. Med hänsyn till en vid sistnämnda budgetårs utgång å anslaget förefintlig reservation har i riksstaten för innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål upptagits ett anslag av allenast 45,000 kronor.

Bestämmelser om åtnjutande av berörda förmåner äro meddelade genom kungl. brev den 29 juni 1926.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har marinförvaltningen anfört följande.

Å anslaget hade vid innevarande budgetårs ingång förefunnits en reservation av omkring 42,000 kronor. Den verkliga medelsåtgången under budgetåret 1927/1928 hade varit omkring 56,000 kronor. För innevarande budgetår beräknades utgifterna komma att uppgå till omkring 65,000 kronor, vadan, förutom anslaget å 45,000 kronor, omkring 20,000 kronor komme att tagas i anspråk av reservationen. På grund härav beräknades till kommande budgetår en reservation kvarstå av omkring 22,000 kronor. Medelsåtgången under budgetåret 1929/1930 uppskattades till högst 67,000 kronor, varför anslagsbehovet för detta budgetår beräknades till oförändrat belopp eller 45,000 kronor.

Chefen för marinstaben hade ansett det önskvärt, att detta anslag bibehölls såsom ett särskilt anslag, enär tillräcklig erfarenhet icke vunnits i fråga om förmånernas verkningar med avseende på rekryteringen.

Marinförvaltningen, som biträdde chefens för marinstaben mening, hemställde på grund av vad sålunda anförts, att anslaget för nästkommande budgetår måtte upptagas med 45,000 kronor.

Med tillstyrkande av marinförvaltningens framställning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av *ökade förmåner under sjökommendering åt personal, tjänstgörande å undervattensbåt*, för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 45,000 kronor.

3. Kustartilleriets krigsberedskap och övningar.

[97.] Ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar har i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med ett belopp av 500,000 kronor.

Chefen för kustartilleriet, som i sina anslagsberäkningar för budgetåret 1928/1929 angivit medelsbehovet under förevarande anslag till 530,700 kronor, har nu — under framhållande, bland annat, av att han icke kunde förutse, att medelsbehovet kunde komma att minskas under budgetåret 1929/1930 — hemställt, att anslaget måtte för nästkommande budgetår upptagas med nyssnämnda belopp, 530,700 kronor.

Marinförvaltningen har instämt i denna hemställan.

Jag har emellertid icke funnit mig nu kunna tillstyrka någon ökning av anslaget. I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra uppföras:

Kustartilleriets krigsberedskap och övningar, *oförändrat*
ordinarie reservationsanslag kronor 500,000: —.

4. Krigsövningar vid kustfästningarna, *oförändrat*
ordinarie reservationsanslag kronor 15,000: —

F. Sjukvård.

1. Sjukvård för marinen.

[98.] Ordinarie reservationsanslaget till sjukvård för marinen har för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 upptagits med ett belopp av 180,300 kronor. I anslaget ingår, bland annat, en för sjukvård för manskap m. fl. avsedd anslagspost, vilken beräknats efter 5 öre för man och tjänstgöringsdag.

Med hänsyn till att det för nästkommande budgetår beräknade antalet tjänstgöringsdagar för manskap m. fl. vid marinen med omkring 174,700 dagar överstiger det dagantal, som legat till grund för beräkningen av nyssnämnda anslagspost, torde anslaget böra ökas med i runt tal 8,700 kronor till 189,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att *öka* ordinarie reservationsanslaget till sjukvård för marinen,

nu	kronor 180,300: —
med	» 8,700: —
till	kronor 189,000: —

G. Flytande materiel och byggnader.

1. Underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.

[99.] Ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. har i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med 6,500,000 kronor.

I fråga om medelsbehovet under förevarande anslag för nästkommande budgetår har marinförvaltningen anfört i huvudsak följande.

För budgetåret 1929/1930 hade varvschefen vid flottans station i Karlskrona beräknat ifrågakvarande anslagsbehov beträffande *Karlskrona station* till följande belopp:

för underhåll av fartyg och båtar	kronor 3,432,650: —
» » » hus och byggnader	» 606,025: —
» avlöning till administrativ personal	» 52,200: —
» åtskilliga behov	» 63,950: —
Summa kronor 4,154,825: —	

Beträffande beräkningen av medelsbehovet för underhåll av fartyg och båtar hade varvschefen anfört, bland annat, att densamma baserats på erfarenheten av de kostnader, som fartygsunderhållet krävt under de senast förflutna åren; att kostnader för reparation efter större haverier icke medtagits; att för pansarskeppen *Wasa*, *Oden* och *Thor*, jagaren *Magne*, kanonbåten *Skuld*, vedettbåtarna 23, 24 och 25 samt logementsfartyget *Njord* endast upptagits medel för nödtorftigt underhåll; samt att för omsättning av ackumulatorbatterier å undervattensbåtar medel icke upptagits. Däremot hade i beräkningen upptagits ett belopp av 90,000 kronor för användning av civil personal i ersättning för bristande militär personal.

I beräkningen av medelsbehovet för underhåll av hus och byggnader hade upptagits ett belopp av 57,940 kronor, utgörande kostnader för vissa anordningar inom kasernerna.

Varvschefen vid flottans station i Stockholm hade i sitt förslag till beräkning av utgifterna för *Stockholms station* under budgetåret 1929/1930 upptagit medelsbehovet sålunda:

för underhåll av fartyg och båtar	kronor 2,271,500: —
» » » hus och byggnader	» 323,800: —
» avlöning till administrativ personal	» 68,200: —
» åtskilliga behov	» 92,300: —
» oförutsedda behov	» 50,000: —
Summa kronor 2,805,800: —	

Rörande denna beräkning hade varvschefen, bland annat, framhållit, att vid angivande av kostnaderna för underhåll av fartyg och båtar hänsyn tagits till den varvet delgivna rustningsplanen. För den ekonomiskt skadliga inverkan, som den genom försvarsinskränkningen uppkomna, alltmera kännbara bristen på underofficerare medförde för varvet, hade någon kompensation ej upptagits. Ej heller hade i förslaget beräknats medel för omsättning av ackumulatorbatterier å undervattensbåtar.

Efter att därpå hava erinrat om, att han i sin i juli 1927 till marinförvaltningen avlätna skrivelse rörande medelsbehovet för innevarande budgetår angivit vissa orsaker, som inverkade till förhöjande av driftskostnaderna vid varvet, ävensom framlagt förslag om att, så långt förhållandena medgäve, nedbringa dessa kostnader, hade varvschefen vidare framhållit, att det på grund av den nyligen inträffade eldsvådan och den förstörelse, som därvid övergått vissa verkstäder, kunde förväntas, att driftskostnaderna vid varvet komme att ytterligare ofördelaktigt påverkas, därigenom att en del av dessa verkstäder måste provisoriskt förläggas till andra lokaler, vilket komme att medföra ofördelaktigare arbetsförhållanden, längre transporter och mindre koncentration. Då den inverkan på kostnaderna, som härav kunde uppstå, tillsvidare undandroge sig en uppskattning, vore emellertid den nu framlagda beräkningen av anslagsbehovet baserad endast på tidigare erfarenhetssiffror, varför den måste befaras vara synnerligen knapp och de upptagna beloppen sedermera måhända i behov av ökning.

För underhåll av byggnader i *Marstrand* hade stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm beräknat 9,600 kronor eller samma belopp, som för ändamålet anvisats för innevarande budgetår.

För egen del ville marinförvaltningen beträffande de sålunda av stationsmyndigheterna uppgjorda beräkningarna framhålla följande.

Jämfört med föregående års beräkningar utgjorde de nu av stationsmyndigheterna framlagda anslagsbehoven endast en minskning med cirka 9,000 kronor. Marinförvaltningen hade senast i sin skrivelse angående sjöförsvarets medelsbehov för innevarande budgetår framhållit, att anslaget storlek i förhållande till befintlig materiel under ett flertal år varit otillräckligt, varför underhållet i motsvarande grad måst eftersättas. För att underhållsanslaget skulle kunna nedbringas att omfatta endast normalt underhåll, såsom av de sakkunniga rörande ersättningsbyggnad för flottan framhållits, vore det därför nödvändigt, att de fartyg, som skulle kvarstå i tjänst, sattes i fullt användbart skick. Först därefter kunde ett normalt underhållsanslag anses vara tillräckligt.

Bland större, ej årligen återkommande arbeten, som av varvschefen vid flottans station i Karlskrona upptagits vid beräkandet av underhållet av fartyg och båtar, inginge utbyte av en del tuber i pansarskeppet Sveriges ångpannor för en beräknad kostnad av 35,000 kronor, pannreparation av jagarna Wrangels och Wachtmeisters ångpannor för ett belopp av tillsammans 150,000 kronor samt omtubning av ångpannorna till 1:a klass torpedbåten Thetis och vedettbåten nr 31 för en beräknad kostnad av tillhops 54,000 kronor. Enligt under hand inhämtad uppgift inginge i varvschefens vid flottans station i Stockholm beräkning kostnaden för reparation av vedettbåten Sveparens ångpanna med 18,700 kronor. Dessa arbeten droge alltså tillsammans en kostnad av 257,700 kronor.

Då samtliga nu nämnda fartyg ännu länge skulle kvarstå i tjänst, ansåge marinförvaltningen berörda arbeten ofrånkomliga. På sätt de sakkunniga för flottans ersättningsbyggnad tänkt sig, borde för sådana periodvis återkommande större arbeten medel årligen avsättas, i likhet med vad ämbetsverket sedan ett par år tillbaka gjort i fråga om medel för omsättning av undervattensbåtarnas batterier, för vilka sistnämnda arbeten varvscheferna ej längre i sina beräkningar upptoge några kostnader.

I fråga om medelsanvisning för fyllande av bristen på militär personal, för vilket ändamål varvschefen vid flottans station i Karlskrona upptagit ett belopp av 90,000 kronor, ansåge marinförvaltningen, på samma skäl, som anförts i ämbetsverkets skrivelse angående medelsbehovet för innevarande budgetår, att detta belopp kunde utgå.

Vidare ansåge marinförvaltningen, att medelsbehovet kunde minskas med ett belopp av 57,940 kronor, som varvschefen i Karlskrona beräknat för vissa enligt ämbetsverkets mening ej för närvarande oundgängligen nödvändiga anordningar i sjömanskårens kaserner därstädes.

Varvschefens vid flottans station i Stockholm beräkning syntes kunna minskas med det belopp av 50,000 kronor, som nämnde varvschef begärt för oförutsedda behov, enär medel härför borde såsom hittills disponeras av marinförvaltningen.

Till underhåll av undervattensbåtars ackumulatorbatterier borde, i enlighet med av marinförvaltningen uppgjord underhållsplan för dessa batterier, avses 200,000 kronor och till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter i enlighet med proposition nr 50/1925 avses ett belopp av 300,000 kronor.

Marinförvaltningen beräknade medelsbehovet för underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. sålunda:

	Karlskrona station. Kronor.	Stockholms station. Kronor.	Summa. Kronor.
För underhåll av fartyg och båtar	3,342,650	2,221,500	5,564,150
» underhåll av hus och byggnader	548,085	323,800	871,885
» avlöning till administrativ personal	52,200	68,200	120,400
» åtskilliga behov	63,950	92,300	156,250
	4,006,885	2,705,800	6,712,685
» underhåll av byggnader i Marstrand	—	9,600	9,600
» omsättning av undervattensbåtars ackumulatorbatterier	—	—	200,000
Till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter	—	—	300,000
Summa	—	—	7,222,285

Inkomster och utgifter för uthyrda bostadsfastigheter m. m. samt för Gustafsviks örlogsdepå beräknades uppgå till följande belopp:

	Inkomster.	Omkostnader utom underhåll.
	Kronor.	Kronor.
Bostadsfastigheter i Karlskrona	50,400	10,600
" " Stockholm	3,200	—
" " Marstrand	400	—
Gustafsviks örlogsdepå	11,000	8,600
Summa	65,000	19,200
För underhåll av ovanstående fastigheter	—	20,800
Summa utgifter	—	40,000

Behållningen beräknades sålunda komma att uppgå till (65,000—40,000 =) 25,000 kronor.

Härutöver beräknades hyresmedel komma att inflyta från områden i Djurgårdsstaden ävensom å Beckholmen och å Fjäderholmarna. Dessa hyresmedel skulle emellertid i enlighet med riksdagens beslut efter avdrag av erforderliga underhållskostnader för fastigheterna m. m. tillföras Stockholms varvs byggnadsfond.

Det förut angivna medelsbehovet, 7,222,285 kronor, kunde alltså minskas med 25,000 kronor till 7,197,285 kronor. Utöver det belopp av 6,500,000 kronor, varmed ifrågavarande anslag upptagits i riksstaten för innevarande budgetår, skulle sålunda för utförande av erforderliga underhållsarbeten å flottans fartyg och byggnader behövas ett ytterligare belopp av 697,285 kronor.

Emellertid funnes å förevarande anslag en betydande reservation, vilken till stor del vore att tillskriva vissa under sistlidna budgetår uppkomna störningar i varvsdriften. Visserligen borde de underhållsarbeten, som blivit eftersatta, redan under innevarande budgetår utföras, men då det icke syntes lämpligt att i större utsträckning återtaga arbetare, som redan erhållit avskedersättning, eller nyanställa sådana, torde verkställandet av de eftersatta arbetena böra förskjutas att även omfatta nästkommande budgetår. Med anledning av dessa förhållanden ansåge sig ämbetsverket icke böra hemställa om vare sig ökning av här ifrågavarande anslag eller om tilläggsanslag till detsamma för budgetåret 1929/1930 utan föreslog, att anslaget för nämnda budgetår måtte upptagas med oförändrat belopp, 6,500,000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har marinförvaltningen beräknat medelsbehovet under förevarande anslag för nästkommande budgetår till 7,197,285 kronor. Med hänsyn till å anslaget förefintlig reservation har emellertid ämbetsverket ansett sig kunna begränsa sitt anslagsäskande för ifrågavarande ändamål till 6,500,000 kronor eller samma belopp, varmed anslaget upptagits i riksstaten för såväl budgetåret 1927/1928 som innevarande budgetår. Enligt vad marinförvaltningen meddelat, har nämnda reservation till stor del uppkommit därigenom, att vissa underhållsarbeten måst eftersättas på grund av under föregående budgetår inträffade störningar i varvsdriften. Då de arbeten, som sålunda planenligt bort medhinnas under nästlidet budgetår men av nyssberörda anledning blivit eftersatta, under alla förhållanden måste komma till utförande, även om tiden härför förskjutes, synes det mig, att — oavsett vilken ståndpunkt man må intaga till den av marinförvaltningen beräknade ökningen av årsbehovet av medel utöver an-

slagssumman för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 — giltiga skäl tala för ett bifall till ämbetsverkets hemställan om anslagets behållande vid oförändrat belopp.

I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde alltså böra uppföras:

Underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.,
oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 6,500,000: —

2. Flottans ersättningsbyggnad.

[100.] I skrivelse den 13 maj 1927 (nr 189) anmälde riksdagen, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 145, angående ersättningsbyggnad för flottan *dels* beslutat, att ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel, omfattande nybyggnad av en hangarkryssare, två jagare, fyra vedettbåtar och tre undervattensbåtar, skulle äga rum under budgetåren 1927/1928—1932/1933, samt att under samma tid skulle utföras ritnings- och förberedande konstruktionsarbeten för ett pansarskepp, *dels ock* för flottans ersättningsbyggnad för budgetåret 1927/1928 anvisat ett extra reservationsanslag av 8,160,000 kronor. Av denna summa avsågs ett belopp av 7,520,000 kronor för slutförande av den år 1924 beslutade ersättningsbyggnaden och 640,000 kronor för påbörjandet av det nya byggnadsprogrammet. I samma skrivelse anförde riksdagen vidare, att för de återstående åren av byggnadsperioden 1927/1928—1932/1933 syntes böra beräknas, att medelsanvisning skedde med av Kungl. Maj:t i förenämnda proposition föreslaget belopp, 9,198,000 kronor.

I enlighet härmed anvisade 1928 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t för budgetåret 1928/1929 för ifrågakvarande ändamål ett belopp av 9,198,000 kronor.

Marinförvaltningen har nu för nästkommande budgetår äskat ett anslag av 9,198,000 kronor för flottans ersättningsbyggnad.

Med tillstyrkande av marinförvaltningens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *flottans ersättningsbyggnad* för budgetåret 1929/1930
 anvisa ett extra reservationsanslag av 9,198,000 kronor.

3. Befästningar, kustartilleriets kaserner m. m.

[101.] Ordinarie reservationsanslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m. har i riksstaten för budgetåret 1928/1929 upptagits med 350,000 kronor.

För anslaget har av Kungl. Maj:t fastställts stat, enligt vilken anslagsmedlen tillika med hyror och arrendemedel till ett belopp av 23,000 kronor äro fördelade på följande sätt:

Kommendanten i Vaxholms fästning	kronor 132,470: —
Befälhavande amiralen i Karlskrona	» 106,000: —
Kommendanten i Älvsborgs fästning	» 48,000: —
» » Hemsö fästning	» 2,000: —
Till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter	» 84,530: —
Summa kronor 373,000: —	

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1929/1930 har marinförvaltningen meddelat, att kommendanterna i Vaxholms och Karlskrona fästningar, med vilka chefen för kustartilleriet instämt, i sina medelsäskanden för nästkommande budgetår hemställt om höjning av de för omfördälda fästningar för närvarande utgående underhållsmedlen, så att desamma för nämnda budgetår skulle komma att uppgå till för Vaxholms fästning 165,000 kronor och för Karlskrona fästning 120,000 kronor. Beträffande övriga fästningar hade däremot något yrkande om höjning av nu utgående underhållsanslag icke framställts.

I anslutning till kommendanternas framställningar har marinförvaltningen upptagit medelsbehovet under förevarande anslag sålunda:

Vaxholms fästning	kronor 165,000: —
Karlskrona »	» 120,000: —
Älvsborgs » , utöver inflytande hyres- och arrende- medel	» 28,000: —
Hemsö »	» 2,000: —
tillhopa kronor 315,000: —	

Till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgif- ter, utöver inflytande hyres- och arrendemedel,	» 95,000: —
Summa kronor 410,000: —	

Utöver det av marinförvaltningen sålunda äskade anslagsbeloppet, 410,000 kronor, borde enligt ämbetsverkets förslag för underhåll av befästningar, kustartilleriets kaserner m. m. disponeras de inom kustfästningarna med flera platser inflytande hyres- och arrendemedlen. Enligt av kommendanterna och fortifikationsbefälhavaren i Boden (för Notvikens vidkommande) verkställda utredningar beräknades inkomster och utgifter å dessa medel samt föresloges användning av å desamma påräknelig behållning sålunda:

Ort eller myndighet.	Beräknade inkomster.	Beräknade omkostnader utom underhåll.
	Kronor.	Kronor.
Vaxholms fästning	6,160	2,150
Karlskrona »	2,127	150
Älvsborgs »	22,825	4,825
Notviken	1,305	405
Gotland	110	350
Marinförvaltningen	—	555
		8,435
Att disponeras av kommendanten i Älvsborgs fästning för underhåll av befästningar, byggnader m. m.	—	20,000
Att disponeras av marinförvaltningen för oförutsedda utgifter	—	4,092
Summa kronor	32,527	32,527

Såsom redan nämnts, är anslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m. för närvarande upptaget med 350,000 kronor. För nästkommande

budgetår skulle här ifrågavarande underhållskostnader enligt kommendanternas förslag, till vilka marinförvaltningen anslutit sig, uppgå till sammanlagt 315,000 kronor. Med ett anslag å oförändrat belopp, 350,000 kronor, och under förutsättning, att de av kommendanterna äskade summorna oavkortade ställas till deras förfogande, skulle således i allt fall (350,000 — 315,000 =) 35,000 kronor av anslaget komma att stå till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter. Om till sistnämnda summa lägges det belopp å 4,092 kronor av inflytande hyres- och arrendemedel, som enligt marinförvaltningens förestående beräkning torde kunna disponeras för ifrågavarande ändamål, kommer sålunda den till ämbetsverkets omedelbara förfogande stående delen av anslaget att uppgå till något över 39,000 kronor. Då jag anser, att nyssnämnda belopp, 39,000 kronor, bör vara tillräckligt för tillgodoseende av oförutsedda anslagskrav, finner jag mig sakna anledning att nu ifrågasätta någon höjning av anslaget.

I riksstaten för budgetåret 1929/1930 torde därför böra uppföras:

Befästningar, kustartilleriets kaserner m. m., *oförändrat or-*

dinarie reservationsanslag kronor 350,000: —

4. Kustartilleriets materiel m. m.

[102.] Ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets materiel m. m. har i riksstaten för innevarande budgetår upptagits med 580,000 kronor.

Anslaget har enligt av Kungl. Maj:t fastställd stat fördelats sålunda:

Vaxholms fästning	kronor 262,580: —
Karlskrona »	» 233,800: —
Älvsborgs »	» 17,700: —
Hemsö »	» 9,100: —
Till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter	» 56,820: —
Summa kronor 580,000: —	

Beträffande medelsbehovet under detta anslag för nästkommande budgetår har marinförvaltningen anført följande.

För budgetåret 1929/1930 hade kommendanterna beräknat följande belopp erforderliga, nämligen kommendanten i Vaxholms fästning 383,255 kronor, befälhavande amiralen i Karlskrona 285,105 kronor, kommendanten i Älvsborgs fästning 18,000 kronor och kommendanten i Hemsö fästning 8,000 kronor eller sammanlagt 694,360 kronor. Härtill komme kostnaderna för tillsyn och underhåll av anslagstavlor inom kustfästningarnas skyddsområden med 6,480 kronor. Då till marinförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter borde beräknas ett belopp av cirka 60,000 kronor, skulle alltså det för budgetåret 1929/1930 erforderliga anslaget till kustartilleriets materiel m. m. uppgå till cirka 760,000 kronor.

Erfarenheten från budgetåret 1927/1928 hade även till fullo ådagalagt, att tillgängliga medel icke varit tillräckliga, varvid särskilt borde framhållas, att av kommendanterna gjorda framställningar om medel för båtmaterielens nöjaktiga underhåll endast kunnat tillgodoses i mycket ringa mån.

Under förutsättning att frågan om nybyggnad för kustfästningarnas båt-materiel snarast komme att bringas till lösning, ansåge sig emellertid marinförvaltningen kunna beräkna medelsbehovet för kustartilleriets materiel m. m.

för budgetåret 1929/1930 till samma belopp, som av ämbetsverket upptagits för innevarande budgetår, eller 665,000 kronor, dock med den ökning, som här nedan motiverades.

Kostnaderna för yttre renhållningen, som skulle bestridas av anslaget till kustartilleriets materiel m. m., hade av kommandanterna i deras förslag till beräkande av utgifterna för tygförvaltningarna inom respektive fästningar för budgetåret 1929/1930 upptagits till ett belopp, som med sammanlagt 10,700 kronor överstege de kostnader, som i utredningen rörande medelsbehovet å anslaget till kustartilleriets materiel m. m. under den nya försvarsorganisationen beräknades såsom erforderliga. Denna ökning av kostnaderna för yttre renhållningen förorsakades dels därav, att antalet renhållningskarlar måste ökas på grund av minskad tillgång på handräckningspersonal efter den nya försvarsordningens genomförande, samt dels därav, att utgående timlöner borde ökas med hänsyn till numera utgående minimilöner. Emellertid ansåge ämbetsverket, att ökningen av det för ifrågavarande ändamål erforderliga beloppet kunde begränsas till 10,000 kronor. På grund av vad sålunda blivit anført borde anslaget till kustartilleriets materiel m. m. beräknas till $(665,000 + 10,000 =) 675,000$ kronor.

Anslaget till kustartilleriets materiel m. m. var i kostnadsberäkningarna för den nya marinorganisationen upptaget med ett belopp av 410,000 kronor. Såsom framgår av 1928 års statsverksproposition, har en omräkning av medelsbehovet å detta anslag efter genomförd nyorganisation verkställt, och denna omräkning har givit vid handen, att för ifrågavarande ändamål erfordras ett avsevärt större anslagsbelopp än som förutsattes, då beslutet om den nya marinorganisationen fattades. Marinförvaltningen har nu hemställt, att anslaget, som för innevarande budgetår utgår med 580,000 kronor, måtte för budgetåret 1929/1930 höjas till 675,000 kronor. Ehuru även jag anser en höjning av anslaget erforderlig, för att behovet av underhållsmedel för kustartilleriets materiel skall kunna på ett nöjaktigt sätt tillgodoses, finner jag mig dock icke kunna tillstyrka en så betydande anslagshöjning som den av marinförvaltningen ifrågasatta, utan föreslår, att anslagsbeloppet bestämes till 630,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets materiel m. m.,

nu	kronor 580,000: —
med	» 50.000: —
till	kronor 630,000: —

5. Vissa ändringsarbeten å pansarskeppet Sverige.

[103.] I sin skrivelse angående sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1927/1928 hemställde marinförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till utförande av vissa ändringsarbeten å pansarskeppen Sverige och Gustaf V — avseende ökade möjligheter att hålla fartygen flytande i händelse av skador, större säkerhet under strid, förbättrad ventilation samt installation av artillericentral, luftreningsapparater m. m. — bevilja ett anslag

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 1 häft. (Nr 1.) 2165 28 13

av 196,000 kronor samt därav för nämnda budgetår såsom extra reservationsanslag anvisa hälften eller 98,000 kronor. I sammanhang härmed anmälde marinförvaltningen, att ämbetsverket redan anbefallt motsvarande ändringsarbetens utförande å pansarskeppet Drottning Victoria samt att dessa arbeten komme att bekostas av medel, som stode till ämbetsverkets förfogande.

Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t anförde föredragande departementschefen, att då de sålunda ifrågasatta ändringsarbetena syntes vara av stor betydelse för höjande av pansarskeppens stridsvärde, han funne sig böra tillstyrka marinförvaltningens framställning; dock borde för det dåvarande endast fattas beslut om det belopp, som skulle anvisas å 1927/1928 års budget.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till utförande av vissa ändringsarbeten å pansarskeppen Sverige och Gustaf V för budgetåret 1927/1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 98,000 kronor. Detta Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen bifallet.

För budgetåret 1928/1929 hemställde sedermera marinförvaltningen om anvisning av det ytterligare belopp av 98,000 kronor, som beräknats bliva erforderligt för ifrågavarande arbetens slutförande.

Med hänsyn till att endast en del av de arbeten, varom här vore fråga, lämpligen borde komma till utförande under budgetåret 1928/1929, ansågs emellertid anslagsäskandet för nämnda budgetår kunna begränsas till 30,000 kronor, vilket belopp av riksdagen anvisades.

Marinförvaltningen har nu beträffande medelsbehovet för nästkommande budgetår anfört följande.

Det av 1927 års riksdag anvisade beloppet, 98,000 kronor, hade av ämbetsverket ställts till varvschefens vid flottans station i Karlskrona förfogande för vidtagande av erforderliga ändringsarbeten å pansarskeppet Gustaf V. Det hade emellertid vid utförandet av motsvarande arbeten å pansarskeppet Drottning Victoria visat sig, att de erforderliga ändringsarbetena varit av större omfattning än som kunnat förutses vid den ursprungliga kostnadsberäkningens uppgörande. Det belopp, som ytterligare erfordrades — utöver det av 1928 års riksdag anvisade beloppet, 30,000 kronor — för utförande av ifrågavarande ändringsarbeten å pansarskeppet Sverige, utgjorde sålunda 88,000 kronor.

Enligt den tidigare av marinförvaltningen framlagda kostnadsberäkningen skulle det återstående medelsbehovet för här avsedda ändringsarbeten uppgå till (196,000 — 98,000 — 30,000 =) 68,000 kronor. Marinförvaltningens nu framlagda förslag om anvisande för ändamålet av 88,000 kronor innebär sålunda en kostnadsökning av 20,000 kronor utöver vad som tidigare beräknats. Då den begärda summan synes vara oundgängligen erforderlig för slutförandet av ifrågavarande arbeten, får jag jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till utförande av *vissa ändringsarbeten å pansarskeppet Sverige* för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra reservationsanslag av 88,000 kronor.